

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
ОПШТИНА ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД**

Хреша бб, 71 144 Хреша, тел/факс:057/265-114, тел.057/265-117, 265-118
www.opstinaisg.net, e-mail:info@opstinaisg.net

СТРАТЕГИЈА

РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД 2021-2027

Источни Стари Град, април 2021. године

НАЦРТ

Напомена: У коначној верзији документа ће се додати и неколико фотографија

Ријечи и појмови кориштени у овом документу који имају родно значење односе се једнако на мушки и женски род без обзира у којем су роду наведени.

УВОД

У првом дијелу Стратегије представљена је анализа постојећег стања у свим круцијалним областима. У другом дијелу примијењена је SWOT анализа, један од најпризнатијих инструмената процјене, путем којег се у коначном могу дефинисати компаративне предности односног подручја. У овом дијелу биће такође предочене визија и мисија Општине Источни Стари Град. Трећи дио се односи на опште и посебне циљеве, који су дефинисани заједно са припадајућим мјерама/активностима. Механизми имплементације, евалуације и мониторинга описани су у четвртом дијелу. У посљедњем дијелу Стратегије, у складу са претходно дефинисаним циљевима, налазе се главни пројектни приједлози.

Локална развојна стратегија је документ од изузетне важности који израђују јединице локалне самоуправе а којим се настоји преузети одговорност за развој односног подручја у свим круцијалним доменима. Локална развојна стратегија је истовремено и документ којим се презентује актуелно стање у појединим областима уз идентификовање тзв. неуралгичних тачака. Темељни циљ документа ове врсте је пронаћи одговоре на различита питања, прецизно идентификовати проблеме и главне препреке које стоје на путу њиховог рјешавања као и евентуалне начине достизања жељеног стања.

Ова стратегија темељи се на сљедећим принципима:

- 1) базирана је на јасном разумијевању актуелне ситуације;
- 2) развојно оријентисана;
- 3) релевантна и јасно дефинисана;
- 4) базирана је на партнерству са заинтересованим странама;
- 5) логички досљедна и конзистентна;
- 6) изводива и реална;
- 7) довољно флексибилна;
- 8) довољно широка да обухвати главна питања развоја

Овим стратешким документом се такође доноси и визија развоја јединица локалне самоуправе, која одражава најбољу могућу будућност која се може предвидјети у догледном периоду. Визија развоја је исткана од различитих хтијења и тежњи

којом се јасно истиче шта јединица локалне самоуправе жели постићи и како ће она изгледати када оствари постављене циљеве.

Визија је дефинисана ради остварења сврхе као врховног циља. Изјава о визији представља стратешке намјере Општине које се усмеравају на њене ресурсе ради постизања жељене будућности.

Мисија је скуп основних опредјељења и намјера једне организације, у овом случају јединице локалне самоуправе, која одражава опредјељење руководства засновано на њеним могућностима и приликама у окружењу. Мисијом је сажето образложено шта организација намјерава да учини у наредном периоду како би испунила сврху свог постојања, уклапајући се у захтјеве, услове, ограничења и интересе окружења, уз поштовање сопствених интереса, жеља и могућности.

Чињеница је да се одређени резултати могу постићи и стихијским дјеловањем, односно без претходно дефинисаног плана дјеловања у будућности. Међутим, стратешко планирање је корисан „алат“ за остваривање различитих циљева и достизање жељеног стања. Стратешко планирање омогућава свим типовима организација, па тако и јединицама локалне самоуправе, да прецизно дефинишу шта желе постићи. Уз стратешко планирање иде и концепт стратешког дјеловања којем је сврха да обезбједи фокус на круцијална питања и у складу са тим адекватну алокацију финансијских, људских и свих других ресурса.

CLLD ПРИСТУП

Овај приступ (CLLD: *Community-led Local Development* или на српском језику: *локални развој вођен од стране заједнице или општине*) снажно је подржан у Европској унији, а будући да је наша држава укључена у процесе европских интеграција, у сљедећим редовима ће бити презентоване главне премисе овог приступа. Разлог више је чињеница да је овај приступ развијен у руралним подручјима, што указује на његову релевантност за доминантно руралне средине којима припада и Источни Стари Град. У одређеном (на неки начин модификованом) облику, овај приступ може наћи мјесто у изради, а још више у имплементацији овог документа.

Локални развој под вођством заједнице је израз којим се користи Европска комисија како би описала приступ који традиционалну развојну политику која креће одозго надоље преокреће у обрнутом смјеру. У оквиру CLLD-а становници локалне заједнице преузимају иницијативу и стварају локално партнерство које обликује и спроводи интегрисану развојну стратегију. Стратегија се обликује тако да се надовезује на социјалне, еколошке и привредне јаке стране или „предности“ заједнице умјесто да само надокнађује њене недостатке.

Идентификовано је осам кључних разлога који би требали бити одређујући фактори за примјену овог приступа:

1. CLLD људима који имају неку потребу или се суочавају с неким изазовом даје узде у руке. Локални субјекти су ти који обликују стратегије и бирају пројекте. То је најистакнутија особина CLLD-а и његова најјача предност. У поређењу с другим класичним локалним приступима, људи који су раније били пасивни „корисници“ политике сада постају активни партнери и покретачи њеног развоја. Укључивање људи у „заједничко стварање“ развојне политике доноси низ важних користи:

- Људи који су сматрани проблемом оснажени су како би постали дио рјешења.
- Њихово непосредно искуство, заједно са искуством осталих укључених страна може помоћи да се политике пуно боље прилагоде стварним потребама и приликама.
- Њихово укључивање у процес јача њихове капацитете да дјелују и предузимају конструктивне иницијативе.
- То заузврат буди осјећај локалног идентитета и поноса, као и осјећај власништва над активностима и осјећај одговорности за њих.
- Учествовање равноправно са другим партнерима гради мостове и повјерење међу људима, приватним предузетницима, јавним институцијама и секторским интересним групама.

Ти неопипљиви људски и друштвени исходи стварају темељ за реализацију конкретнијих материјалних резултата. Тренутно је потребно да све јавне институције у Европи нађу такве начине изградње повјерења и ангажмана локалног становништва.

2. Стратегије CLLD-а могу одговорити на све већу разноврсност и сложеност. Та се разноврсност често описује као темељ европског социјалног модела, али изазов је наћи начине за њено очување и претварање у предност, а не терет. У одређеним подручјима разлике између земаља и регија све су веће и постаје све теже борити се с њима примјеном стандардних политика замишљених одозго према доле – чак и када их директно спроводе локалне власти. Поред евидентних разлика међу државама на европском континенту, разлике међу четвртима, градовима и регијама исте земље могу такође бити огромне, па тако рецимо стратегије за борбу против незапослености, посебно незапослености младих, морају узети у обзир разлике у начину функционисања тржишта рада и свих осталих сегмената у сваком поједином подручју.

Будући да су стратегије CLLD-а као и избор евентуалних пројеката задатак локалног нивоа власти, рјешења се могу прилагодити локалним потребама, а партнерства може покретати енергија различитих група локалног становништва, укључујући и младе људе.

3. Стратегије CLLD-а могу бити флексибилније од других приступа. Нека јавна тијела страхују да би делегирање доношења одређених одлука на локална партнерства реализовање овог приступа могло учинити исувише сложеним. Међутим, CLLD је постао једноставнији и разноврснији тако што је омогућено његово програмирање под једним „тематским циљем” док је истовремено омогућена његова употреба за постизање једног или свих привредних, социјалних, еколошких и других циљева.

4. Подручје примјене CLLD-а проширено је како би се омогућило да се локалне стратегије фокусирају на изазове попут: социјалне укључености, климатских промјена, сегрегације различитих запостављених група, незапослености младих, запостављених градских подручја, веза између руралних и урбаних подручја итд.

Иако је CLLD приступ изворно развијен у руралним подручјима кроз подршку из ЕПФРР-а (Европског пољопривредног фонда за рурални развој), а онда примијењен у рибарству и обалним подручјима финансирањем из ЕФР-а (Европски риболовни фонд), сада је прилика да се прошири на подручја којима се уобичајено бави у оквиру ЕСФ-а (Европског социјалног фонда) и ЕФРР-а (Европског фонда за

регионални развој). То ће значити и неопходност различитих прилагођавања у начину на који се обликују стратегије и партнерства.

5. CLLD се надовезује на постојеће везе између различитих сектора и заинтересованих страна (*stakeholder*-а) на начине који имају мултиплицирајуће ефекте на локални развој и главне програме. На стратегије CLLD-а не треба гледати као на острва која су одвојена од осталих програма. Управо супротно, те стратегије су корисни инструменти за побољшање резултата националних и регионалних програма руралног развоја и стратегија одрживог урбаног развоја. Ипак, стратегије CLLD-а често проистичу из посебних питања или проблема специфичних за локалну заједницу – попут пропадања традиционалних индустрија као што су рибарство и пољопривреда, незадовољства младих, климатских промјена или лоших услова становања и лоших услуга.

Предност CLLD-а је то што омогућава да се један или више проблема разматрају и рјешавају у локалном контексту и да се мобилишу све релевантне политике и заинтересоване стране.

Тако се може премостити неколико врста граница или препрека локалном развоју, укључујући сљедеће:

- између различитих локалних управа, општина и јавних управа;
- између локалних јавних и приватних организација и организација цивилног друштва;
- између локалних институција и институција на вишим нивоима власти;
- између подручја која представљају проблем и подручја која нуде прилике.

Иако CLLD препушта вођство људима који су суочени са неким изазовом, од њих се не очекује да сами ријеше све. Овај приступ им помаже да изграде мостове до оних који посједују више капацитета за то и да са њима преговарају и у коначном пронађу адекватна рјешења.

6. CLLD је усмјерен на иновације и постизање резултата који доносе трајну промјену. Први корак обично укључује изградњу капацитета и ресурса локалне заједнице за предузимање иницијативе. CLLD приступ се може користити и за покривање неких улагања у инфраструктуру мањих размјера која су предуслови за иновације и будући развој. Али то су у правилу средства за постизање другог циља.

Приступ CLLD-а који подразумијева учешће више заинтересованих страна доводи до различитог гледања на изазове које креће од „потражње” или „потреба”, чиме се повезује искуство корисника са специјализованим знањем различитих врста пружаоца услуга. CLLD приступ може изнедрити нове идеје и финансирати мале „почетне” пројекте и пилот-пројекте који су потребни за тестирање тих идеја у пракси.

7. Учествовање у CLLD-у отвара приступ великој и растућој европској мрежи и великом искуству. Током посљедњих тридесетак година постојећа LEADER и FARNET партнерства те бројне европске, националне и регионалне мреже развиле су велики број метода, водича, алата и студија случаја које могу бити од велике помоћи новим партнерствима.

8. CLLD је финансијски привлачан алат за остваривање локалног развоја. Европска комисија препознаје да је локални развој дугорочан процес и у складу са тим препоручује једнако дугорочну финансијску обавезу у погледу изградње капацитета и добара. На локална партнерства се, стога, не гледа као на једнократне пројекте који се једноставно напуштају на крају одређеног периода финансирања, него као на дио процеса током којег се заједнице усмјеравају да крену одрживијим путем.¹

¹Адаптирано са:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors_hr.pdf

Датум прегледа: 29.03.2021.

ПРВИ ДИО-УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА И ОСНОВНА ОБИЉЕЖЈА ОПШТИНЕ

I УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА

1. Усклађеност са стратешким документима виших нивоа власти

Стратегија развоја општине Источни Стари Град усклађена је са Стратегијом развоја града Источно Сарајево за период 2016-2020.²

Ова Стратегија је, у мјери колико је то могуће, усклађена са стратешким документима за различите области, а који су усвојени на републичком / државном нивоу. На овом мјесту издвојени су сљедећи:³

-Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској (осим односног документа за период 2017-2021. кориштена је и претходна Стратегија за период 2009-2015.)

-Стратегија развоја туризма за период 2010-2020.

-Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја РС за период 2016-2020.

- Стратешки план руралног развоја Босне и Херцеговине за период 2018-2021.

- Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2035.

- Стратегија транспорта Републике Српске за период 2016-2030.

-Стратегија развоја шумарства Републике Српске за период од 2011-2021.

-Стратегија развоја малих и средњих предузећа у Републици Српској за период 2016–2020.

-Стратегија запошљавања Републике Српске за период 2016-2020.

- Стратегија развоја предузетништва жена Републике Српске за период 2019–2023.

² Доношење новог стратешког документа се планира у блиској будућности.

³Поједини документи са републичког нивоа су у процесу ревизије (или је у току израда нових докумената).

- Стратегија и политика развоја индустрије Републике Српске за период 2016-2020.
- Стратегија подстицања страних улагања у Републику Српску за период 2016-2020.
- Омладинска политика Републике Српске за период 2016-2020.
- Стратегија развоја културе Републике Српске за период 2017-2022.
- Стратегија научног и технолошког развоја Републике Српске за период 2017-2021. "Знање за развој".
- Просторни план Републике Српске (Измјене и допуне Просторног плана Републике Српске до 2025. године).
- Просторни план Града Источно Сарајево за период 2015-2025.

3. Стратегија Југоисточна Европа 2020⁴

Ова стратегија представља одговор на стратегију Европске уније „Европа 2020“, те укључује специфичне приоритете земаља региона југоисточне Европе. Главни циљ наведене стратегије је постизање већег и одрживог економског развоја, а самим тим и подстицање већег привредног раста у региону и вишег нивоа конкурентности, односно већег просперитета и стварања нових радних мјеста, јачањем регионалне сарадње и веза са Европском унијом.

„Стратегија Југоисточна Европе 2020“ усмјерена је на скуп међусобно повезаних развојних стубова, и то:

1. Стуб *Интегрисани раст* – који промовише регионалне трговинске и инвестиционе везе и политику, која је недискриминирајућа, транспарентна и предвидива.
2. Стуб *Паметан раст* – који је заснован на иновацијама и конкурентности, када је у питању додата вриједност, а не трошкови рада.
3. Стуб *Одрживи раст* – подизање нивоа конкурентности приватног сектора, развој инфраструктуре и енергетски ефикаснији раст.

⁴Ваља истаћи да у моменту писања овог документа (почетак 2021. године), нови стратешки документ још увијек није израђен. Очекује се да ће Стратегија Југоисточна Европа 2030. бити ускоро финализирана и одобрена на самиту Процеса сарадње у југоисточној Европи у јуну 2021. године у Анталији.

4. Стуб *Инклузиван раст* – стављање већег акцента на развој вјештина, отварање радних мјеста, инклузивно тржиште рада, здравље и добробит.

5. Стуб *Управљање усмјерено на раст* – повећање капацитета јавне управе за јачање владавине права и смањење корупције да би се створило повољно окружење за пословање и пружале јавне услуге потребне за економски развој.

4.Агенда одрживог развоја до 2030.

На Самиту Уједињених нација о одрживом развоју који је одржан од 25. до 27. септембра 2015. године, Генерална скупштина Уједињених нација усвојила је Агенду за одрживи развој до 2030. године (односно „Трансформисање нашег свијета: Агенда одрживог развоја до 2030.“). Ова Агенда представља наставак Миленијумских циљева (200-2015.) и њоме се настоји остварити оно што у претходном периоду није успјело. За разлику од Миленијумских циљева (2000-2015.), који су дефинисани од стране тадашњег генералног секретара и његовог тима, ова Агенда је резултат вишегодишњег преговарања 193 државе чланице Уједињених нација.

Дефинисано је нових 17 глобалних циљева који садрже 169 подциљева.

Главних 17 циљева:

1. Сузбити сиромаштво у свим формама у свим дијеловима свијета. Ово је један од најамбициознијих циљева и њиме се настоји обезбиједити да нико на свијету не живи са мање од 1,25 долара на дан.

2. Сузбити глад, осигурати довољне количине хране и побољшати исхрану, као и промовисати одрживу пољопривреду. Овај циљ садржи и позив да се удвостручи пољопривредна производња малих фармера.

3. Осигурати здрав живот и промовисати добробит за све узрасте. Подциљ јесте смањење стопе умирања мајки при порођају са 200 на 70 на сваких 100.000 порођаја.

4. Осигурати инклузивно и квалитетно образовање и промовисати доживотно учење. Овај циљ садржи и позив за универзални приступ основношколском образовању, али и изражава став да сви ученици треба да имају бесплатан приступ образовању све до краја средње школе.
5. Постићи родну равноправност и оснажити све жене и дјевојчице. Овим циљем настоји се зауставити дискриминација и насиље према женама, али и позива да се искоријени приморавање дјеце на брак и женско генитално сакаћење.
6. Осигурати доступност и одрживи менаџмент воде и санитације за све. Овај циљ указује да сви треба да имају приступ тоалетима и чистој пијаћој води, али и позива на заштиту и обнову природних водних ресурса у наредних пет година.
7. Обезбиједити свима приступ енергетским изворима. Овај циљ позива на универзалан приступ електричној енергији и позива на обимније стварање обновљиве енергије.
8. Промоција одрживог и инклузивног економског развоја, пуне и продуктивне запослености и пристојног посла за све. Дио овога циља је амбициозни раст од 7% годишње у најсиромашнијим државама.
9. Изградња издржљиве инфраструктуре, промоција инклузивне и одрживе индустријализације и његовање иновација. Овај циљ позива на повећану технолошку помоћ развијених земаља сиромашнијим земљама како би модернизовале путеве, бране, електро-мреже и другу инфраструктуру.
10. Смањење неједнакости у оквирима једне државе и између различитих држава.
11. Омогућавање да градови и друге људске насебине буду инклузивне, безбједне, отпорне и одрживе.

12. Осигурање одрживе конзумације и производних образаца. Овај циљ наглашава важност смањења количине хране која се баца и поставља за циљ смањење те количине за половину до 2030. године.

13. Покретање хитне акције у борби против климатских промјена и њених утицаја.

14. Очување и одржива употреба океана, мора и морских ресурса за одрживи развој.

15. Промоција, обнова и одржива употреба екосистема, одржива употреба шума, борба против дефорестизације и заустављање загађивања земљишта и биодиверзитетских губитака.

16. Промоција мирољубивих и инклузивних друштава за одрживи развој, обезбјеђивање приступа правди за све и изградња ефективних и инклузивних институција на свим нивоима. Овај циљ позива и на заустављање корупције и насиља.

17. Оживљавање глобалног партнерства за одрживи развој. Овај дио садржи и позив богатим државама да пружи више помоћи сиромашнијим државама и да помогну државама у развоју.

Непосредно након усвајања Агенде 2030 и Европска унија се обавезала да ће радити на спровођењу Програма Уједињених нација за одрживи развој 2030. како унутар ЕУ-а тако и у оквиру своје спољне политике, посебно у смислу подржавања спровођења циљева у другим државама, првенствено онима којима је то највише потребно.

У процесу доношења Агенде 2030, Европска унија је имала водећу улогу и у складу са тим у јуну 2017. Савјет Европске уније је у форми закључака усвојио документ под називом „Одржива европска будућност: одговор ЕУ-а на Програм одрживог развоја до 2030.“ у којем се, између осталог, истиче да је неопходно да ЕУ допуни напоре које државе чланице предузимају у подручју спровођења Агенде 2030.

Да је односна Агенда релевантна и за јединице локалне самоуправе може се видјети у закључку (тачки) бр. 24. гдје се „подсјећа на заједничку одговорност и интерес који сви дионици имају у спровођењу Програма одрживог развоја до 2030, укључујући **националне и поднационалне владе и јавне управе на свим нивоима**, приватни сектор и улагаче, социјалне партнере, научну заједницу и организације цивилног друштва“.

II ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД-ГЛАВНА ОБИЉЕЖЈА

Општина Источни Стари Град формирана је 4. априла 1992. године на дијелу сарајевске градске општине Стари Град (једним дијелом и од општине Илијаш) који је припао Републици Српској. Њено прво сједиште било је на Црепољском а сада се налази у МЗ Хреша. У непосредном су јој сусједству општине Источно Ново Сарајево, Пале и Соколац из Републике Српске, те Стари Град и Илијаш из Федерације БиХ.⁵ Простире се на 105 квадратних километара и то на претежно брдовито-планинском земљишту са просјечном надморском висином од 850 метара.

Стари град изнад Паљанске Миљацке припадао је племићкој породици Павловића који су господарили Источном Босном крајем XIV и у првој половини XV вијека. Да би лакше контролисали трговачке караване, саградили су бројна утврђења међу којима је посебно значајна Капија града. Утврђени град на простору данашњег Сарајева први пут се спомиње 1379. године и више пута је мијењао назив. Један број историчара овај крај назива Ходићедом.

1. СТРАТЕШКО-ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

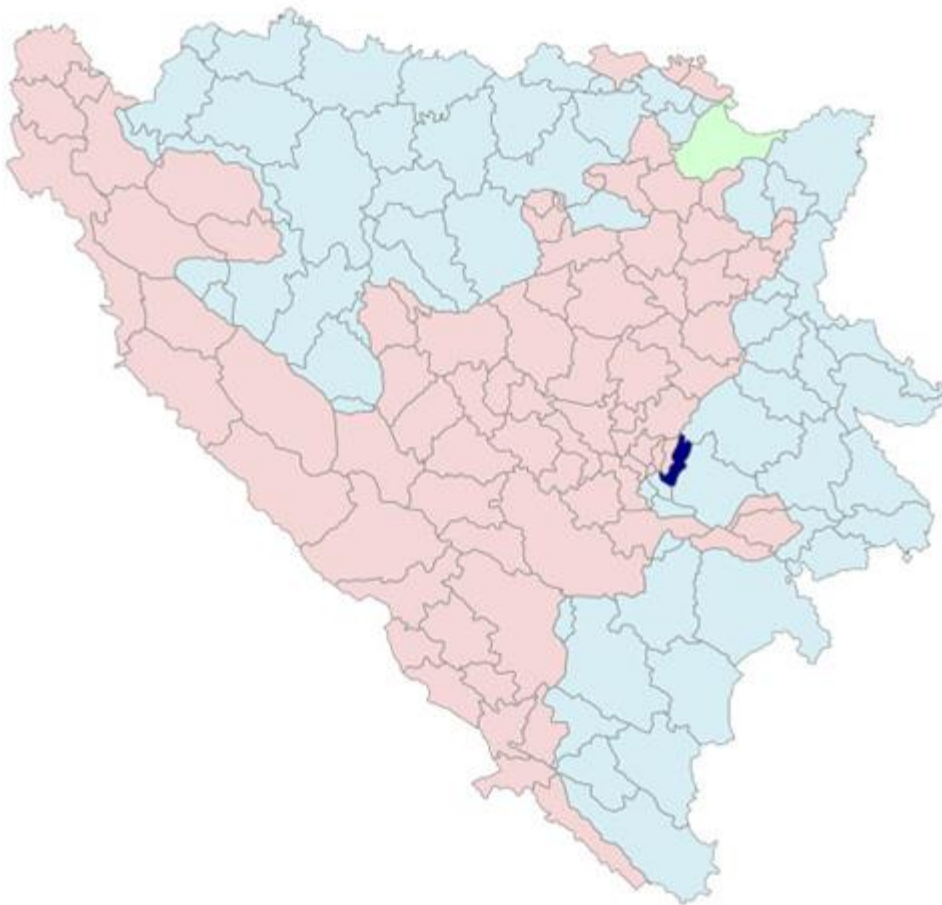
1.1. Географски положај

Подручје општине Источни Стари Град се састоји из два дијела, већег јужног дијела и знатно мањег сјеверног дијела. Већи јужни дио се протеже у правцу сјевер-југ 8-12 km, а исток запад 2-6 km и ентитетски припада Републици Српској. Површина Општине износи 105 km² што представља 0,205% од површине Босне и Херцеговине

⁵Општина Источни Стари Град се са Федерацијом БиХ граничи у дужини од 40 километара.

која износи 51209,2 km² или 0,419% од површине Републике Српске која износи 25035 km² .

Општина Источни Стари Град се налази у централном дијелу БиХ и централно-источном дијелу Републике Српске. Овај простор са аспекта географске регионализације припада планинско-котлинској регији, односно субрегији Централне Босне. У геоморфолошком смислу подручје Стари Град припада унутрашњим Динаридима.

(Подручје општине Источни Стари Град је означено тамно плавом бојом)

1.2. Геопрометни положај

Преко територије општине Источни Стари Град прелазе двије значајне саобраћајнице: магистрални пут Сарајево-Пале-Горажде-Вишеград – граница према Србији /М 5 / и регионални пут Сумбуловац – Хреша – граница Републике

Српске. Укупна дужина свих путева на територији општине износи 125,81 km и са овог аспекта одговара изразито неразвијеним општинама у Републици Српској.

1.3. Опште карактеристике простора

Подручје општине Источни Стари Град у геоморфолошком смислу припада унутрашњим Динаридима. У обухвату плана могу се издвојити двије физичко-географске цјелине: клисурасте долине Мокрањске и Паљанске Миљацке и планински масив Требевића и Озрена. Из самих назива ових физичко-географских цјелина је видљива значајна вертикална и хоризонтална дисецираност рељефа.

Најнижа тачка обухвата плана је на изласку Миљацке са територије Општине и износи око 620 метара. Највиша тачка је врх планине Требевић са 1629 метара.

На територији општине Источни Стари Град доминира висински појас 1000 -1400 метара са преко 2/3 укупне површине Општине.

1.4. Минерални ресурси

Природни потенцијали општине Источни Стари Град су релативно мало истраживани. И поред недовољне истражености, у рударско-геолошком смислу, евидентиране су сљедеће сировине.

- украсни и грађевински камен (Хреша)⁶
- сипаришни камен
- кречњак

Налазишта ових сировина и других материја указују на нужност детаљнијих рударско-геолошких истраживања. Тек након ових истраживачких радова моћи ће

⁶По овом украсном камену (мермер) је насеље Хреша добило име. Каменолом из кога се вади овај камен отворен је још у вријеме Аустро-Угарске. Занимљиво је да су овим каменом обложене најпознатије грађевине у Босни и Херцеговини: Принципов мост, Народно позориште, зграда Парламента Босне и Херцеговине, Академија наука и умјетности Републике Српске. Такође, овим каменом обложен је и највећи дио улица Старог Града у Сарајеву.

се поузданије процијенити и валоризовати подручје општине Источни Стари Град за експлоатацију ових природних богатстава.

1.5. Хидрографске карактеристике

Простор општине Источни Стари Град оскудијева са ријечном мрежом. Једина ријека која протиче кроз општину Источни Стари Град је Миљацка, коју чини слив Паљанске и Мокрањске Миљацке. Укупна дужина водотока Паљанске и Мокрањске Миљацке као и самог водотока Миљацке која протиче кроз Општину одређена је планиметрисањем са топографске карте размјере 1:25000 и износи 8,40 km.

1.6. Шумски ресурси

Укупна површина шумског земљишта на Општини је 5286 ha од чега је 4769,20 ha у државном власништву, а остало у приватном. Треба нагласити да је више од половине шумског земљишта под високим шумама. Просјечна годишња сјечива маса у високим шумама је 8.000-10.000 m³ и то углавном четинара.

Ово специфично шумско привредно подручје се пошумљава племенитим лисичарима, четинарима а такође се ради на подизању свијести становништва о шуми као добру од општег интереса и ефикаснијој примјени законске регулативе.

У досадашњем кориштењу природних ресурса шумарства као привредне гране доминантну улогу има производња и кориштење дрвета. Савремена фармацеутска, козметичка и прехранбена индустрија у новије вријеме све више користе самоникло биље, плодове, гљиве у технолошком процесу производње. Откупне цијене споредних шумских производа омогућавају да се уз добру организацију, рационално сакупљање, сушење и дистрибуцију, додатно заради у сектору шумарства. Имајући у виду да активности сакупљања, сушења, дораде и дистрибуције љековитог биља, шумских плодова, гљива и осталог, захтијевају

озбиљан, стручан и организован рад, евидентно је да је, у сврху максималне искористивости, потребно сачинити посебан програм, односно адекватну студију.⁷

Категорија шума

Према заступљености врсте дрвећа и способности за пошумљавање, газдинске класе се разврставају у следеће категорије шума и шумског земљишта:

Шире категорије

ШИФРА	КАТЕГРИЈА	Господарске јединице						Укупно
		Површина у (ha)						
		V-B	VL	T	KR	K-B	R-M	
1000	Шуме са природном обновом	115,97	973,47	307,40	318,00	612,51	82,33	2.409,68
3000	Шумске културе	82,00	-	197,05	23,55	-	-	302,60
4000	Изданачке шуме	48,30	-	133,80	868,80	-	-	1.050,50
5000	Површине подесне за пошумљавање и газдовање	957,47	10,10	387,28	339,02	25,30	-	1.719,17
6000	Површине неподесне за газдовање и пошумљавање	350,46	17,05	322,16	100,48	3,75	0,07	793,97
У К У П Н О		1.554,20	1.000,62	1.347,69	1.649,45	641,56	82,40	6.275,92

Уже категорије

ШИФРА	КАТЕГОРИЈА	ПОВРШИНА (ha)	%
1100	Високе шуме букве	16,95	0,20
1200	Високе чисте и мјешовите шуме букве, јеле и смрче	2392,73	38,10
3100	Шумске културе јеле и смрче	49,45	7,80
3200	Шумске културе бијелог и црног бора	253,15	4,00
4100	Изданачке шуме	145,30	2,30
4200	Изданачке шуме храста	212,00	3,37

⁷Општина Источни Стари Град је озбиљно прикраћена са аспекта управљања у овом сектору, а може се рећи и потпуно онемогућена. Ова тема је детаљније обрађена у дијелу документа који се односи на стратешке циљеве.

4400	Остале изданацке шуме	639,20	11,00
5100	Шибљаци	1173,55	18,60
5200	Голети подесне за пошумљавање	545,62	8,70
6100	Шуме неподесне за газдовање	663,01	10,50
6200	Крш и голети неподесне за пошумљавање	4,67	0,07
6300	Сталне шумске чистине	82,55	1,30
6400	Шумске комуникације	32,53	0,50
6500	Далеководи	1,30	0,02
6600	Остале непродуктивне површине	9,91	0,15

Из горе наведеног се види да на подручју којим газдује ШГ "Романија" Соколац највећу површину заузимају високе шуме са природном обновом (2.392,73 ha). То су шуме букве и јеле са смрчом и шуме бијелог и црног бора.

Поред тога дио шумских површина општине Источни Стари Град заузимају шумске културе јеле и смрче (49,45 ha) и шумске културе бијелог и црног бора (253,15 ha).

Примјетно је да велики дио шумске површине општине Источни Стари Град заузимају шибљаци (1.173,55 ha) и деградациони облици високих и изданичких шума (1.050,50 ha).

Стање у погледу еколошких и социјалних функција шуме

Еколошке и социјалне функције шума имају огроман значај за одрживи развој друштва и побољшање квалитета живота.

Стање шума представља резултат различитих фактора као што су: промјене површине под шумом, комерцијална сјеча, шумски пожари, временски услови, екстремна промјена климе, напади инсеката, патогене гљиве, ерозије земљишта и слично.

Шуме и климатске промјене- утицај шумских екосистема на климу представља основу глобалне борбе против отопљавања климата. Шуме Општине као и шуме Републике Српске и шуме читавог региона Западног Балкана, изложене су промјенама услијед процеса отопљавања и климатских поремећаја широких размјера. У Републици Српској се очекује повећање средње годишње температуре за 0,3 до 0,5^о С до краја овог вијека. Ако се оствари ово повећање, тада суша, градација инсеката и појава шумских пожара постају све вјероватније појаве, а постојећи шумски покривач се може изгубити.

1.7. Климатске карактеристике

Ово подручје одликује се умјерено-континенталном климом на прелазу у континенталну и субтропску климу, док је изнад хиљаду метара надморске висине клима субалпска и алпска.

Сложене физичко-географске карактеристике подручја општине Источни Стари Град и сразмјерно мала удаљеност од Јадранског мора, као и опште карактеристике атмосферске циркулације макро размјера, а посебно распоред поља високог и ниског притиска изнад Европе и Атланског океана, у највећој мјери утичу на климатске услове анализраног подручја.

Због специфичног положаја динарских високопланинских вијенаца средње Босне, на западу високе Херцеговине и планинске Црне Горе и врховима преко 2000 метара, затим нижих планина које се на истоку, сјевероистоку, сјеверу и сјеверозападу уздижу на Старовлашкој висији, анализирано подручје је изложено продорима поларног ваздуха који доспијева из сјеверних ширина средње и сјевероисточне Европе и Сибира. Из наведених разлога, упркос близини Јадранског мора, насеља општине Источни Стари Град се одликују умјерено-континенталном климом на прелазу у континенталну и субтропску климу, док се виши планински дијелови изнад 1000 метара надморске висине одликују субалпском и алпском климом.

Генерално, пошто се већи дио општине налази изнад 1000 метара, односно подручје има субалпску и алпску климу.

Основна карактеристика климе на овом подручју је хладна зима /апсолутна минимална температура око $-31,6^{\circ}\text{C}$, а средња мјесечна зимска температура је $-2,1$ до $-4,9^{\circ}\text{C}$, док су љета топла са температуром 35 до 36°C а средња годишња љетња температура је $15,6$ до $18,8^{\circ}\text{C}$. Средња годишња температура ваздуха износи $9,6^{\circ}\text{C}$. Просјечна годишња количина падавина је од 1000 до 1200 l/m^2 . Просјечни годишњи број мјесеци са сњежним падавинама је пет, са просјечном максималном висином сњежног покривача 30 до 80 cm . На подручју општине Источни Стари Град само у јулу није било сњежних падавина а максимална висина снијега се креће од 50 до 100 cm .

Општина Источни Стари Град припада средишњем планинском појасу, те је у складу са тим годишња количина падавина равномјерно распоређена током цијеле године, средњи број дана са падавинама: 129 до 159 дана.

Највећа вјероватноћа појаве града је јуни, јули и август. Први дани са појавом мраза на подручју мјесних заједница Вучја Лука и Требевић су већ у мјесецу августу.

Температура ваздуха (С°)

Температуре ваздуха, вишегодишњи просјек (1961-1990.)

Год.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1961-1990	-0,9	1,5	5,1	9,4	14,1	16,9	18,9	18,5	15,1	10,4	5,3	0,3	9,5

Средње мјесечне и годишње температуре ваздуха (С°)

Мјесеци													Год.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Средња	-2,7	-1,8	1,9	6,8	12,5	15,8	17,3	17,1	12,1	8,4	2,8	-1,8	7,3
Апсолутне минималне мјесечне и годишње температуре t° (С°)													Дат ум
Мин	-31,6	-23,8	-19,0	-12,3	-3,3	-2,9	0,7	1,0	3,4	17,2	-21,08	-20,8	26.1
Апсолутне максималне мјесечне и годишње температуре t° (С°)													
	15,0	17,9	24,4	27,9	29,8	31,2	34,9	36,0	31,7	26,9	25,5		3.8
Мјесечне и годишње количине падавима													
P	54,8	47,1	46,6	75,8	74,1	86,1	85,9	62,3	98,5	92,1	81,4	84,7	891,2

Вишегодишњи просјек (1991-2000)

Год.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Годишње (10,1)

1991.	-0,8	1,2	3,2	7,1	10,3	18,4	18,3	18,1	16,2	9,3	5,2	3,3	8,9
1992.	-1,6	1,0	5,5	9,3	14,3	16,9	19,2	22,8	16,0	12,1	1,2	0,1	10,3
1993.	-0,6	-1,4	3,3	9,8	16,0	18,0	18,7	20,0	15,3	13,4	3,0	3,6	10,0
1994.	2,2	1,3	8,7	9,9	15,7	17,5	20,3	21,1	18,4	9,5	6,8	1,0	11,0
1995.	-0,8	5,4	4,3	8,8	13,5	16,8	20,9	17,4	13,7	10,8	2,5	2,4	9,7
1996.	1,2	-1,3	2,2	9,4	15,7	16,7	19,1	19,0	11,6	10,3	8,0	-0,4	9,5
1997.	1,3	2,9	4,8	4,5	15,9	19,7	18,8	17,8	15,0	7,6	5,9	2,8	9,7
1998.	2,0	3,7	3,2	11,0	13,6	19,1	21,1	20,5	14,6	11,5	2,8	-2,9	10,1
1999.	0,2	-0,5	6,3	10,6	16,5	18,7	19,3	20,0	16,4	11,0	4,1	1,3	10,6
2000.	-3,7	1,2	5,0	12,3	16,4	19,5	20,4	21,8	15,3	12,8	10,3	3,2	11,3

Падавине (мм)

Вишегодишњи просјек (1961-1990)

Година	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	годишње
1961-1990	71	67	70	74	82	91	79	71	70	77	94	85	9329,5

: Вишегодишњи просјек (1991-2000)

година	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX		XI	XII	годишње
1991.	80	77	39	84	108	57	131	61	65	184	143	64	1053
1992.	18	58	38	105	44	118	83	17	38	134	67	45	769
1993.	23	32	114	31	62	81	65	72	85	54	110	68	786
1994.	74	76	35	140	63	99	87	43	61	69	36	12	924
1995.	105	55	102	62	100	153	54	123	89	1	80	156	1089
1996.	71	93	58	60	84	47	18	89	258	89	112	104	1052
1997.	50	59	45	106	60	51	50	55	16	163	76	87	849
1998.	53	22	45	85	42	100	40	63	114	136	108	93	899
1999.	60	122	59	109	68	75	99	84	103	57	137	294	1262
2000.	49	57	58	51	72	23	52	16	67	83	75	94	698

2. ЕКОНОМСКА СИТУАЦИЈА

Општина Источни Стари Град је формирана 1992. године од руралног дијела појединих сарајевских општина (претежно од општине Стари Град). Сви привредни капацитети су били изграђени у урбаном дијелу Старог Града. Тек по оснивању

Општине Источни Стари Град почело се улагати у привреду, у складу са сировинама којима располаже ово подручје и то:

- прерада дрвета,
- вађење руда и камена (ломљени, архитектонско-грађевинске плоче),
- пољопривреда и сточарство и
- туризам.

Тип обвезника	Број регистрованих пословних субјеката - основна дјелатност/основно предузеће	Број регистрованих пословних субјеката - додатна дјелатност	Број регистрованих пословних субјеката - пословне јединице	Нескладне евиденције	Укупан број пословних субјеката
Предузетници	68	6	1	0	75
Правна лица	46	0	15	13	74
Укупно	114	6	16	13	149

*Подаци Пореске управе (февруар 2021.)

Носиоци индустриског развоја општине Источни Стари Град су:

1. Пољопривреда и шумарство: ШГ "Романија " Соколац, РЈ Вучија Лука

Д.О.О. "Аполон"

2. Вађење руда и камена: Д.О.О. "Плакаловић-Промет",

"Теко Мининг Лапишница" д.о.о. Источно Сарајево

3. Дрвна индустрија: Д.О.О. "Оберон"

Д.О.О. "Топаловић Мићо и Ристо"

Д.О.О "Тадић - Столарија"

- 4, Туризам: Спортско рекреативни центар Брус на Требевићу

Кад је у питању регистрација приватних предузећа по важећим законским прописима оно се обавља у АПИФ-у Источно Сарајево.

Општина Источни Стари Град учинила је значајне помаке у поједностављењу процедуре за регистрацију приватног предузетништва. Висина административне

таксесе креће од 20,00 до 30,00 КМ и вријеме од најдуже 3 дана (потребно у већини случајева за отварање приватних радњи) указују на чињеницу колико је ова процедура поједностављена.

Укупни приходи и расходи према дјелатностима (подаци Привредне коморе Источно Сарајево за 2019. годину)

Подручје дјелатности	Укупни приходи	Укупни расходи	Бр. Предузећа	Бр. Радника
Вађење руда и камена	6 369 807,00	5 856.053,00	3	51
Прерађивачка индустрија	4.308.167,00	4.118.611,00	7	75
Снабдијевање водом канализацијом и управљање отпадом	443.417,00	459.580,00	1	10
Грађевинарство	3.299.565,00	1.726.751,00	1	8
Трговина на велико и трговина на мало	139.039,00	137.201,00	1	1
Саобраћај и складиштење	2.073.559,00	2.061.861,00	2	26
Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	143.512,00	175.412,00	1	6
Укупно	16.777.066,00	14.53.469,00	16	177

У претходних седам година, Општина је сваке године имала одговарајућу покривеност увоза извозом (подаци Привредне коморе Источно Сарајево):

Година	Увоз у 000 КМ	Извоз у 000 КМ
2014.	303	1.557
2015.	1.010	1.664
2016.	336	2.493
2017.	854	2.088
2018.	455	1.974
2019.	1.489	2.064
2020.	1.356	2.059

Развијање амбијента који ће омогућити мултифункционални и интегрални развој Источног Старог Града идентификовано је као главни циљ општинског руководства. Мале локалне заједнице у актуелним условима немају много простора за

проактиван приступ. Запостављеност рубних подручја од стране виших нивоа власти усложњава и мултипликује већ постојеће проблеме. Међутим, у претходном периоду је урађено много на развоју привреде, што потврђује и чињеница да су уложена респектабилна средства у опрему и постројења што је омогућило запошљавање више десетина радника. Постоји јасно артикулисана опредјељеност за развијање свих облика инфраструктуре, туризма и пољопривреде који, уз још неколико сектора, имају капацитете да буду окосница развоја овог подручја.

Веома мали број становника утиче на то да је тржиште рада веома неразвијено, како са квантитативног тако и са аспекта квалификационе структуре радне снаге. Међутим, постоје јасне индикације да ће у будућем периоду, са развојем одређених сектора, постојеће стање бити знатно побољшано.

Генералне прике у држави као цјелини представљају озбиљну отежавајућу околност за развој малих општина. Европска комисија је потврдила да је економски раст Босне и Херцеговине значајно испод могућности земље што отежава смањење незапослености. Економске тешкоће додатно су потенциране и честим застојима политичке природе што онемогућава адекватно спровођење реформских процеса. Посебно забрињавајуће околности су тренд раста спољног дуга и изразито негативне импликације корона кризе (COVID-19). У изворима различите врсте могу се пронаћи оцјене по којима Босна и Херцеговина има најгори пословни амбијент у Европи, посебно услјед губитка конкурентности, застарјелих технологија, фрагментираног унутрашњег тржишта, недостатка циљаних мјера за задовољавање европских стандарда у различитим областима итд.

Број запослених, у посљесњих неколико година, је око 300 ($\pm 5\%$ у зависности од посматраног периода).

Подаци Биора за запошљавање Пале (незапослена лица):

Степен стручне спреме	2019/07	2019/12	2020/02	2020/11
1. НК	17	15	10	18
2. ПК-НСС	1		1	2

3. KB	49	50	58	58
4. CCC	39	31	35	40
5. BKC				2
6. BШC	1	1	1	1
7. BCC	14	11	10	14
Укупно	121	108	123	135

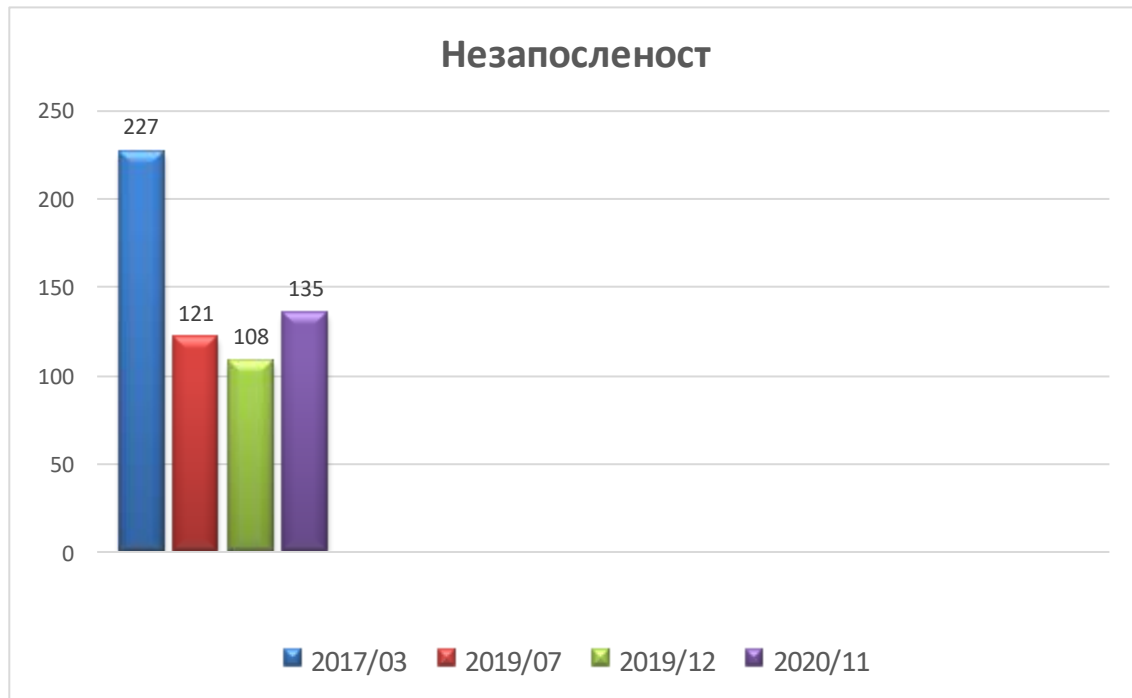
Старосна група	2019/07	2019/12	2020/02	2020/11
18-20	2	2	1	3
20-24	11	8	7	5
24-27	3	2	4	10
27-30	8	6	6	9
30-35	14	13	14	14
35-40	15	13	15	13
40-45	15	14	15	13
45-50	13	12	16	19
50-55	18	18	17	19
55-60	11	10	17	17
60-65	11	10	11	13
Укупно	121	108	123	135

Пол	2019/07	2019/12	2020/02	2020/11
Мушки	64	63	78	78
Женски	57	45	45	57
Укупно	121	108	123	135

	2019/07	2019/12	2020/11
2017/03			
227	121	108	135

У периоду од марта 2017. до децембра 2019. значајно је смањен број лица на евиденције Бироа за запошљавање, док је у 2020. години дошло до извјесног погоршања.⁸

⁸ Један од разлога је и актуелна пандемија (COVID - 19). У многим локалним заједницама је дошло до повећања стопе незапослености.

Кретање плата: Република Српска, Град Источно Сарајево, Општина Источни Стари Град

Просјечна плата на нивоу ентитета и града Источно Сарајево била је готово идентична за 2015. 2016. и 2017. годину. Током ове три године скоро да није било ни раста ни пада просјечних плата. У 2018. се може уочити благи раст за оба посматрана подручја. Раст је настављен и у 2019. и 2020. години. За општину Источни Стари Град примјетан је раст просјечне плате у 2016. години (у односу на 2015.) али у 2017. се види извјестан пад и у 2018. значајан пад (најнижи ниво просјечне плате у посматраном периоду). Током 2019. дошло је до раста од 102 конвертибилне марке да би у 2020. увећање износило додатних 150 конвертибилних марака, односно укупно 252 конвертибилне марке у периоду од двије године. Просјечна плата за подручје општине Источни Стари Град је порасла за 34,5 % у периоду од 2018. до 2020. и тренутно је за 25 конвертибилних марака виша од републичког просјека, односно 9 конвертибилних марака виша у односу на просјек свих општина у оквиру града Источно Сарајево.

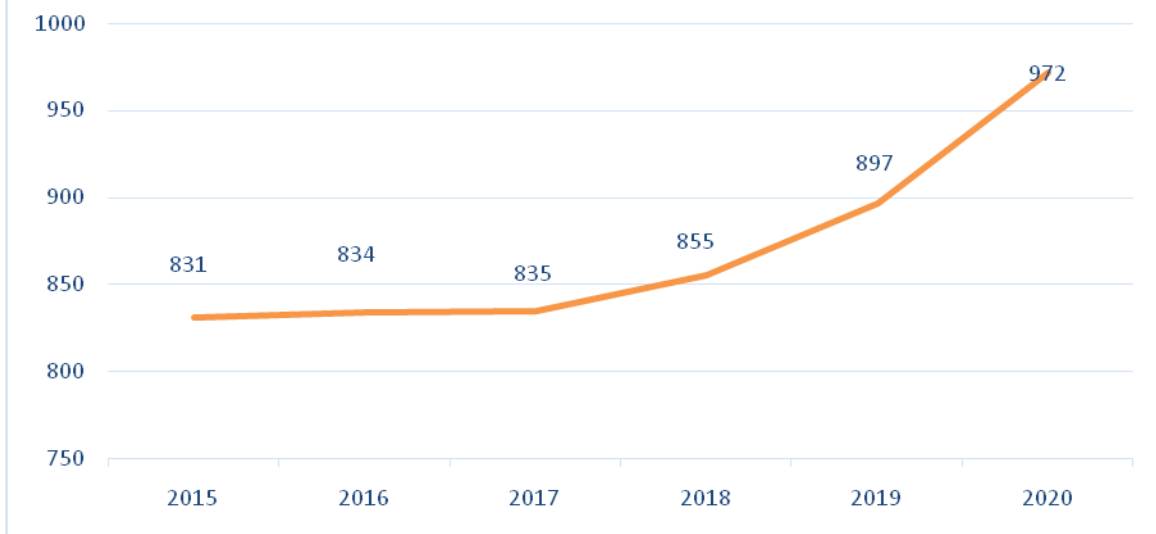
Временски период	Подручје	Вриједност	Јединица	Подгрупа	Индикатор
2015	Република Српска	831	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2016	Република Српска	836	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2017	Република Српска	831	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2018	Република Српска	857	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2019	Република Српска	906	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2020	Република Српска	956	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)

Временски период	Подручје	Вриједност	Јединица	Подгрупа	Индикатор
2015	Град Источно Сарајево	831	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2016	Град Источно Сарајево	834	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2017	Град Источно Сарајево	835	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2018	Град Источно Сарајево	855	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2019	Град Источно Сарајево	897	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2020	Град Источно Сарајево	972	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)

Временски период	Подручје	Вриједност	Јединица	Подгрупа	Индикатор
2015	Источни Стари Град	787	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2016	Источни Стари Град	847	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2017	Источни Стари Град	820	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2018	Источни Стари Град	729	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2019	Источни Стари Град	831	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)
2020	Источни Стари Град	981	КМ	Укупно	Просјечна плата након опорезивања (нето плата)

Град Источно Сарајево Просјечна плата након опорезивања

Источни Стари Град Просјечна плата након опорезивања

3. СТАНОВНИШТВО

Према резултатима пописа из 2013. године, пописано је 1116 лица. Полазећи од чињенице да је густина насељености испод 20 становника по km², општина спада у слабо насељене општине у Босни и Херцеговини-Републици Српској.

У дијелу који слиједи табеларно су издвојени (и прилагођени) подаци о становништву према главним пописним категоријама.

1. Становништво према старости и полу

Пол	Укупно	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	Просјечна старост
Укупно	1116	83	77	108	129	103	208	187	161	60	48,08
Мушкарци	552	47	39	68	73	60	99	83	66	17	44,84
Жене	564	36	38	40	56	43	109	104	95	43	51,26

2. Становништво према етничкој/националној припадности и полу

Пол	Укупно	Бошњаци	Хрвати	Срби	Остали	Не изјашњава се	Непознато
Укупно	1116	41	6	1059	7	2	1
Мушкарци	552	25	2	519	5	-	1
Жене	564	16	4	540	2	2	-

3. Становништво према вјероисповјести

Пол	Укупно	Исламска	Католичка	Православна	Агностик	Атеист	Остали	Не изјашњава се	Непознато
Укупно	1116	38	5	1058	-	2	5	6	2
Мушкарци	552	23	-	520	-	1	2	5	1
Жене	564	15	5	538	-	1	3	1	1

4. Становништво према матерњем језику и полу

Пол	Укупно	Босански	Хрватски	Српски	Остали	Непознато
Укупно	1116	44	1	1063	6	2
Мушкарци	552	27	-	521	2	2
Жене	564	17	1	542	4	-

5. Становништво старо 15 и више година према законском брачном стању и полу

Пол	Укупно	Никад ожењен/удата	Ожењен/удата	Разведен/разведена	Удовац/удовица
Укупно	1004	278	526	24	176
Мушкарци	488	176	267	17	28
Жене	516	102	259	7	148

6. Становништво старо 10 и више година према писмености и полу

Пол	Укупно	Неписмено	Процент неписмених	Непознато
Укупно	1033	40	3,87	6
Мушкарци	505	3	0,59	2
Жене	528	37	7,01	4

7. Становништво старо 15 и више година према највишој завршеној школи и полу

Пол	Укупно	Без икаквог образовања	Непотпуно основно образовање	Основна школа	Средња школа	Специјализација после средње школе	Виша школа и први степен факултета	Висока школа/ факултет/ академија/универзитет
Укупно	1004	61	133	166	548	16	27	53
Мушкарци	488	5	29	75	329	15	14	21
Жене	516	56	104	91	219	1	13	32

8. Број домаћинства

Укупно	Један члан	Два члана	Три члана	Четири члана	Пет и више чланова	Пројечан број чланова домаћинства
438	123	146	75	43	51	2,55

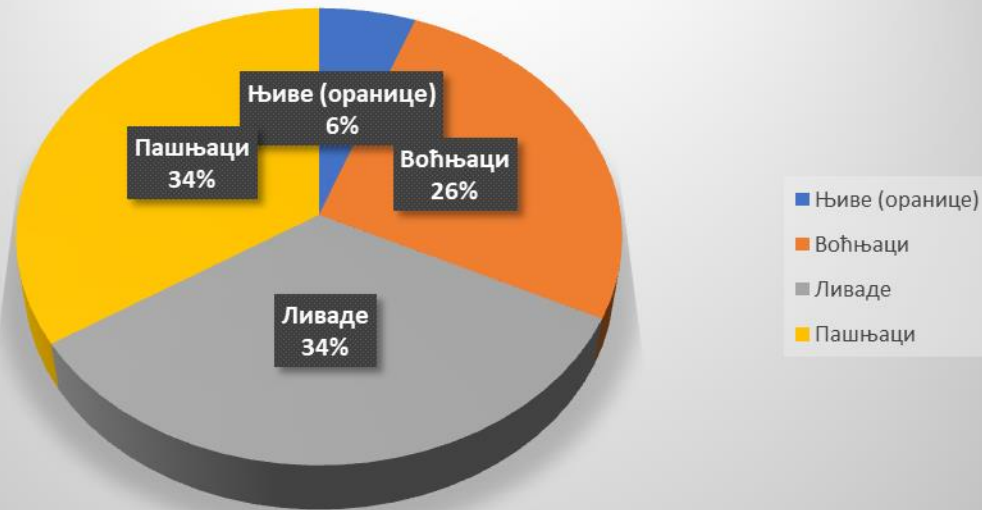
4. ПОЉОПРИВРЕДА

На подручју Општине постоји релативно ниско учешће пољопривредног земљишта у укупним земљишним површинама, али ипак се ради о значајном ресурсу који омогућава знатно већи обим производње од достигнутог. У државној својини се налази 709, 03 ha.⁹

1.	Њиве (оранице)	40
2.	Воћњаци	188,65
3.	Ливаде	238,68
4.	Пашњаци	241,70

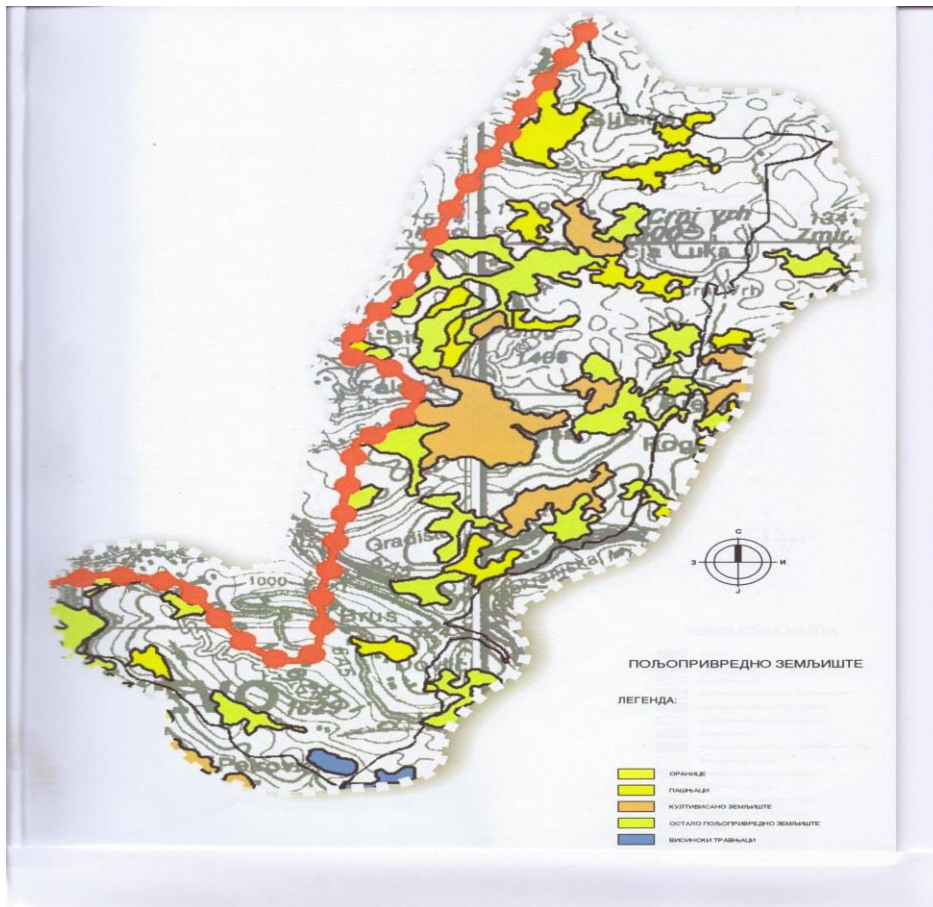
⁹ Подаци који се односе на пољопривредно земљиште у приватној својини нису до краја ажурирани. Пријашњи подаци говоре да је ријеч о 2872 ha.

Пољопривредно земљиште (ha)

У укупним пољопривредним површинама ради се о екстензивном карактеру пољопривреде у којој је сточарство основна грана.

У погледу типске припадности, ради се о претежно смеђим земљиштима на различитим подлогама (најчешће кречњак), различите дубине активног слоја, од доста дубоких до екстремно плитких земљишта што је условљено степеном нагиба, као и локацијом одређене парцеле на нагибу.

Будући да општина Источни Стари Град спада у групу општина доминантно руралног карактера, пољопривреда представља један од важнијих сектора. Посебно мјесто у пољопривреди заузима сточарство, а у оквиру тога производња крављег млијека, затим производња меса, узгој бикова и приплодних јуница.

Општина је континуирано помогла пољопривредни сектор кроз различите подстицаје, а недавно је и суфинансирала (кроз један од IFAD - ових програма) набавку 90 пластеника.

Пошто су сточарска и ратарска производња узајамно повезане, значајно се развила и ова производња. Један од есенцијалних елемената за развој и осигурање прихода породицама је агрикултура, са ограничавајућим фактором – **недовољна технолошка опремљеност и невладање новим техникама производње**. Већина агрикултурних производа се и даље производи за личне потребе, мада је већ сада примјетно да ће многи пољопривредници комерцијализовати своје производе, чему ће битно допринијети и отварање пијаце на Требевићу.

Према подацима Републичког завода за статистику трећина домаћинстава на подручју Републике Српске обавља пољопривредну активност, док је на подручју општине Источни Стари Град удио домаћинстава која обављају пољопривредну активност 60 %, односно скоро двоструко више од републичког просјека.

У дијелу који слиједи дат је табеларни приказ процјене бројног стања стоке и сточне производње на подручју општине Источни Стари Град за 2020. годину

01. ГОВЕДА

			Број	
1.	Говеда до 1 године	телад за клање	-	
2.		остала грла	женска	30
3.			мушка	40
4.	Говеда од 1 до 2 године	женска грла	за расплод	70
5.			за клање	10
6.		мушка грла	20	
7.	Говеда старија од 2 године	јунице	за расплод	50
8.			за клање	-
9.	Говеда старија од 2 године	краве	музне	190
10.			остале	-
11.		мушка грла (бикови)	40	
12.	ГОВЕДА УКУПНО (1 до 11)		450	

02. БИЛАНС ГОВЕДА

		Број
1.	Стање 31.12.2019.	650
2.	Отељено	100
3.	Купљено	-
4.	Продато	50
5.	Заклано	50
6.	Угинуло	-
7.	Стање 31.12.2020.	450

03. ПРОИЗВОДЊА КРАВЉЕГ МЛИЈЕКА

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

1.	Број мужених крава у 2016.	190
2.	Укупно помужено млијеко, литара	570 000
3.	Од тога дато у откуп мљекарама, литара	285 000

04. СВИЊЕ

		Број	
1.	Прасад до 20 kg	20	
2.	Свиње од 20 kg до 50 kg	30	
3.	Свиње за тов	50 kg до 80 kg	20
4.		80 kg до 110 kg	50
5.		преко 110 kg	30
6.	Свиње за расплод	Назимице	10
7.		супрасне назимице	10
8.		Крмаче	20
9.		Нерасти	-
10.	СВИЊЕ УКУПНО(1 до 9)		190

05. БИЛАНС СВИЊА

		Број
1.	Стање 31.12.2019.	57
2.	Опрашено	50
3.	Купљено	50
4.	Продато	-
5.	Заклано	100
6.	Угинуло	-
7.	Стање 31.12.2020.	190

06. ОВЦЕ

			Број
1.	Јагњад до 2 мјесеца старости		2000
2.	Јагњад и младе овцеод 2 до 12 мјесеци		2000
3.	Јагњене и први пут припуштене овце	музне	-
4.		остале	2000
5.	Приплодни овнови		-
6.	Остале овце (јалове овце)		-
7.	ОВЦЕ УКУПНО(1 до 6)		6000

07. БИЛАНС ОВАЦА

			Број
1.	Стање 31.12.2019.		2700
2.	Ојагњено		2000
3.	Купљено		1500
4.	Продато		500
5.	Заклано		1000
6.	Угинуло		100
7.	Стање 31.12.2020.		6000

08. ПРОИЗВОДЊА ОВЧИЈЕГ МЛИЈЕКА

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

1.	Број мужених оваца у 2016.	120
2.	Укупно помужено млијека, литара	3000

09. ПРОИЗВОДЊА ВУНЕ

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

1.	Број острижених овацау 2016.	4000
2.	Укупно острижено вуне, kg	10500

10. КОЗЕ

			Број
1.	Јарад и младе козе до 12 мјесеци		-
2.	Козе	већ јарене	50
3.		припуштене први пут	15
4.	Остале козе (јарци, јалове козе)		10
5.	КОЗЕ УКУПНО (1 до 4)		75

11. БИЛАНС КОЗА

			Број
1.	Стање 31.12.2019.		100
2.	Ојарено		50
3.	Купљено		-
4.	Продато		-
5.	Заклано		50
6.	Угинуло		-
7.	Стање 31.12.2020.		200

12. ПРОИЗВОДЊА КОЗИЈЕГ МЛИЈЕКА

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

13. ЖИВИНА

			Број
1.	Товљени пилићи (бројлери)		500
2.	Кокошке носиље		-
3.	Ђурке		-
4.	Патке		-
5.	Гуске		-
6.	Остала живина		-
7.	ЖИВИНА УКУПНО(1 до 6)		500

14. БИЛАНС ЖИВИНЕ

			Број
1.	Стање 31.12.2019.		2000
2.	Излежено у току 2016.		-
3.	Купљено	одрасле живине	-
4.		једнодневне	-
5.	Продато	одрасле живине	-
6.		једнодневне	-
7.	Заклано		-
8.	Угинуло		-
9.	Стање 31.12.2020.		2000

15. ПРОИЗВОДЊА КОКОШИЈИХ ЈАЈА

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

1.	Број кока носиљау 2016.	2500
2.	Укупно снешено јаја, комада	750 000

16. БИЛАНС КОКОШИЈИХ ЈАЈА

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

			Број
1.	Утрошено за исхрану у домаћинству		650 000
2.	Утрошено за властити насад		-
3.	Продато (откуп, тржница...)	за насад	-
4.		за конзум	100 000
5.		за прераду	-
6.	Губици		400

17. КОЊИ

			Број
1.	Ждријебад и омад до 1 године		5
2.	Кобиле и ждријебне омице		5
3.	Пастуви		10
4.	КОЊИ УКУПНО(1 до 3)		20

18. ПРОИЗВОДЊА МЕДА

(од 31.12.2019. до 31.12.2020.)

1.	Број кошница, стање 31.12.2016.	30
2.	Производња меда, kg	1200

1.	Број мужених коза у 2020.	50
2.	Укупно помужено млијека, литара	4000

ИЗВЈЕШТАЈ О ОСТВАРЕНИМ ПРИНОСИМА КАСНИХ УСЈЕВА, ВОЋА И ВИНОГРАДА У 2020. ГОДИНИ¹⁰

ПОВРТЛАРСКО БИЉЕ

Врста усјева	Пожњевена површина, ха	Принос Т
Кромпир	13	39
Мрква	1	1
Лук црни	1	2
Лук бијели	1	0.5
Пасуљ	1	0.5
Грашак	1	0.5
Купус и кељ	2	2
Салата зелена	1	0.3
Шпинат	1	0.3
Остало поврће (тиква, тиквице, патлиџан, першун, целер, блитва, цвекла)	1	1

СТОЧНО КРМНО БИЉЕ

Врста усјева	Пожњевена површина, ха	Принос Т
Дјетелина	1	0.9
Сточна репа - коријен	3	3

ЛИВАДЕ И ПАШЊАЦИ

Врста усјева	Пожњевена површина, ха	Принос Т
Ливаде – принос сијена	200	500

ВОЋЕ

Врста воћа	Број ставала способних за род
Јабуре	1200
Крушке	1000
Шљиве	8000
Дуња	20
Ораси	250

Сарадња са иностраним субјектима у сектору пољопривреде

У периоду од 2009. године, Општина Источни Стари Град има континуирану сарадњу са италијанском организацијом „Insieme per Sarajevo“ („Заједно за

¹⁰Издвојени поједини сегменти.

Сарајево“). Сарадња се огледа кроз подстицање пољопривреде што се реализује кроз пројекте микрокредита.

Корисници наведених кредита позитивно оцјењују досадашњу сарадњу и надају се њеном даљем интензивирању. Господин Sante Bressan (предсједник организације „Заједно са Сарајево“), у пратњи својих сарадника, посјећује општину Источни Стари Град најмање два пута годишње.

Потребно је истаћи да је планирано додатно учвршћивање веза са овом организацијом, али и повезивање са другим субјектима, а све са циљем адекватне искористивости потенцијала у овој области.

5. ТУРИЗАМ

У визији развоја града Источно Сарајево, туризам је истакнут као једна од двије најзначајније привредне гране за будући развој.

Током дужег периода туризам није био препознат као сектор који може бити један од генератора развоја општине Источни Стари Град. Активности у области туризма су започете прије непуних десет година, и већ сада се могу осјетити њихови бенефити, а пуни позитивни ефекти очекују се у годинама које слиједе.

У сектору туризма посебну пажњу заслужује Требевић.

Дио олимпијског Требевића који је омиљено излетиште Сарајлија припада нашој општини. Требевић се простире 12 километара у дужину и 8 у ширину. Највиши врх му је 1629 метара, што је уједно и највећа тачка Општине. На њему је комбинована стаза за боб и санкање на којој су одржана такмичења за вријеме Зимских олимпијских игара 1984. године.

Шуме Требевића називају плућа града и јасно је да Требевић представља идеално мјесто за одмор и рекреацију.

Посебно је потребно истаћи туристички комплекс Брус који је лоциран на 16 км од Пала и на само 8 км од Сарајева. Основу понуде овог комплекса чини ресторан „Брус“ који је смјештен у природном амбијенту и урађен у етно стилу, као и бунгалови. У близини ресторана изграђена су и роштиљска мјеста, која је могуће

изнајмити, а да би боравак овдје био употпуњен, нуди се и изнајмљивање квад возила, бицикала, столова за стони тенис, док је за најмлађе резервисан парк за дјецу. У склопу понуде је и „ paint ball“, теретана на отвореном, дјечја играоница а недавно је постављена и вјештачка стијена за пењање. Осим ресторана „Брус“, на Требевићу се налази и ресторан „Требевићки рај“, а посебну пажњу заслужује и Вила Андреа, смјештена у боровој шуми и на само пет минута хода од излетишта Брус. Под грбењом који води до врха Требевића своје мјесто нашао је симпатични словенски планинарски дом „Јуре Франко“. Важно је истаћи и пројекат пјешачко-бициклическе стазе. Стаза је изграђена у оквиру Пројекта RAST (донор: Америчка агенција за међународни развој - USAID, имплементатор: Catholic Relief Services - CRS). Стаза је дуга три километра и омогућава угодну шетњу од жичаре до излетишта.

Од осталих угоститељско- туристичких објеката на подручју Требевића у функцији је дом на Челини којим управља Матична библиотека из Источног Сарајева, гдје се организују ликовне колоније током љетних мјесеци. На Требевићу се налази и Дом Васо Мискин Црни али тренутно није у функцији.

Постоји јасна одређеност да се Требевић стави у функцију туризма и тако постане својеврстан бренд који ће бити једна од битних компоненти развоја овог подручја.

Више је разлога који стоје иза оваквих намјера. Довољно је набројати сљедеће:

- 1) непосредна близина Кантона Сарајево и осталих општина у саству Града Источно Сарајево, могућност доласка Требевићком жичаром;
- 2) очигледан потенцијал да се Требевић перципира као једна врста „оазе“ у којој би се, захваљујући обиљу шуме, посјетиоци одморили од градске вреве и загађеног ваздуха;
- 3) постојање бројних изворишта воде и различитих биљних и животињских врста што указује на постојање претпоставки за убрзани развој туризма у складу са савременим трендовима у овој области.

Претходно наведено јасно упућује на неопходност континуираног ангажмана како би Требевић био пожељна дестинација и за домаће, али и за стране посјетиоце.

На надморској висини од 1470 метара на мјесту гдје се састају Озрен и Романија смјестило се Црепољско, ваздушна бања нарочито добра за обољеле од поремећаја рада штитне жлијезде, а многи је упоређују са Златибором. Сам врх Црепољско висок је 1524 метра и са њега се пружа неописив поглед. Црепољско посјетиоцима нуди бројне руте за пјешачење, планинарење и возњу бицикла, које се налазе усред густе црногоричне шуме. Посјетиоци који се попењу на Црепољско могу уживати у предивном погледу на крајолик којим је окружено Сарајево што ово излетиште чини савршеним за посјетиоце који уживају у дугим шетњама и истраживању брдовитих, шумом обраслих предјела.

Посјетиоци се могу одморити у Ловачком дому Црепољско. Ловачки дом има потенцијала да у догледној будућности постане објекат који ће пружати квалитетне услуге у домену руралног туризма.

На Црепољском се налази и хотел Срце који је девастиран и тренутно није у функцији. Постоје планови да се то у догледној будућности промијени и да се Црепољском врати стари сјај, јер је Црепољско одувijek било популарно излетиште сарајевских планинара и излетника.¹¹

Послије периода потпуне запостављености, туризам је сада препознат као један од приоритетних сектора. Користи од туризма у руралним подручјима се све више препознају као значајан елемент подршке руралној економији.

Подручје Вучје Луке обилује богатом флором и фауном, пружа изванредне могућности за љубитеље лова. Посебно је заступљен лов на вукове, лисице, дивље свиње, зеца и срндаћа.

Када се говори о Вучјој Луци, неизоставно је поменути и „Вуков Конак“ јединствен објекат у којем посјетиоци могу уживати и како многи кажу „чути тишину“. Овдје туристи могу на различите начине активно провести свој одмор (бициклизам, планинарење, брање гљива и биља итд.).

¹¹ Илустративни описи доживљаја Црепољског, односно искуства посјетилаца и њихове препоруке могу се пронаћи на више интернет страница.

Баш на Вучјој Луци своје мјесто нашао је и све популарнији гастро-туризам. Ријеч је о специфичној гастро-туристичкој манифестацији „Јагњијада“ која се од 2011. године одржава на Вучјој Луци и из године у годину има све више посјетилаца који долазе не само из Босне и Херцеговине него и из земаља региона.

На Булозима, у непосредној близини Сарајева, смјештено је Етно село „Вучији Вајат“ у којем посјетиоци могу уживати у пријатном амбијенту у природном окружењу са разноврсним садржајем и домаћом храном.

Бројна села наше општине чувају традицију и народне обичаје који су овдје вијековима стварани. Специфична пјесма, народна ношња, игра, а посебно кухиња, дају нашим селима одлике јединствености. Некрополе стећака средњовјековних надгробних споменика налазе се у мањим групама на подручју општине. Наша регија пружа изванредне могућности за развој зимског, сеоског и ловног туризма, а у прилог томе свједочи географски положај, угодна клима, близина града Сарајева, као и Националног парка Скакавац, гдје се налази и величанствени истоимени водопад, надалеко познат по својој снази, висини и јединственој љепоти.

Бескрајна природна љепота као и традиционална гостољубивост наших становника никога не остављају равнодушним.

У сектору туризма има мјеста за развој руралног и бициклическог туризма (о овоме је писано у трећем дијелу овог документа), а своје мјесто може наћи и културни туризам. У том смислу, у сљедећим редовима представљени су кључни локалитети.

Вучја Лука

Темеље Цркве Светог Пантелејмона осветио је 1996. митрополит дабробосански Николај, а завршена је и освећена 10. августа 2002. године. Освећење су извршили митрополит дабробосански Николај и епископ милешевски Филарет. Црква је једнобродна грађевина са куполом и звоником. Саграђена је у облику крста и покривена бакарним лимом. Иконостас је израдио Мирослав Трбусић из

Крагујевца, а иконе Живорад Илић из Лознице. Црква је саграђена по пројекту Љубице Бошњак, архитекте из Београда.

Булози

На археолошким локалитетима Булози, Млинаревци и Мраморје сачувано је 28 стећака из касног средњег вијека.

Крајем XIV вијека на подручју села изграђено је утврђење Ходидјед, које мјештани Булога називају Одиђед. Подграђе Ходидједа почетком XV вијека било је велико и густо насељено. Припадало је заједно са градом властелинској породици Павловић. У периоду 1428–1434. градом су владали Турци, а тада их је угарски великаш Марко Таловац протјерао. Већ сљедеће године у јесен, војвода Барук, син Исхак-бега, изнова је оплијенио земље Павловића и заузео Ходидјед. Накратко, од 1444. до 1448, као господар Ходидједа помиње се Стефан Вукчић Косача. У турском дефтеру из 1455. у вилајету Ходидјед забиљежено је село Булози са 31 домаћинством и село Ходидјед са 36 домаћинстава. Подграђе Ходидједа је тешко страдало 1459. при покушају краља Стефана Томаша да заузме град. Према дефтерима, 1468/9. Ходидјед је имао 52 домаћинстава са већинским хришћанским становништвом; 1604. – 99 муслиманских домаћинстава.

У аустроугарским пописима Булози се наводе као заселак села Ходидјед, а после је 1945. имена су им замијењена – село је названо Булози, а заселак Ходидјед.

Хреша

На Хрешу је пронађен праисторијски тумул на локалитету Орловац и гробље стећака у облику сандука и саркофага, са видљивим украсима.

У фебруару 2016. године Комисија за очување националних споменика донијела је одлуку о проглашењу националног споменика Босне и Херцеговине за сљедеће добро:

ИСТОРИЈСКО ПОДРУЧЈЕ-НЕКРОПОЛА СА СТЕЋЦИМА НА ЛОКАЛИТЕТУ ХАН НА ХРЕШИ, ОПШТИНА ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД.

Наведена одлука јасно потврђује да на подручју општине Источни Стари Град постоје значајни трагови прадавних времена.

Средњовјековни камени надгробници – стећци, јављају се као дио непрекинутог сепулкралног континуитета на босанском подручју, чији коријени сежу дубоко у праисторијско вријеме, гдје се уочава њихова везаност за локалитете старијих епоха – праисторијска насеља и култна мјеста, античке агломерације и гробља, касноантичке и раносредњовјековне цркве и утврђене градове. Њихова генеза и развој може да се прати од средине XII до почетка XVI вијека.

Посебност историјског подручја су заступљеност различитих форми стећака – сандук и сљемењак, високи сљемењаци од којих је један са дуплим постољем, а њихов умјетнички квалитет представљају украси изведени у високом рељефу.

Од укупног броја, технички обрађених стећака, украси су заступљени на 7 примјерака: 1, 2, 4, 6, 9, 19 и 22. Украси евидентирани на стећцима су: полујабука (8 примјерака), полумјесец (4 примјерка), мач (2 примјерка), крст (1 примјерка), розета (1 примјерка), стабло дрвета стилизовано као палма (1 примјерка), дупло постоље (1 примјерка), наглашена горња површина стећка, што указује на чињеницу да се ради о надгробнику над двојним гробом (1 примјерка), рељефно испупчење полукружне форме (1 примјерка), биљна стилизација (1 примјерка) и антропоморфна представа (2 примјерка). Украси су рађени техником рељефног испупчења.

Међу мноштвом стећака са видљивим украсима, један од најинтересантнијих је у облику сандука на чијем су горњем дијелу уклесани сабља, мач и јабука. Један од украшених са гробља Хреша налази се у дворишту Земаљског музеја у Сарајеву, а други, такође украшен, у Етнографском музеју у Београду. Ове загробне споменике народ назива различитим именима-мраморје, грчки гробови, сватовски гробови, али су најпознатији као стећци.

На истакнутом бријегу западно од зграде општине Источни Стари Град и спортског игралишта, налази се некропола са стећцима.

Паола Врачко-Корошец у свом тексту објављеном под насловом *La nécropole de Han – Hreša*, спомиње да се на локалитету налази око четрдесет стећака, те да их је некада морало бити и више.

Некрополи на Хрешу, Јозо Петровић је посветио чланак са два цртежа, под насловом *Занимљива повиестна открића у Хрешу код Сарајева*, са посебним освртом на украсе заступљене на стећцима, наводећи да се на једном стећку налази издубљено корито, а на другом урезана два стилизирана људска лика.

У књизи Шефика Бешлагиха, наводе се подаци да се на локалитету налазе 24 стећка; 3 плоче, 8 сандука и 13 сљемењака, од којих су на седам примјерака заступљени украси; полумјесец, крст, мач, биљна стилизација и оригиналне антропоморфне представе. Такође се спомиње да се на западној страни некрополе налазе праисторијски тумулуси, а на источној муслимански нишани.

Рад о стећцима на Хрешу приредила је и Весна Мушета-Ашчерић, у којем је осим историјских података дат опис појединих украшених стећака и једног нишана. Од изузетног значаја у овом раду је Ситуациони план некрополе, на којем су позиционирана 24 стећка и 1 нишан.

Приликом припремања одлуке да се некропола на Хрешу прогласи националним спомеником, технички су снимљена 22 стећка; 11 сандука и 11 сљемењака.

У ранијем периоду источно до некрополе забиљежени су остаци старијих муслиманских нишана, а са западне стране двије гробне хумке, односно, праисторијски тумулуси. Опсервацијом терена није било могуће утврдити позицију праисторијских тумулуса, као ни муслиманских нишана.

На источној страни налази се спортско игралиште изграђено 2012. године и приступни пут који води према, у новије вријеме саграђеној, капели смјештеној на самом врху брежуљка и православном гробљу, који се налазе на западној страни некрополе.

Приликом радова спроведених 2012. године са изворне локације помјерени су одређени стећци, односно, сви стећци који нису оријентисани у правцу запад–исток помјерени су са изворне позиције.

Довлићи

На локалитету Крчевине откривени су праисторијски тумули, а стотињак корака ниже средњовјековна некропола са стећцима.

Беговска породица Глођо (крај XVIII и почетак XIX вијека) имала је у селу кулу до које је био изграђен водовод.

Ракова Нога

На археолошком локалитету Мрезга, у близини православног гробља, сачувано је око 50 стећака из касног средњег вијека.

Њеманица

На локалитету Кобиља глава пронађен је један стећак.

6. ИНФРАСТРУКТУРА

У периоду до 2008. године, стање у области инфраструктуре је било изразито лоше. Стога је јачање инфраструктурних капацитета било један од главних циљева општинског руководства. Инфраструктура једне локалне заједнице представља основну подлогу за привредни, друштвени и сваки други развој, а значај адекватне инфраструктуре је још већи ако се ради о руралном подручју. Реализација појединих пројеката из области инфраструктуре била је нужна претпоставка за развој општине Источни Стари Град. У вези са тим, посебно је потребно истаћи рехабилитацију регионалног пута Зечија Глава – Сумболовац, у коју је уложено близу 1.000.000 КМ. Квалитет путне инфраструктуре умногоме детерминише квалитет живота грађана било ког подручја, а будући да на подручју општине Источни Стари Град, осим локалних, постоје један регионални и један магистрални

пут, од изузетног је значаја да буду одржавани у добром стању. Одржавање локалне путне инфраструктуре често представља озбиљан изазов за мале, руралне општине, а ситуација се додатно усложњава ако се ради о брдско-планинском подручју. Међутим, Општина је, упркос бројним отежањима различите природе, успјела реализовати низ инфраструктурних пројеката.

6.1. Саобраћајна инфраструктура

Путнички саобраћај- друмски саобраћај је једини заступљени вид саобраћаја на подручју општине Источни Стари Град. На територији општине Источни Стари Град путну мрежу чине магистрални, регионални и локални путеви. Укупна дужина магистралног пута Сарајево-Пале-Горажде-Вишеград-граница према Републици Србији (М5) је 5,9 km а регионалног пута Р447 граница Федерација БиХ, Сарајево-Хреша-Сумбуловац у дужини од 5,66 km. Укупна дужина локалних путева на подручју Општине је 125,81 km од чега је 53,08 km са асфалтним коловозним застором, 63,93 km са макадамским коловозним застором и 8,80 km са земљаним коловозним застором.

6.2.Преглед локалих путева на територији општине

Редни број	Путна релација	Дужина у km			
		Укупно	савремени коловоз-асфалт	Туцаникмакадам	Земљани
МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА ВУЧИЈА ЛУКА					
1	Хреша - Вучија Лука	7,20	7,20		
2	Вучија Лука - Окука - Долине	6,80	3,20	3,60	
3	Окука - Будна Раван - Барјак - Маркова Чесма	3,00	1,00	2,00	
4	Будна Раван - Врана	1,00		1,00	
5	Хан језеро - Црни Врх	3,60	0,90	2,70	
6	Цмиљево Поље - Бекташево Брдо	1,50		1,50	
7	Цмиљево Поље - Кулина	1,30		1,30	
8	Вучија Лука - Златарица	1,00	0,60	0,40	
9	Тијесно - Црепољско	2,10	2,10		
10	Дрљевац - Берча Брдо	1,30	0,40	0,90	
11	Дрљевац - Шилъато Брдо	1,00		1,00	

12	Дрљевац - Зечево Језеро - Црни Врх	3,00			3,00
13	Вучија Лука - Мразовац	3,00		2,00	1,00
14	Ћетениште - Бекташево брдо	1,50		1,50	
15	Калдрма - Козјача	1,30		1,30	
16	Црепољско - Златарица	2,00			2,00
17	Топлица - Врањ	1,50		1,50	
18	Топлица - Шљеме	1,50		1,50	
19	Топлица - Бабин Поток	1,50		1,50	
20	Ракова нога - Сировине	2,00			2,00
21	Каљина - Сировине	3,00		3,00	
22	Вучија Лука - Борин до	0,33	0,33		
	МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА ХРЕША				
23	Хреша - Стара Хреша	0,64	0,64		
24	Хреша - Горње Биоско	4,00	4,00		
25	Хреша - Поток	2,00	0,37	1,63	
26	Хреша - Доња Хреша	1,53	1,03	0,50	
27	Хреша - Њеманица	2,80	2,80		
28	Брезовице - Мразовац	1,50	1,50		
29	Борови - Старо село	1,20	0,60	0,60	
30	Хреша - Каменолом Сиљевина	1,00	0,20	0,80	
31	Хреша - Врх Сиљевине	1,00		1,00	
32	Доња Хреша - Добровода	0,64		0,64	
33	Доња Хреша - Борија (Гробље)	0,43		0,43	
34	Гњило Брдо - Њеманица	0,92	0,92		
35	Хациомеруша - Горње Алуге	1,50		0,70	0,80
36	Зечија Глава - Горњи Фалетићи	0,50	0,5		
37	Општина - Капела Хреша	0,13	0,13		
38	Њеманица - Шашевац	0,80	0,80		
	МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА БУЛОЗИ				
39	Радијевићи - Брезовице	3,60		3,60	
40	Шитлуци - Гнила - Рајчевац	4,70	2,70	2,00	
41	Одиђед - Клашња Вода	6,00	0,57	5,43	
42	Клашња Вода - Метеризи	3,00		3,00	
43	Хан Дервента - Шитлуци - Чельоговићи	5,00	5,00		
44	Шитлуци - Доњи Булози	2,50		2,50	
45	Чельоговићи - Градиште	2,20		2,20	
	МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА ТРЕБЕВИЋ				

46	Књегицац - Студенковићи	2,00		2,00	
47	Књегицац - Студино Брдо	3,20	3,20		
48	Студино Брдо - Торањ на Требевићу	4,80		4,80	
49	Студино Брдо - Горњи Међуши	3,00	3,00		
50	Луке - Кумани	0,50		0,50	
51	Кумани - Горњи Међуши	2,50		2,50	
52	Брус - Довлићи	1,30	1,30		
53	Довлићи - Удеж	2,00		2,00	
54	Брус 1	0,40		0,40	
55	Пут уз Бицикличку стазу Брус	0,26	0,26		
56	Златиште - Широкача граница РС/ФБиХ	0,43	0,43		
57	Миљевићка кривина - Књегицац	3,30	3,30		
58	Граница РС/БиХ Брус - Челина граница Пале	4,10	4,10		
	УКУПНО	125,81	53,08	63,93	8,80

6.3. Јавни саобраћај

Ниво јавног саобраћаја је један од најзначајнијих показатеља доступности појединих услуга становништву. У сљедећој табели дати су основни показатељи јавног саобраћаја на подручју општине за унутрашњи саобраћај (повезаност општинског превоза)¹².

Р.Б.	П РА В А Ц	Бр. Линија Одласци	Бр. Линија Повратци	УКУПНО
1.	Вучија Лука- Пале	2	2	4
2.	Вучија Лука - Мокро	2	2	4
3.	Хреша – Пале	2	2	4
4.	Булози – Пале	4	4	8

¹² У моменту писања овог текста свијет се боји са пандемијом (COVID-19) што има изразито негативан утицај на бројне секторе. С тим у вези, ваља истаћи да су тренутно многе линије измијењене (или у потпуности укинуте).

5.	Довлићи – Лукавица	3	2	5

6.4. Просторно уређење

Постојећи просторни план Општине је у конгруенцији са просторним планом Града Источно Сарајево, а везано конкретно за Општину Источни Стари Град, постоји Регулациони план Златиште-Брус, а у плану је и доношење нове просторно-планске документације за одређене локалитете (посебно за подручје Булога).

6.5. Стање телекомуникација

На подручју Општине дјелује јавно предузеће М-тел и Поште Српске. ТТ саобраћај се одвија путем нове телекомуникацијске централе, чијим инсталирањем су постигнута побољшања за тзв. повратне позиве, интернет конекције и пренос података. Поштански саобраћај одвија се без већих проблема по питању пријема и дистрибуције поште.

6.6. Транспортни капацитети

Транспортни капацитети на подручју општине су готово занемариви а огледају се кроз обављање теретног и нешто путничког саобраћаја у приватном сектору.

6.7. Електроенергетски систем

Дистрибуцијом електричне енергије на подручју Сарајевско-романиске регије до крајњих купаца бави се ЗП "Електродистрибуција" а.д. Пале. За подручје општине Источни Стари Град надлежна је Пословница Источни Стари Град.

Далеководи 35 kV i 10 kV на подручју општине Источни Стари Град

Ред. Број	Напонски ниво	Назив	Дужина у km	Одржавање
1.	35Kv	Сумбуловац-Хреша	9	Пословница Источни Стари Град

2.	10Kv	Хреша-Вучија Лука	15	"
3.	10 kV	Вучија Лука-Биоско	6	"
4.	10Kv	Хреша-Хан Дервента (Булози)	11	"
5.	10 kV	Хреша-Њеманица-Мразовац	8	"
6.	10 kV	Јасик-Врх Требевића	15	"
7.	10 kV	Хреша-Лапишница	6	"

Остали објекти на подручју општине Источни Стари Град

Једна трафо станица TS 35 kv Хреша, укупно 35 TS 10/04 kV и 10 на Требевићу.

Укупна дужина ННМ-е на подручју општине износи 130 km од којих је 10 km на подручју Требевића.

Објекте на подручју мјесне заједнице Требевић одржава Радна јединица Пале.

На подручју ове Пословнице изграђени су нови објекти и то DV 35 kV Сумбуловац-Хреша (комплетан далековод и мрежа замјењени). Уграђено нових 14 TS 10/04 kV.

Опште стање ННМ које покрива Пословница Источни Стари Град је на доста задовољавајућем нивоу јер је урађена реконструкција свих 10 kV водова. Константно се ради на прокресу испод водова ННМ како би у зимском периоду, услјед великих сњежних падавина, било што мање прекида при испоруци електричне енергије грађанима.

Посебно је потребно истаћи изградњу далековода 35 kV, чија је вриједност 1.000.000 KM. Изградња овог далековода је од изузетног значаја за нашу привреду и становништво. Крајем 2019. године пуштена је у рад и мини-хидроелектрана *Миљацка* - вриједност овог пројекта је готово 7 милиона KM.

6.8. Водопривреда и комунална инфраструктура

Снабдијевање становништва водом се врши општинским водоводима и непосредно са извора или са мањих индивидуалних водовода. За организовано снабдијевање водом надлежно је ЈКП "ГЛОГ" д.о.о. Источни Стари Град. Водоводни систем за напајање становника водом подијељен је у сљедеће засебне цјелине:

- Водоводни систем Вучја Лука – Козјача (МЗ Вучја Лука) – капацитета 2 x 100 m³,
- Водоводни систем "Бијеле Воде" (МЗ Вучја Лука) – капацитета 2 x 170 m³, главна растеретна комора 50 m³,
- Водоводни систем (МЗ Хреша), капацитета 2 x 50 m³,
- Водоводни систем МЗ Булози – капитажа Бабића врело са црпном станицом 50 m³, резервоар Мачковац 50 m³, резервоар Доњача 50 m³, растеретна комора 1. 10 m³, растеретна комора 2. 10 m³ и растеретна комора 3. 10 m³,
- Водоводни систем "Требевић" – МЗ Требевић изграђен прије ратних дејстава. Недавно је завршена реконструкција и доградња водоводног система ПС Брус - РЗ Банка - Видиковац.

Дио становништва све четири мјесне заједнице не снабдијева се водом за пиће из примарног водоводног система већ имају појединачно ријешено снабдијевање водом изградњом заједничких или појединачних индивидуалних водовода са каптажом неког изворишта.

Својевремено је, у циљу обезбјеђивања услова да свако домаћинство добије питку воду, водоснабдијевање мјесне заједнице Булози било на врху листе приоритета. Рјешавање проблема водоснабдијевања на подручју ове мјесне заједнице захтијевало је вишегодишњи ангажман и представља једну од најзначајних инвестиција у укупном износу од 1.340.415 КМ. Крајем 2020. године завршени су и радови на изградњи водоводне мреже у Пословној зони *Булози* (вриједност: 200.000 КМ).

Сва евентуална будућа унапређења (проширења) мреже вршиће се у складу са идентификованим потребама корисника. Потребно је истаћи да је у претходном периоду реализовано више пројеката из домена водоснабдијевања:

Најважнији пројекти у периоду 2008-2016:

- Водовод Хреша – Зечија Глава
- Водовод Стара Хреша – Каменолом
- Водовод Хреша – Доња Хреша
- Водовод Хреша – Гњило Брдо – Гобеле
- Водовод Хреша – Космајци
- Водовод Булози

Најзначајнији пројекти у периоду 2017-2020:

- Реконструкција и доградња водоводног система ПС Брус - РЗ Банка - Видиковац
- Водоводни систем Њеманица
- Проширење водоводног система Булози

Квалитет воде која се испоручује становништву општине Источни Стари Град испитује ЈЗУ Институт за јавно здравство Републике Српске - Регионални центар Источно Сарајево.

Не тако давно Источни Стари Град је био једна од ријетких општина које нису имале комунално предузеће на својој територији.

У току првог мандата актуелног начелника (2010. године) основано је Јавно комунално предузеће „Глог“, којем је повјерено пружање услуга од општег интереса у општини Источни Стари Град, односно, производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада те одржавање Прихватилишта за животиње.

У 2014. години уз помоћ СИДА-е, Шведске организације за међународни развој, реализован је пројекат организованог прикупљања отпада. Кроз овај пројекат набављено је једно специјализовано комунално возило - камион и 75 контејнера за одлагање отпада.

7. ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Све је више планера будућности који доказују да очување природе није само биолошка већ и економска потреба данашњег човјека. Проблеми у екологији представљају један од највећих изазова данашњице и дугорочно посматрано, ови проблеми су једна од главних пријетњи опстанку.

Убрзан научнотехнолошки развој, примјена технологије и све интензивнија индустријализација, чиме људи стално настоје да природу прилагоде својим

потребама, доводе до високог нивоа загађености природних ресурса, што утиче на природне услове у којима људи живе. Бројни стручњаци у овој области истичу да је угрожавање животне средине дијагностикована болест савременог друштва. Стога, један од кључних циљева савременог друштва јесте управо јачање еколошке свијести на глобалном нивоу.¹³

Да је заштита животне средине једно од приоритетних питања доказују и напори који се улажу у рјешавање проблема у овој области. Питање заштите животне средине је у фокусу бројних међународних организација, од Уједињених нација које на глобалном плану утврђују принципе заштите до регионалних организација и националних законодавстава (посебну пажњу заштити животне средине посвећује Европска унија која има прилично развијену еколошку политику).

Први значајнији међународноправни инструмент у овој области била је Декларација УН о човјековој средини (Стокхолм, 1972. година) када су дефинисани основни принципи заштите животне средине. Поред усвојене Декларације донијета је и Одлука о оснивању централног органа Уједињених нација који би се бавио питањима заштите животне средине и координацијом активности на овом плану-Програма УН за животну средину УНЕП (*United Nations Environment Programme*), који је отпочео са радом 1973. године. Врхунац рада овог тијела представљала је Конференција УН о животној средини и одрживом развоју одржана у Рио де Жанеиру, 1992. године. На овој Конференцији усвојена је Декларација УН о животној средини и одрживом развоју која је прокламовала 27 основних принципа заштите животне средине које државе чланице треба да инкорпорирају у национална законодавства. Декларацијом из Рио де Жанеира разрађени су принципи садржани у Стокхолмској декларацији и уведени неки нови, са циљем да се на јединствен начин уреди систем заштите животне средине.

Основни принципи садржани у овој Декларацији су:

1. *Одрживи развој*
2. *Интегралност*
3. *Превентивност*
4. *Процјена утицаја*
5. *Квалитет*
6. *Поновна употреба и рециклажа*
7. *Корисник плаћа*
8. *Загађивач плаћа*

¹³Детаљније: М.Станковић, „Међународне конвенције и споразуми у еколошкој области-у светлу савремене цивилизације и међународне трговине“, *Школа бизниса*, бр. 1/2014, Доступно на: <http://www.vps.ns.ac.rs/SB/2014/3.3.pdf> Датум прегледа: 30.03.2021.

- 9. Јавност података
- 10. Обавјештавања
- 11. Образовање и јачање свијести

Концепт заштите животне средине током времена прераста у концепт одрживог развоја. Израз одрживи развој, *sustainable development* потиче од латинске речи *sustenerere*, што значи „држати усправно“. Додавањем израза развој настала је синтаagma *одрживи развој*.

Ситуирање концепта одрживог развоја у контекст једне локалне заједнице намеће питање шта је то за њу „одрживо“. Опште је мишљење да је то све оно што је друштвено прихватљиво, односно што стимулише потпуну друштвену интеграцију, тј. адекватну укљученост сваког појединца. Одрживост подразумијева и континуиран економски развој који ће бити усклађен са еколошко-просторним капацитетима односног подручја у дугорочно пројектованом временском периоду.

Може се рећи да бит концепта одрживог развоја почива на четири стуба:

- 1) економском
- 2) социјалном
- 3) културном
- 4) животној средини

Из претходно наведеног произилази да је одрживи развој могућ само када су сва четири ослонца развоја присутна и подједнако важна, односно када су услови у све четири наведене области кумулативно испуњени, што имплицира да су одрживе заједнице оне у којима људи желе да живе не само тренутно, већ и у будућности.

Будући да је заштита животне средине општедруштвени интерес, дугорочно гледано најефикаснији и најјефтинији начин заштите животне средине је васпитање. Услијед озбиљности и очигледне глобалности еколошких проблема и претходно наведених активности усмјерених ка заштити и унапређењу квалитета животне средине, многе земље су препознале значај увођења промјена у васпитно-образовне системе.

Ако се дјеца од малена уче како је велика ствар да науче живјети у природи и да се осјећају дијелом природе ефекти ће бити препознатљиви.

Резултат би требао бити основа брзог, складног и еколошки одрживог развоја општине Источни Стари Град. Развијени свијет се озбиљно окренуо екологији, а томе у прилог говоре и подаци о постојању више од тридесет дана у години када се обиљежавају одређене активности у вези са очувањем природе и човјекове околине.

Праћење параметара животне средине у нашој држави је још увијек на изразито ниском нивоу. А да је то неопходно промијенити довољно илуструју процјене Свјетске здравствене организације према којима у Босни и Херцеговини годишње умре више хиљада особа због загађеног ваздуха. На подручју општине Источни Стари Град дуго није постојао било какав мониторинг систем у домену мјерења квалитета ваздуха, а у оквиру једног пројекта у којем главну улогу има Градска развојна агенција Источно Сарајево, планира се набавка и постављање сензора за мјерење квалитета ваздуха.

Од стратешких докумената који су релевантни за област екологије, Општина Источни Стари Град је имала усвојен План управљања отпадом у чијем средишту је обезбјеђивање услова за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу општине уз системски приступ рјешавању проблема у овој области. Овај документ ће се ревидирати (ажурирати) током 2021. године.

Планирано је да се питање координације у погледу заштите животне средине ријеши на посебан начин. Ради се, прије свега, о успостављању јединственог система мониторинга животне средине на цијелом подручју града, развоју система управљања отпадом који ће, осим прикупљања и одлагања укључити и прераду отпада, те о брзи о природном насљеђу (постојећим и планираним заштићеним природним подручјима), како је предвиђено Просторним планом Источног Сарајева. Механизам координације биће Савјет за животну средину. Његови главни задаци биће: постепено стварање јединственог система управљања животном средином на цијелом подручју града, укључујући и систем управљања отпадом, координација доношења и спровођења планова заштите животне средине, те препоручивање приоритетних мјера и пројеката за заштиту и промоцију природног насљеђа.¹⁴

¹⁴Стратегија развоја града Источно Сарајево (2016.-2020.), стр. 39.

8. ОПШТИНСКА УПРАВА И СТАЊЕ У КЉУЧНИМ ОБЛАСТИМА

Основни задатак јединица локалне самоуправе јесте задовољавање јавних потреба у друштвеним дјелатностима како би се Општинска управа профилисала као модеран и ефикасан сервис грађана. Општина је надлежна за управљање економским, социјалним и еколошким развојем, за изградњу и унапређење институција и физичке инфраструктуре, за доношење и надзирање грађевинских и урбанистичких планова итд. Да би се то постигло дјеловање Општинске управе мора да буде у складу са основним начелима добре управе. Концепт добре управе подразумијева да Општинска управа:

- поступа искључиво по закону
- стручно и ефикасно одговара на захтјеве грађана
- окренута је потребама грађана и њиховом испуњавању
- отворена је и лако доступна грађанима
- према грађанима поступа са уважавањем и пажњом
- прихвата и исправља сопствене грешке
- не наноси штету грађанима
- једнако поступа са грађанима у истим или сличним ситуацијама
- не дискриминише грађане (без обзира на националну припадност, пол, расу, боју коже, етничко и социјално поријекло, језик, религијско увјерење, став и мишљење, политичко опредјељење, припадност националним мањинама, имовину, године, сексуално опредјељење, мјесто рођења, способности)
- не злоупотребљава своја овлашћења
- независна је и непристрасна
- штити приватност података грађана
- благовремено поступа по захтјевима грађана.

Концепт добре управе је за општине од изузетног значаја јер је општина најближи политички и управни ниво грађанима једне локалне заједнице и из тог разлога општина има главну улогу у процесу информисања и мобилисања грађана али и свих природних и материјалних ресурса како би се општина у складу са принципима одрживости развијала.

На овом мјесту упутно је представити и принципе европског управног простора који су, будући да је Босна и Херцегована инволвирана у процесе европских интеграција, релевантни и за јединице локалне самоуправе.

Термином „Европски управни простор“ се означава скуп управних принципа, вриједности и стандарда за које се може рећи да чине контуре Европског управног права. Концептуализацијом Европског управног простора одређују се организација, дјелатност и функционисање органа државне управе на основама *acquis communautaire*-а и тиме оквир постављања основа за изградњу модерне државне управе у Европи.

Идентификована су четири круцијална принципа:

- Поузданост и предвидивост
- Отвореност и транспарентност
- Одговорност
- Ефикасност и дјелотворност¹⁵

Постоји такође и сљедећа категоризација принципа европског управног простора тако што се они диференцирају на сљедећи начин:

- 1) они који се односе на запослене у управи (начела професионалности, непристраниности, лојалности, дискреције, суздржаности итд.)
- 2) они који се односе на неопходне карактеристике јавне услуге или службе, али и на људе у јавној управи (независност, одговорност, сталност, доступност, промптност, отвореност и транспарентност, ефикасност и дјелотворност)
- 3) они који се односе на квалитет прописа и поступака (једноставност и јасноћа).¹⁶

У складу са Законом о управи и локалној самоуправи, Општинска управа општине Источни Стари Град је организована као јединствен орган, без нижих управних јединица и истом руководи Начелник општине.

¹⁵Детаљније у: С.Лилић у сарадњи са К.Голубовић, *Европско управно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, 2011.

¹⁶Детаљније у: Н. Шимац, „Европски управни простор и европска начела јавне управе“, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, година 49, 2/2012, стр. 351-368.

Законодавни орган општине је Скупштина општине коју чине 13 одборника из реда три политичка субјекта (након локалних избора одржаних 2020. године).

Службе које дјелују унутар Општинске управе су:

- Служба за буџет и финансије
- Служба за привреду
- Служба за стамбено-комуналне послове, грађевинарство и екологију
- Служба социјалне и дјечије заштите
- Матичар
- Служба борачко-инвалидске заштите
- Служба цивилне заштите
- Писарница и архива.

8.1. Образовање

На подручју општине Источни Стари Град постоје двије подручне основне школе (на Хрешу и на Вучјој Луци-обје припадају Основној школи „Мокро“) које похађа укупно 18 ученика и то: I разред похађају 2 ученика, II – 1 ученик, III – 1 ученик, IV – 5 ученика и V – 9 ученика.

Када је у питању средње и високошколско образовање на подручју општине Источни Стари Град не постоји ни једна средња школа нити високошколска установа.

Средњошколци, односно студенти гравитирају ка најближим образовним центрима.

Средњошколци похађују средње школе које дјелују на подручју осталих општина Града Источно Сарајево, док се студенти са подручја општине Источни Стари Град углавном школују на високошколским установама у оквиру Универзитета у Источном Сарајеву или Универзитета у Сарајеву.

8.2. Културни садржаји

Културно-умјетнички живот на подручју Источног Старог Града има дугу традицију. У претходном периоду КУД „Свети Пантелејмон“ окупљао је велики број претежно младих чланова. У његовом саставу дјеловале су: фолклорна секција-ансамбл

народних игара, школа фолклора за дјечји узраст, изворна мушка и женска пјевачка група „Јахорина“, школа гусала и драмска и рецитаторска секција. Сада умјесто КУД-а „Свети Пнтелејмон“ дјелује КУД „Црепољско“ (у оквиру кога дјелује већина претходно наведених секција). Такође је активно и гусларско друштво „Гаврило Принцип“.

Народна библиотека смјештена је у подручној Основној школи Хреша и располаже са више од тринаест хиљада књига. Библиотека је кроз сарадњу са другим релевантним институцијама значајно обогатила свој фонд. Библиотека није само културна установа, већ ће допринијети и општем образовању становништва и утицати на развој привреде и других душтвених дјелатности. Организује изложбе, а стална поставка старих фотографија приказује живот људи Хреше и њене околине у протеклих стотињак година.

8.3. Спорт

На територији општине регистрована су два спортска клуба: Џудо и самбо клуб „Црепољско“ и Смучарски клуб „Младен Грујић“. Смучарски клуб „Младен Грујић“ дужи низ година ради на афирмацији и развоју спорта и промоцији нордијског скијања на овим просторима.

Оба клуба остварују запажене резултате на регионалним, републичким и државним такмичењима. Такође су и добри организатори великог броја спортских такмичења.

8.4. Здравство и социјална заштита

У области здравства и социјалне заштите, мале општине као што је Источни Стари Град налазе се у изразито тешкој ситуацији. То је потврђено и у *Стратегији развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009-2015. године* гдје је истакнуто да мале општине имају озбиљне тешкоће у остваривању надлежности из ове области. Према функционалној структури расхода у буџетима, примјећује се да мале општине издвајају свега 1-5% свог буџета на социјалну заштиту, док се та бројка код великих општина креће до чак 15-20%.¹⁷

¹⁷*Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009-2015. године*, стр.8-9.

На подручју општине Истични Стари Град од здравствних институција егзистира Јавна здравствена установа Специјалистичка амбуланта породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град која за потребе корисника здравствене заштите пружа здравствене услуге примарне заштите. У Амбуланти породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град запослено је:

- породични љекар 1,
- стоматолог 1,
- медицинска сестра (и лаборант)2,
- радник на одржавању чистоће 1,
- возач 1.

Општина је 2020. године завршила изградњу објекта на Требевићу и планирано је да се једна од канцеларија намијени за посебну амбуланту на Требевићу (за ове активности биће неопходна помоћ ресорног министарства). У претходном периоду је, кроз програм донација Републике Србије Републици Српској, набављено и санитарско возило.

У остваривању социјалне политике у општини Источни Стари Град, социјална заштита, као њен специфичан вид, има посебан значај, нарочито у рјешавању разних социјалних питања. Та социјална питања су веома различита, а већина њих има коријене у комплексној друштвеној ситуацији која, у оном или овом облику, датира још из времена настанка Општине Источни Стари Град

На подручју општине Источни Стари Град, као и на подручју других доминантно руралних општина, већи број становника налази се у стању социјалне потребе. 38 лица остварује право на неки облик социјалне помоћи, и то:

- 1) 18 лица - сталну новчану помоћ,
- 2) 20 лица - додатак за помоћ и његу друге особе.

Структуру социјално угрожених лица чине стари и изнемогли, незапослена лица, те лица са инвалидитетом.

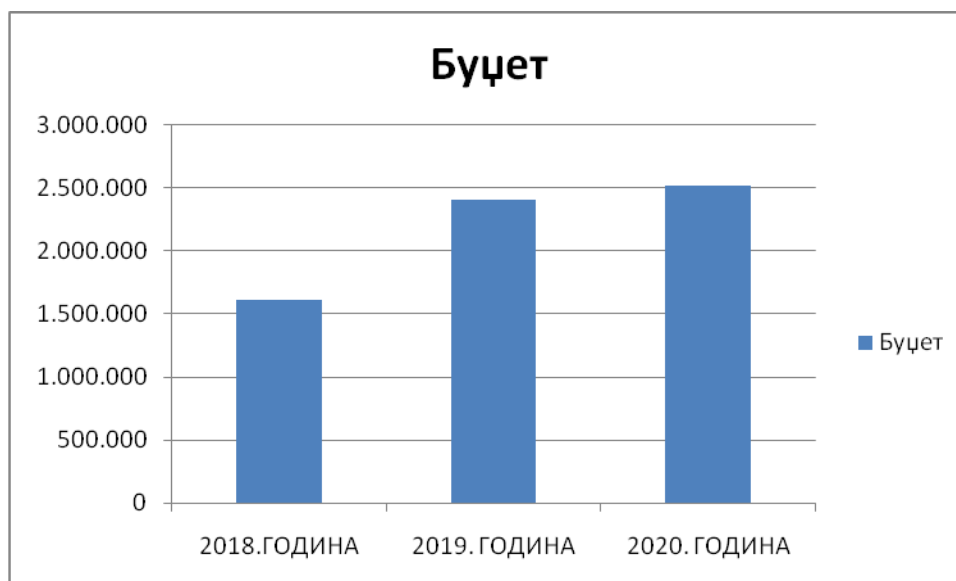
Најнижа основна новчана помоћ износи 143,40 КМ.

Додатак за помоћ и његу другог лица се заснива на двије категорије:

- 1) особе са инвалидитетом, са 100 % инвалидитета - припадајући износ помоћи: 191,20 KM
- 2) покретне, али обољеле особе – припадајући износ помоћи: 95,60 KM

Право на здравствену заштиту тренутно остварује 8 носилаца здравственог осигурања путем једног од облика социјалне помоћи (корисници сталне новчане помоћи, корисници додатка на помоћ и његу другог лица, лица стављена под старатељство, цивилне жртве рата).

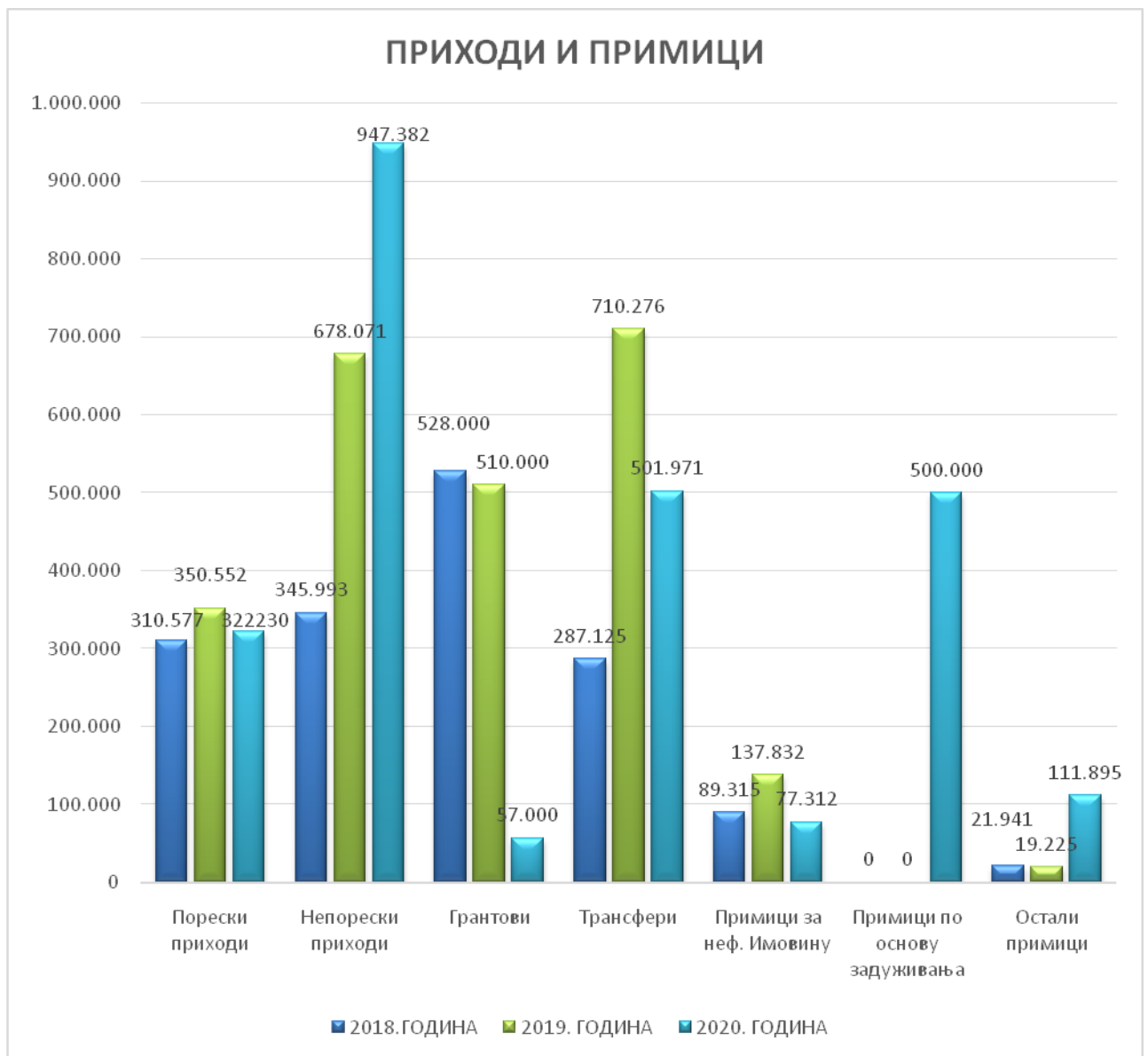
9. БУЏЕТ

Упоредни преглед буџетских прихода за период 2018-2020. година

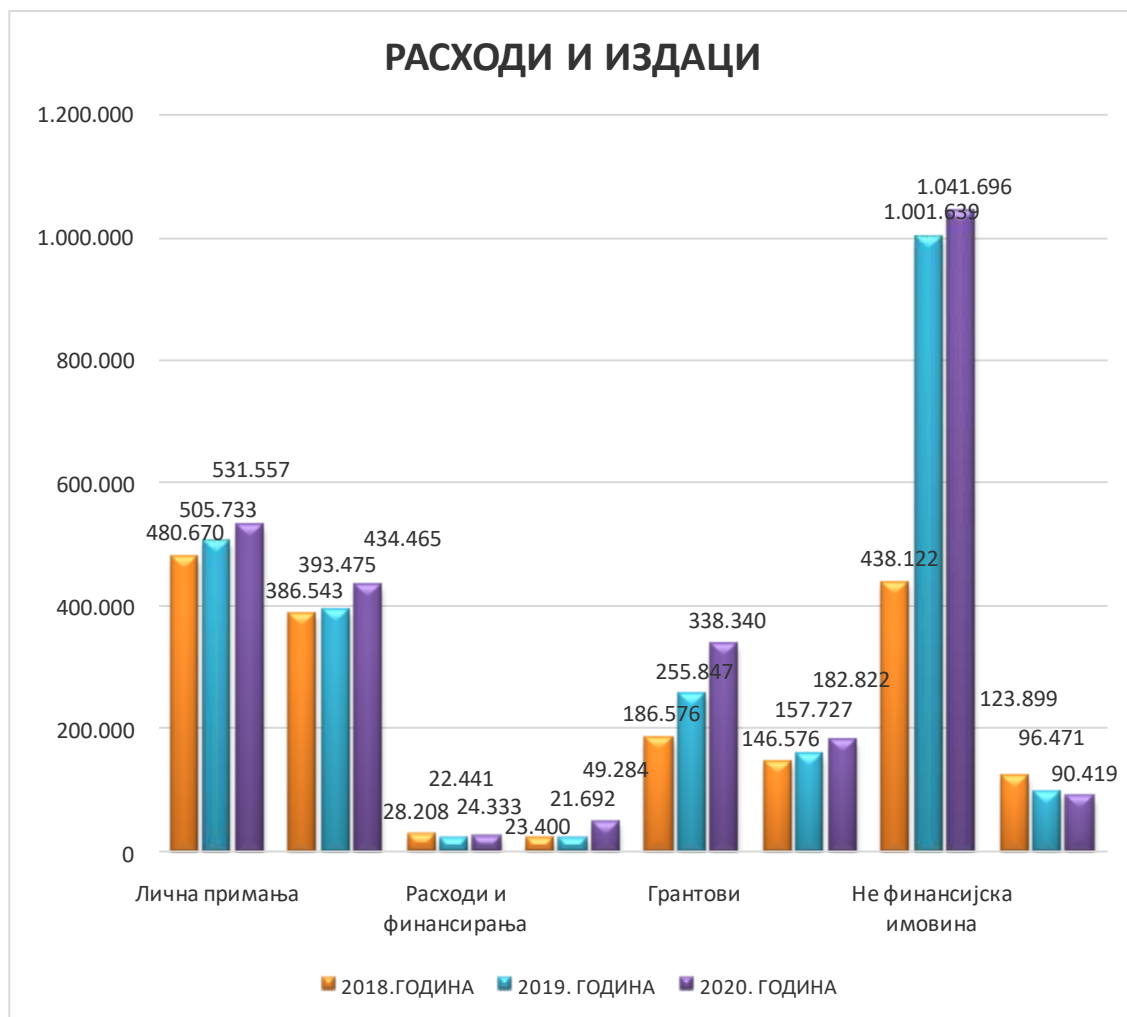
ПРИХОДИ И ПРИМИЦИ

ВРСТА	2018.ГОДИНА	2019. ГОДИНА	2020. ГОДИНА
Порески приходи	310.577	350.552	322.230
Непорески приходи	345.993	678.071	947.382
Грантови	528.000	510.000	57.000
Трансфери	287.125	710.276	501.971
Примици за неф. Имовину	89.315	137.832	77.312
Примици по основу задуживања	0	0	500.000
Остали примици	21.941	19.225	111.895

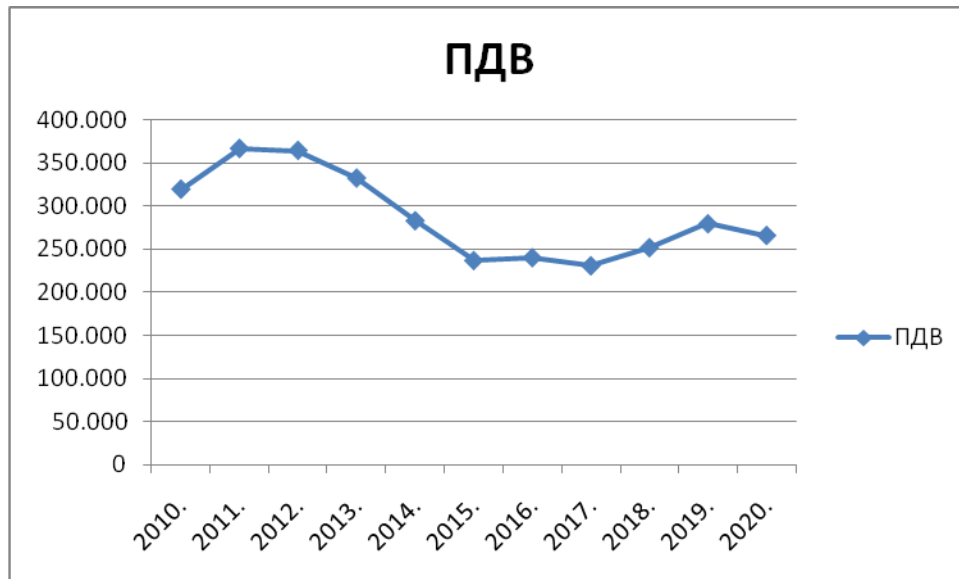

РАСХОДИ И ИЗДАЦИ

ВРСТА	2018.ГОДИНА	2019. ГОДИНА	2020. ГОДИНА
Лична примања	480.670	505.733	531.557
Робе и услуге	386.543	393.475	434.465
Расходи и финансирања	28.208	22.441	24.333
Субвенције	23.400	21.692	49.284
Грантови	186.576	255.847	338.340
Социјална заштита	146.576	157.727	182.822
Не финансијска имовина	438.122	1.001.639	1.041.696
Издаци за отплату дугова	123.899	96.471	90.419
Остали издаци	21.746	16.604	28.420

Година	ПДВ
2010.	320.029
2011.	367.320
2012.	365.064
2013.	332.902
2014.	283.416
2015.	237.171
2016.	240.472
2017.	231.121
2018.	252.120
2019.	279.835
2020.	266.290

Као што је већ истакнуто у једном од претходних одјељака, средстава од ПДВ-а су значајно смањена - посебно од 2014. године што је велики удар на буџете малих општина попут Источног Старог Града. Ако се овоме дода и значајно смањење прихода од концесионе накнаде, јасно је да је Општина додатно депривирана чиме се оставља јако мало простора за вођење развојних процеса. Наведено мале руралне општине ставља у још рањивији положај отежавајући им транзицију из оквира доминантно *социјалних* буџета ка буџетима који ће имати снажну развојну компоненту. То је и један од разлога зашто мале руралне општине тешко развијају ефикасан систем стратешког планирања.

ДРУГИ ДИО - S W O T АНАЛИЗА, ВИЗИЈА И МИСИЈА

I S W O T АНАЛИЗА КАО ИНСТРУМЕНТ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ КОМПАРАТИВНИХ ПРЕДНОСТИ

Анализирајући напријед наведене податке и чињенице о географском положају, климатским условима, социо-економском стању, привреди и њеним ресурсима, стању инфраструктуре, а у вези са оцјеном стања и тешкоћа те проналажењу одговарајућих рјешења, ради стварања повољнијих услова за цјелокупан развој општине Источни Стари Град, а тиме и побољшање животног стандарда грађана,

наглашава се да потенцијали општине Источни Стари Град и њене развојне могућности у многоме зависе од низа интерних и екстерних фактора:

- Интерни фактори су: расположиви ресурси / природни, људски потенцијали, радна снага, опрема и технологија, непокретна имовина итд./, финансијски извори, пословна клима, урбано окружење и инфраструктура.
- Екстерни фактори су: географска и геоекономска локација, пословно окружење у БиХ и ван ње, кретања у економском и политичком систему.

Анализа ових фактора омогућила нам је да идентификујемо главне проблеме који стоје на путу консолидацији и развоју општине Источни Стари Град.

Стратешка опредјељења локалних заједница у Републици Српској, иако у много чему слична, често се и разликују што је условљено специфичностима профила сваке појединачне заједнице. Различит је приступ у вриједновању локалних потенцијала што консеквентно доводи и до различитости у дефинисању развојних приоритета и циљева, али и препрека које стоје на путу њиховој реализацији. Јасну идентификацију свих позитивних и негативних фактора који утичу на остварење стратешких опредјељења омогућава SWOT анализа која истовремено може дати и смјернице у одабиру начина како да се на све релевантне факторе правовремено утиче.

SWOT анализа је у суштини интерна и екстерна самопроцјена локалне заједнице, односно методолошки алат који се користи у циљу одређивања конкурентске позиције локалне заједнице. Она представља скуп аналитичких метода којима се дефинишу критични фактори који имају највећи утицај на дјеловање или пословање одређене установе или предузећа. Основна сврха јој је да пружи јасну слику тренутног положаја у којем се налази локална заједница и да постави темеље за дефинисање стратегије коју треба примјенити да би се постигао жељени резултат, односно да би се остварили задати циљеви. Употребом ове анализе пружа се и могућност успостављања равнотеже између тзв. интерних способности и екстерних могућности.

SWOT анализа представља мост између садашњег стања које је утврђено анализом, и жељеног будућег стања које се дефинише стратешким планом развоја. Овај концепт даје системску анализу пријетњи и прилика, као и могућност њиховог усаглашавања са јаким и slabим странама општине. SWOT анализа пружа информације корисне за усклађивање општинских капацитета и способности с окружењем у којем општина дјелује.

Суштина концепта SWOT анализе је процјена колико је једна локална заједница конкурентски способна да користи могућности које јој се пружају уз истовремено заустављање или барем преусмјеравање постојећих и потенцијалних опасности, а у случају да то није могуће, онда да се пронађе адекватан аранжман алокације свих расположивих ресурса да би се опасности превазишле.

Ова анализа се првенствено користи да бисмо:

- своје ресурсе (материјалне и нематеријалне) користили што ефикасније,
- унаприједили своју позицију,
- открили нове могућности и искористили тренутно постојеће шансе,
- се што боље припремили за све могуће пријетње.

Квалитетна SWOT анализа нам омогућава да се фокусирамо на своје снаге, да коригујемо своје слабости и да се у потпуности спремни суочимо са пријетњама умањујући њихово негативно дејство и, у коначном, да препознамо и искористимо све могућности које нам се укажу¹⁸.

Практичност и веома широку примјењивост ове анализе обезбјеђује јој њена једноставност представљена матрицом 2 x 2 у којој се налазе четири саставна елемента SWOT анализе: снаге, слабости, могућности и пријетње.

Снаге и слабости су интерни елементи, на које локална заједница може да утиче, док могућности и пријетње представљају екстерне елементе, односно факторе из непосредног али и посредног окружења на које не може да утиче.

Снаге су фактори који једном подручју дају предност. С друге стране, слабости су фактори који представљају препреке жељеном развоју локалне заједнице.

¹⁸Детаљније: <https://ilijatrbovic.wordpress.com/2011/02/08/swot-analiza-u-nekoliko-reci/> Датум прегледа: 31.03.2021.

Могућности су екстерне прилике које треба искористити, док пријетње означавају негативан екстерни фактор који треба што је више могуће неутралисати (или у идеалном случају: ануирати).

Интерни фактори	
<u>СНАГЕ</u> ➤ Изражено задовољство грађана услугама и комуникацијом са руководством и запосленима ➤ Адекватна опремљеност рачунарском опремом ➤ Брзо рјешавање скоро свих административних захтјева грађана ➤ Добро познавање својих корисника и њихових потреба ➤ Проактиван однос општинског руководства ➤ Растућа свијест о неопходности и неодложности развојних подухвата ➤ Капацитети земљишних и водних ресурса ➤ Значајни природни и минерални ресурси који су интересантни за стране и домаће улагаче ➤ Убрзана изградња комуналне инфраструктуре ➤ Требевић као све популарнија дестинација ➤ Унапређен сточни фонд ➤ Повољна географска локација и близина Кантона Сарајево као највећег регионалног тржишта у земљи ➤ Очувана животна средина и богати природни ресурси за развој еколошке пољопривреде и руралног туризма ➤ Јасно идентификовани сектори који ће бити покретачи одрживог развоја	<u>СЛАБОСТИ</u> ➤ Непостојање адекватне инфраструктуре у пуном капацитету ➤ Недовољно развијено локално тржиште рада ➤ Недовољно модернизована путна мрежа ➤ Негативни демографски трендови-депопулација и старење становништва ➤ Недостатак квалификоване радне снаге специјалистичких знања и вјештина ➤ Различити проблеми у сектору пољопривреде: уситњени посједи у пољопривреди, недостајућа механизација, климатска ограничења у погледу могућности узгоја појединих култура, недостатак прерађивачких капацитета, неразвијено тржиште пољопривредних производа ➤ Разуђеност ➤ Недостатак сопствених развојних средстава ➤ Недостатак пословног повезивања ➤ Непотпуна просторно-планска документација
Екстерни фактори	
<u>МОГУЋНОСТИ</u> ➤ Очекивана финансијска и техничка помоћ Владе Републике Српске бржем развоју мање развијених подручја	<u>ПРИЈЕТЊЕ</u> ➤ Убрзавање демографског пражњења ➤ Измјене законске регулативе у различитим областима које могу имати значајне неповљне

➤ Трансфер имовине и права располагања ресурсима јединицама локалне самоуправе у складу са савременим принципима супсидијарности и децентрализованог управљања ➤ Процес придруживања ЕУ и могућност повлачења средстава из појединих фондова ➤ Стављање природних и свих других доступних ресурса у службу развоја локалне заједнице ➤ Развој нових облика туристичке понуде ➤ Брендирање-посебно у сектору туризма ➤ Туристичка валоризација културних добара ➤ Еколошка пољопривреда ➤ Преузимање и прилагођавање добрих пракси и иновативних рјешења водећих општинских управа ➤ Стручно усавршавање запослених ➤ Домаћи и међународни пројекти подршке развоју ➤ Стварање развојног партнерства са сусједним општинама ➤ Партнерство са приватним и невладиним субјектима ➤ Успостављање чвршћих партнерских односа на релацији: локална управа – приватни сектор ➤ Перманентно образовање и могућност преквалификације кадрова у локалној заједници ➤ Значајни пољопривредни ресурси (са малим улагањем обезбјеђење радних мјеста) ➤ Изузетне могућности за повезивање туризма и пољопривреде ➤ Потенцијали за производњу и прераду млијека, меса и љековитог биља ➤ Обновљиви извори енергије ➤ Пуна реализација концепта доживотног учења, значајан раст улагања у обуку и образовање ➤ Развој социјалног, интелектуалног и културног капитала као приоритета локалне заједнице	импликације на буџетске приходе ➤ Неповољне импликације глобалних макроекономских трендова ➤ Натавак аранжмана институционалне депривираниости у којима Општина нема утицаја на располагање одређеним природним ресурсима (шумски ресурси) ➤ Недовољна сарадња између различитих нивоа власти што консеквентно доводи до неусаглашених политика у појединим доменима ➤ Изразита политичка нестабилност у земљи ➤ Актуелна фискална централизација – инплементација концепта ПДВ-а – општине „посљедње у реду“ ➤ Актуелни систем расподеле стимулише Општину да остане неразвијена ➤ Неадекватан третман виших нивоа власти према руралним срединама ➤ Неодговарајући третман малих средина приликом реформи које се спроводе у здравству, образовању, спорту и култури ➤ Неприлагођеност појединих законских рјешења конкретним ситуацијама на локалном нивоу ➤ Неравномјерен регионални развој ➤ Неуважавање посебности јединица локалне самоуправе које егзистирају у специфичним условима ➤ Пропадање културне и природне баштине услијед лимитираних могућности финансирања ➤ Климатске промјене, природне и друге несреће ➤ Незаинтересованост донатора и финансијских институција за неразвијена подручја ➤ Неодговарајућа политика и различита отежања у процесу привлачења страних директних инвестиција

На основу предочене анализе могу се извести три кључна питања која су битна за будући развој општине Источни Стари Град:

1. Неадекватан однос и запостављање од виших нивоа власти
2. Недовољна искориштеност потенцијала у домену пољопривреде и туризма
3. Недовољна промовисаност природних потенцијала

II ВИЗИЈА ОПШТИНЕ ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД

Визија развоја општине Источни Стари Град представља општи и дугорочан циљ развоја општине на свим равнима и резултат је консензуза њеног руководства и грађана. Визија је јасно артикулисана слика жељене будућности која истовремено мора бити утемељена у реалности.

При дефинисању визије морају се имати на уму њене сљедеће карактеристике:

- оријентисана је ка будућности, односно да се визијом јасно презентује правац будућег развоја,
- визија је у свим својим сегментима позитивног усмјерења,
- утемељена је у реалности, односно постоје јасни изгледи да се уз одређене напоре визија може остварити,
- уважава приоритете и интересе грађана, привреде, мјесних заједница и локалне управе,
- стимулативна је за оне који је спроводе, односно позитивно дјелује на менаџмент у локалној управи и привреди,
 - садржава у себи и одређену компоненту изазова који ће генерисати неопходну енергију, пробудити ентузијазам и консолидовати сва знања и ресурсе,
 - подстиче на јасно дефинисање стратешких циљева и њима припадајућих оперативних циљева, мјера и акција.

Поштујући основне критеријуме за дефинисање визије и претварајући слабости у снаге, а пријетње и тешкоће у шансе, визија општине Источни Стари Град може се дефинисати на сљедећи начин:

Општинско руководство и сви општински радници, у сарадњи са становништвом и свим заинтересованим странама, проактивно и одговорно воде развојне процесе који ће општину Источни Стари Град довести у групу средње развијених општина, са израђеним развојним и урбанистичким плановима, изграђеном инфраструктуром и оптималним кориштењем природних ресурса како би се уз максимално кориштење компаративних предности обезбиједио мултифункционални и интегрални развој општине Источни Стари Град, повећала запосленост и обезбиједио квалитетнији живот за све грађане, посебно за младе. У складу са наведеним, Источни Стари Град постаје привлачна средина за реализацију различитих пословних идеја, средина са високим степеном запослености, развијеном пољопривредом, атрактивним туристичким дестинацијама и очуваном животном средином.

III МИСИЈА ОПШТИНЕ ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД

Локална управа мора бити одговорна и ефикасна у стварању атмосфере да Општина постане предузетничка заједница са акцентом на значајно запошљавање локалног становништва и стварање општег повољног амбијента за улагање у развојне програме Општине. Она мора бити сервис грађана, привреде и других корисника услуга који ће расположиви људски и финансијски потенцијал ставити у функцију развоја локалне заједнице.

Разлог и сврха постојања локалне управе су услуге које треба пружити грађанима као најширој потрошачкој популацији, али и другим организацијама, владиним и невладиним као и привредним субјектима и разним асоцијацијама гдје грађани коначно у различитим улогама добијају жељене услуге.

Да би се развој општине Источни Стари Град реализовао у складу са визијом потребни су храброст и одговорност свих због опште економске несигурности и брзих промјена на глобалном нивоу које се тешко могу антиципирати.

Према запосленим у Општинској управи мисија се артикулише путем: система вриједности и пословне културе, организације, афирмације значаја локалне управе и самоуправе путем интерних саопштења да би се утицало на пословну етику, избор активности и степен ангажовања и одговорности запослених у локалној управи.

Екстерно, мисија се представља путем јавних саопштења, именом и слоганом да се допринесе позитивним процесима у оквиру локалне заједнице.

Општина Источни Стари Град, кориштењем различитих инструмената, иде у правцу остваривања визије и стратешких циљева уз настојање да покаже да префикс руралан не мора нужно значити и неразвијен.

ТРЕЋИ ДИО- СТРАТЕШКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ

У овом дијелу ће се у кратким цртама назначити главни општи (стратешки) и у оквиру њих посебни, односно оперативни циљеви.

Приликом формулисања циљева упутно је користити тзв. SMART модел. Наведена скраћеница овог модела који се показао као најприкладнији приликом формулисања циљева је уствари акроним изведен из карактеристика на енглеском језику а које сваки од циљева мора садржавати.

Према овом моделу сви циљеви требало би да буду:

1. **Специфични** (eng. Specific)
2. **Мјерљиви** (eng. Measurable)
3. **Оствариви** (eng. Achievable/Attainable)
4. **Релевантни** (eng. Relevant)
5. **Временски одређени**(eng. Time – bound)

Кровни циљ који је у основи свих других циљева може се изразити на сљедећи начин:

Постићи одрживи развој, тако што ће се максимално искористити постојећи потенцијали у свим областима, што ће резултирати амбијентом у којем ће становници видјети могућности сопственог напретка. Обезбиједити конкурентан и јединствен положај у Сарајевско-романијској регији који се заснива на адекватно развијеној друштвеној инфраструктури, перманентном привредном расту и максималној искориштености свих компаративних предности.

Општина ће уложити све потребне напоре за: стварање пуног институционалног капацитета; адекватне социјалне и физичке инфраструктуре; повезивање са различитим партнерима; повезивање са другим јединицима локалне самоуправе и другим институцијама/организацијама у земљи али и иностранству што ће резултирати постављањем чврстих темеља за раст животног стандарда локалног становништва и максималној друштвеној и економској укључености свих становника који живе на подручју општине Источни Стари Град.

Као главни циљеви за сљедећи период идентификовани су сљедећи општи циљеви:

- 1. Јачање концепта добре управе**
- 2. Стварање пуног институционалног капацитета уз инсистирање на уважавању посебности јединица локалне самоуправе које егзистирају у специфичним условима**
- 3. Убрзан привредни развој**
- 4. Унапређење квалитета живота, инфраструктуре и одрживо управљање**
- 5. Увођење пројектног и програмског приступа и партнерства са другим нивоима власти, другим општинама, приватним и невладиним сектором.¹⁹**

Слободно се може рећи да наведени циљеви представљају својеврсну константу, односно да су већ дужи низ година у фокусу активности општинског руководства, али и израз жеља и настојања већине становништва на овом подручју.

У дијелу који слиједи, сваки од претходно наведених општих (стратешких) циљева рашчлањен је на њима припадајуће посебне (оперативне) циљеве. На крају сваког дијела биће приказане и главне мјере/активности.²⁰

¹⁹Овај циљ се и не може сматрати циљем у ужем смислу. Може се рећи да више представља механизам за реализацију осталих циљева, али због актуелности његове садржине и значаја, пожељно је да има посебно мјесто у овом документу.

²⁰ Наведене мјере су идентификоване као приоритетне и дјелимично се поклапају са главним пројектним приједлозима (они су приказани у мини пројектним обрасцима на крају документа).

1. ЈАЧАЊЕ КОНЦЕПТА ДОБРЕ УПРАВЕ

У једном од претходних дијелова документа указано је на концепт добре управе. Полазећи од релевантних међународноправних инструмената и актуелних трендова у овој области (посебно у Европској унији) прецизно артикулисање циља ове врсте намеће се као императив. Значај и функције локалне самоуправе на почетку новог миленијума налазе се у процесу живог развоја, тако да рјешења која данас сматрамо добрим и напредним већ сутра могу постати предмет преиспитивања у контексту промјена у друштву и промјена у потребама и очекивањима грађана. Због тога питања положаја и улоге локалне самоуправе имају посебно мјесто на агенди многих земаља (посебно земаља чланица Савјета Европе).

У редовима који слиједе представљени су посебни циљеви овог општег циља.

1.1.Обезбиједити адекватно учешће грађана

Све већи значај добија питање квалитета односа између грађана и локалних власти, односно степена учешћа грађана у политичким процесима одлучивања на локалном нивоу.

Доказано је да учешће грађана у различитим процесима одлучивања резултира квалитетнијим јавним политикама, односно да доводи до одрживијих развојних стратегија и већег осјећаја власништва над пројектима од општег интереса. Другим ријечима, учешће јавности на локалном нивоу подразумијева заједнички рад свих заинтересованих страна на пројектовању будућности сопствене заједнице.²¹

Полазни принцип за приступ праву грађана на учешће у управљању на локалном нивоу јесте тај да овдје није ријеч о праву које грађанима дарује њихова локална самоуправа или државна власт, нити о праву које проистиче из међународних докумената, већ о једном оригинарном праву грађана и темељном принципу демократског уређења. Из наведеног проистиче да чином избора својих представника у локалне и централне представничке органе (скупштине),

²¹*Важно је учествовати!*, Приручник за учешће јавности на локалном нивоу, Београд, 2011. USAID Пројекат одрживог локалног развоја, стр.9.

грађани не преносе на њих у потпуности своје суверено право на управљање локалном заједницом и државом.

Због тога се у многим земљама, у новије вријеме, тежи развоју установа непосредне демократије као допуне установама представничке демократије, чиме се ствара образац тзв. полунепосредне демократије. Томе су допринијели све очигледнији недостаци представничке демократије и владавине политичких партија, који су довели до забрињавајуће апатичности бирачког тијела, али и растућа сложеност процеса управљања у савременим друштвима. Постојећа ситуација указује на то да је представничку демократију потребно подржати партиципативном демократијом. Све је очигледније да је потребно много више од гласања на изборима да би се остварило „обећање демократије“.

Поред тога, и традиционални методи непосредног учешћа грађана, попут референдума, грађанске иницијативе или јавних састанака и скупова, све више се допуњују иновативним методима, као што су грађански панели, фокус групе или електронске дебате. Све више се показује потреба да се у процес управљања укључују све социјалне групе и други актери, али и већина појединаца без обзира на пол, расу, религију, политичка и друга опредјељења, а нарочито припадници осјетљивих група, као што су млади или сиромашни чланови популације.²²

Унапређење непосредног учешћа грађана у локалном јавном животу у Босни и Херцеговини (као и у већини транзиционих земаља) захтијева креирање нових инструмената за превазилажење узрока и проблема који отежавају учешће грађана али и оснаживање постојећих и увођење нових облика грађанске партиципације.

Бројни политиколози упућују да је неопходно првенствено радити на јачању свијести грађана о значају грађанског активизма као и на трансформацији политичке културе, посебно истичући значај успостављања веза између јединица локалне самоуправе и различитих организација цивилног друштва јер би се остваривањем заједничких активности као и давањем снажније улоге организацијама цивилног друштва и успостављањем међусобног консултативног процеса, ојачао шири активизам и свијест грађана, што би за грађане значило већу и непосреднију улогу у локалном јавном животу.

²²Детаљније у: „Непосредно учешће грађана у јавном животу на локалном нивоу“, Стална конференција градова и општина, Република Србија.

У Стратегији развоја локалне самоуправе у Републици Српској (2017-2021.) истиче се да постоји одређена традиција учешћа грађана као и спремност за унапређење квалитета живота у локалној заједници, али да је неопходно додатно јачати њихово стварно учешће кроз примјену најбољих пракси и успостављање подстицајног оквира за њихово дјеловање.²³

Циљ адекватног учешћа грађана на локалном нивоу има више компоненти:

- 1) **Информисање - транспарентност** (понудити јавности балансиране и објективне информације ради бољег разумијевања проблема, могућности и рјешења);
- 2) **Консултовање** (прикупити повратне информације јавности на урађену анализу, могуће алтернативе и одлуке);
- 3) **Укључивање** (радити заједно с јавношћу током цијелог процеса како би све потребе и интереси били размотрени);
- 4) **Сарадња** (радити у сарадњи с јавношћу на сваком аспекту одлуке, укључујући развој могућих алтернатива и идентификацију преферираних рјешења);
- 5) **Оснаживање** (омогућити јавности да доносе крајњу одлуку).²⁴

Двије главне компоненте активног учешћа грађана у локалном животу једне заједнице, а које ће Општина Источни Стари Град настојати додатно да унаприједи, су:

1. Отвореност (транспарентност)- Ова компонента је суштински предуслов активног учешћа грађана у локалном животу а може се сублимирати у неопходности обезбјеђивања јавности рада органа локалне самоуправе, односно у пружању информација о њиховом раду.
2. Дијалог (у себи може укључивати све претходно наведене компоненте од тачке 2. до тачке 5.) - Ова компонента се огледа у консултовању грађања и прикупљању

²³Детаљније у: Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2017-2021. године, стр. 31-32.

²⁴*Важно је учествовати!*, Приручник за учешће јавности на локалном нивоу, Београд, 2011. USAID Пројекат одрживог локалног развоја, стр.14.

њихових приједлога, али и примједби. Дијалог подразумијева постојање двосмјерног процеса у којем органи власти траже и добијају мишљење од грађана о одређеним темама које су истовремено од интереса и за грађане и за органе локалне самоуправе. Успостављањем дијалога између грађана и органа власти отвара се и прилика да грађани постану основни фактор у управљању локалним пословима. Дијалог се може остварити и кроз различите облике: зборови грађана, петиције, јавне расправе и слично.

1.2. Успоставити међусекторска партнерства

Један од новијих трендова за јачање концепта добре управе су и тзв. међусекторска партнерства. Иако се о њима све више говори и у Босни и Херцеговини и у земљама у окружењу, не може се рећи да је пракса овог типа довољно честа. Многи се слажу да су такви облици партнерства једини одржив начин у остваривању успјешног друштва. Из тог разлога већина међународних програма помоћи, а посебно оних под окриљем Европске уније, најчешће захтијевају или барем подстичу стварање међусекторских партнерстава.

Искуства из праксе показују да приступ развоју, у којем сваки сектор развија и реализује своје програме без адекватне интеракције са другим секторима, не даје жељене резултате првенствено због тога што су активности које такав приступ подразумијева сувише дисперзиране, а често долази и до ситуација да се већи број послова преклапа што се коси са принципима економичности, ефективности и ефикасности, а у коначном доводи до слабих резултата упркос чињеници да су људски ресурси били максимално ангажовани и да су уложена велика средства. Са циљем избегавања претходног сценарија предлажу се међусекторска партнерства.

Партнерство представља могућност за бољи развој јер сваки партнер доноси своје квалитете и компетенције те има своју улогу у осмишљавању и спровођењу различитих

пројеката и активности. Успјешно и продуктивно друштво може се постићи ако сви сектори (јавни, пословни, цивилни) имају своје мјесто те испуњавају специфичне функције и доприносе на различите начине. Ово највише због тога што ниједан сектор нема све одговоре и све компетенције. Партнерство је међусекторска сарадња у којој организације раде заједно на транспарентан и правичан начин, уз постизање међусобне користи. Партнери се слажу да се користе својим ресурсима те да радећи заједно у постизању циљева одрживог развоја дијеле ризике и користи²⁵

За земље у транзицији концепт партнерства је обећавајући приступ за рјешавање различитих друштвених и еколошких проблема. Партнерства функционишу на следећим темељима: препознавањем и прихватањем чињенице да су могуће несугласице; препознавањем потребе за повећањем капацитета свих партнера за рад у партнерству, посебно представника невладиног сектора и локалне заједнице који су често суочени са недостатком ресурса; развојем метода за подјелу и смањење ризика у раду међу партнерима; фокусирањем на сам процес партнерства, као и на жељене резултате; јасном подјелом одговорности; и транспарентношћу, односно омогућеним отвореним приступом информацијама свих партнера.

У следећим редовима представљени су основни постулати на којима би требало да почивају квалитетна партнерства.

Компатибилни циљеви

Први предуслов за успостављање партнерства јесу заједнички циљеви и визија. Све стране се морају фокусирати на шире, комплементарне циљеве чијем постигнућу теже. Важно је нагласити да јавни и приватни сектор не морају бити исти како би партнерство функционисало, већ је довољно да буду приближно компатибилни.

Баланс моћи и једнака одговорност

²⁵ Детаљније у : Лидија Павић-Рогошић, „Партнерство или међусекторска сарадња“, у: *Civilnodruštvo.hr*, број 15, 2007, стр. 6-9.

Успјешна партнерства се базирају на договарању баланса моћи и капацитета између уговорних страна. Исто тако, кључно је дозволити носиоцима интереса да ефикасно раде свој посао у сектору.

Оријентисаност ка резултатима

Слагање по питању свеукупних циљева и приоритета је предуслов за кориштење механизма управљања који стреме ка циљу. Тиме се проширује распон иновативних и ефикасних приступа раду. Јасни критеријуми мјерења и договорени процеси прилагођавања су основа за даљи рад и постизање зацртаних циљева.

Подржавајућа околина

Подржавајућа регулаторна, правна и политичка околина представља темељ за одрживо укључивање приватног сектора. Правни оквир треба бити прилагођен за уговарање и инвестирање приватног сектора, те осмишљен тако да се смањи могућност за корупцију. Влада (или у случају Босне и Херцеговине: мериторне институције са различитих нивоа власти) такође мора поставити јасан регулаторни оквир и примјенити одговарајуће тарифне режиме и подстицајне механизме. Лоша политичка клима може створити баријере за одржавање партнерства. Власти требају, гдје год је могуће, дати гаранцију партнерима да политички фактори неће утицати на прекидање уговорног партнерства.

Транспарентност

Сарадњу која ће резултирати жељеним резултатима није лако постићи. Укључено је много различитих актера, па често постоји низак степен повјерења између потенцијалних партнера. Кредибилитет свих укључених страна, као и транспарентност процеса, критичне су одреднице дугорочног успјеха. Истинско партнерство мора укључивати принципе правичности, транспарентности у поступању те заједнички интерес, односно корист.

Транспарентност игра кључну улогу у оснивању партнерстава, њиховом функционисању, али и одговорности партнера.

Креирањем различитих облика партнерстава могу се остварити бројне предности:

- **Омогућити иновације – стварањем повољнијих услова помоћу:**
 - удруживања ресурса чиме се увећава капитал који је на располагању било којем од партнера;
 - побољшаног приступа информацијама постигнутог кроз умрежавање;
 - омогућавања бољег окружења у којем је онда ризик мањи и подијељен међу партнерима.
- **Спријечити дуплицирање обезбјеђујући да сваки партнер покрива различите сегменте, као и омогућити да партнери промовишу активности које су узајамно комплементарне.**
- **Одговорити на комплексне потребе путем партнерства релевантних особа и организација у одређеном сегменту у сврху размјене информација и проналажења рјешења за сложена питања.**
- **Промовисати одрживост, охрабрујући утицај и подршку локалне заједнице. Приступ партнерства има потенцијал да развије осјећај за одговорност унутар локалне заједнице.**
- **Омогућити локалне или специфичне одговоре на проблеме реагујући флексибилно на локалне или специфичне околности, радије него централно креиране интервенције.**
- **Промовисати социјалну кохезију истинским покушајима ка развијању повјерења и сарадње.²⁶**

Претходно наведене предности биће главне покретачке силе при инкорпорирању различитих партнерстава у дјеловање Општине Источни Стари Град. Општина ће настојати да прати трендове у овој области и да, у складу са могућностима, иницира креирање адекватних аранжмана партнерстава са свим заинтересованим субјектима, уз посебан осврт на праксу у овој области у земљама Европске уније.²⁷

²⁶ Детаљније: „Предности и могући облици партнерства између јавног, цивилног и приватног сектора-анализе и препоруке за политике“.

²⁷ О овоме: У Стратегији развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период од 2017. до 2021. године, стр. 26-27.

1.3. Јачање људских ресурса и унапређење рада Општинске управе

Управљање људским ресурсима је одувijek било на врху листе приоритета у приватном сектору, међутим у новијем периоду ова тема све више добија на значају и у јавном сектору јер запослени су најзначајнији потенцијал и круцијални фактор конкурентности сваке организације па тако и државне службе, посебно ако је ријеч о земљама које су кандидати/потенцијални кандидати за чланство у Европској унији.

Може се рећи да је питање људских ресурса један од важнијих критеријума при процјени да ли је једна држава способна да се на прави начин носи са правима и обавезама које проистичу из чланства у Европској унији. То је посебно акцентовано тзв. **Мадридским критеријумом** који намеће захтјеве адекватног прилагођавања административних капацитета, што се добрим дијелом односи на правилну алокацију људских ресурса.²⁸ Темељном анализом која је третирао ову област на подручју цијеле државе утврђено је сљедеће:

Пракса планирања људских потенцијала у управним структурама Босне и Херцеговине углавном је фокусирана на аспект квантитета, док се о квалитету води мало или нимало рачуна²⁹

Шта су људски ресурси? Постоји мноштво дефиниција, а на овом мјесту цитираће се сљедећа:

Под људским ресурсима се подразумевају укупна знања, вјештине, способности, креативне могућности, мотивација и оданост којом располаже нека организација. То је укупна интелектуална и психичка енергија коју организација може ангажовати на остваривању циљева и развоја пословања.³⁰

²⁸Чак се и у фондовима у оквиру IPA I једна од пет компоненти ексклузивно односила на развој људских ресурса.

²⁹„Управљање људским потенцијалима у структурама јавне управе у БиХ-изазови у процесу праћења реформи“, страница 15. Доступно на: <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2014/09/Upravljanje-ljudskim-potencijalima-u-strukturama-javne-uprave-u-BiH-izazovi-u-procesu-pracenja-reformi1.pdf> Датум прегледа: 31.03.2021.

³⁰Лончаревић Р. „Менаџмент“, Универзитет Сингидунум, Београд, 2007. стр. 153.

Област људских ресурса, односно плански приступ у овом домену, од изузетног је значаја за јединице локалне самоуправе. Планирање људских ресурса је функција утврђивања будућих потреба за бројем и профилом кадрова и вјештинама које ће морати да посједују, те планирање како ће општина постићи оптималан распоред кадрова да би могла пружити услуге на што је могуће квалитетнији начин.

Неопходно је да планирање људских ресурса буде окренуто ка будућности општине. Наведено имплицира да планирање људских ресурса мора садржавати и снажну антиципаторску компоненту, односно да је потребно предвидјети и јасно идентификовати који су то сектори који ће бити генератори одрживог развоја и у складу са тим извршити правилну алокацију људских ресурса.

Иако је пожељно да план људских ресурса постоји у писаној форми, то није увијек неопходно. Довољно је да постоји јасна одређеност да се управљање људским ресурсима повеже са стратегијом развоја и са постојећим кадром и расположивим вјештинама. Планирање људских ресурса је суштински ништа друго до питање координације, односно како расположиве ресурсе повезати са будућим плановима.

У овој области **Општина Источни Стари Град** дефинише кључне постулате дјеловања:

- успоставити склад између евентуалних промјена у потребама и захтјевима корисника услуга и евентуалних промјена у начину обављања и пружања услуга;
- обезбиједити компетентност и мотивисаност свих општинских радника за обављање повјерених послова;
- према потреби обезбиједити едукације за запослене са циљем квалитетнијег обављања послова и задатака за које су задужени;
- обезбиједити да критеријум стручности, професионалности и остварени резултати рада буду основа за евентуално награђивање и напредовање запослених;

- **перманентно прилагођавати организациони облик пословања Општине у складу са потребама грађана и свих других корисника услуга, а све у складу са прописима вишег реда.**

Посебну пажњу потребно је обратити на професионално обучавање и усавршавање запослених. Основна сврха овог задатка је:

- Да се евентуални новозапослени упознају са радном средином како би били обучени за обављање нових задатака
- Да се повећа учинак постојећих запослених који не обављају своје задатке на најефикаснији начин
- Да би запослени били припремљени за будуће напредовање у служби
- Да би запослени били припремљени за предстојеће промјене у законодавству, организацији и процедурама везаним за послове које обављају
- Да би се изабрани званичници упознали са правилима и осталим законским обавезама

Крајњи циљ сваког професионалног обучавања и усавршавања је стварање компетентних, ефикасних и мотивисаних кадрова који ће пружити квалитетне услуге грађанима али уједно и испунити своја лична очекивања при обављању додјељених задатака. Дакле, јачају се свеукупни општински капацитети.³¹

Најчешћи типови професионалног усавршавања односе се на обуке у областима попут: информационих технологија (укључујући и различите специјализоване програме), јавних набавки, учење и усавршавање страних језика, различите обуке о стратешком планирању (посебно значајно за службенике који се баве или ће се бавити писањем пројеката-посебно оних који се спроводе под покровитељством Европске уније). Различити облици обучавања и усавршавања могу се реализовати и у партнерствима са различитим институцијама из различитих сектора.

³¹Детаљније у: „Водич за управљање људским ресурсима у општинама у Босни и Херцеговини“, 2007. стр. 64.

Сва хтјења у области управљања људским ресурсима усмјерена су на стварање амбијента који ће омогућити професионализацију Општинске управе која ће бити ефикасан сервис својим грађанима. Унапређење организационе структуре и повећање ефикасности рада локалне самоуправе су у функцији интегралног развоја. Наведено је препознато и у актуелној Стратегији развоја града Источно Сарајево гдје је јачање људских ресурса означено као јачање тзв. меке, институционалне инфраструктуре што директно или индиректно доприноси реализацији свих стратешких циљева.³²

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
1. Јачање концепта добре управе	1.1. Обезбиједити адекватно учешће грађана	1.1.1. Јачање транспарентних механизма
		1.1.2. Континуирано информисање грађана о раду Општинске управе
		1.1.3. Додатно унапређење дијалога на релацији грађани-Општинска управа
		1.1.4. Спровођење истраживања о ставовима и потребама грађана
		1.1.5. Размјена искустава са другим локалним заједницама и преузимање добрих пракси
	1.2. Успоставити међусекторска партнерства	1.2.1. Изградња партнерстава и умрежавање међу различитим локалним субјектима
		1.2.2. Идентификовање подручја за конкретну сарадњу
		1.2.3. Анализирање имплементације различитих модела јавно-приватног партнерства у Босни и Херцеговини, земљама региона и земљама Европске уније са циљем утврђивања њихове примјенивости на нашем подручју
	1.3. Јачање људских ресурса и унапређење рада Општинске управе	1.3.1. Подршка стручном усавршавању запослених (различити семинари и едукације)
		1.3.2. Разматрање увођења праксе награђивања запослених
		1.3.3. Обезбиједити компетентност и мотивисаност свих општинских радника за обављање повјерених послова

³²Стратегија развоја града Источно Сарајево (2016.-2020.) стр. 31.

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
		1.3.4.Подизати свијест запослених о значају континуираног усавршавања
		1.3.5.Унапређење организационе структуре локалне самоуправе
		1.3.6.Повећање ефикасности рада локалне самоуправе
		1.3.7. Дигитализација свих релевантних информација о раду и активностима локалне самоуправе и постављање истих на општинску интернет страницу

2. СТВАРАЊЕ ПУНОГ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ КАПАЦИТЕТА УЗ ИНСИСТИРАЊЕ НА УВАЖАВАЊУ ПОСЕБНОСТИ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ КОЈЕ ЕГЗИСТИРАЈУ У СПЕЦИФИЧНИМ УСЛОВИМА

За реализацију другог општег циља, Општина се суочава са бројним изазовима јер (не)успјех у реализацији овог циља у доброј мјери зависи од односа са вишим нивоима власти. Овај циљ је у директној вези и са претходним циљем јер је парадоксално очекивати да се удовољи захтјевима које намеће концепт добре управе ако постоји проблем непостојања пуног институционалног капацитета. Важност постојања пуног институционалног капацитета је и разлог зашто је овај циљ издвојен као посебан.

У претходном периоду, Општина је успјела остварити један од најважнијих циљева из овог домена: формирање полицијске станице Источни Стари Град и станичног одјељења полиције Требевић.

Наведено је да је Општина институционално депривирана а да би се то промијенило као посебне циљеве ваља истаћи:

2.1. У оквиру Републичке управе за геодетске и имовинско – правне послове, извршити трансформацију Подручне канцеларије Источни Стари Град у Подручну јединицу Источни Стари Град

Имати катастар на подручју општине организован као Подручна канцеларија која у свом саставу нема правну службу него је иста у Подручној јединици на Палама, а грунтовница на територији Федерације БиХ, довољно илуструје о неопходности промјена у овој области. У складу са свим постулатима концепта добре управе о којима је претходно писано, јасно је да би трансформација Подручне канцеларије Источни Стари Град у Подручну јединицу Источни Стари Град била сврсисходно рјешење.

2.2. Повратак аутономног управљања шумским ресурсима, односно издвајање из Шумског газдинства „Романија“, Соколац

Жеља општинског руководства а вјероватно и жеља великог дијела грађана који живе на подручју општине Источни Стари Град је повратак аутономног управљања шумским ресурсима, а да би се то десило неопходан је виши степен сензитивности Владе.

Више чињеница упућује на потребу да се у односу Владе и локалних самоуправа пронађе неки други модалитет за управљање у овом домену. Евидентно је да Шуме Републике Српске црпе велика богатства из појединих општина међу којима је и општина Источни Стари Град, а да истовремено све те општине имају врло мало користи од тога јер је рад Шума Републике Српске изразито централизован. Ово питање је од изузетног значаја за општину Источни Стари Град јер је шумско богатство један од основних ресурса.

Постоји слагање већег броја субјеката да би управљање овим богатствима требало да се да на управљање локалним управама, тј. општинама, како би оне саме могле да управљају својим ресурсима и да од остварених средстава финансирају различите развојне пројекте од виталног значаја за будући просперитет.

Наведено подупиру и актуелни трендови адекватне децентрализације и принцип супсидијарности који је један од темељних принципа Европске уније а који се може сублимирати у сљедећем: доносити одлуке на нивоу што ближе грађанима, па тако би и утицај на управљање шумским ресурсима требало да буде у већој мјери у надлежности јединица локалне самоуправе.

Из наведеног имплицира да постоји изразита потреба да се ревидира тренутни систем управљања шумским ресурсима на чему ће Општина Источни Стари Град и у будућности инсистирати.

2.3. Оснивање свих других тијела, или трансформација постојећих, у доменима у којима је то потребно што ће се знати након подробне анализе

Општина Источни Стари Град ће у складу са расположивим ресурсима основати и друга тијела ако се за тим укаже потреба, односно ако је то неопходно за остваривање циљева и унапређење квалитета живота становника Источног Старог Града. За сљедећи период приоритет су:

- а) Трансформација Амбуланте породичне медицине у Дом здравља и отварање амбуланте на Требевићу;
- б) У оквиру Пореске управе Републике Српске (Подручни центар Источно Сарајево) отварање Подручне јединице Источни Стари Град;
- в) У оквиру Завода за запошљавање Републике Српске (Филијала Источно Сарајево) отварање Бироа Источни Стари Град.

Разлози који су опредјелили постављање претходно наведених циљева имају свој коријен у неопходности за континуираним радом на подизању сензитивности Владе на потребе малих руралних општина које егзестирају у специфичним условима, што се намеће као сљедећи оперативни циљ.

2.4. Инсистирање на препознавању посебности општина које егзистирају у специфичним условима уз неопходност креирања адекватних законских рјешења у том смислу

Неопходно је препознати потребу за уважавањем специфичности малих општина које егзистирају у специфичним условима (у развијеним земљама постоје различити модалитети подршке и подстицаја таквим подручјима који свој темељ имају у одређеним законима и подзаконским актима).

Ако се томе дода и чињеница да су поједине општине (међу којима је и Општина Источни Стари Град) озбиљно ускраћене у области финансирања од ПДВ-а, јасно је да су ове општине додатно оштећене, што их ставља у још рањивији положај. Оваква ситуација је парадоксална јер се из године у годину приходи од ПДВ-а повећавају, а локалне заједнице добијају све мање ових средстава. Неприхватљиво је да се средства намијењена локалним заједницама усмјеравају на сервисирање иностраног дуга Владе, као и да се терет економске кризе систематски пребацује на локалне заједнице.

Потребно је истаћи и чињеницу да су надлежности које су општине добијале законима о локалној самоуправи ексклузивно прилагођаване развијеним и урбаним срединама. При томе се није водило рачуна о томе да се велики дио подручја Републике Српске не може уклопити у такав аранжман.

Сљедећа, изузетно важна околност, је та да су надлежности локалне самоуправе претежно дефинисане као изворне, што значи да су локалне заједнице дужне да остваривање тих надлежности финансирају из својих средстава. С друге стране, републички ниво задржава себи право да доноси и мијења нормативе и стандарде којих се општине морају придржавати, па тако свако поскупљење које подизање стандарда доноси пада на терет општинског буџета који се у финансијском смислу не усаглашава аутоматски са промјенама које доноси измјена законских прописа што доводи до тога да општински буџет као најважнији инструмент у

испуњавању законом предвиђених надлежности, често није у могућности да задовољи све потребе грађана и све локалне послове предвиђене Законом.³³

Већ дуже вријеме ситуација је таква да се већина обавеза на ентитетском и државном нивоу пребија преко леђа локалних заједница које постају колатерална штета. Због тога је све мање новца у општинским буџетима.

Општине морају инсистирати на измјенама у овој области. Један од начина могу бити одређени механизми компензација за те мање остварене приходе. Да би се то постигло неопходно је „приближавање“ републичког нивоа власти локалном. Влада мора у контактима са општинама пронаћи адекватна рјешења, а у фокусу би требало да буду јединице локалне самоуправе у брдско-планинским подручјима.

Претходно наведено, нажалост, упућује да је у Републици Српској на дјелу ***централизација добити са децентрализацијом обавеза.***

Један од најпроминентнијих стручњака у области управног права и јавне управе, професор Петар Кунић, подсјећа да су општине најважнији дио власти јер су најближе грађанима. Сматра да је општине које егзистирају у специфичним условима неопходно подржати и уз осврт на иницијативе припајања, односно цијепања јединица локалне самоуправе истиче сљедеће:

Нестанком општина у рубним подручјима РС становништво би се иселило. Рубне и мале општине у Српској морају бити задржане, али чињеница је да свагдје, па и у овом случају, доминира политика умјесто струке. Умјесто укидања или спајања, мора се размишљати о стратешком развоју тих крајева. У постојећем систему не постоји ријеч солидарност, ни у једном законском пропису, а таквим општинама мора се помагати.

³³ М.Грујић-Калкан „Финансирање развоја локалних заједница у Републици Српској“, у: *Научни часопис за економију-04/12*, стр. 20-21.

Многима од тих општина уништена је индустрија, ограничено је право да располажу својим добрима и остављене су без извора прихода.³⁴

И у Стратегији развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009–2015. године указано је на све већи јаз између већих, економски јачих и урбанизованих и мањих и неразвијених јединица локалне самоуправе. Насупрот већим, развијеним и урбанизованим општинама и градовима, неразвијене мање општине препуштене су саме себи, постајући све затвореније, сиромашније и неразвијеније (и економски и још више духовно). Финансијски, скоро у цјелини зависе од трансфера са нивоа ентитета. Цивилни сектор је неразвијен, а млади, којих је све мање, грабе прву прилику послије школовања да оду негдје у потрази са послом и каријером. Помоћ донатора своди се само на реконструкцију, јер нема “критичне масе” људи у локалној управи и око ње за предузимање било каквих развојних подухвата. Уколико стање остане какво јесте, ове општине неће бити у стању да искористе чак ни најмањи дио средстава Европске уније који долази кроз IPA фондове. Временом, процес њиховог демографског пражњења ће се, у том случају, највјероватније све више убрзавати.³⁵

И у новој Стратегији развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2017-2021. препозната је потреба за унапређењем подршке неразвијеним општинама што је уједно и један од оперативних циљева у оквиру стратешког циља који се односи на остваривање стабилности финансирања јединица локалне самоуправе.

„Унаприједити систем подршке неразвијеним јединицама локалне самоуправе подразумијева анализу постојећих облика материјалне и нематеријалне подршке неразвијеним јединицама локалне самоуправе са приједлогом мјера за њихово унапређење, као и развој механизма додатне материјалне и нематеријалне подршке неразвијеним јединицама локалне самоуправе како би се подстакао њихов развој и обезбиједио уравнотежен развој јединица локалне самоуправе у Републици Српској“.

³⁴ Доступно на: <http://pressrs.ba/info/press-nedelje/srpska-ima-64-opstine-i-grada-optimalan-broj-ne-prelazi-40-21-11-2015>
Датум прегледа: 10.10.2016.

³⁵ Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009–2015. године, стр. 13.

Међутим, мора се истаћи да нису дефинисани јасни механизми како би се овај циљ реализовао.

Имајући у виду све претходно наведено, Општина Источни Стари Град ће настојати (по потреби и у сарадњи са другим јединицама локалне самоуправе) да указује републичком нивоу власти на проблеме са којима се сусреће и на неопходност измјене постојећих и креирања нових законских рјешења у појединим областима, јер је за рјешавање питања непостојања пуног институционалног капацитета, као и за препознавање и уважавање посебности јединица локалне самоуправе које егзистирају у специфичним условима неопходна већа сензитивност Владе.

Неопходно је континуирано указивати на непобитну чињеницу да су општине најважнији ниво власти, као и да виши нивои власти нису сврха сами себи, већ да је неопходно синхронизовано дјеловање и истинска сарадња са локалним нивоом.

Јасно је да постоји очигледна дискрепанца између номиналног и стварног јер је формално локална заједница носилац економског развоја и има бројна задужења, међутим институционална депривираност је главна кочница при реализацији тих задужења.

Даље, специфичност општине Источни Стари Град огледа се и у постојању границе од 40 километара са Кантоном Сарајево. То би с једне стране требало да буде и предност јер омогућава да привреда Источног Старог Града буде наслоњена на највећи град у Босни и Херцеговини, међутим непостојање пуног институционалног капацитета је велико бреме у настојањима да се ти потенцијали манифестују у конкретним резултатима.

Закључно је потребно истаћи да је реализација циљева из домена институционалног капацитета (а која много зависи од Владе Републике Српске) својеврстан предуслов за реализацију већине других циљева који су истакнути у овом документу. То је још један од разлога зашто је достизање пуног институционалног капацитета истакнуто као посебан циљ.

*

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере
2.Стварање пуног институционалног капацитета уз инсистирање на уважавању посебности јединица локалне самоуправе које егзистирају у специфичним условима	2.1.У оквиру Геодетске управе, трансформација Подручне канцеларије Источни Стари Град (ПЈ Пале) у посебну Подручну јединицу	Континуирано указивање Влади Републике Српске на наведене проблеме јер реализација стратешких, односно оперативних циљева из овог дијела захтијева разумијевање и подршку републичког нивоа власти
	2.2. Повратак аутономног управљања шумским ресурсима, односно издвајање из Шумског газдинства „Романија“, Соколац	
	2.3.Оснивање свих других тијела, или трансформација постојећих, у доменима у којима је то потребно што ће се знати након подробне анализе	
	2.4.Инсистирање на препознавању посебности општина које егзистирају у специфичним условима уз неопходност креирања адекватних законских рјешења у том смислу	

3.УБРЗАН ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ

Дужи период постоји чврста одређеност општинског руководства за вођење развојних процеса који се темеље на јачању четири круцијална сектора:

-дрвна индустрија

-минералне сировине

-пољопривреда (са посебним акцентом на сточарство)

-туризам

Наведени сектори су идентификовани као четири стуба развоја Источног Старог Града.

Туризам је сектор који се однедавно развија и у будућем периоду ће се доста енергије уложити у овај сектор како би се развијали различити облици туризма и максимално диверсификовала туристичка понуда. Посебна пажња ће бити усмјерена на могућности повезивања туризма и пољопривреде.

Сектор минералних сировина и дрвна индустрија су „традиционални“ сектори на подручју Источног Старог Града. Међутим, и даље постоји простор за унапређење и Општина ће ове секторе подржати путем пројеката попут подршке привреди и укључивања предузећа у различите програме регионалне сарадње како би се подигао ниво конкурентности ових предузећа и креирала нова радна мјеста.

Трећи општи циљ може дјеловати као флоскула коју свакодневно чујемо. Истина, сама синтагма „убрзан привредни развој“ је прилично флуидна и не говори много и зато се намећу следећи посебни циљеви:

- 1.Додатно јачање туризма уз диверсификацију у овом сектору
- 2.Диверсификација пољопривредне производње
- 3.Стварање услова за учествовање у развоју локалног тржишта рада
- 4.Подстицање нових улагања

3.1. Додатно јачање туризма уз диверсификацију у овом сектору

Иако је у дијелу овог документа који се односи на туризам јасно истакнута одређеност да Требевић буде окосница развоја у овом сектору, постоје и потенцијали за диверсификацију туристичке понуде. Већ је наведено да готово цјелокупно подручје општине Источни Стари Град има видљиве потенцијале за развој различитих облика туризма. Будући да је Требевић, као што је претходно истакнуто, у средишту туристичке понуде, неопходно је на овом мјесту истаћи активности које се предузимају за развој овог подручја а које су уједно и модел за дјеловање у будућности.

У децембру 2016. године, у организацији Општине Источни Стари Град, одржана је презентација **Промоција привредних потенцијала Требевића** са слоганом „корак по корак за бољи свијет“ којој су присуствовали званичници свих нивоа власти, представници релевантних сектора привреде, као и представници дипломатског кора. Основна сврха ове презентације била је да се представе досадашње активности, првенствено у сектору туризма, али и да се укаже на бројне потенцијале који још увијек нису максимално искориштени. Циљ презентације био је и представљање могућности за инвестирање а све у складу са принципима одрживог развоја. Активности у области туризма, које су прије десетак година започете на овом подручју, у складу су са циљем општинског руководства:

Оживити развој туризма на дијелу Требевића који припада Источном Старом Граду, односно Граду Источно Сарајево и Републици Српској што би имало вишеструке позитивне ефекте и у другим областима и што би у коначном довело до побољшања квалитета живота становника који живе на подручју општине Источни Стари Град.

Цјелокупан програм развоја Требевића није ексклузивно ограничен само на развој наше општине, него има шири, државни значај. Тежимо да се Требевић етаблира као својеврстан бренд и тако постане једна од најпожељнијих дестинација у Босни и Херцеговини.

У Стратегији развоја града Источно Сарајево Требевић је идентификован као један од два локалитета (на подручју Источног Сарајева) са највећим потенцијалом за развој туризма.³⁶

Подручје општине Источни Стари Град је изузетно погодно за рурални туризам.³⁷ Овај туристички сегмент је и од стране Свјетске туристичке организације препознат као изузетно важан уз истицање велике потенцијалне потражње. Такође постоје и солидно утемељене антиципације да ће раст међународних путовања мотивисаних руралним туризмом имати континуирану стопу раста. Може се тврдити да је рурални туризам значајна компонента интегралног и одрживог развоја доминантно руралних подручја, као и важан фактор у подстицању развоја локалне пољопривредне а истовремено и непољопривредне дјелатности.

Према дефиницији Савјета Европе, рурални туризам је туризам на сеоском подручју са свим активностима које се проводе на таквом подручју, а најважније карактеристике такве врсте туризма су мирна средина, одсутност буке, очувана животна средина, комуникација са домаћинима, домаћа храна и упознавање сеоских послова. Развој руралног туризма темељи се на ревитализацији већ постојеће традиционалне баштине којој се даје нова туристичка намјена. Истовремено, овај селективни облик туризма, за разлику од осталих, нема нужно потребу за изградњом нових капацитета, већ се сусреће с изазовима како на најбољи и најквалитетнији начин искористити већ постојеће структуре. Значај руралног туризма огледа се прије свега у интеракцији пољопривредне производње, производње традиционалних производа, очувању културно-историјске баштине села и презентовању традиције, традиционалне гастрономије и других услуга које је могуће пласирати кроз туризам³⁸

³⁶Стратегија развоја града Источно Сарајево (2016.-2020.), стр. 76.

³⁷Осим појма рурални туризам, често се могу срести и појмови агротуризам и сеоски туризам. Рурални туризам је најшири појам од наведених, а за детаљније образлагање о дистинкцијама између ових појмова нема простора у овом документу.

³⁸Детаљније у: Месарић Жабчић Р. (2007): Рурални туризам и подузетништво: примјер Међимурске жупаније, Зборник радова Првог хрватског конгреса руралног туризма: Перспективе развоја руралног туризма с међународним судјеловањем / Баћац Р. (ур.), Хрватски фармер д.д., Клуб чланова Село, Загреб

Тржиште руралног туризма Европе у бројкама од прије неколико година (у међувремену је остварен и раст у овом подсектору): 200000 смештајних објеката са капацитетом од 2 милиона лежајева при чему се број директно и индиректно запослених процењује на 500.000. Највећа рецептивна као и емитивна тржишта руралног туризма су Француска, Њемачка, Аустрија, Велика Британија и Италија које заједно чине преко 77% укупног тржишта руралног туризма у Европи; смјештај на фармама, у приватним сеоским кућама и у малим породичним пансионима и хотелима привлачи директну годишњу туристичку потрошњу од око 12 милијарди евра. Међутим, укључујући локалну додатну вриједност и мултипликативне ефекте тај износ достиже 26 милијарди евра у корист европске сеоске привреде.³⁹

Рурални туризам подразумијева не само туризам на сеоским домаћинствима или агротуризам, већ и одређене одморе у природи, излете у сеоске предјеле и боравишни туризам гдје услуга осим смештаја укључује и манифестације, фестивале, рекреацију, производњу и продају ручних радова, занатских и пољопривредних производа.

Оно што ваља истаћи је да је за развој овог типа туризма потребна изразита диверсификација понуде, од типа смјештаја до врста понуђених активности и других пратећих програма. У складу са актуелним трендовима, овај тип туризма у себи мора садржавати и снажну еколошку компоненту што захтијева већи степен пажње, односно адекватну бригу о очувању животне средине. Из различитих истраживања је утврђено да је избор туристичке дестинације (ово првенствено важи за туристе из Европе) утемељен на два кључна фактора: пријатна клима и очувана животна средина.

Рурални, односно сеоски туризам и пратећа диверсификација економских активности у руралним подручјима представљају значајан, саставни дио одрживог развоја. Подручје општине Источни Стари Град посједује изузетне природне ресурсе и потенцијале за развој различитих облика руралног туризма (еко-туризам, рекреативни, агротуризам итд.).

Овај тип туризма требало би да допринесе очувању аутентичне сеоске средине и културне баштине, али да уједно и економски мотивише локално становништво да остане на селу. Јасне

³⁹ Детаљније доступно на: https://www.dalmatia.hr/edukacija/wp-content/uploads/2015/12/01_Osnove-ruralnog-turizma.pdf ; датум прегледа: 01.04.2021.

су индиције да би диверсификација туристичке понуде, посебно у сегменту руралног туризма могла значајно да допринесе очувању животне средине уз истовремено стварање чврстих темеља за опстанак и континуиран развој руралних подручја.

У сектору туризма још један облик може да нађе своје мјесто и да истовремено буде својеврсна повезница између различитих елемената туристичке понуде. Ријеч је о све модернијем, тзв. циклотуризму. Овај тип туризма има капацитете да у потпуности умрежи све елементе туристичке понуде на неком подручју: од понуде хране и смјештаја до културних и природних атракција.

Процјене су да на свјетском нивоу има више од 300 милиона циклотуриста, а да их је само у Европи чак 65 милиона који на годишњем нивоу потроше више од 40 милијарди евра. У *Euro Velo* мрежи (Европска бициклистичка мрежа) налази се 15 бициклистичких рута кроз 42 европске државе с више од 70.000 километара бициклистичких стаза.

Међутим како би се у потпуности искористили потенцијали које нуди циклотуризам потребно је испунити више предуслова. Ту се на првом мјесту мисли на квалитетну организацију бициклистичких стаза и рута кроз изградњу уређених и асфалтираних цестовних стаза и адекватно уређење бициклистичких стаза (посебно оних у брдским подручјима), а све то уз друге пратеће активности гдје се као главне намећу: одговарајућа сигнализација рута, организовање сервисних пунктова, израда бициклистичких карата и евентуално успостављање инфо центара.

Постоје шансе и за културни туризам који добија све више на значају и често се идентификује као генератор одрживог развоја јер омогућава да мјеста која нису ексклузивно туристичка, осмишљеним развојним стратегијама које се темеље на локалним културно-умјетничким потенцијалима, постану занимљива што већем броју категорија туриста, али и домицилном становништву.

Културни садржаји су често препознати као занимљиви, међутим изазов је како оживјети евидентне потенцијале у овој области. Јер, није довољно да ти потенцијали постоје. Потребно

је учинити их доступним и што атрактивнијим потенцијалним туристима. Многи ће се сложити да се туризам и култура додирују на више равни, међутим један од основних проблема интеграције културе и туризма не подразумијева само увођење умјетничких и културних садржаја у туристичку понуду, већ прије свега висок степен културе пословања у туризму, културе изградње туристичког производа и културе пружања туристичких услуга. Култура и туризам морају постати међузависне дјелатности у свим могућим облицима њихове интеграције. Како би ова веза профункционисала, потребно је у већ постојеће организационе облике увести нову пословну политику, која би туристичку привреду усмјерила ка остваривању културе туристичког пословања, тј. културе изградње туристичке понуде засноване на културним и умјетничким потенцијалима локалне средине.⁴⁰ Стога је пожељно осмислити својеврсни културно-туристички производ што ће оплеменити имиџ дестинације и вјероватно резултирати мјерљивим финансијским импликацијама. На првом мјесту доћи ће до повећање потрошње, а уз добру услугу туристи ће бити ради да поново посјете односни локалитет чиме се јасно стварају могућности за будуће иновације у овој области и развој различитих тржишних сегмената.

Диверсификовање културно-туристичке понуде резултирало би у проширењу угоститељских капацитета уз истовремено оживљавање традиционалне производње у различитим областима за шта на подручју општине Источни Стари Град постоје јасне, изгледне могућности.

Тренд пораста интереса за културним туристичким производима потврђује и Свјетска туристичка организација која предвиђа да ће тржиште културног туризма бити један од пет кључних сегмената туристичког тржишта у скорој будућности. Постоје јасни индикатори да културни туризам постаје све значајнија форма туризма са вишеструким позитивним импликацијама на свим равним друштвеног живота, првенствено на социо-економском плану.

Приходи од овог типа туризма доприносе његовом даљем развоју јер се могу усмјерити на очување и ревитализацију, а истовремено и на промоцију и маркетинг добара културне баштине што у коначном подупире и пожељну децентрализацију културе, односно већу

⁴⁰Наведено према: С.Милошевић „Чиниоци развоја културног туризма- студија случаја Бар, Црна Гора, *Пословна економија*-година VIII, број I , стр. 259-280.

аутономију културних институција и других релевантних тијела тако што ће им омогућити организациону и финансијску независност.

Бројни су показатељи да културни туризам представља значајну компоненту у развоју привреде многих земаља.

Према тренутним истраживањима у овој области, чак четири од десет туриста издваја разлоге културне понуде као доминантне при доношењу одлуке коју дестинацију да посјете. Према извештају Европске комисије из 2013. 22% туриста који су путовали у 2012. години у Европи, навели су да је култура представљала главни разлог њиховог путовања.

Позитивни ефекти које производи развијање овог типа туризма нису ексклузивно материјалне природе, него се манифестују и на друге начине, првенствено кроз развијање свијести о неопходности бриге о властитим културним добрима што у коначном може резултирати у стварању аутентичног културног идентитета локалне заједнице.

Најважнији локалитети на подручју општине Источни Стари Град а који су релевантни за овај тип туризма су представљени у првом дијелу овог документа у одјелку који се односи на туризам, и потребно је да се у будућем периоду, корак по корак, осмисле пројекти којима ће се поједина културна добра туристички валоризовати (један приједлог се налази на листи пројектних проједлога на крају овог документа).

Занимљив облик диверсификације у области туризма може бити организовање различитих манифестација у руралном туризму. Једна од таквих манифестација је и „Јагњијада“ (о којој је већ било ријечи) која се као гастро-туристичка манифестација може сврстати у сегмент рурално-манифестационог туризма.

Овај сектор оставља солидан простор за различите иновације, односно за организовање различитих манифестација гдје би се повезало више различитих субјеката. Осим Општине као јединице локалне самоуправе, у овим аранжманима своје мјесто имају и туристичке

организације, различiti облици удружења грађана али и одговарајући привредни субјекти, у зависности од природе и циља сваке манифестације понаособ.

Основни мотиви који предјелују организовање оваквих манифестација били би концепт стварања својеврсних атракција које ће привући госте различитих провенијенција и настојање да се привуче пажња на подручја у којима се организују, а све са циљем брендирања односног подручја што ће у коначном имати вишеструке користи за локално становништво.

Оваквим манифестацијама могу се промовисати различити пољопривредни производи као и неке специфичности које ће мјесто у којем се одржава манифестација учинити препознатљивим.

Иако је концепт брендирања подручја у нашим крајевима тек на својим почецима, он је итекако релевантан за одређене дестинације на подручју општине Источни Стари Град.

Брендирање туристичких дестинација је тренутно један од најмоћнијих инструмената у примјени маркетиншке стратегије у сектору туризма.

Брендирање у туризму је захтјеван процес издвајања поједине дестинације по њеним специфичним карактеристикама што у коначном резултира стварањем посебног идентитета дестинације што може имати бенефите, посебно у смислу привлачења страних инвестиција и, по принципу спојених судова, сљедственог повећања нивоа конкурентности односног подручја у више области. То захтијева дуготрајан рад на отклањању постојећих мањкавости и препрека, константну посвећеност, али и флексибилност и спремност за различите иновације. Из наведеног имплицира да стратегија брендирања мора бити пажљиво планирана, постављена на реалним темељима и у складу са тим конзистентно имплементирана али и обogaћена ентузијазмом и вјером у оно што се жели постићи.

У складу са модерним трендовима, највише се ради на истицању аутентичности дестинације. На подручју општине се сигурно може идентификовати више таквих дестинација и очигледно је да Источни Стари Град има огроман потенцијал у овом домену, само је потребно донијети одговарајуће стратешке и маркетиншке планове.

Потребно је истаћи и да процес брендирања не може бити искључиво задатак Општинске управе. Неопходно је успоставити одређени систем партнерства, што значи да у овај процес морају бити укључени сви релевантни *stakeholder*-и: удружења грађана, друштвене и културне институције, различите врсте медија, привредни субјекти, одговарајући ресори политичких субјеката итд.

3.2. Диверсификација пољопривредне производње

Пољопривреда представља једну од стратешких привредних грана сваке земље. Њена развијеност одређује услове за прехрану становништва, запосленост у руралним подручјима и најважнији је фактор развоја прерађивачке индустрије, туризма и трговине. Ова грана има велики значај у подстицању развоја других дјелатности. Такође, постоји велики број пословних могућности које се могу покренути у пољопривреди и сродним секторима, прије свега у прехранбеној индустрији. Брз раст пољопривреде је од суштинског значаја, не само у смислу постизања безбједности у храни и стварања прихода у руралним областима, већ и у смислу смањења сиромаштва и побољшања квалитета живота. Динамичан развој пољопривреде има велики утицај и на друге секторе што доводи до остваривања користи у цијелој економији и код највећег броја становника.⁴¹

Постоји консензус стручњака да, у новим, измјењеним и сложеним условима привређивања, на домаћем и свјетском нивоу, улога пољопривредно-прехранбеног сектора мора да се дефинише тако да и даље представља извор средстава за живот за релативно сиромашно рурално становништво и да еволуира у конкурентнији сектор, који може да

⁴¹ Р.Стефановић, С.Обрадовић, З.Броћић, „Перспективе и развојни изазови предузетништва у пољопривредно-прехранбеном сектору Републике Србије“, *Учење за предузетништво*, Vol.2, No.2, децембар 2012.

представља значајан развојни сегмент домаће економије, посебно са становишта повећања извоза.

У случају Босне и Херцеговине није потребно нарочито наглашавати колико је за њен цјелокопан даљи друштвено-економски развој значајно правилно одређивање будућих праваца развоја села и пољопривреде на свим нивоима као и реализација утврђених праваца развоја.⁴²

Због комплексности читаве проблематике, бројне су дилеме о томе на који начин управљати развојем села и пољопривреде, иако су, и у теорији и у пракси, већ познати бројни успјешни примјери, приступи, модели, политике и стратегије у овој области.

Како општина Источни Стари Град припада категорији општина изразито руралног карактера корисно је имати у виду да се данас у свијету успјешним сматрају управо оне локалне заједнице које су очувале свој рурални идентитет, уз истовремено креативно прилагођавање савременим изазовима у окружењу, обезбјеђујући да аграрни и рурални развој буде економски исплатив, а друштвено и економски прихватљив.⁴³

За даљи развој пољопривреде на подручју општине Источни Стари Град пожељно је потенцирати диверсификовану пољопривреду засновану на знању и стандардима квалитета, затим органску пољопривреду, аутохтоне производе са заштићеним географским поријеклом, рурални туризам, а евентуално и производњу и коришћење обновљивих извора енергије. Посебна пажња посветиће се и разматрању могућности које пружа *паметна пољопривреда*, односно инкорпорирање савремених дигиталних рјешења у овој области.

Диверсификација је употпуњавање или проширивање производног или продајног асортимана укључивањем нових производа и услуга који се разликују од досадашњих. Ти нови производи и услуге нуде се на другим сегментима тржишта, произведени су у оквиру

⁴²У дијелу документа који се односи на пети стратешки циљ истакнути су проблеми који су тренутно актуелни баш у овој области.

⁴³Л.Ристић, „Развијеност аграрног сектора и перспективе његовог развоја у локалној привреди“.

другачијег производног процеса, а примјена и начин употребе нових производа и услуга су другачији од постојећих.⁴⁴

Диверсификација укључује надоградњу примарне пољопривредне производње пољопривредним и непољопривредним активностима. Пољопривредна диверсификација укључује прераду примарних пољопривредних производа, евентуалну производњу воћних вина и сирева, узгој цвијећа и сл. у зависности од афинитета али и актуелних трендова на тржишту. Диверсификацију пољопривредних активности чини и промјена начина пласмана производа у којима директна продаја коначним потрошачима у правилу омогућава више продајне цијене и у коначном веће приходе.

Предности пољопривреде с доданом вриједношћу је у томе да се неке производње које су на нивоу примарне производње неисплативе, процесима прераде претварају у исплативе дјелатности.⁴⁵ У складу са тим, истакнуто је више пројектних приједлога на крају овог документа.

У процесу диверсификације укључене су и непољопривредне дјелатности попут руралног или агро туризма уз угоститељске и смјештајне објекте. На тај начин диверсификација не утиче на продуктивност рада у пољопривреди, али доприноси укупној продуктивности руралног подручја.

С обзиром на специфичности обиљежја појединих производа или група производа у укупном асортиману предузећа разликујемо три основна облика диверсификовања производа:

- 1) Хоризонтално: предузеће шири асортиман производима исте или сличне намјене
- 2) Вертикално: предузеће шири асортиман полупроизводима и дијеловима које је прије набављало од других

⁴⁴ Детаљније у: Ј.Чор, *Диверсификација и развој руралних господарских активности*, дипломски рад, Пољопривредни факултет у Осијеку, 2016.

⁴⁵ Детаљније у: Л.Хаделан, М.Зракић, А.Неданов, „Продуктивност хрватске пољопривреде и могућности њезиног повећања“.

3) Латерално: предузеће шири асортиман међусобно потпуно неповезаним производима

Глани разлози за диверсификацију у пољопривреди су сљедећи:

- 1) генерисање додатних прихода и повећање профита
- 2) повећање вриједности имовине пољопривредног газдинства
- 3) боља искористивост доступних ресурса и/или способности
- 4) додатна запосленост и остале предности за локалну заједницу

Диверсификација у пољопривреди укључује сљедеће:

- 1) Преусмјеравање према непољопривредним дјелатностима, подршку за оснивање и развој микро предузећа, промовисање туризма и заштите, развој и управљање природном баштином која придоноси одрживом економском развоју;
- 2) Побољшање квалитета живота у руралним подручјима, с посебним нагласком на развој и обнову села те очување и најбоље искориштавање руралне баштине;
- 3) Стицање вјештина и покретање активности с циљем израде и спровођења локалних стратегија развоја.⁴⁶

Закључно за овај дио документа може се констатовати да је пољопривреда важан сегмент укупне руралне економије, не само у економском, већ и у социјалном и културолошком погледу. Пољопривреда уједно представља и најважнију активност већине руралних заједница и од велике је важности за начин живота у руралним подручјима.

Међутим, потребно је да пољопривреда и пољопривредник у модерној руралној заједници буду уско повезани са осталим дјелатностима и занимањима. Зато данас издвојено посматрање и рјешавање проблема не дају успјешне резултате. Неопходан је холистички приступ који ће све секторе посматрати као једну интегралну цјелину. Само планирање свеобухватног развоја мањих руралних цјелина на начелима одрживог развоја показало се

⁴⁶Детаљније у: Ј.Чор, *Диверсификација и развој руралних господарских активности*, дипломски рад, Пољопривредни факултет у Осијеку, 2016.

у Европској унији као успјешан модел оживљавања и напретка неразвијених руралних крајева.

На темељу претходно наведених премиса базираће се и дјеловање Општине Источни Стари Град у овој области. Као још један користан оквир унапређења сектора пољопривреде ваљало би споменути и могућности које нуди клстеризација. Општина је укључена у недавно основани пољопривредни кластер Сарајево-Романија-Подриње *СРП*. У овај кластер је укључено дванаест општина (Сарајевско-романијска и Подрињска регија).

Очекивања су да ће овај кластер омогућити креирање афирмативне пословне околине, допринијети јачању ефикасности пословних операција и смањити трошкове захваљујући различитим механизмима (набавке на нивоу кластера, јефтинији транспорт итд.).

ПОВЕЗАНОСТ ТУРИЗМА И ПОЉОПРИВРЕДЕ

Већ је речено да је од нарочитог значаја диверсификација у области пољопривреде.

Мултифункционални развој пољопривреде и диверсификација дјелатности доносе разне економске добити за локалну заједницу и становништво. Еко-туризам и агро-туризам су додатни извори прихода, али и радних мјеста, а оживљавање руралних заједница и повећање стандарда становништва уједно ће подстаћи и изградњу инфраструктуре као основе за сваки вид даљег развоја. Примарна аграрна производња не може да обезбиједи адекватне приходе за опстанак људи на селу на дужи рок.

Босна и Херцеговина се, као и многе друге државе у региону, суочава са сталним миграцијама људи из села у градске агломерације, а онда се јавља проблем у виду пренасељености

градова. Због тога је потребно реализовати програме који ће подстицати развој индустрије у руралним подручјима.⁴⁷

Неопходно је да то буде на агенди виших нивоа власти јер јединице локалне самоуправе немају капацитете за тако захтјеван системски задатак. Оно што општине попут Источног Старог Града могу, је да континуирано указују на своје потребе и на неопходност системског приступа у овој области.

Туризам или било који вид прераде пољопривредних производа представљају шансу за извор адекватне зараде која ће привући и младе људе да остану на селу и посвете се развоју својих газдинстава. Распоживост природних ресурса даје простора да села развију један затворен систем, подигну ниво ефикасности њихвог искоришћавања (на еколошки одговоран начин) и тиме смање зависност од урбаних средина и уједно их адекватно снабдијевају пољопривредно-прехранбеним производима.

За БиХ је од посебне важности комплементарност пољопривреде и туризма. Богат избор вискоквалитетних домаћих производа знатно обогаћује туристичку понуду.

Пољопривреда, између осталог, нуди могућност за рекреацију, одмор и развој одређених спортских активности.

Пољопривреда је једна од најстаријих људских дјелатности, а рурални туризам једна од најмлађих дјелатности која се све више развија, како у свијету (посебно у државама Европске уније) тако и у земљама региона. Веза између пољопривреде и туризма може да пружи основу за рјешење многих проблема који карактеришу руралне области. Пољопривредна производња, очување аграрних ресурса и развој руралног туризма као допунске дјелатности људи који живе на селу треба да буде један од најважнијих циљева развоја руралних области.

⁴⁷ Детаљније у: *Мултифункционална пољопривреда као основа за развој аграрне индустрије у АП Војводини*, Доступно на: <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/zbornici/PRMAIV/2013/PRMAIV2013091B.pdf> Датум прегледа: 02.04.2021.

Улагања у развој руралних подручја најефикаснија су кроз подстицање развоја пољопривреде и туризма. Становништво на сеоском подручју може се задржати ако му се омогуће услови за рад и зарада на сопственом породичном бизнису. Кроз развој руралног подручја стварају се услови за уравнотежен регионални развој.⁴⁸

Бавећи се туризмом као основним или допунским занимањем, увећали би се приходи становништва и поправио квалитет живота. Имали би радна мјеста код својих кућа, био би смањен притисак на градове и њихову инфраструктуру. Даљим развојем руралног туризма створили би се услови за бржи економски и социјални развој села, за квалитетнији живот на селу, зауставило би се популационо пражњење и успориле миграције. Да би се зауставило демографско пражњење у руралним подручјима потребно је осмислити мјере и акције у циљу јачања демографске и функционалне компоненте што би и овог пута требао да буде задатак виших нивоа власти, наравно, уз сарадњу са јединицама локалне самоуправе.

Велике могућности су у руралном туризму који би био развијен на породичним газдинствима са циљем да се привуче што већи број туриста и створе додатни приходи. Овај вид туризма базира се на принципима одрживости, па се туристима нуде елементи сеоске средине, природа и традиционална гостољубивост. Као такав, рурални туризам треба да буде полуга економског развоја и подизања животног стандарда у руралним областима.

Интерес је бити препознатљив, нудити своје производе, укључити што више локалног становништва и што више дохотка од туризма задржати у дестинацији.⁴⁹

Значај руралног туризма огледа се прије свега у томе што пружа могућност за samozapoшљавање у оквиру сопственог домаћинства и стварање додатног прихода. Домаћини кроз услугу у руралном туризму имају прилику да продају вишак својих пољопривредних производа и то по знатно вишим цијенама од тржишних. Такође, рурални туризам доприноси остајању младих на селу, спречава старење села, утиче на развој инфраструктуре, прије свега путева, водоводне и канализационе мреже.

⁴⁸ Г.Петровић, М.Грујовић, „Повезаност и економски значај руралног туризма и пољопривреде“, *Економски сигнали: пословни магазин*, vol. 10, бр. 1, стр. 56.

⁴⁹ Г.Петровић, М.Грујовић, „Повезаност и економски значај руралног туризма и пољопривреде“, *Економски сигнали: пословни магазин*, vol. 10, бр. 1, стр. 58.

Улагањем у развој руралног туризма осјетио би се економски ефекат на подручјима доминантно руралног карактера као што је општина Источни Стари Град.

Суштина свих бенефита повезаности пољопривреде и туризма је могућност да храна која се произведе буде пласирана путем канала које нуди туристички сектор. Због тога је Општина основала посебно предузеће које ће управљати пијацом на Требевићу.⁵⁰

У Стратегији развоја града Источно Сарајево, у дијелу у којем се идентификују главне полуге у стварању нове привредне структуре, развој руралног предузетништва, посебно у сфери пољопривредно-прехранбене производње и сеоског туризма заузима важно мјесто.⁵¹

3.3. Стварање услова за учествовање у развоју локалног тржишта рада

Реализовање овог циља ставља јединице локалне самоуправе пред бројне изазове услијед различитих неповољних околности. Проблеми присутни у Босни и Херцеговини, а који отежавају дјеловање локалних заједница у овој области, присутни су и у развијенијим и политички стабилнијим земљама региона.

Ако се на моменат апстрахују све негативне околности попут комплексне политичке ситуације и недавне историје изразито радикалног насиља, главна неуралгична тачка у овој области је неадекватан приступ развоју људских ресурса. Лоше стање у овој области је резултат слабе сарадње различитих нивоа власти у креирању потребног амбијента за развој пожељног тржишта рада, али и изразите дискрепанце између система образовања и потреба тржишта као и недовољно развијене свијести о потреби перманентног усавршавања.

Имајући у виду овакво стање, малим јединицама локалне самоуправе, посебно оним доминантно руралног карактера као што је општина Источни Стари Град, не остаје довољно маневарског простора за проактивно дјеловање у развоју људских ресурса и креирању локалног тржишта рада.

⁵⁰ Више у дијелу који се односи на пројектне приједлоге.

⁵¹ Стратегија развоја града Источно Сарајево (2016.-2020.) стр. 33-34.

Постоје бројне препоруке да је неопходно да све јединице локалне самоуправе раде додатно на јачању сопствених административних капацитета како би постигле жељену конкурентност у различитим областима. За то је, међутим, неопходна сарадња са различитим институцијама кроз успостављање *различитих врста партнерстава* (о овоме је већ било ријечи у једном од претходних дијелова документа) како би се креирали ефикасни инструменти за дјеловање у овој области.

Препоруке за дјеловање у овој области се могу наћи у више докумената, као што је *Анализа политика у области запошљавања* (у оквиру пројекта *Центар за цјеложивотно учење*) чија је сврха да анализира политике у области запошљавања на локалном нивоу у Босни и Херцеговини у свјетлу стварања амбијента у локалним заједницама у законодавном и институционалном смислу са ефикасним политикама запошљавања, које ће почивати на партнерству јавног и приватног сектора и стратегијама развоја локалних заједница. Идентификовано је пет кључних стратешких препорука:

СТРАТЕШКА ПРЕПОРУКА БРОЈ 1

Организовати образовање одраслих на нивоу локалне заједнице као партнерску дјелатност и заједничку одговорност ентитетског нивоа, локалне самоуправе, послодаваца, запослених, те привредних и стручних асоцијација.

СТРАТЕШКА ПРЕПОРУКА БРОЈ 2

Обавезно доношење политике запошљавања и програма запошљавања на локалном нивоу, као provedбених планова и програма развоја у поступку имплементације Стратегије развоја локалне заједнице.

СТРАТЕШКА ПРЕПОРУКА БРОЈ 3

Успоставити јавно – приватно партнерство у запошљавању на локалном нивоу.

СТРАТЕШКА ПРЕПОРУКА БРОЈ 4

Успоставити политику запошљавања на локалном нивоу која би требало да одражава регионално конкурентне људске ресурсе са ефикасним програмима подршке социјално искљученим групама и развијеним капацитетима укупне друштвене структуре.

СТРАТЕШКА ПРЕПОРУКА БРОЈ 5

Јачати сарадњу међу надлежним институцијама за спровођење политика запошљавања на локалном нивоу, те оснажити социо-економски дијалог у области запошљавања.⁵²

Услијед претходно наведених околности, пут до жељеног амбијента, који би се креирао правилном реализацијом наведених препорука, прилично је дуг и поплочан препрекама различите природе.

Општина Источни Стари Град је ипак, упркос свим отежањима, успјела да дјелује у овој области кроз програме различитих подстицаја.

3.4. Подстицање нових улагања

Страна улагања имају значајну улогу у привредном развоју земаља у развоју и земаља у транзицији, јер омогућавају додатни извор капитала у условима недовољне домаће акумулације. Она такође омогућавају и пренос технологија и предузетничких вјештина, те на тај начин утичу на повећање конкурентности цјелокупне привреде. У условима недовољних домаћих инвестиција страна улагања повећавају запосленост свих расположивих ресурса, њихово ефикасније кориштење и повећање продуктивности, те ефикасније укључивање привреде у глобалне токове свјетске привреде.⁵³

Босна и Херцеговина привукла је одређени, али не и задовољавајући износ страних инвестиција. Већина капитала инвестирана је у преузимање власничких удјела путем приватизације. Недостају потпуно нова улагања (**greenfield-investment**) у извозно оријентисане секторе али и у туристичке пројекте. Један од узрока неуспјеха са страним улагањима је и непостојање одговарајућих стратегија развоја у којима ће се прецизно дефинисати циљеви,

⁵²Пројекат је финансиран средствима Европске уније уз суфинансирање Града Добој, док је за имплементацију био задужен Центар за промоцију европских вриједности EUROPLUS.

⁵³Стратегија подстицања страних улагања у Републику Српску 2016-2020. стр.1.

као и изостанак адекватне макроекономске политике која би имплементирала те циљеве. Из тих разлога ни висина ни учинци директних страних улагања нису достигли жељени ниво.⁵⁴

Услијед претходно наведеног, очигледно је да је тема подстицања нових улагања изузетно тешка у држави као што је Босна и Херцеговина. Услијед свих познатих околности, малим јединицама локалне самоуправе не остаје много могућности да фискалним и неким другим олакшицама привуку инвестиције.

Често се тврди да страни инвеститори заобилазе Босну и Херцеговину због лошег пословног окружења, манњакавости у регулисању тржишта рада и политичке нестабилности.

Економски експерти истичу снажну потребу постојања сигурног система, препознатљиве и стабилне пореске политике како би потенцијални инвеститори били вољни да улажу у нашу државу. Истичу да је без обзира на ниво страних инвестиција које су реализоване у Босни и Херцеговини у протеклих двадесетак година њихов резултат прилично скроман, као и да је томе највећим дијелом допринијело неразумијевање стварности и често непотребно фокусирање на политичка питања од нематеријалног значаја.⁵⁵

У нади да ће се бар дио наведених проблема ријешити, јединице локалне самоуправе могу или да чекају или да се максимално труде да кориштењем расположивих административних капацитета, законских и буџетских могућности започну комплексан процес инвестиција што захтијева изградњу одговарајуће пословне инфраструктуре уз максимално кориштење својих компаративних предности.

У том смислу пожељно је да Општина Источни Стари Град и даље ради на побољшавању ситуације у секторима који су идентификовани као приоритетни а то су туризам и пољопривреда о чему је већ било ријечи. Битан инструмент у стварању услова за развој локалног тржишта рада је и јачање два традиционално добра сектора: сектора дрвне индустрије и сектора минералних сировина. Осим подршке у виду подстицаја јако је важно пронаћи модалитете повезивања са другим субјектима и испитати могућности

⁵⁴И.Велагић, *Директна страна улагања у туризам Босне и Херцеговине*, у: Зборник радова са стручно-научне расправе „Туризам у функцији локалног развоја“, Фојница, 2011. стр.49-50.

⁵⁵Детаљније: <http://komorars.ba/zbog-cega-strani-investitori-zaobilaze-bih/> Датум прегледа: 08.04.2021.

за евентуално креирање одговарајућих кластера како би у овим секторима дошло до проширења капацитета и достизања одговарајућег нивоа конкурентности. Ојачани на овакав начин, ова два сектора ће имати услове да апсорбују радну снагу и допринесу континуираном развоју Источног Старог Града.

Убрзан привредни развој подразумијева и постојање конкурентне привреде а то зависи од бројних фактора на које Општина нема превелики утицај услед буџетских ограничења али и сужених надлежности.

Оно што Општина може да уради јесте да прецизно идентификује секторе који могу генерисати одрживи раст и развој и консеквентно довести до осјетног побољшања стандарда и квалитета живота становника на подручју општине Источни Стари Град. Концепт одрживог раста и развоја мора у себи садржавати више компоненти. Осим ексклузивно економских критеријума потребно је узети у обзир и еколошке али и шире друштвене критеријуме уз правовремено промишљање о свим могућим реперкусијама у будућности а у складу са принципима *cost-benefit* анализе. Даље, може се радити на унапређењу укупног пословног амбијента путем различитих активности и мјера, као што су: подстицаји у привреди и пољопривреди (што Општина Источни Стари Град већ и ради), затим хоризонтално и вертикално повезивање предузетника; различите врсте едукација и јачање људских ресурса.

Један од начина да се одреде предности одређене општине и укаже на њену спремност на сарадњу с потенцијалним инвеститорима јесте да се промовишу стандарди ефикасне и транспарентне локалне администрације. Овај задатак може се реализовати путем сертификације градова и општина с повољним пословним окружењем. Сертификација је процес оцјене квалитета услуга и информација које општине пружају инвеститорима и привредницима. Ријеч је о процесу који има за циљ унапређење привредног амбијента кроз институционалне реформе уз активно учешће и сарадњу привреде, општине и грађана, а у који би се у догледно вријеме могла укључити и Општина Источни Стари Град.

Сертификација представља својеврсно признавање квалитета функционисања општина у циљу привлачења страних инвестиција. Да би успјеле да добију сертификат, локалне самоуправе морају знати какве информације и услове потенцијални инвеститори траже, односно морају

посматрати своје општине из угла потенцијалних инвеститора. Овакав приступ омогућава отварање нових радних места, уједначен раст и просперитет општина, што, у коначном, води равномјерном развоју земље.⁵⁶ Директни, непосредни ефекти процеса сертификације огледају се у расту инвестиција, а индиректни у смањењу стопе незапослености и расту животног стандарда становништва.

У оквиру реализације овог циља, општинско руководство ће настојати да употребом различитих инструмената привуче домаће и стране инвеститоре. У том смислу неопходно је, бар за почетак, фокусирати се на један или два сектора. Основни механизми за привлачење инвестиција могу бити различите промотивне активности (презентације, публиковање одређених садржаја и сл.)

У овом моменту Општина финализира активности успостављања Пословне зоне Булози која ће служити као један од главних оквира за подстицање инвестиција на подручју општине Источни Стари Град

*

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
3. Убрзан привредни развој	3.1. Додатно јачање туризма уз диверсификацију у овом сектору	3.1.1. Промоција Источног Старог Града као туристичке дестинације са посебним акцентом на подручје Требевића
		3.1.2. Оживљавање туризма и на другим локалитетима (Црепољско)
		3.1.3. Унапређење туристичке инфраструктуре и туристичке супраструктуре
		3.1.4. Брендирање кључних туристичких производа
		3.1.5. Развијање нових туристичких производа и њихова промоција

⁵⁶Ј. Станковић, В. Јанковић Милић, М. Радосављевић, „Унапређење пословног окружења градова и општина у Србији“, у: *Зборник Матице српске за друштвене науке*, Нови Сад, год. LXIV бр. 146 (1/2014), стр. 106.

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
		3.1.6. Дефинисање маркетиншке стратегије
		3.1.7. Организовање различитих туристичких манифестација
		3.1.8. Проширење понуде забавних и рекреативних активности
		3.1.9. Унапређење знања и вјештина менаџера у области туризма и угоститељства у складу са савременим трендовима у овој области
	3.2. Диверсификација пољопривредне производње	3.2.1. Подизање капацитета постојећих пољопривредних произвођача кроз унапређење нивоа знања и вјештина са циљем повећања продуктивности и конкурентности пољопривредног сектора
		3.2.2. Подршка укрупњавању и рационалном кориштењу пољопривредног земљишта
		3.2.3. Сарадња са институцијама и релевантним организацијама у циљу пружања савјетодавне и едукативне подршке пољопривредницима
		3.2.4. Подстицање повезивања пољопривредника са циљем заједничког наступа на тржишту, односно боље промоције и пласмана
		3.2.5. Подршка програмима модернизације и диверсификације пољопривредне производње у смјеру интегрисања пољопривреде са другим секторима
		3.2.6. Разматрање могућности за тзв. алтернативне гране пољопривреде у складу са агроеколошким условима
		3.2.7. Подршка пољопривредницима кроз различите облике подстицаја
		3.2.8. Увођење стандарда у пољопривредној производњи
	3.3. Стварање услова за учествовање у развоју	3.3.1. Анализа локалног тржишта рада
		3.3.2. Организовање различитих обука и стручних тренинга
		3.3.3. Промоција предузетништва код младих

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
	локалног тржишта рада	и подстицање женског предузетништва
		3.3.4. Подстицај и подршка програмима Самозапошљавања
		3.3.5. Промоција предузетничких потенцијала у циљу јачања и уласка на нова тржишта (присуство на различитим сајмовима и сл.)
		3.3.6. Подршка привредним субјектима кроз различите облике подстицаја
		3.3.7. Промоција културе предузетништва
	3.4.Подстицање нових улагања	3.4.1. Промоција садржаја (локација, објекта, фирми) потенцијално атрактивних за инвеститоре и унапређење услова за привлачење страних и домаћих инвеститора
		3.4.2. Пружање подршке потенцијалним инвеститорима
		3.4.3. Израда каталога инвестиција
		3.4.4. Доношење нове и унапређење постојеће просторно-планске документације
		3.4.5. Усаглашавање и доношење нових нормативно правних аката у складу са надлежностима Општине а који ће имати капацитет да креирају одговарајући пословни амбијент
		3.4.6. Изградња инфраструктуре потребне за инвестиције
		3.4.7. Развој индустријских зона и бизнис инкубатора

4. УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА, ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ

Прво што је потребно истаћи је да постоји изразита неуједначеност квалитета живота у руралним и урбаним подручјима и потребно уједначавање би требало да буде један од приоритета виших нивоа власти.

У документу под називом **Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009-2015. године** истакнуто је сљедеће:

Досадашња истраживања и увид у стање по општинама указују да постоје велике разлике између урбаних и руралних подручја (града и села) у пружању јавних услуга (водовод и канализација, одвоз смећа, локални путеви, јавна расвјета, итд.). Према подацима друштвеног аудита, који је урађен на узорку општина за потребе Института Свјетске банке, 40% становника на селу користи воду из “несигурних извора”, док је нередован одвоз смећа проблем за једну четвртину становника. Асфалтирани путеви су неравномјерно дистрибуирани – 51% у селима, а 76% у градовима, док је свега 19% становништва у селима и 31% укупног становништва у Републици Српској прикључено на канализациону мрежу. Такође, свега 14% дјеце је уписано у обданишта, док је број старих особа којима се пружа подршка занемарив. **Ради се о проблемима који се не могу ријешити само напорима јединица локалне самоуправе, без одговарајуће помоћи вишег нивоа, системских политика и евентуално фондова Европске уније и других донатора и кредитора.**⁵⁷

Унаприједити квалитет живота у малој руралној локалној заједници у држави попут Босне и Херцеговине није лак задатак. Велики удио у реализацији овог циља чини фокусирање на концепт одрживог развоја. Дјеловање у складу са начелима одрживог развоја је предуслов унапређења квалитета живота у свим областима. Та начела налажу очување животне средине, рационално кориштење простора и адекватну алокацију расположивих ресурса.

Да би се то постигло неопходно је оптимално управљање простором што ће се реализовати кроз планско и усклађено просторно планирање, адекватно управљање отпадом и изградњу

⁵⁷Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009-2015, стр. 15-16.

квалитетне комуналне инфраструктуре уз разматрање могућности које нуде иновативни концепти попут кориштења обновљивих извора енергије и сл.

Постојање квалитетне комуналне али и друштвене инфраструктуре (области попут здравства, образовања, спорта и културе) су темељ унапређења квалитета живота становништва.

4.1. Јачање инфраструктурних капацитета Општине

Од свих врста улагања, инфраструктурна улагања су финансијски најзахтјевнија. Инвестирање у основну инфраструктуру подразумијева свеобухватно подизање инфраструктурних капацитета. Оно што је потребно истаћи је да се инфраструктурни пројекти не могу спроводити изоловано, без унапређења осталих елемената привредног окружења, као и да пројекти ове врсте захтијевају дугорочно финансијско планирање. Изграђена инфраструктура обухвата, не само трошак изградње, већ такође и значајан трошак за њено одржавање. Општина ће, у складу са расположивим буџетским средствима али и другим доступним изворима финансирања, настојати да унаприједи локалну путну мрежу будући да су одговарајући путеви битан чинилац развоја руралне економије.

Генерално стање комуналне инфраструктуре на подручју општине Источни Стари Град се може оцијенити као задовољавајуће. Општина је оснивач ЈКП „Глог“ д.о.о. којем је повјерено пружање услуга од општег интереса у општини Источни Стари Град, односно, производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада те одржавање Прихватилишта за животиње. Међутим, постоје индиције да је пожељно побољшање у одређеним сегментима. Један од главних приоритета је унаприједити квалитет пружања комуналних услуга, наравно у складу са могућностима. Потребно је уложити значајне напоре у уједначавање комуналне опремљености у свим насељима која припадају општини Источни Стари Град како би систем водоснабдијевања испунио своју сврху: обезбиједити довољне количине воде за локално становништво и привредне субјекте у складу са актуелним потребама.

На листи пројектних приједлога се налази више планираних интервенција у овом домену. Планиране интервенције су означене као приоритетне, што значи да листа није коначна и да ће се по потреби допуњавати.

4.2. Побољшање примарне здравствене заштите

Доступност примарне здравствене заштите и адекватни механизми социјалне заштите су међу главним параметрима процијењивања квалитета живота.

У Источном Старом Граду је примарна здравствена заштита на задовољавајућем нивоу с обзиром на околности. У претходном дијелу документа је истакнуто да амбуланта располаже солидним људским ресурсима, а оно у шта треба уложити напоре је проналажење модалитета за обезбјеђивање додатне опреме. У оквиру једног од својих програма, амбасада Јапана нуди средства за пројекте/набавку опреме који су од виталног значаја за становништво неког подручја. Анализом претходног периода, утврђено је да су средства највише додјељивана баш у области здравства. У сарадњи са Амбулантом, Општина ће размотрити аплицирање за ова средства у сврху набавке одређене медицинске опреме.

Примарна здравствена заштита (ПЗЗ) се реализује првенствено кроз промоцију здравља, примарну превенцију и стално унапређење и очување здравља грађана, а инструментализује кроз тимски, интердисциплинарни и мултисекторски рад, као и све друге облике партнерства.

Из тих разлога, развој примарне здравствене заштите умногоме зависи од актуелног стања у другим сегментима друштва: социјалне заштите, просвјете, животне средине, привреде итд. који директно или индиректно доприносе здрављу становништва и реализацији циљева у овој области. Наведено упућује да се стање у примарној здравственој заштити не може посматрати одвојено од стања у другим секторима што је јасно истакнуто и у *Отавској повељи о унапређењу здравља* у којој је указано на повезаност категорије „здравље“ са свим другим сегментима друштва, па су тако идентификовани предуслови који морају бити испуњени да би се о здрављу уопште и говорило : мир, кров над главом, стабилан еко систем, одрживи ресурси итд. О овој међузависности говори и чињеница да, појединачно посматрано, здравствени сектор доприноси здрављу становништа само са 10 % док је остатак резултат рада других сектора. Тако је и у пријашњим стратегијама Дирекције за економско планирање

БиХ истакнуто да: „здравље значајно превазилази оквире здравственог сектора, јер су његове главне детерминанте у корелацији с условима живота, факторима животне средине, стилевима живота и биолошким факторима, као што су старост, пол и насљеђивање. Здравље је резултат активности које укључују многе секторе друштва, као и популацију у цјелини, кроз индивидуалне и колективне одлуке и акције“.

Постоје докази и сагласност о томе да јак систем примарне здравствене заштите једне земље осигурава боље здравствене исходе за становништво и правичнију расподјелу здравствених услуга. Дјелотворна примарна здравствена заштита је основа одрживог и доступног система здравствене заштите, јер рационализује рад и здравствену потрошњу у оквиру овог система.

Да је од изузетног значаја улагање у развој ове области доказују бројна истраживања, па су тако идентификоване главне компоненте улоге примарне здравствене заштите:

1. Обезбјеђеност здравственим радницима у примарној здравственој заштити у популацији је повезана са нижом укупном стопом смртности укључујући и ниже специфичне стопе смртности од обољења кардиоваскуларног система, рака и можданог удара. Добра кадровска обезбјеђеност у директној је вези и са нижом смртношћу одојчади и нижим стопама само-процјењеног лошег здравља, укључујући и социо-демографске карактеристике (процент старог, мањинског и урбаног становништва, ниво образовања, приходе, незапосленост, загађење) и факторе везане за животне стилове (коришћење појасева у вожњи, гојазност и пушење).
2. Особе које знају своје даваоце услуга у примарној здравственој заштити, више су обухваћене превентивним радом и мања је вјероватноћа да ће имати новорођенчад са малом тежином, биће мања смртност одојчади, мање стопе смртности услјед хипертензије, можданог удара и рака, као и бољи исходи послје хируршког лијечења.

3. Степен до којег су развијене карактеристике система примарне здравствене заштите (континуитет, оријентисаност на кориснике, свеобухватност, координисаност, итд.) доводи до боље реализације имунизација, више савјета о здравим животним стиливима, боље превентивне здравствене заштите, мањег броја депресивних особа и боље самопроцјене сопственог здравља.

4. Земље са јачим системима примарне здравствене заштите имају здравије становништво. У земљама у којима су циљеви здравствене политике усмјерени на обезбјеђење здравствених услуга на принципима правичности, односно универзалне финансијске покривености за здравствену заштиту и промоцију примарне здравствене заштите, евидентирано је мање новорођенчади са малом тјелесном тежином, као и ниже стопе морталитета код дјеце, ниже стопе укупног морталитета и укупног пријевременог (прематурног) морталитета, ниже специфичне стопе морталитета од астме, бронхитиса, емфизема и запаљења плућа, као и кардиоваскуларних и срчаних болести.

5. Разлике у здравственој заштити засноване на демографским и социо-економским факторима су мање у земљама/регионима са бољим службама примарне здравствене заштите.

Доказано је да ће земље са здравственим системима који имају јаку основу у примарној здравственој заштити, вјероватно имати праведнију расподјелу здравствених услуга и здравију популацију. Такође, постоји све више доказа да улагање у здравље и здравствене системе доприноси економском развоју, конкуритивности и продуктивности нације, као и да добро функционисање здравствених система доприноси економском развоју и благостању.⁵⁸

Имајући у виду лоше стање у Босни и Херцеговини у готово свим областима, јасно је да ни систем примарне здравствене заштите није остао поштеђен. Међутим, све јединице локалне самоуправе, па тако и Општина Источни Стари Град, морају вишим инстанцама континуирано указивати на проблеме са којима се сусрећу, како би сваки ниво власти у

⁵⁸Детаљнијеу: Боља примарна здравствена заштита за све нас - Смернице здравствене политике за јачање система примарне здравствене заштите у Србији од 2010. до 2015. године.

складу са својим надлежностима имао активну улогу у побољшавању стања у овој области. Координисано дјеловање је неопходно како би се испунила сврха постојања примарне здравствене заштите.

Једна од начина за побољшање стања у овој области на подручју општине Источни Стари Град је и трансформација постојеће амбуланте у Дом здравља.

4.3. Унапређење социјалне заштите

Надлежности у домену социјалне заштите „подијељене“ су између општинског и републичког нивоа, односно Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске и јединице локалне самоуправе су основни носиоци социјалне заштите у Републици Српској.

Комплексне околности у нашем политичком и економском систему као и неповољна демографска кретања, уз никад довршену транзицију нашег друштва, довеле су до изражите социјалне неравнотеже.

Често се истиче да је услјед своје непосредности и познавања потреба грађана и проблема са којима се суочавају, улога јединица локалне самоуправе од суштинске важности за ефикасност система социјалне заштите.

Стварност говори да квалитет социјалне заштите највише зависи од буџетских капацитета. Због неодговарајућег аранжмана расподјеле ПДВ-а многе јединице локалне самоуправе, међу којима је и Источни Стари Град, претрпиле су велику штету, што се рефлектује и на механизме социјалне заштите. Иако је чињеница да општине најбоље познају стварне потребе и проблеме својих грађана, услјед претходно наведеног, неопходна је већа сензитивност републичког нивоа власти како би се истински координисано дјеловало у овој области. Међутим, упркос различитим негативним околностима (од којих је на прво мјесто потребно ставити буџетске прикраћености) Општина успјева да изврши своје обавезе из ове

области, а и у будућности ће, у складу са расположивим средствима, радити на њеном унапређењу.

Како би имала што прецизније податке у овој области, Општина планира изградити свеобухватну социјалну карту.

4.4. Унапређење нивоа безбједности у локалној заједници

Унапређење нивоа безбједности у локалној заједници се намеће као императив услјед постојања различитих безбједносних пријетњи и ризика.

Међутим, да би дошло до истинског побољшања у овом сегменту неопходно је да буду испуњене одређене претпоставке које су првенствено институционалне природе. Општина Источни Стари Град је остварила један од циљева који се односе на достизање пуног институционалног капацитета (из претходног периода) будући да је недавно формирана Полицијска станица Источни Стари Град и станично одјељење полиције Требевић.

У науци о безбједности је дошло до битних измјена у поимању коцепта безбједности у смислу да је фокус на државу као цјелину уступио мјесто безбједности појединца што је довело до битно другачијег приступа у анализи безбједности у локалним заједницама уз наглашену неопходност креирања квалитативно другачијих инструмената којима ће се безбједност свих грађана једне локалне заједнице подићи на виши ниво. Ти трендови нагласили су нови концепт, концепт људске безбједности, који подразумијева да сви релевантни субјекти у локалној заједници активно учествују у одлучивању о питањима која се тичу њихове безбједности. Пракса показује да је успостављање локалних савјета за безбједност најдоминантнији начин за активно учествовање различитих субјеката једне локалне заједнице у континуираном побољшавању безбједности. Такво тијело постоји и у Општини Источни Стари Град.

Општина ће, при анализи и евентуалном рјешавању безбједносних проблема на локалном нивоу користити тзв. SARA⁵⁹ модел који се показао као изразито користан у превенцији

⁵⁹SARA-модел који подразумијева постојање четири фазе: скенирање (eng. Scanning), анализа (eng. Analysis), одговор (eng. Response) и процјена (eng. Assessment). Детаљније у: М.Бјелош, З.Брозовић, С.Ђорђевић, *Приручник за рад локалних савета за безбедност*, Београдски центар за безбедносну политику, стр.16-17.

криминала, као и у изградњи односа сарадње између полиције и различитих актера на локалном нивоу. Како би Савјет за безбједност у потпуности испунио сврху свог постојања, Општина ће још више настојати да побољша комуникацију са свим укљученим субјектима, како би се обезбједило синергистичко дјеловање у овој изузетно важној области.

Битно је још једном истаћи значајне промјене из претходног периода: успостава Полицијске станице и Ватрогасног дома.

4.5. Учесће младих, подршка младим и већа понуда адекватних садржаја за младе

Већа партиципација младих у свим сегментима друштвеног живота и препознавање њихових потреба данас се намећу као један од приоритета многих локалних заједница.

Општина Источни Стари Град је 2015. године изразила заинтересованост за учешће у пројекту *Јачање структура за оснаживање и партиципацију младих у БиХ* који су реализовали Омладински комуникативни центар Бања Лука и Омладински савјет Републике Српске у сарадњи са Министарством породице, омладине и спорта, а који је суфинансирала Европска унија кроз програм *Европски инструмент за демократију и људска права*. У оквиру овог пројекта је и израђен документ „Омладинска политика Општине Источни Стари Град за период од 2017. до 2021. године“ чија је основна сврха идентификовање кључних потреба младих како би се јасно маркирале препреке које стоје на путу оставаривања тих потреба и како би у складу са тим били креирани реални инструменти који би те препреке у потпуности или дјелимично уклонили.

Општина, у складу са својим могућностима, већ има одређене инструменте подршке младим људима.

Механизми подршке у Општини Источни Стари Град у овом смислу манифестују се кроз програм стипендирања намијењен студентској популацији. Критеријуми за стипендирање утврђени су Правилником о додјели студентских стипендија. Утврђено је да право на додјелу стипендије имају студенти друге и виших година студија који први пут уписују наредну годину

студија и студирају на високошколским установама у Републици Српској, БиХ и Србији, а који имају стално пребивалиште на подручју општине Источни Стари Град.

Чланом 8. дефинисано је бодовање пријављених кандидата које се врши по критеријумима који укључују:

- 1) актуелну годину студија (од 10 до 30 бодова)
- 2) просјек оцјена у току студија (просјечна оцјена свих положених испита помножи се са коефицијентом десет)
- 3) дјеца погинулих бораца и ратних војних инвалида од I –IV категорије (од 5 до 25 бодова)
- 4) студенти из породица са четворо и више дјеце (10 бодова)
- 5) социјално-економски статус (мјерено према износу примања, од 5 до 15 бодова)
- 6) за учешће на такмичењима (у зависности од нивоа и значаја такмичења од 5 до 25 бодова)

Право на додјелу стипендије имају сви студенти чији је просјек оцјена 9,00 и више, као и студенти без иједног родитеља (без процедуре бодовања), који имају стално мјесто пребивалишта на подручју општине Источни Стари Град.

Стипендије које се додјељују из буџета општине Источни Стари Град износе 100 КМ мјесечно по стипендисти. Општина традиционално, поводом Дана и крсне славе Општине (Свети Пнтелејмон), додјељује признања и новчане награде најуспјешнијим и најперспективнијим студентима и спортистима.

Имајућу у виду да је ријеч о руралној општини која на располагању има релативно мали буџет, може се рећи да је тешко у овом моменту унијети новине које би битно утицале на постојећи механизам стипендирања. Из критеријума је јасно да је више фактора узето у обзир што је и разумљиво с обзиром на опште стање у држави.

4.6. Заштита животне средине и одрживо управљање простором

Холистички приступ очувању подручја којим управља Општина Источни Стари Град и кориштење простора у складу са његовим природним карактеристикама је императив и предуслов остварења већине циљева дефинисаних овим документом.

То значи да је за дугорочно одрживи развој од изузетне важности посветити пажњу свим аспектима животне средине. Неопходно је заштити, очувати и задржати висок степен биолошког диверзитета уз оптимално кориштење доступних ресурса. Наведено упућује на неопходност адекватног просторног планирања и одржавања свих јавних површина.

Заштита животне средине и одрживо управљање простором су уско повезани са циљевима из области туризма јер заштита животне средине има фундаменталан значај за будући развој туристичких дестинација.⁶⁰

4.7. Већа понуда спортских, рекреативних и културних садржаја

Један од индикатора процјене квалитета живота су и тзв. „животни стилови“.

Битна компонента здравог начина живота је упражњавање спортских активности. Већ је истакнуто да на подручју општине Источни Стари Град дјелују смучарски и џудо и самбо клуб. Међутим, пожељно је подстицати све категорије становништва да се рекреативно баве спортом, било да је у питању пјешачење, планинарење, бициклизам и сл. за шта на подручју Источног Старог Града постоје услови. На рекреативно бављење спортом требало би посебно подстицати најмлађе.

У ту сврху изграђена су два игралишта: једно на Хрешу а друго на Вучјој Луци, а планира се и изградња дјечјег игралишта на Црепољском.

Реализацијом постојећих програма подршке спортским клубовима и удружењима, као и обновом постојеће и изградњом нове инфраструктуре, може се омогућити већем броју локалног становништва укључивање у различите спортско-рекреативне активности. У том смислу, пројекти који имају првенствено туристички значај, могу се повезати и са овим циљем (у петходном периоду реализовани су пројекти попут бицикличко-пјешачке стазе на

⁶⁰Дефинисање свеобухватних мјера онемогућавају озбиљне системске мањкавости у области заштите животне средине (о којима је раније писано).

Требевићу и голф терен на Вучјој Луци). Значај ових пројеката огледа се у томе што они повезују више идентификованих циљева.

Унапређење културне понуде може се реализовати подршком активностима и манифестацијама у оквиру КУД-а „Црепољско“ (али и других друштава-удружења ако буду основана).

*

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
4. Унапређење квалитета живота, инфраструктуре и одрживо управљање	4.1. Јачање инфраструктурних капацитета Општине	4.1.1. Унапређење путне инфраструктуре (асфалтирање, реконструкција и одржавање)
		4.1.2. Изградња локалних путева од стратешког значаја за становништво како би се омогућила боља повезаност различитих дијелова Општине
		4.1.3. Изградња и унапређење водоводне и канализационе мреже на појединим локалитетима
		4.1.4. Редовно праћење стања комуналне инфраструктуре са циљем правовременог реаговања на повећање односно смањење потреба становништва и привреде
		4.1.5. Унапређење комуналних услуга
	4.2. Побољшање примарне здравствене заштите	4.2.1. Трансформација Амбуланте „Стари Град“ у Дом здравља
		4.2.2. Промоција здравих стилова живота и превенције (промоција здраве исхране, обављање различитих прегледа- посебно за ризичне групе за поједина обољења)
		4.2.3. Мобилизација свих институција на подручју општине Источни Стари Град на пољу унапређења друштвене бриге о здрављу
		4.2.4. Сарадња са вишим нивоима власти у домену примарне здравствене заштите
		4.2.5. Набавка / модернизација опреме за пружање здравствених услуга
		4.2.6. Успостављање континуиране међусекторске сарадње здравствених установа и осталих учесника у области јавног здравља у доношењу и спровођењу програма и пројеката из области јавног здравља
		4.2.7. Перманентно праћење здравственог стања и

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
		здравствених потреба становника Источног Старог Града у циљу евентуалног доношења одговарајућих програма здравствене заштите и консеквентног сагледавања ефеката његове примјене
	4.3. Унапређење социјалне заштите	4.3.1. Унапређење механизма превентивне социјалне заштите
		4.3.2. Евидентирање социјалних потреба грађана, односно израда социјалне карте
		4.3.3. Ширење различитих облика подршке и разматрање успостављања одговарајуће партнерске сарадње са организацијама цивилног друштва у организовању социјалних услуга
		4.3.4. Подстицање неинституционализованих облика социјалне заштите
		4.3.5. Повезивање организација, институција, локалне самоуправе и других ресурса у домену унапређења друштвене бриге о социјалној заштити
	4.4. Унапређење нивоа безбједности у локалној заједници	4.4.1. Правовремена размјена информација са полицијским структурама
		4.4.2. Јачање капацитета Ватрогасног дома на Хреши
		4.4.3. Примјена одговарајућих модела са циљем анализе безбједносне ситуације на територији Општине и приједлози неопходних мјера
		4.4.4. Унапређење постојећих планова заштите и интервенција
		4.4.5. Предузимање мјера на смањивању ризика од катастрофа – унапређивање метода за прогностичке процјене и креирање социо-економске анализе вишеструких ризика
		4.4.6. Идентификација, процјењивање, праћење ризика и успостављање ефикаснијег система за узбуњивање
		4.4.7. Предузимање мјера за случај катастрофе ради хитног дјеловања и успостављање ефикасне координације и оперативне сарадње свих релевантних субјеката
		4.4.8. Опремање надлежних служби потребном опремом и новим технологијама
		4.4.9. Едуковање и информисање становништва о

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
		поступању у ситуацијама које угрожавају животе и имовину грађана
	4.5.Учешће младих, подршка младим и већа понуда адекватних садржаја за младе	4.5.1. Подстицање личног, друштвеног и образовног развоја, охрабривање и промовисање активног учешћа младих
		4.5.2. Промовисање активног учешћа младих у процесу доношења одлука и обезбјеђивање механизма путем којих ће млади моћи изнијети свој став о битним друштвеним процесима
		4.5.3. Укључити категорију омладинског рада којим ће се бавити један од запослених у Општинској управи
		4.5.4. Подршка студентима кроз систем стипендирања
		4.5.5. Посебна подршка талентованим младим у специфичним областима
		4.5.6. Истицати талентоване младе људе као примјер тако што ће се они у појединим културно-умјетничким догађајима означити као својеврстан бренд средина из којих долазе
		4.5.7. Одавање посебних признања за остварене успјехе у областима од интереса за локалну заједницу
		4.5.8. Омогућавање да млади квалитетно проведу своје слободно вријеме (спорт, културно-умјетничке манифестације и сл.)
	4.6.Заштита животне средине и одрживо управљање простором	4.6.1. Редовна испитивања квалитета воде и ваздуха
		4.6.2. Контрола примјене хемијских средстава на пољопривредним површинама
		4.6.3. Развијање механизма заштите биодиверзитета

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере/Активности
		4.6.4. Предузети мјере којима ће се пратити притисци на тло до којих долази услјед повећања различитих привредних /пољопривредних активности
		4.6.5. Размотрити могућности за укључивање у различите програме заштите животне средине
		4.6.6. Промоција заштите животне средине и подизање свијести о значају очувања животне средине
		4.6.7. Планирати рационално кориштење простора и у складу са тим припремати документацију за различите пројекте
		4.6.8. Уређење јавних површина
	4.7. Већа понуда спортских, рекреативних и културних садржаја	4.7.1. Побољшање постојеће инфраструктуре за спортске активности
		4.7.2. Изградња нове инфраструктуре за спортско-рекреативне активности
		4.7.3. Указивање на бенефите бављења спортом
		4.7.4. Подршка одржавању различитих културних манифестација

5.УВОЂЕЊЕ ПРОЈЕКТНОГ И ПРОГРАМСКОГ ПРИСТУПА И ПАРТНЕРСТВА СА ДРУГИМ ОПШТИНАМА, ДРУГИМ НИВОИМА ВЛАСТИ, ПРИВАТНИМ И НЕВЛАДИНИМ СЕКТОРОМ

Овај циљ се можда и не уклапа у дефиницију циљева у ужем смислу, али будући да се његова садржина односи на начине реализације осталих наведених циљева заслужује да се посебно истакне.

5.1.Успоставити аранжмане међуопштинске сарадње односно међуентитетске, прекограничне и међународне сарадње

Међуопштинска сарадња представља форму сарадње у којој јединице локалне самоуправе преузимају активну улогу у заједничком обављању послова и развојним процесима.⁶¹

Међуопштинска сарадња, као облик децентрализованог вршења јавних послова и дио система локалне самоуправе, може се посматрати као средство за обезбјеђивање равномјернијег регионалног развоја, квалитетнијег и ефикаснијег вршења јавних услуга, као и начин усклађивања организације власти са потребама једног друштва с обзиром на његове структуралне особине и потребе.

Међуопштинска сарадња подразумијева различите облике интеракције двије или више општина у вршењу послова из њихове надлежности у које, у одређеним случајевима, могу бити укључени и други субјекти, као што су државни органи, државне јавне службе, органи „средњег нивоа“, правна лица приватног права, тј. предузећа, фондације, удружења и сл.

Ипак, у свим појавним облицима који се сматрају међуопштинском сарадњом, кључни чиниоци сарадње су јединице локалне самоуправе. Међуопштинска сарадња чува локалну аутономију, јача капацитете локалног нивоа и обезбјеђује територијалну реформу која се спроводи „одоздо“ према потребама самих грађана.

⁶¹Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2009–2015. године, стр.18.

Међуопштинска сарадња, о било ком њеном аранжману да је ријеч, представља облик децентрализованог вршења јавних послова.

Размјена искустава, могућност удруживања средстава, заједнички пројекти, споразуми о услугама, заједнички органи, службе, удружења јединица локалне самоуправе, неки су од механизма који омогућавају вршење општинских надлежности. Штавише, повезивањем других субјеката, као што су невладин и приватни сектор, али и подручне јединице државне управе, односно службе виших нивоа, са појединим облицима међуопштинске сарадње могуће је остварити значајне користи, као што су обезбјеђење или оптималније коришћење људских, организационих, природних, привредних, финансијских, културних и других ресурса, све у сврху ефикасног обављања јавних послова.

Посебно важну улогу у интензивирању процеса међуопштинске сарадње имају фондови Европске уније. Политика регионалног развоја, која има посебан значај у функционисању Европске уније, подразумијева постојање посебних фондова за финансирање уједначеног развоја. Приступ тим фондовима захтијева постојање одговарајућих капацитета локалних заједница, те се међуопштинско удруживање јавља као један од основних начина за превазилажење проблема.

Путем одређених облика међуопштинске сарадње, који обухватају и привредне субјекте, могу да се отварају нове економске иницијативе и могућности, да се обезбјеђују додатна средства за раст инвестиција, приступ различитим финансијским фондовима, утврђују реални развојни програми итд.

Из праксе се може идентификовати неколико покретачких фактора међуопштинске сарадње:

- 1. обезбјеђење ефикасности и ефектности локалне самоуправе,**
- 2. превазилажење административно-територијалне фрагментације,**
- 3. међусобна зависност јединица локалне самоуправе,**
- 4. смањење неједнакости у вршењу јавних послова,**

5. европске интеграције и приступ финансијским фондовима.

Иако се под међуопштинском сарадњом првенствено подразумевају дугорочнији, институционализовани односи јединица локалне самоуправе, које су најчешће и територијално повезане, она представља знатно шири феномен, који укључује и различите облике неформалних контаката, размјене искустава, координације, узајамне помоћи, заједнички наступ ка државним органима или трећим лицима, заједничко учествовање у пројектима итд.

Основу појма међуопштинске сарадње чине двије карактеристике. Она представља везу између јединица локалне самоуправе које имају заједнички интерес, циљ, обавезу, и у одређеној мери је институционализована.

Иако је у мноштву појавних облика међуопштинске сарадње тешко извршити потпуну класификацију области које одређују облике сарадње, у најопштијем би могли указати да се она успоставља у сљедећим подручјима:

- (1) **заједничко пружање услуга** које се може одвијати путем међусобне куповине услуга, куповине од трећих субјеката или интеграције тих услуга у форми заједничког предузећа, установе, удружења или друге организације;
- (2) **заједничка администрација** која се може састојати у оснивању заједничких органа или вршењу одређених послова, углавном управног и стручног карактера, од стране једне за рачун других општина;
- (3) **заједничко финансирање** које се састоји од обједињавања средстава и заједничког финансирања одређених инвестиција и других пројеката. Иако овај облик неријетко укључује и интегрисане форме, његова егзистенција је временски ограничена, те

углавном везана за рок реализације инвестиције или другог пројекта. Стога, овај облик се може подвести и под неку од претходно наведених форми;

(4) **заједничко вршење стратешких локалних функција** као што је планирање друштвеног и економског развоја, просторно планирање, координација политика укључених општина у одређеним областима, посебно координација или заједничко вршење одређених економских функција, вршење одређених услуга на ширем територијалном нивоу и заступање интереса локалних самоуправа пред вишим нивоима, које се првенствено одвија путем стварања сталних организација, било да су оне добровољне или обавезне или путем заједничких мрежа и уговорних аранжмана. Сарадња у овом подручју често за резултат има „федерализацију“ општина и стварање нових јединица које имају и обиљежја виших нивоа или посебног типа локалне самоуправе.

На основу области у којима се сарадња успоставља, институционализације, тј. степена формализације, трајности, интеграције и функција сарадње, могли бисмо навести четири основне врсте сарадње:

- (1) уговорна међуопштинска сарадња;
- (2) форумско-мрежне организације за планирање или координацију локалних послова и политика;
- (3) сталне организације у виду удружења, заједничких служби или органа;
- (4) полурегионалне (квази)власти.⁶²

У Републици Српској је међуопштинска сарадња уређена Законом о локалној самоуправи (чланови 120-143). Осим међуопштинске сарадње, у овом Закону постоје и одредбе које се односе на међуентитетску, прекограничну и међународну сарадњу (чланови 144-149).

⁶²Преузето из: Д.Голић, *Међуопштинска сарадња као облик децентрализованог вршења јавних послова*, докторска дисертација, Универзитет у Нишу, Правни факултет, 2013.

Очигледно је да се различитим моделима међуопштинске сарадње могу остварити различити бенефити и стога ће Општина Источни Стари Град размотрити све могућности које нуди овај концепт. У сарадњи са другим јединицама локалне самоуправе пожељно је инсистирати на успостављању механизма у оквиру Савеза градова и општина Републике Српске који би промовисали међуопштинску сарадњу као јединствен инструмент за унапређење квалитета пружања јавних услуга на локалном нивоу уз истовремено остваривање буџетских уштеда. Да би се то реализовало, пожељно је креирати специфичан програм који би се фокусирао на јачање капацитета локалних администрација за успостављање и ефикасно функционисање међуопштинске сарадње уз посебно истицање инструмената који би промовисали различите предности овог концепта.

5.2. Тражење партнера за пројекте који су од виталног значаја за Источни Стари Град

Стручњаци из ове области истичу да се најважнији аспекти успјешног финансирања различитих пројеката односе на:

- а) начине како се бира организација (потенцијални донатор/партнер) која ће финансирати пројекат,
- б) шта је у основи конкретни пројекат,
- в) ко ће изградити и водити пројекат.

У том смислу је од изузетне важности пажљиво размотрити које организације могу бити потенцијални партнери или донатори за поједине области. То подразумева истраживање на интернету, директно контактирање одговорних особа, присуствовање на семинарима и едукацијама из различитих области, успостављање контаката са страним представништвима- било да се ради о амбасадама појединих држава или страним развојним агенцијама које дјелују у Босни и Херцеговини.

Све наведено представља инструменте умрежавања (*networking*) које је неопходно константно унапређивати.

Није мали број страних амбасада које дају бесповратна средства (Норвешка, Холандија, Јапан итд.). Од страних развојних агенција су најактивније: USAID, UNDP, SIDA, Швајцарска развојна агенција итд. Међутим, ваља истаћи да се из године у годину префериране области мијењају и да је из тог разлога неопходно константно пратити објаве на службеним интернет страницама и сл.

У пракси су се искристалисала два облика сарадње општина и страних донатора:

- 1) Једнократни пројекти са изразито ограниченим дејством који дјелују на веома мали број особа (субјеката, односно друштвених група које ће имати бенефите од односног пројекта или другог модалитета сарадње) и у веома ограниченом периоду времена.
- 2) Пројекти чија је сврха да обезбиједе користи за што већи број људи и да средства која се дају имају што је могуће дуже пројектовани ефекат, односно пројекти са снажном развојном компонентом који ће резултирати позитивним ефектима у што је могуће више области.

Претходна категоризација упућује да је најчешће пожељно да су пројекти окренути постизању дугорочнијих ефеката за већи број друштвених група.

5.3.Размотрити и искористити могућности које пружају IPA фондови

У дијелу који слиједи ће се укратко образложити зашто је важан овај инструмент претприступне помоћи који се финансира из буџета Европске уније, уз указивање на озбиљне препреке које отежавају повлачење средстава из ових фондова.

Босна и Херцеговина је једна од земаља учесница у Процесу стабилизације и придруживања, свеобухватном политичком оквиру намијењеном искључиво процесу интеграција земаља Западног Балкана у Европску унију. Испуњавање обавеза у оквиру Процеса стабилизације и придруживања, односно спровођење захтјевних реформи, једини је начин да земља оствари напредак ка ЕУ. С обзиром на чињеницу да земље Западног Балкана

немају довољно финансијских средстава за њихово спровођење, ЕУ кроз претприступне фондове обезбјеђује финансијску подршку овим земљама.

Модалитети помоћи су се с годинама мијењали, па се тако помоћ за БиХ на почетку реализовала у оквиру програма CARDS, а од 2007. године реализује се кроз претприступни инструмент IPA. У периоду од 2007. до 2013. године IPA инструмент се састојао од пет компоненти, при чему је Босна и Херцеговина као земља са статусом потенцијалног кандидата могла користити средства само из прве двије компоненте: Подршка транзицији и изградњи институција (Прва компонента) и Прекогранична сарадња (Друга компонента).

За разлику од претходног IPA аранжмана, IPA II која се односи на текући буџетски период (2014-2020) заснива се на секторском приступу.⁶³ Помоћ је фокусирана на различите секторе: Демократија и управа, Владавина права и основна права, Животна средина, Транспорт, Енергетика, Конкурентност и иновације, образовање, запошљавање и социјална политика, Пољопривреда и рурални развој. При томе државе могу користити средства из било ког сектора, без обзира да ли имају статус кандидата или потенцијалног кандидата али под условом да имају секторске стратегије. Ријеч је о значајним износима бесповратних средстава, која су итекако добродошла једној транзицијској, макроекономски неуравнотеженој земљи као што је Босна и Херцеговина. Босна и Херцеговина, као ни остале земље у региону, није у довољној мјери искористила средства која су јој била на располагању у буџетском периоду 2007-2013, а и у претходном периоду (2014-2020) било је разних проблема.

У погледу искориштености IPA средстава у периоду од 2007. до 2013. године најуспјешније су биле Црна Гора и Србија, затим Босна и Херцеговина која предњачи у односу на Хрватску, Албанију и Македонију. Међутим, забрињавајућа је чињеница да је проценат искориштености IPA средстава за Босну и Херцеговину далеко испод очекиваног (пожељног), што је посљедица неиспуњавања услова за повлачења средстава, односно изостанка кључних реформи. То се односи не само на задовољавање политичких и економских критеријума (критеријуми из Мадрихта) потребних за стицање статуса земље кандидата већ и на јачање административних и техничких капацитета (Мадридски критеријум), без чега се финансирање из IPA фондова не може у потпуности искористити.

⁶³ За буџетски период 2021-2027 планирана је IPA III.

Претприступни фондови нуде велике могућности институционалног, али и социо-економског развоја Босне и Херцеговине у областима у којима заостаје у процесу европских интеграција. Међутим, досадашњи резултати у кориштењу IPA средстава указују на то да институције на свим нивоима у БиХ морају обезбиједити много већи степен подршке и ангажованости у политичком и у техничком смислу.

Узме ли се у обзир чињеница да су средства IPA фондова бесповратна, те да су садашње могућности улагања у социјално-економски развој из државног али и из локалних буџета врло ограничене, тада питање ефикасног кориштења средстава из европских фондова постаје од приоритетног економског, друштвеног и политичког значаја. Средства која Босна и Херцеговина већ добија од ЕУ а која ће се кад постане чланица увећати неколико пута, могу се улагати у инфраструктуру и развој људских ресурса (образовање, преквалификација и сл.) што ће обезбиједити услове за прилив инвестиција.

Кориштење средстава из фондова ЕУ, поред несумњиво важног финансијског момента има и много шире развојне импликације. У првом реду утицаће се на промјену филозофије управљања развојем јер се приликом повлачења средстава из ЕУ фондова примјењује потпуно нова методологија рада. На тај начин ће стратешко планирање с јасно утврђеним циљевима и финансијским оквиром постати неизостован дио новог приступа управљања развојем.⁶⁴

Иако постоје озбиљни проблеми, у смислу мањкавости апсорпцијских капацитета, Босна и Херцеговина има велике потенцијале за повлачење средстава из ових фондова у области пољопривреде и руралног развоја, што је од посебног значаја за општине доминантно руралног карактера као што је општина Источни Стари Град.

Међутим, у овој области годинама су постојала озбиљна неслагања која су онемогућавала Босну и Херцеговину да искористи шансе за развој пољопривреде. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) представља изузетну прилику за извозну оријентацију аграрног сектора. Велику препреку представљало је одсуство стратешког документа из ове области. Да би могла користити IPA средства за јачање и подршку пољопривреди, БиХ је морала да

⁶⁴Преузето и дјелимично модификовано са: <http://skala.ba/index.php/industrijadrustvo/123-movies/491-pretpristupni-fondovi-eu-u-funkciji-razvoja-bosne-i-hercegovine> Датум прегледа: 11.10.2016.

припреми Стратешки план руралног развоја који ће важити за цијелу земљу (ово је био вишегодишњи мукотрпан процес, првенствено због неслагања ентитета). Као што је претходно истакнуто, у актуелном буџетском периоду 2014 - 2020.⁶⁵ ЕУ примјењује секторски приступ, па све државе кориснице морају секторским стратегијама показати визију и планове развоја сектора за које желе користити претприступну помоћ ЕУ.⁶⁶

Стратешко планирање у овој области има вишеструке користи јер осим испуњавања сврхе јачања капацитета институција, IPA средства намијењена пољопривреди су битна и због тога што припремају државе у процесу проширења да након што постану чланице ЕУ, користе средства Фонда за рурални развој.⁶⁷ Међутим, иако је усвојен стратешки документ у овој области, услиједили су проблеми са успостављањем IPARD оперативне структуре (укратко: ријеч је о успостави платне агенције и управљачког тијела преко којег би ишао сав новац који БиХ повуче из ЕУ у овој области).

*

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере
5. Увођење пројектног и програмског приступа и партнерства са другим општинама, другим нивоима власти, приватним и невладиним	5.1. Успоставити аранжмане међуопштинске сарадње, односно међуентитетске, прекограничне и међународне сарадње	5.1.1. Проналажење партнерске општине за креирање одговарајућег аранжмана међуопштинске сарадње
		5.1.2. Идентификовање приоритетних области у којима би се примијенио модел међуопштинске сарадње
		5.1.3. Подстицати унапређење различитих модалитета сарадње у оквиру Савеза општина и градова Републике Српске

⁶⁵ У току је припрема за IPA III (буџетски период: 2021-2027).

⁶⁶ У претходном буџетском периоду ЕУ, 2007 - 2013, БиХ није искористила претприступну помоћ за успоставу тзв. IPARD структура - структура за плаћања у аграру. Из тог разлога је својевремено отказана реализација IPA пројекта подршке сектору пољопривреде и руралног развоја од пет милиона еура.

⁶⁷ У актуелном буџету Европске уније вриједност овог фонда износи вртоглавих 100 милијарди еура.

Стратешки циљ	Оперативни циљеви	Мјере
сектором	5.2. Тражење партнера за пројекте који су од виталног значаја за Источни Стари Град	5.2.1. Континуирано разматрање које организације могу бити партнери или донатори са посебним акцентом на стране развојне агенције
		5.2.2. Редовно праћење објава на интернет страницама страних дипломатских представништава а које се односе на позиве за финансирање пројеката у одређеним областима
		5.2.3. Редовно консултовање Директорија донатора
		5.2.4. Континуирано унапређење инструмената умрежавања и развијање директне комуникације са потенцијалним партнерима
	5.3. Размотрити и искористити могућности које пружају IPA фондови	5.3.1. Редовно праћење информација које се односе на позиве за програме прекограничне сарадње у одређеним областима
		5.3.2. Присуствовање информативним састанцима на којима се разматрају појединости IPA фондова

ЧЕТВРТИ ДИО-ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА, МОНИТОРИНГ, ЕВАЛУАЦИЈА

Имплементација стратегије развоја је комплексан и изразито захтјеван процес који се још више усложњава ако је ријеч о малим, руралним а често и запостављеним јединицама локалне самоуправе. За имплементацију стратегије развоја неопходно је, унутар Општинске управе, именовати одговарајуће тијело за имплементацију стратегије, јасно дефинисати механизме спровођења, донијети адекватан план финансирања предвиђених активности, али и дефинисати поступке мониторинга (праћења, односно надзора) и евалуације конкретних мјера и пројеката/активности који и представљају срж сваког стратешког плана будући да се њиховом евалуацијом јасно може квантификовати степен успјешности реализације стратегије.

Мониторинг и евалуација су одговарајући инструменти управљања који могу бити од велике помоћи како у фазама планирања, тако и у фазама имплементације развојне стратегије јер

помажу јединицама локалне самоуправе да на одговарајући начин управљају развојним процесима на свом подручју, односно да ресурсе и активности усмјеравају тамо гдје ће они имати највећи утицај. Ови инструменти односе се на подршку, праћење и контролу свих сегмената реализације односне стратегије. Примјена мониторинга и евалуације има вишеструке користи. Овим инструментима омогућава се редовно праћење спровођења развојне стратегије, упоређивање онога што је планирано са оним што је остварено, али и идентификовање проблема, односно препрека које стоје на путу реализације одређених циљева. У коначном, ова два инструмента омогућавају да се прецизно утврди шта је урађено, који сегменти захтијевају укључивање извјесних корективних механизма, које грешке су направљене и како да се исте не понове у будућности. Осим наведених вишеструких функција, ови инструменти имају и још једну погодност која се огледа у чињеници да су примјењиви на различитим нивоима – на нивоу стратегије у цјелини, на нивоу конкретног акционог плана, и најконкретније: на нивоу конкретног пројекта или активности.

Мониторинг се најкраће може дефинисати као редовно и систематично прикупљање и анализа информација са циљем периодичне контроле кориштења ресурса, прогреса и правремености имплементације планираних активности у односу на очекиване резултате и дефинисане циљеве.⁶⁸У оквиру процеса надзора, односно мониторинга, прикупљају се подаци о достигнућима и ресурсима који су за те сврхе искориштени што служи као мјера постигнућа дефинисаних циљева, али и инструмент идентификовања проблематичних области, односно разлога који су до тога довели.

Евалуација представља систематичну и објективну процјену Стратегије, односно овај инструмент помаже при утврђивању вриједности Стратегије (односно конкретног акционог плана, пројекта или активности). Евалуацијом се детаљно процјењују различити аспекти у циљу обезбјеђивања адекватних препорука за евентуалне интервенције али и за све облике стратешког планирања у будућности. Она је од велике помоћи приликом проналажења одговора на различита питања (да ли је постигнут успјех у остваривању циљева, да ли су се

⁶⁸Д.Павелић, Мониторинг и евалуација-Приручник за пројект менаџере, стр.7.

догодиле позитивне промјене у одређеним доменима на односном подручју, шта није функционисало и због чега, да ли је нешто могло бити другачије урађено и сл.). Постоје јасно дефинисани критеријуми за евалуацију, тзв. DAC критеријуми. Евалуације углавном спроводе независни екстерни евалуатори што због више разлога није примјењиво на мале јединице локалне самоуправе (ове евалуације су скупе, а буџети општина су скромни). Ипак, могуће је извршити и тзв. интерну евалуацију која би представљала својеврсну оцјену о постигнутом у различитим сегментима стратегије.

Развојна стратегија сваке општине је флексибилан инструмент који је потребно периодично преиспитати и прилагодити тренутним околностима, било да су оне интерне (рецимо одређене организационе или персоналне измјене у Општинској управи), или екстерне (промјене у ближем или ширем окружењу а које имају значајне реперкусије на реализацију Стратегије).

Како би се постигла пуна корист од употребе инструмената мониторинга и евалуације, Скупштина општине Источни Стари Град ће разматрати и усвајати периодичне извјештаје о реализацији развојне стратегије. Општинска управа ће служити као канал путем којег ће се указивати на недостатке уз истовремено предлагање одређених аранжмана којима ће се обезбиједити ефикаснија имплементација Стратегије. Најсврхисходније је доношење годишњих извјештаја о имплементацији јер би се на тај начин омогућило прецизно сагледавање оствареног напретка. Уз укључивање свих заинтересованих страна изградило би се заједничко разумијевање о неуралгичним тачкама, односно о појединим спорним сегментима. На овај начин би се створио простор за учвршћивање консензуса, односно за усаглашавање акција које је потребно предузети како би се отклонили евентуални застоји у имплементацији Стратегије .

ТАБЕЛЕ ГЛАВНИХ ОЧЕКИВАНИХ ИСХОДА И ИНДИКАТОРА

На сљедећим страницама су представљени главни очекивани исходи и индикатори.⁶⁹

⁶⁹ Индикатори ће се пратити континуирано, а прва значајна оцјена услједиће између треће и четврте године (на половини *старешког периода*,

1. Јачање концепта добре управе

Оперативни / секторски циљ	Очекивани исход	Индикатор
1.1. Обезбиједити адекватно учешће грађана	- До 2027. године значајно подигнут интерес грађана за учествовање у управљању локалним развојним процесима	-Број иницијатива покренутих од стране грађана од стране грађана, -Број одржаних консултација, истраживања, фокус група и сл.
1.2. Успоставити међусекторска партнерства	- До 2027. године успостављено више међусекторских партнерстава у различитим областима - До 2027. године успостављен бар један аранжман јавно-приватног партнерства	-Број и врста међусекторских партнерстава - Број успостављених аранжмана јавно-приватног партнерства
1.3. Јачање људских ресурса и унапређење рада Општинске управе	- У периоду од 2021. до 2027. године реализовано 35 % више обука (у различитим областима) у односу на просјек за период од 2017. до 2020. године - До 2027. године уведена дигитална рјешења у различитим доменима рада локалне самоуправе	- Број и врста реализованих обука, број полазника, проценат увећања у односу на претходни период - Број и врста инкорпорираних дигиталних рјешења

2. Стварање пуног институционалног капацитета уз инсистирање на уважавању посебности јединица локалне самоуправе које егзистирају у специфичним условима

Исход: До 2027. године, у сарадњи са Владом Републике Српске, реализована трансформација постојећих, односно оснивање нових тијела / институција

Индикатор: Број и врста трансформисаних и новооснованих тијела / институција

3. Убрзан привредни развој

Оперативни / секторски циљ	Очекивани исход	Индикатор
3.1.Додатно јачање туризма уз диверсификацију у овом сектору	- До краја 2027. године креирана најмање три нова туристичка производа - До краја 2027. године повећани прихода од туризма за 35 % у односу на просјек за период од 2017. године до 2021. године - До краја 2027. године осигуран уравниожен развој туризма у све 4 мјесне заједнице	- Број и врста новокреираних туристичких производа - Број запослених у туризму, број посјетилаца, приход од туризма у КМ - Број и врста пројектних интервенција у сектору туризма у појединим мјесним заједницама
3.2.Диверсификација пољопривредне производње	- До краја 2027. године повећан обим пољопривредне производње за 30 % у односу на 2020. годину - До краја 2027. године повећане површине засада у заштићеном подручју за 30 % у односу - До краја 2027. повећан откуп млијека за 25 % у односу на 2020. године - До краја 2027. створени услови за прераду млијека и производњу финалних млијечних производа - До краја 2027. године уочени ефекти повезивања пољопривреде и туризма	- Обим пољопривредне производње у КМ - Број нових пластеника, површина засада у m² - Количине произведеног и откупљеног млијека - Обим производње млијечних производа (у kg) - Број (процент) пољопривредних домаћинстава која своје производе продају путем канала које нуди туристички сектор (пијаца на Требевићу, канали у оквиру

		новокреираних туристичких производа итд.)
3.3.Стварање услова за учествовање у развоју локалног тржишта рада	- До краја 2027. године повећан број запослених за 20 % у односу на 2020. годину - До краја 2027. године увећан број регистрованих пословних субјеката за 20 % у односу на 2020. годину - До краја 2027. године реализовано више обука за младе и жене - До краја 2027. године за најмање 15 % увећан удио жена у укупном броју запослених у односу на 2020. године - Ниво просјечне плате у равни са републичким просјеком - До краја 2027. године подигнут степен развијености општине Источни Стари Град (према класификацији у складу са Одлуком о степену развијености јединица локалне самоуправе)	- Број запослених - Број регистрованих пословних субјеката - Број и врста обука, број полазника/ца - Број (процент) запослених жена - Износ просјечне плате - Степен развијености
3.4.Подстицање нових улагања	- До краја 2027. значајно унапређен инвестициони оквир и реализовано више инвестиција у различитим областима - До краја 2027. попуњени капацитети Пословне зоне <i>Булози</i> - До краја 2027. реализовано више инвестиција на	- Број и врста промотивних активности, број и врста реализованих инвестиција - Број, врста и вриједност инвестиција, број субјеката који послују на подручју пословне зоне, број запослених

	Требевићу (укључујући и оне ван туристичког сектора) - До краја 2027. реализовано више инвестиција у сектору руралног туризма	- Број, врста и вриједност инвестиција, број новокреираних радних мјеста - Број, врста и вриједност инвестиција, број новокреираних радних мјеста

4. Унапређење квалитета живота, инфраструктуре и одрживо управљање

Оперативни / секторски циљ	Очекивани исход	Индикатор
4.1. Јачање инфраструктурних капацитета Општине	- До краја 2027. знатно ојачана путна инфраструктура - До краја 2027. осигурано адекватно водоснабдијевање у свим мјесним заједницама - До краја 2027. унапређени елементи осталих сегмената комуналне инфраструктуре за најмање 30 % у односу на 2020.годину -	- Изграђени и асфалтирани путеви у m - Број, врста и вриједност пројетних интервенција у овој области (новоизграђени водоводни и кнализациони системи) - Број, врста и вриједност пројектних интервенција (електрификација, јавна расвјета)
4.2.Побољшање примарне здравствене заштите	- До краја 2027. унапређен систем примарне заштите кроз промјену статуса и набавку различитих апарата и инструмената - До краја 2027. у потпуности оперативна амбуланта на Требевићу	- Трансформација амбуланте у дом здравља, број и врста набављених апарата и инструмената - Степен задовољства пацијената - Оснивање амбуланте, број и врста здравствених услуга
4.3. Унапређење социјалне	- До краја 2027. године смањен број становника у	- Број корисника сталне новчане помоћи

заштите	стању социјалне потребе за 15 % у односу на 2020. године	- Број корисника једнократне новчане помоћи
4.4. Унапређење нивоа безбједности у локалној заједници	- До краја 2027. уведене нове компоненте у домен рада локалног Савјета (форума за безбједност) и изграђени капацитети за реаговање на катастрофе	- Број и врста иновативних мјера/техника
4.5. Учешће младих, подршка младим и већа понуда адекватних садржаја за младе	- До краја 2027. битно унапређен положај младих и створени услови за адекватно учешће младих у локалним развојним процесима	- Основан Локални омладински савјет, број врста мјера које Општинска управа предузима према младим, број и врста домаћих и иностраних едукативних програма у којима учествују млади са подручја општине Источни Стари Град
4.6. Заштита животне средине и одрживо управљање простором	- До краја 2027. значајно унапређени параметри заштите животне средине и одрживог управљања простором	- Број, врста и вриједност пројектних интервенција у доменима управљања отпадом, мониторинга квалитета ваздуха, воде и тла, енергетске ефикасности (као и проценат смања трошкова за енергенте) - Број општинских просторно-планских докумената
4.7. Већа понуда спортских, рекреативних и културних садржаја	- До 2027, године повећан проценат дјеце и младих укључених у спортске клубове и културно-умјетничка удружења за 25%	- Процент дјеце и младих укључених у спортске клубове и културно-умјетничка удружења

	у односу на 2020. годину - До 2027. године битно унапређени услови за квалитетно провођење слободног времена дјеце и младих - У периоду 2021-2027 општина Источни Стари Град (и спортски клубови и удружења са њеног подручја) организовала 15 % више догађаја у односу на просјек за претходни период (2017-2020.)	- Број изграђених дјечјих игралишта, број и врста новокреираних садржаја з младе - Број организованих спортским такмичења, број организованих манифестација из културно-умјетничког домена, број учесника / посјетилаца

ПЕТИ ДИО-ЛИСТА ПРОЈЕКТНИХ ПРИЈЕДЛОГА

У дијелу који слиједи представљени су приједлози пројеката у складу са претходно дефинисаним циљевима.⁷⁰ Будући да остварење другог дефинисаног циља, **Стварање пуног институционалног капацитета уз инсистирање на уважавању посебности јединица локалне самоуправе које егзистирају у специфичним условима**, у значајној мјери зависи од бенеvolentности републичког нивоа власти и услијед чињенице да детаљно образложени оперативни циљеви у оквиру овог стратешког циља *ipso facto* представљају пројектне приједлоге, њихово поновно представљање било би излишно. Већ је наведено да материја која се односи на пети стратешки циљ **Увођење пројектног и програмског приступа и партнерства са другим општинама, другим нивоима власти, приватним и невладиним сектором** није циљ у некој конкретној области него један од битних механизма који ће служити за реализацију осталих циљева.

За поједине пројекте није се могао процијенити износ потребних средстава и стога је овај сегмент у свим обрасцима изостављен. Иста ситуација је и са периодом у којем ће се пројекти имплементирати. Период реализације пројеката биће условљен нивоом приоритетности и износом расположивих средстава. Додатни разлог за овакав приступ су и проблеми које је донијела пандемија COVID-19. У овом моменту је малим општинама изузетно тешко правити до краја конкретизоване планове за период од три или више година. НА КРАЈУ НАВЕСТИ ШТА СЕ РАДИ У ПРВОЈ ГОДИНИ

Поједини пројектни приједлози су релевантни за више области (нпр. пројекти из области инфраструктуре су посебно значајни за сектор пољопривреде или пројекат селективног сакупљања амбалажног отпада и подизања свијести о значају правилног управљања отпадом који је релевантан за низ области: комуналне услуге, екологију, укључивање грађана итд.). У редовима испод налази се листа пројектних приједлога.

Пројекти/активности у оквиру циља **Јачање концепта добре управе**

⁷⁰ Важно: Пројектни приједлози су истакнути у кратким цртама (без детаљнијих описа).

1. Е-управа (електронска писарница)
2. Усавршавање запослених у Општинској управи
3. Пројекат развоја система односа са јавношћу, ефикасне примјене Закона о слободном приступу информацијама и унапређења информисања на подручју општине Источни Стари Град
4. Услуге и процедуре путем интерактивне општинске веб- странице
5. Усклађивање општинских аката
6. Успостављање система финансијског управљања и контроле
7. Израда Акционог плана за равноправност полова
8. Партиципативно буџетирање
9. Унапређење сарадње између Општинске управе и мјесних заједница
10. Размјена искустава и умрежавање са другим једницама локалне самоуправе

Пројекти/активности у оквиру циља: *Убрзан привредни развој*

Пољопривреда

11. Креирање локалног регистра у сектору пољопривреде
12. Паметна пољопривреда - увођење дигиталних алата
13. Унапређење сточарске производње
14. Изградња и опремање мини сиране
15. Програм подршке изградњи прерађивачких капацитета у пољопривреди
16. Подстицање развоја пчеларства
17. Производња љековитог и ароматичног биља
18. Подстицање производње здраве хране
19. Подстицај развоју пољопривредне производње у затвореном простору (стакленици и пластеници)
20. Промоција заштите географског поријекла и брендирања производа са подручја општине Источни Стари Град
21. Набавка хладњача и сушара за воће и љекобиље
22. Фестивал здраве хране
23. Постизање пуне оперативности пијаце на Брусу
24. Организовање едукација и семинара за пољопривредне произвођаче

Туризам

25. Израда стратегије развоја туризма општине Источни Стари Град
26. Израда туристичке карте општине Источни Стари Град
27. Постављање туристичке сигнализације
28. Брендирање Требевића као престижне туристичке дестинације
29. Топловаздушни балон за панорамско разгледање на Требевићу
30. Изградња водоводног и канализационог система на Брусу (Требевић)
31. Изградња и адекватно уређивање паркинг простора на Требевићу
32. Бесплатан бежични (WI-FI) интернет на Требевићу
33. „Требевић Еко Фест“
34. Бициклическа стаза Сарајево-Пале
35. Адреналински туризам: Zip line на Хрешу
36. Адреналински туризам: Зорбинг
37. Оживљавање туризма на Црепољском
38. Изградња ски- лифта на одговарајућем локалитету
39. Изградња нордијског ски центра
40. Испитавање могућности за развој руралног туризма на подручју општине Источни Стари Град
41. Развој ловног туризма
42. Развој манифестационог туризма
43. Анализа стања стећака на подручју општине Источни Стари Град и њихова туристичка валоризација
44. Израда сувенира
45. Промоција туристичке понуде путем израде и дистрибуције промотивних материјала
46. Повезивање локалне туристичке понуде са шром понудом
47. Семинари и едукације за менаџере и запослене у туризму и угоститељству/запослене у Општинској управи

Стварање услова за учествовање у развоју локалног тржишта рада

48. Подстицаји развоју привреде Источног Старог Града
49. Координација и укључивање малих и средњих предузећа у програме регионалне сарадње
50. Механизми образовања одраслих
51. Инклузивни раст кроз покретање стартапа : Предузетничка обука за младе
52. Инклузивни раст кроз покретање стартапа : Женско предузетништво

53. Инклузивни раст кроз покретање стартапа

Подстицање нових улагања

54. Развијање система промоције Источног Старог Града

55. Маркетинг локације у функцији привлачења ресурса

56. Оснивање пословних и индустријских зона

57. Изградња ИТ парка на Требевићу

58. Израда Водича за инвеститоре

59. Учешће у Програму сертификације општина са повољним пословним окружењем у југоисточној Европи

Пројекти/активности у оквиру циља: Унапређење квалитета живота, инфраструктуре и одрживо управљање

60. Програм: Реконструкција и модернизација локалних путева

61. Локални пут Горњи Булози-Вучја Лука, дионица Радијевићи-Брезовице-Мразовац

62. Наставак изградње путева за редовну комуникацију на Брусу

63. Асфалтирање пута на Златишту

64. Приступна саобраћајница златиште

65.. Изградња асфалтираног пута Хреша - Глог

66. Изградња асфалтног пута Булози - Мразовац

67. Опремање ЈКП „Глог“ и унапређење комуналних услуга

68. Израда студије о начину рјешавања проблема комуналне инфраструктуре

69. Унапређење капацитета за управљање отпадом на локалном нивоу - набавка контејнера

70. Селективно сакупљање амбалажног отпада и подизање свијести о значају правилног управљања отпадом у општини Источни Стари Град

71. Елаборат о водозаштитној зони водоводних система на подручју Источног Старог Града

72. Програм: Унапређење водоводне и канализационе инфраструктуре

73. Изградња резервоара за воду 50 m³ на Хрешу за обезбјеђење залиха воде и дистрибуцију

74. Успостављање енергетског менаџмента и стварање услова за избор и реализацију енергетско-ефикасних пројеката

75. Утопљавање јавних објеката (посебно: Амбуланта породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град, зграда Општинске управе)

76. Изградња јавне расвјете
77. Електрификација насеља Буков врат - Сировине
78. Унапређење услова рада и проширење капацитета Прихватилишта за псе
79. Доношење нове и прилагођавање постојеће просторно-планске документације
80. Промоција здравих стилова живота и превенције
81. Премошћавање јаза урбано-рурално: једнак приступ здравственим услугама (Унапређење пружања здравствених услуга у МЗ Хреша и набавка опреме за МЗ Требевић)
82. Израда социјалне карте
83. Унапређење рада Савјета за безбједност општине Источни Стари Град
84. Јаче руралне заједнице: Изградња локалних капацитета за реаговање на катастрофе и смањење ризика
85. Вањско уређење око Ватрогасног дома на Хреши
86. Набавка специјализованог ватрогасног возила
87. Постављање сензора за мјерење квалитета ваздуха
88. Израда локалног еколошког акционог плана (ЛЕАП)
89. Обиљежавање објеката бројевима - адресни регистар
90. Унапређење друштвеног активизма и дјеловања младих
91. Оснивање локалног омладинског савјета
92. Медијска писменост и млади из руралних подручја
93. Стипендирање студената и подршка талентованим младим
94. Разматрање услова за учествовање младих у програмима размјене
95. Организовање еко-кампа
96. Изградња дјечјег игралишта на Црепољском
97. Развој и унапређење рада спортских организација
98. Подршка такмичењу Куп Источни Стари Град
99. Подршка одржавању различитих културних манифестација

1. Пројекти/активности у оквиру циља *Јачање концепта добре управе*

Назив пројекта/активности: <i>Е-управа (електронска писарница)</i>	
Кратак опис: Свједоци смо свеprisутне дигитализације, тако да концепт е- управе и није у потпуности нов концепт. Ипак, није у одговарајућој мјери присутан у мањим јединицама локалне самоуправе. Дигитална трансформација има снажан потенцијал за унапређење квалитета јавне управе и капацитете да буде генератор помака ка већој ефикасности (доказано у неколико земаља, посебно у Естонији). Имајући у виду да су општине и градови грађанима најближи ниво власти, може се рећи да је локални ниво носилац највећег трансформативног потенцијала у управљању. У почетним фазама, најзначајнији израз дигитализације било би увођење дигиталне писарнице (завођење предмета, додавање допуна и аката на заведене предмете, завођење улазне и излазне поште, архивирање предмета итд). Дигитализација пружа бројне могућности а сигурно ће у годинама које слиједје бити на врху листе приоритета за осавременјевање локалне самоуправе.	
Циљеви пројекта: ➤ Модернизација локалне самоуправе ➤ Креирање интегрисаног система за управљање документацијом ➤ Унапређење односа између грађана и управе	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i> ➤ <i>Општинска управа</i>
Очекивани резултати: • Имплементирана одговарајућа дигитална рјешења (имплементиран систем електронске писарнице) • Олакшани процеси у Општинској управи (и за службенике и грађане)	Индикатори: • Врста и квалитет дигиталног рјешења (апликације и сл.) • Број обухваћених процеса-услуга • Степен задовољства грађана и службеника
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање неопходних средстава</i> • <i>Консултације и анализа различитих дигиталних рјешења</i> • <i>Поступци набавке одговарајућег дигиталног рјешења</i> • <i>Обука запослених</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Влада Републике Српске (Министарство управе и локалне самоуправе), донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Усавршавање запослених у Општинској управи</i>	
Кратак опис: Развој људских ресурса је идентификован као један од оперативних циљева у оквиру стратешког циља јачање концепта добре управе. Континуирано усавршавање је неопходно за запослене у институцијама ма о ком нивоу власти да је ријеч. Босна и Херцеговина је инволвирана у процесе евроинтеграција, а Европска унија, у складу са темељним принципом супсидијарности, посебно акцентује компетенције јединица локалних самоуправа. Пожељно је успоставити одржив систем стручног усавршавања у складу са јасно дефинисаним потребама, како би се допринијело јачању Општинске управе, односно бољој организацији и учинку кроз унапређење компетенција запослених у Општинској управи, али и изабраних представника.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој људских ресурса ➤ Јачање капацитета локалне самоуправе	Циљна група: ➤ <i>Запослени у Општинској управи</i> ➤ <i>Изабрани представници</i>
Очекивани резултати: • Запослени у Општинској управи посједују одговарајућа знања у складу за захтјевима њиховог радног мјеста • Створени услови за перманентан професионални и лични развој	Индикатори: • Број и врста програма усавршавања (обука, семинара и сл.) • Број запослених који су учествовали на неком од облика усавршавања • Степен унапређења радних процеса
Главне активности: • <i>Јасно идентификовање потреба за усавршавањем за одређена радна мјеста</i> • <i>Обезбјеђивање финансијски средстава и/или других облика подршке</i> • <i>Утврђивање који начини усавршавања су најприкладнији и у складу са тим проналажење одговарајућих партнера</i> • <i>Подстицање запослених да самостално истражују какви програми усавршавања постоје, гдје и на који начин се изводе, која је њихова релевантност за конкретно радно мјесто и сл.</i>	
Главни ризици: • Недовољна заинтересованост запослених за усавршавање постојећих и стицање нових знања • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
Министарство управе и локалне самоуправе Републике
Српске, друга тијела са виших нивоа власти, различита
струковна удружења, невладин сектор, домаће и
стране развојне агенције

Општина Источни Стари Град (евентуално и други
партнери)

Пројекат развоја система односа са јавношћу, ефикасне примјене Закона о слободном приступу информацијама и унапређења информисања на подручју општине Источни Стари Град	
Назив пројекта/активности:	
Кратак опис:	
У оквиру овог пројекта сублимиран је већи дио садржине циља који се односи на јачање концепта добре управе. Локална самоуправа у Републици Српској (али и у Босни и Херцеговини у цјелини) је у процесу транзиције и трансформације друштвено-политичког система ка тржишној економији добила нову улогу, битно различиту од оне коју је имала у вријеме планске привреде и договорне економије, због чега су оправдани захтјеви за прилагођавање новом концепту функционисања, односно реализацију задатих циљева локалне самоуправе. Надлежности модерне локалне самоуправе извиру из Европске повеље о локалној самоуправи. Овај пројекат/активност је и израз настојања да се изађе у сусрет захтјевима реформе јавне управе која треба да резултира вишим степеном транспарентности, одговорности и ефикасности уз већи фокус на потребе грађана и привредних субјеката. Основни предуслов за квалитетну партиципацију грађана је достављање одговарајућих информација од стране општинских органа. Реализацијом активности из овог пројекта унапређују се услови за дијалог, јача повјерење у институције и смањује осјећај отуђености грађана од институција (власти) који је све чешћи сентимент у Босни и Херцеговини. Додатно, овим пројектом се промовише одговорност и јача посвећеност свих релевантних локалних субјеката што у коначном доприноси унапређењу рада локалне самоуправе и стварању осјећаја заједништва што такође указује и на његову кохезивну компоненту.	
Циљеви пројекта:	Циљна група:
➤ Ефикаснија, одговорнија и транспарентнија Општинска управа ➤ Унапређење радних процеса ➤ Веће учешће грађана у процесу доношења одлука ➤ Унапређење инструмената комуникације са грађанима	➤ Грађани општине Источни Стари Град ➤ Мјесне заједнице ➤ Јавне институције ➤ Привредни субјекти ➤ Медији
Очекивани резултати:	Индикатори:
• Унапређен систем комуникације између Општине, грађана, мјесних заједница, предузећа и осталих интересних група (<i>stakeholder-a</i>) • Остварен допринос унапређењу имиџа Општине Источни Стари Град	• Број адекватно ријешених захтјева у складу са Законом о слободном приступу информацијама • Број и врста објава које се односе на различите сегменте и активности Општинске управе • Степен задовољства грађана начином рада Општинске управе у погледу комуникације, информисања и учешћа грађана • Број грађана који користе неки од механизма комуникације и учешћа у одлучивању
Главне активности:	
• <i>Спровођење анкете о упознатости грађана са начинима учешћа у процесу одлучивања приликом доношења одлука од стране локалне самоуправе</i> • <i>Анализа резултата анкете (анализа који сегменти дјеловања Општинске управе су приоритетни за грађане, анализа евентуалних приједлога и сл.)</i>	

- *Ревизија постојећих механизма (инструмената) и увођење нових у складу са идентификованим потребама и законским оквиром*
- *Одређивање који запослени (један или више њих) ће бити одговоран за обликовање информација и остале активности у овом домену*
- *Размтрање да се изради одговарајућа Стратегија комуникације*

Главни ризици:

- Незаинтересованост грађана за коришћење усвојених инструмената комуникације
- Неразумијевање механизма на којима почива систем локалне самоуправе
- Политичке опструкције и анимозитети
- Пропусти при обликовању и презентацији информација

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске, Савез општина и градова Републике Српске, невладин сектор, привредни субјекти, медији	Носилац пројекта/имплементација/ мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Услуге и процедуре путем интерактивне општинске веб- странице</i>	
Кратак опис: Адекватно дизајнираном веб страницом, креирањем одговарајућих садржаја, интеракцијом, односно двосмјерном комуникацијом, обезбјеђује се виртуелна присутност као кључан елемент у савременом свијету комуникација. Постојећа веб-страница општине Источни Стари Град недавно је редизајнирана али још увијек постоји простор за побољшање (доступност што више различитих информација, бољи преглед, садржајнији материјал, пружање одређених услуга гдје за то постоје законски и други услови). У сарадњи са запосленима, потребно је осигурати информације о процедурама за остваривање одређених права као и могућност приступа одређеним обрасцима електронским путем. Грађанима треба да буде доступно постављање одређених питања и коректно извјештавање путем веб- странице. Веб- страницу је потребно редовно ажурирати и освјезавати актуелним информацијама, како о локалној самоуправи, тако и о привредном, друштвеном, културном и спортском животу у Источном Старом Граду. Пожељно је такође да један «мени» на општинској интернет страници буде резервисан за презентацију свих услова за инвестирање како би се омогућило да инвеститори/потенцијални инвеститори лако пронађу све релевантне информације.	
Циљеви пројекта: ➤ Ефикаснија, одговорнија и транспарентнија Општинска управа ➤ Видљивост Општине у виртуелном свијету ➤ Подизање имиџа и препознатљивости Општине ➤ Промовисање потенцијала у различитим областима	Циљна група: ➤ <i>Становници општине Источни Стари Град</i> ➤ <i>Корисници услуга Општинске управе</i> ➤ <i>Потенцијални инвеститори</i> ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Различите категорије јавности</i>
Очекивани резултати: • Садржајна и редовно ажурирана општинска веб-страница • Ефикасна комуникација Општинске управе са грађанима и различитим категоријама јавности • Олакшан приступ информацијама	Индикатори: • Број и категорија информација доступних на веб страници • Број образаца доступних за преузимање • Број посјета • Број посланих порука од стране грађана
Главне активности: • <i>Анализа услуга и информација које нуди постојећа веб- страница</i> • <i>Разматрање могућности за редизајнирање постојеће веб-странице</i> • <i>Дефинисање политике веб - презентације у погледу: администрирања процеса и начина извјештавања, врсте и садржаја информација, начина комуникације са представницима општинске администрације и сл.</i> • <i>Континуирана анализа могућности за унапређење у овој области</i>	
Главни ризици: • Нема	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, предузећа и институције са подручја општине Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, невладине организације, медији

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Усклађивање општинских аката</i>	
Кратак опис: Област локалне самоуправе у Републици Српској налази се у озбиљном транзиционом процесу. Законом о локалној самоуправи предвиђене су различите измјене које у појединим јединицама локалне самоуправе захтијевају предузимање различитих активности како би се изашло у сусрет испостављеним захтјевима. Очигледно је да је наредни период резервисан за потпуну консолидацију свих равни функционисања система локалне самоуправе, што је уједно и прилика за све општине да измјене старе акте и донесу нове за све релевантне области. Пројектом усклађивања односно новелирања општинских аката извршиће се законско усклађивање општинских прописа са прописима вишег реда, односно републичким и државним прописима, са циљем остваривања максималне законитости у раду општинских органа и служби. То подразумијева ревизију свих релевантних општинских аката, односно уграђивање захтјеваних измјена, али и разматрање који сегменти функционисања се могу унаприједити без обзира да ли прописи вишег реда то захтијевају.	
Циљеви пројекта: ➤ Ефикасан и законит рад Општинске управе ➤ Освјежавање свих релевантних радних процеса	Циљна група: ➤ <i>Општинска управа</i> ➤ <i>Све категорије корисника услуга Општинске управе</i>
Очекивани резултати: • Сва општинска акта усклађена су са прописима вишег реда • Обезбјеђено синхронизовано дјеловање свих запослених	Индикатори: • Вријеме уложено у процес усклађивања и доношења нових прописа • Број и врста аката који су измјењени • Број и врста нових аката
Главне активности: • <i>Формирање комисије (комисија) за усклађивање општинских прописа</i> • <i>Ревизија и усклађивање општинских прописа са прописима вишег реда (проналажење релевантних прописа, анализа усклађености, израда нових докумената итд.)</i>	
Главни ризици: • Грешке у тумачењу прописа вишег реда	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Влада Републике Српске (ресорна министарства)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Успостављање система финансијског управљања и контроле</i>	
Кратак опис: Финансијско управљање и контрола представља свеобухватан систем интерних контрола које успостављају руководиоци, а спроводе сви запослени, пружа разумну сигурност да се буџетска и друга средства користе законито, правилно и етично, економично, ефективно и ефикасно ради остварења циљева корисника. Систем финансијског управљања и контроле може служити и као један од инструмената унапређења транспарентности и законитости пословања јавне управе. Успостављање овог система је изузетно значајно а и испостављено је и као један од захтјева у процесу придруживања Европској унији. У преговарачком поглављу 32 (Финансијски надзор) интерна финансијска контрола је једна од четири области овог поглавља, а обавезе у овој области дефинисане су и у члану 90. Споразума о стабилизацији и придруживању (Сарадња у области ревизије и финансијске контроле). Да је ова област изузетно значајна, говори и њено мјесто у новом <i>кластер</i> приступу преговарачким поглављима. Поглавља су груписана у шест кластера а ова област је сврстана у први (<i>Fundamentals</i>). Обвезници успостављања овог система су сви субјекти у складу са чланом 2. Закона о систему интерних финансијских контрола у јавном сектору Републике Српске.	
Циљеви пројекта: ➤ Правилно, економично, ефикасно и ефективно коришћење буџетских и других средстава ➤ Усмјеравање процеса и повећање нивоа квалитета услуга корисника јавних средстава ➤ Усклађеност пословања са законима, прописима, политикама, плановима и процедурама	Циљна група: ➤ <i>Запослени у Општинској управи</i> ➤ <i>Све категорије корисника услуга Општинске управе</i>
Очекивани резултати: • Успостављен одговарајући систем финансијског управљања и контроле са свим припадајућим елементима	Индикатори: • Квалитет успостављеног система • Степен унапређења управљања и одлучивања • Степен унапређења квалитета услуга
Главне активности: • <i>Именовање запосленог који ће бити одговоран за финансијско управљање и контролу</i> • <i>Самопројена релевантних елемената финансијског управљања и контроле</i> • <i>Потврђивање / евентуално редефинисање мисије, визије и циљева</i> • <i>Попис и опис пословних процеса који се спроводе у Општинској управи, односно састављање књиге пословних процеса</i> • <i>Идентификовање и пројена ризика, те израда стратегије управљања ризицима</i> • <i>Анализа постојећих облика контроле и утврђивање које контролне механизме је потребно успоставити</i> • <i>Доношење и праћење спровођења плана за отклањање недостатака унутрашњих контрола</i>	

• Достављање извјестаја Централној јединици за хармонизацију у прецизно дефинисаним временским интервалима	
Главни ризици: • Грешке у процесу успостављања система финансијског управљања и контроле • Недовољна заинтересованост запослених	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Министарство финансија Републике Српске (Централна јединица за хармонизацију)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Израда Акционог плана за равноправност полова</i>	
Кратак опис: Читајући различите законе и стратегије може се рећи да је родна равноправност гарантована у многим документима. Међутим, достизање пуне родне равноправности је озбиљан изазов за Босну и Херцеговину, а посебно за руралне области. Институције имају најважнију улогу у стварању услова за родну равноправност, односно отклањање дискриминације по основу пола односно рода, а која постоји у многим друштвеним сферама. То се постиже кроз усвајање родно одговорних јавних политика и прописа, и још важније: кроз њихово спровођење. Кроз овај пројекат био би примијењен инструмент родне анализе у различитим областима и процесима, укључујући и родно одговорно буџетирање. Достизање пуне равноправности полова је и посебан циљ Агенде 2030 (Циљ бр.5 од укупно 17 Глобалних циљева за одржив развој).	
Циљеви пројекта: ➤ Јачање концепта равноправности полова у руралним заједницама ➤ Израда одговарајућег локалног инструмента у области равноправности полова	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Општинска управа</i> ➤ <i>Организације цивилног друштва</i>
Очекивани резултати: • Израђен и усвојен квалитетан Акциони план у домену равноправности полова • Унапређена равноправност полова на локалном нивоу	Индикатори: • Квалитет Акционог плана и предвиђени механизми имплементације • Врста мјера којима ће се интервенисати у области равноправности полова
Главне активности: • <i>Доношење одлуке о изради документа</i> • <i>Именовање координатора и радне групе која ће израдити документ</i> • <i>Прикупљање релевантних података и израда документа</i> • <i>Усвајање документа</i> • <i>Имплементација, мониторинг и евалуација</i>	
Главни ризици: • Организационе и кадровске лимитираности • Незаинтересованост појединих категорија које би требале учествовати у процесу израде документа • Лоша имплементација	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, организације цивилног друштва, Гендер Центар Републике Српске	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Партиципативно буџетирање</i>	
Кратак опис: Буџети су дуго посматрани као нешто о чему искључиво одлучују начелници, одборници и службеници одјељења за финансије. Партиципативно буџетирање је релативно нов алат за креирање и спровођење јавних политика на локалном нивоу. Ипак, потребно је истаћи да приликом креирања и усвајања "класичног" буџета, правило је да се води рачуна о приоритетним пројектима. Партиципативно буџетирање не треба посматрати као неко епохално откриће. То је више једна нова димензија која приближава грађане доносиоцима одлука (али и обратно). Партиципативно буџетирање је својеврстан процес који подстиче локално становништво да се укључи у одређивање приоритета и расподјелу буџетских средстава. Поента овог механизма је да се један дио буџета одвоји за ове намјене. То посебно може доћи до изражаја када постоје два или више локалних пројеката/активности које је пожељно реализовати у исто вријеме а постоје буџетске лимитираности. Ово је врло честа ситуација у малим локалним заједницама и тада се може користити овај алат. Грађани тада директно одлучују (путем гласања на друштвеним мрежама и сл.). Такође, грађани предлажу и своје пројектне приједлоге а потом се прави финална листа и приступа "гласању". Постоје и модалитети да се партиципативно буџетирање спецификује, односно да се односи на посебне друштвене групе (млади, жене итд.). Чињеница је да, за разлику од већих општина, мале општине немају довољно простора за партиципативно буџетирање. Ипак, имајући у виду да овај алат значајно доприноси приближавању грађана и власти, јачању демократских процеса и унапређивању социјалне кохезије на локалном нивоу, пожељно је да се повремено организују "акције партиципативног буџетирања". Општина Источни Стари Град, иако мала, настоји дати допринос остварењу Глобалних циљева одрживог развоја. Партиципативно буџетирање је у суштини партнерство грађана и власти, а то је у складу са Циљем 17: Партнерством до циљева.	
Циљеве пројекта: ➤ Јачање демократских процеса и социјалне кохезије ➤ Укључивање грађана у процесе доношења одлука	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Изабрани пројекти путем партиципативног буџетирања • Ојачано партнерство локалних власти и грађана	Индикатори: • Број грађана (разврстано по различитим критеријима) укључених у процесе партиципативног буџетирања • Број кандидованих пројектних приједлога • Број и врста одабраних пројектних приједлога
Главне активности: • <i>Представљање концепта партиципативног буџетирања локалном становништву</i> • <i>Одабир техника партиципативног буџетирања</i> • <i>Кандидовање и одабир пројектних приједлога</i> • <i>Реализација одабраних пројеката/активности</i> • <i>Евалуационе активности са препорукама за унапређење процеса партиципативног буџетирања</i>	
Главни ризици:	

- Незаинтересованост локалног становништва
- Буџетске лимитираности

<i>Партнер(и)</i> Општина Источни Стари Град, локално становништво	<i>Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:</i> Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Унапређење сарадње између Општинске управе и мјесних заједница</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град састоји се од четири мјесне заједнице: МЗ Булози, МЗ Вучја Лука, МЗ Требевић, МЗ Хреша. Креирање одговарајућег аранжмана сарадње између Општинске управе и мјесних заједница је први корак у процесу јачања дијалога између Општинске управе и грађана. То значи да је пожељно изградити одговарајући програм у којем ће се јасно прецизирати начин сарадње између Општинске управе и мјесних заједница. Потребно је испитати какав је тренутни однос на релацији Општинска управа-мјесне заједнице и обратно, и у складу са добијеним налазима утврдити инструменте којима ће се унаприједити сарадња. Услијед чињенице да се раду и улози мјесних заједница посвећује све већа пажња, у Босни и Херцеговини се све чешће имплементирају пројекти који у фокусу имају улогу мјесних заједница. Они се углавном имплементирају под окриљем страних развојних агенција или амбасада. Општина Источни Стари Град ће размотрити могућности евентуалне пријаве за учешће на сличним пројектима у будућем периоду.	
Циљеви пројекта: ➤ Виши степен учешћа грађана у раду локалне самоуправе ➤ Јачање дијалога између Општинске управе и мјесних заједница ➤ Унапређење транспарентности рада Општинске управе	Циљна група: ➤ <i>Мјесне заједнице</i> ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Општинска управа</i>
Очекивани резултати: • Креирани одговарајући аранжмани сарадње између Општинске управе и мјесних заједница • Обезбјеђен виши степен учешћа грађана у процесима одлучивања • Продубљен осјећај заједништва код свих локалних актера	Индикатори: • Начин сарадње између Општинске управе и мјесних заједница • Број и врста активности које спроводе мјесне заједнице • Степен учешћа грађана у активностима које спроводе мјесне заједнице
Главне активности: • <i>Прикупљање података о односу Општинске управе према мјесним заједницама</i> • <i>Прикупљање података о односу мјесних заједница према Општинској управи</i> • <i>Давање препорука за побољшање сарадње и координације</i> • <i>Разматрање сврсисходности оснивања мјешовитог савјетодавног одбора у којем би били заступљени представници Општинске управе и мјесних заједница</i> • <i>Дефинисање процеса и процедура интерним актима</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост грађана и представника мјесних заједница	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, мјесне заједнице, Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Размјена искустава и умрежавање са другим јединицама локалне самоуправе</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град већ има добру сарадњу са сусједним општинама из оба ентитета, а један од циљева овог пројекта је и унапређење постојеће сарадње. Општина Источни Стари Град је у протеклом периоду интензивирала односе са неколико општина из Србије. Овај пројекат може се посматрати као један од сегмената интензивирања међуопштинске, међуентитетске и прекограничне сарадње. Подстицање различитих модалитета сарадње у складу је са актуелним трендовима у менаџменту локалне самоуправе. То подразумева обезбјеђивање свеобухватне и координиране размјене искустава и умрежавање са јединицама локалне самоуправе али и другим организацијама. Пројекат се не ограничава само на субјекте у Републици Српској, односно Федерацији БиХ, него ће укључивати и тражење партнера у сусједним земљама (не само у Србији). Осим тога, један од циљева је успостављање сарадње и са јединицама локалне самоуправе из држава чланица Европске уније, како би се преузеле добре праксе из менаџмента локалне самоуправе, са посебним акцентом на мање, рубне општине. Тежиће се успостављању различитих аранжмана сарадње на свим равнима друштвеног, економског, културног, образовног и спортског дјеловања.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење сарадње са јединицама локалне самоуправе и другим организацијама у земљи и иностранству ➤ Размјена искустава ➤ Унапређење рада Општинске управе и свих других институција и удружења на подручју општине Источни Стари Град	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Општинска управа</i> ➤ <i>Друге институције</i> ➤ <i>Удружења (културно-умјетничка друштва, спортски клубови итд.)</i>
Очекивани резултати: • Интензивирани различити облици међуопштинске, међуентитетске и прекограничне сарадње • У раду Општинске управе и других институција и удружења имплементирани обрасци добрих пракси	Индикатори: • Број посјета између партнера • Број заједничких пројеката/активности • Број потписаних споразума и других аранжмана сарадње • Степен унапређења рада Општинске управе и свих других институција и удружења на подручју општине Источни Стари Град
Главне активности: • <i>Идентификовање кључних области сарадње</i> • <i>Истраживање путем различитих канала који субјекти могу бити партнери за различите области</i> • <i>Остваривање контакта са потенцијалним партнерима и креирање адекватног аранжмана сарадње</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост потенцијалних партнера	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, сви остали заинтересовани субјекти у земљи и иностранству без обзира из ког сектора долазе	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Пројекти/активности у оквиру циља: *Убрзан привредни развој*

Назив пројекта/активности: <i>Креирање локалног регистра у сектору пољопривреде</i>	
Кратак опис: Овај пројекат подразумева активности прецизног утврђивања података у сектору пољопривреде (карактеристике земљишта, сточни фонд, културе које се узгајају, пољопривредна механизација итд.). Пољопривреда је идентификована као један од четири кључна сектора и стога је неопходно имати што прецизније податке у овој области. Регистар би био израђен и у дигиталној форми како би се омогућила боља прегледност али и лакши унос података.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за стратешко планирање у пољопривредном сектору ➤ Утврђивање прецизних података у свим подсекторима	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Пољопривредници</i> ➤ <i>Општински управа</i>
Очекивани резултати: • Креиран одговарајући Регистар у сектору пољопривреде • Дат допринос стратешком планирању у пољопривредном сектору	Индикатори: • Врста и квалитет израђеног Регистра • Број обухваћених категорија
Главне активности: • <i>Теренске активности прикупљања података</i> • <i>Креирање одговарајућег формата (програма за регистар)</i> • <i>Унос података</i> • <i>Аналаза и класификација података</i> • <i>Ажурирање</i>	
Главни ризици: • Пропусти у теренским активностима	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Фондација за привреду и рурални развој	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Паметна пољопривреда - увођење дигиталних алата</i>	
Кратак опис: Евидентна је потреба јачања руралних екосистема како би се подстакло развој стартапа у руралним подручјима и подигао ниво конкурентности пољопривредног сектора. Прогнозе су да ће у наредних 30 година глобална "потражња за храном" порасти за 70 %. То је и разлог зашто иновативна рјешења у пољопривреди добијају све више на значају. Све више се говори о тзв. дигиталној или паметној пољопривреди која подразумијева развој различитих сервиса и алата којима се прикупљају, чувају, анализирају и дијеле подаци у пољопривредном сектору са основним циљем оптимизације производње хране. Сврха увођења дигиталних рјешења у овом сектору је стварање оквира за доношење квалитетних одлука у производним процесима као и за креирање тржишних и инвестиционих стратегија на локалном, регионалном и другим нивоима. Иновативна рјешења могу наћи своје мјесто у различитим сегментима пољопривредне производње. Развој тих рјешења је можда сувише амбициозан за мале општине, међутим могуће је креирати партнерства са другим субјектима како би се развили дигитални алати који ће допринијети јачању конкурентности пољопривредног сектора.	
Циљеви пројекта: ➤ Подршка развоју руралне економије ➤ Увођење дигиталних рјешења у пољопривредни сектор ➤ Повећање прихода од пољопривреде	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Општинска управа</i> ➤ <i>Приватни сектор</i> ➤ <i>Организације цивилног друштва</i>
Очекивани резултати: • Развијени различити дигитални алати • Остварена оптимизација пољопривредне производње и већи приход	Индикатори: • Број и врста новокреираних дигиталних алата • Степен унапређења пољопривредне производње • Процент увећања прихода
Главне активности: • <i>Укључивање више актера из различитих сектора како би се испитале могућности увођења дигиталних рјешења у сектор пољопривреде</i> • <i>Идентификација оптималних рјешења</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Процедура избора субјекта који ће развити тражене дигиталне алате</i> • <i>Активности имплементације релевантних рјешења, обуке и анимације</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Пропусти у идентификовању оптималних дигиталних рјешења	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, пољопривредна газдинства, Фондација за привреду и рурални развој, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / партнери

Назив пројекта/активности: Унапређење сточарске производње	
Кратак опис: Циљ овог пројекта је повећање бројног стања грла крупне и ситне стоке те пољопривредних производа, оснивањем мини фарми и укрупњавањем постојећих индивидуалних пољопривредних газдинстава како би се у одговарајућој мјери искористили потенцијали у пољопривредном сектору. Реализација овог пројекта допринијела би и бољем позиционирању овог сектора у тржишним координатама, а све у складу са принципима одрживог руралног развоја.	
Циљеви пројекта: ➤ Искориштавање компаративних предности општине Источни Стари Град ➤ Унапређење сточарске производње ➤ Повећање запослености ➤ Раст прихода од пољопривредне дјелатности	Циљна група: ➤ Индивидуални пољопривредни произвоачи ➤ Удружење пољопривредника Источни Стари Град и други релевантни субјекти
Очекивани резултати: • Основане мини фарме • Повећана запосленост • Створени услови за инвестирање у овој области • Остварено повећање прихода од пољопривреде • Обезбјеђени услови за пословно увезивање са крупним откупљивачима • Остварено одговарајуће позиционирање на релевантном тржишту • Ефикаснији рад Удружења пољопривредника Источни Стари Град и других релевантних субјеката	Индикатори: • Процент увећања броја грла крупне и ситне стоке • Процент увећања броја пољопривредних газдинстава • Процент увећања броја мини фарми • Степен присуства на релевантном тржишту • Степен унапређења круцијалних активности субјеката из области пољопривреде
Главне активности: • Обезбјеђивање финансијских средстава • Израда студије о стању и могућностима развоја сточарске производње на подручју општине Источни Стари Град • Анализа релевантног тржишта и испитивање могућности за адекватно позиционирање на истом • Промоција сточарства као пољопривредне гране са значајним потенцијалом на подручју општине Источни Стари Град	
Главни ризици: • Недостатк финансијских средстава • Неуређено тржиште пољопривредних производа • Ниске цијене откупа	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Фондација за привреду и рурални развој, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, друга релевантна тијела са виших нивоа власти, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град / Фондација за привреду и рурални развој

Назив пројекта/активности: <i>Изградња и опремање мини сиране</i>	
Кратак опис: Основна сврха овог пројекта је искориштавање потенцијала доминантно руралних општина са посебним акцентом на пољоприведу и туризам будући да ова два сектора могу генерисати одрживи развој руралних подручја. Пројектом је предвиђена изградња (или уређивање једног од постојећих објеката), односно набавка и инсталација потребне опреме како би се створили потребни услови за производњу квалитетног сира. У периоду од посљедњих десет година значајно је унапређен сточни фонд а овим пројектом би се додатно интензивирала сточарска производња и поставиле основе за организовану локалну производњу млијека и млијечних производа чиме се даје снажан импулс развоју руралне економије. Постоји још један битан разлог који иде у прилог оправданости иницирања и реализације овог пројекта. Општина Источни Стари Град, иако популационо најмања општина града Источно Сарајево, већ је препозната као туристичка дестинација. Требевић се убрзано развија, а постоје могућности за развој различитих облика туризма и у осталим мјесним заједницама. Иако се на први поглед не види веза између туризма и пројекта мини сиране, она итекако постоји. Најважнији сегмент руралног развоја у нашој регији је стварање услова за ефикасно повезивање пољопривреде и туризма, а суштина свих бенефита повезаности пољопривреде и туризма је могућност да храна која се произведе буде пласирана путем канала које нуди туристички сектор. То би имало позитивне импликације на више равни, посебно у смислу креирања нових радних мјеста, односно унапређења квалитета живота руралног становништва.	
Циљеви пројекта: ➤ Допринос развоју руралне економије подизањем конкурентности и одрживости сектора пољопривреде кроз стварање услова за производњу и пласман финалних пољопривредних производа ➤ Раст прихода од пољопривредне дјелатности ➤ Диверсификација пољопривредне производње ➤ Допринос смањењу незапослености – стварање услова за запошљавање локалног становништва ➤ Јачање капацитета и подизање нивоа знања пољопривредних произвођача уз стварање основе за динамичан развој мултифункционалне пољопривреде	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредници</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Изграђена и опремљена мини сирара • Створени услови за прераду млијека и производњу финалних производа (набављена одговарајућа опрема) • Унапређене вјештине пољопривредних произвођача • Креирана нова радна мјеста	Индикатори: • Површина објекта, врста и квалитет опреме • Капацитет (300 литара) • Врста и квалитет произведеног сира • Врста и број реализованих обука, број учесника • Број новокреираних радних мјеста (најмање 2 као директан резултат пројекта)
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Изградња новог (плус припадајуће процедуре) или опрема постојећег објекта</i> • <i>Набавка и инсталација потребне опреме (лактофризи, дупликатори, пнеуматске пресе итд.)</i> • <i>Организовање обука</i>	

• Промотивне активности	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, пољопривредни субјекти (нпр. Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град), Фондација за привреду и рурални развој, Град Источно Сарајево, Министарство пољопривреде шумарства и водопривреде Републике Српске, домаће и стране развојне агенције, други донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Програм подршке изградњи прерађивачких капацитета у пољопривреди</i>	
Кратак опис: Унапређење пољопривредне производње подразумијева и изградњу прерађивачких капацитета, у циљу стварања већег дохотка и повећања запослености, а на основу веће примарне пољопривредне производње. Изградња прерађивачких капацитета у пољопривреди те подизање пољопривредне производње на виши ниво један је од приоритета/ циљева актуелног Стратешког плана развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске. У складу са тим, изградња прерађивачких капацитета би допринијела подизању конкурентности пољопривредног сектора што би резултирало и у повећању прихода од пољопривреде и позиционирало пољопривредну производњу као једну од окосница развоја руралне економије.	
Циљеви пројекта: ➤ Подршка развоју руралне економије ➤ Подизање нивоа конкурентности пољопривредног сектора ➤ Повећање прихода од пољопривреде	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Остале категорије становништва</i>
Очекивани резултати: • Унапређени прерађивачки капацитети • Остварен раст броја пољопривредних газдинстава која могу комерцијализовати пољопривредне производе • Увећан сточни фонд • Повећан удио обрадивих површина • Диверсификована пољопривредна производња	Индикатори: • Број и врста новоизграђених капацитета • Процент увећања сточног фонда • Процент увећања удјела обрадивог земљишта • Степен диверсификације пољопривредне производње
Главне активности: • <i>Контакти са пољопривредницима са циљем прецизне идентификације потреба на основу које би се прецизирале све неопходне појединости</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Активности изградње прерађивачких капацитета</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Недовољна заинтересованост пољопривредних произвођача	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Фондација за привреду и рурални развој, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, пољопривредна газдинства, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град,	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

други пољопривредни субјекти, домаће и стране развојне агенције	

Назив пројекта/активности: <i>Подстицање развоја пчеларства</i>	
Кратак опис: Пчеларство је традиционална пољопривредна грана, а с обзиром на природне карактеристике, на територији општине Источни Стари Град постоји могућност значајне производње висококвалитетног меда (ливадског и шумског). Осим меда, могу се производити и матична млијеч, прополис, полен, восак и пчелињи отров који имају значајну улогу у исхрани и очувању здравља. Циљ овог пројекта је да домаће становништво препозна многобројне користи од производње меда, гдје нису потребна велика улагања, а производња омогућава значајне приходе.	
Циљеви пројекта: ➤ Створити услове за максималну искористивост природних ресурса ➤ Диверсификација пољопривредне производње ➤ Стварање услова за самозапошљавање локалног становништва ➤ Повећање прихода од пољопривреде	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Остале категорије становништва</i>
Очекивани резултати: • Пчеларство позиционирано као значајна грана пољопривреде (повећан број произвођача меда) • Створени услови за комерцијализацију производа • Створени услови за брендирање локалног производа • Осигурано учешће на релевантним сајмовима • Остварено повећање прихода	Индикатори: • Број произвођача • Број кошница • Број учешћа на релевантним сајмовима • Процент увећања прихода
Главне активности: • <i>Стварање базе података о постојећим и потенцијалним произвођачима меда</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Испитивање могућности да се у сарадњу са различитим организацијама (италијанско удружење <i>Insieme per Sarajevo</i> и различите развојне агенције) укључи и област пчеларства</i> • <i>Спровођење потребних едукација</i> • <i>Институционално увезивање и координација са надлежним тијелима виших нивоа власти</i>	
Главни ризици: • Недостатак потребних знања и вјештина потенцијалних произвођача • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост локалног становништва	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и

Општина Источни Стари Град, Министарство пољопривреде шумарства и водопривреде Републике Српске, Удружење пчелара Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, домаће и стране развојне агенције	евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Производња љековитог и ароматичног биља</i>	
Кратак опис: Љековито и ароматично биље има потенцијал да значајно допринесе развоју локалне економије и то посебно у доминантно руралним подручјима као што је Источни Стари Град. Иако не постоје прецизни статистички подаци, процјењује се да у Босни и Херцеговини има преко 700 врста љековитог и ароматичног биља, од чега се експлоатише само њих 200. Пројектом је предвиђено испитивање могућности узгоја љековитог и ароматичног биља у складу са агроеколошким условима на подручју општине Источни Стари Град. Актуелни трендови у овој области показују пораст потражње за љековитим и ароматичним биљем од стране фармацеутске, козметичке и прехранбене индустрије. Процјене су да је данас трећина активних твари у лијековима биљног поријекла, док годишњи приход у овој области на свјетском нивоу износи 30 милијарди евра. Економске анализе показују да се активности у овој области вишеструко исплате јер захтијевају минимална улагања уз кратак период поврата инвестиције.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој руралних подручја ➤ Диверсификовање пољопривредне производње ➤ Повећање прихода од пољопривреде	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Остале категорије становништва</i>
Очекивани резултати: • Регистрована пољопривредна газдинства за овај вид производње • Створени услови за ефикасну комерцијализацију • Створени услови за пословно увезивање са великим откупљивачима • Остварено повећање запослености	Индикатори: • Број регистрованих узгајивача љековитог и ароматичног биља • Број и врста одгојених биљака • Ниво остварених прихода
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Израда студије о могућностима и исплативости производње љековитог и ароматичног биља</i> • <i>Испитивање релевантног тржишта</i> • <i>Подстицање пољопривредника и локалног становништва за овај вид производње</i> • <i>Формирање базе података о потенцијалним узгајивачима с циљем реализације потребних едукација</i> • <i>Испитивање могућности да се у сарадњу са различитим организацијама (италијанско удружење <i>Insieme per Sarajevo</i> и различите развојне агенције) укључи и производња љековитог и ароматичног биља</i> • <i>Институционално увезивање и координација са надлежним тијелима са виших нивоа власти ради испитивања могућности субвенционисања</i>	
Главни ризици	

• Недостатак потребних знања и вјештина потенцијалних произвођача • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост локалног становништва	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, <i>Аполон д.о.о.</i>, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Подстицање производње здраве хране</i>	
Кратак опис: Овим пројектом је предвиђено испитивање могућности производње здраве хране, односно органских производа на подручју општине Источни Стари Град. Будући да је општина Источни Стари Град претежно рурално подручје, ваљало би испитати могућности за производњу здраве хране у складу са актуелним трендовима у овој области. Додатни мотив представља и чињеница да су у појединим земљама Европске уније методе органске пољопривреде показале одличне резултате у погледу очувања земљишног биодиверзитета, очишћења воде и земљишта од пестицида и вјештачких ђубрива што је поуздан индикатор да овакав начин производње има снажну еколошку компоненту, односно да је у потпуности компатибилан са принципима одрживог развоја.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој руралних подручјау складу са принципима одрживог развоја ➤ Повећање обрадивих површина ➤ Диверсификовање пољопривредне производње	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i>
Очекивани резултати: • Повећан ниво запослености • Остварени услови за комерцијализацију / брендирање производа • Повећан приход од пољопривреде • Виши степен заштите животне средине	Индикатори: • Обрадиве површине за овај вид производње у ha • Број регистрованих произвођача • Ниво остварених прихода • Степен присутва на релевантном тржишту • Степен унапређења кључних еколошких параметара
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Израда студије о могућностима и исплативости производње здраве хране</i> • <i>Испитивање релевантног тржишта</i> • <i>Подстицање пољопривредника за овај вид производње</i> • <i>Формирање базе података о потенцијалним произвођачима здраве хране</i> • <i>Институционално увезивање и координација са надлежним тијелима са виших нивоа власти ради испитивања могућности субвенционисања</i>	
Главни ризици: • Недостатак знања и вјештина потенцијалних произвођача • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост становништва	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ЈП МИЉАЦКА ИСГ (д.о.о.), Министарство пољопривреде шумарства и водопривреде Републике Српске, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈП МИЉАЦКА ИСГ д.о.о.

Назив пројекта/активности: <i>Подстицај развоју пољопривредне производње у затвореном простору (стакленици и пластеници)</i>	
Кратак опис: Прије само двије године, пољопривредна производња у затвореном простору није била заступљена на подручју општине Источни Стари Град. У претходном периоду је набављено више десетина пластеника и овај облик пољопривредне производње постаје све популарнији. Пластеничку производњу одликује интензиван начин узгоја одређених култура што резултира већим приносом у односу на друге врсте пољопривредне производње. Уз добру организацију, овакав облик производње може бити високо профитабилан, будући да се у пластеничким условима могу постићи и до три пута бољи резултати у односу на класичан облик пољопривредне производње. Потребно је анализирати потребе тржишта и сходно томе планирати производњу воћа, поврћа и других пољопривредних култура, уз пружање помоћи заинтересованом становништву у проналаску средстава за организовање оваквог облика производње (подизање стакленика или пластеника) као и у организовању одређених едукативних аранжмана (консултативна помоћ и слично).	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење пољопривредне производње ➤ Повећање приноса	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредна газдинства</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Интензивирани пољопривредна производња • Пораст прихода од пољопривредне дјелатности • Пораст запослености • Оснажен тржишни пласман	Индикатори: • Број функционалних пластеника-стакленика • Број пољопривредника који су уложили сопствена средства у пластеничку (стакленичку) производњу • Процент увећања удјела обрађених пољопривредних површина • Процент увећања приноса • Количина производа пласираних на тржиште • Број едукативних (консултативних) програма
Главне активности: • <i>Анализа услова за пољопривредну производњу у заштићеним условима</i> • <i>Обезбјеђивање средстава за набавку пластеника и стакленика</i> • <i>Едукација пољопривредника о предностима и недостацима оваквог облика производње</i> • <i>Пласирање полупроизвода и готових производа на тржиште</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост пољопривредника	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, ЈП МИЉАЦКА ИСГ (д.о.о.), Фондација за привреду и рурални развој, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / Фондација за привреду и рурални развој

Назив пројекта/активности: <i>Промоција заштите географског поријекла и брендирања производа са подручја општине Источни Стари Град</i>	
Кратак опис: У готово свим областима све је већа конкуренција а то се посебно односи на пласман прехранбених производа. Све више се цијене традиционални производи чије посебне карактеристике произлазе из вриједности њихових састојака, начина производње и прераде, те поднебља из којег долазе. Један од главних разлога зашто је пожељно предузети активности заштите географског поријекла, односно брендирати производе, лежи у чињеници да производи који носе једну од регистрованих ознака су траженији на тржишту а истовремено спадају и у производе више ценовне категорије. Такође, директна веза производа са одређеним географским подручјем даје препознатљивост том подручју. Из наведеног имплицира да заштита географског поријекла може бити и у функцији руралног развоја јер заштита географског поријекла и промоција производа који имају одређене особине могу значајно допринијети руралној економији тако што ће активирати искориштавање потенцијала у различитим секторима. Процес заштите географског поријекла производа и брендирање у Босни и Херцеговини (али и у земљама региона) је још увијек на почетку и овај пројекат је усмјерен на његово оснаживање, односно стимулисање пољопривредних произвођача са подручја општине Источни Стари Град да предузму активности заштите/брендирања како би постигли конкурентност на домаћем, али и међународном тржишту. Пројекат подразумијева подизање нивоа свијести о предностима заштићеног производа, представљање примјера из праксе као и предочавање критеријума које је потребно испунити.	
Циљеви пројекта: ➤ Подизање нивоа свијести о предностима заштите географског поријекла, односно о предностима брендирања производа ➤ Стимулисање пољопривредних произвођача да заштите, односно брендирају одређени производ ➤ Подршка развоју руралне економије	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Остали заинтересовани субјекти</i>
Очекивани резултати: • Пољопривредни произвођачи су упознати са предностима које пружа заштита географског поријекла и вољни да предузму одговарајуће кораке у том смјеру • Одређени производи су брендирани, односно извршен је процес заштите географског поријекла • Створени су услови за одговарајући пласман пољопривредних и других производа са подручја општине Источни Стари Град	Индикатори: • Степен заинтересованости пољопривредних произвођача и осталих субјеката да заштите своје производе • Број брендираних производа, односно производа са ознаком географског поријекла
Главне активности: • <i>Анализирање и истраживање релевантног тржишта (тржишта пољопривредних али и других производа)</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Едукације и семинари за пољопривредне произвођаче</i> • <i>Размјена искустава са произвођачима који су већ заштитили своје производе</i> • <i>Мотивисање произвођача да заштите свој производ</i> • <i>Помоћ при осмишљавању дизајна логотипа,</i>	

<i>заштитних знакова, етикета, амбалаже и сл.</i> • <i>Промоција заштићених производа</i>	
Главни ризици: • Недовољна заинтересованост произвођача	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Привредна комора Републике Српске, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, ЈП <i>МИЉАЦКА ИСГ</i> (д.о.о.), Фондација за привреду и рурални развој, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, друга релевантна тијела са виших нивоа власти, домаће и стране развоје агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Набавка хладњача и сушара за воће и љекобиље</i>	
Кратак опис: За одговарајући развој пољопривредног сектора неопходно је примјењивати савремене технологије складиштења и чувања производа. На подручју општине Источни Стари Град не постоје изграђени капацитети за финалну прераду воћа и љекобиља и стога би изградња, односно набавка хладњача и сушара за воће и љекобиље омогућила пољопривредним произвођачима да воће и љекобиље са свог посједа упуте на даљу прераду, паковање и сл. Постојање хладњача и сушара одговарајућих капацитета било би један од фактора експанзије пољопривредне производње. Овај пројекат је такође у функцији диверсификације пољопривредне производње.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за финалну производњу воћа и љекобиља ➤ Боље кориштење расположивих сировина ➤ Повећање интереса локалног становништва за узгој воћа и сакупљање љекобиља	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Омогућени услови за финалну производњу воћа и љекобиља • Локално становништво подстакнуто да сакупља љекобиње и узгаја воће	Индикатори: • Број и капацитети набављених хладњача и сушара • Број корисника хладњача и сушара • Процент увећања производње, односно узгоја воћа и сакупљања љекобиља
Главне активности: • <i>Идентификовање потреба (одређивање капацитета и врсте хладњача и сушара)</i> • <i>Одређивање локација за њихов смјештај</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Предузимање активности за набавку хладњача и сушара</i> • <i>Одређивање услова кориштења хладњача и сушара</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост пољопривредних произвођача и локалног становништва	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Аполон (д.о.о.), Фондација за привреду и рурални развој, ЈП МИЉАЦКА ИСГ (д.о.о.), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, друга релевантна тијела са виших нивоа власти, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Фестивал здраве хране</i>	
Кратак опис: Пројектом је предвиђено организовање фестивала здраве хране на којем ће се представити традиционална јела и локални пољопривредни производи. Пројекат укључује кампању и подизање свијести о потреби производње и коришћења домаћих органских производа. Пројектом се стварају могућности за промоцију јединствених локалних производа, што у коначном оснажује сектор пољопривреде. Овакви фестивали могу се сврстати и у категорију гастро-туризма чиме се обезбјеђује повезивање сектора пољопривреде и туристичког сектора, будући да су ова два сектора идентификовани као генератори руралног развоја. Конкретним пројектом би се одредила и локација одржавања фестивала здраве хране која не мора бити фиксирана, односно фестивал би се могао једне године одржати на једном локалитету а сљедеће године на неком другом. Посјетиоци би на фестивалу имали прилику да дегустирају локалну храну, пиће и друге традиционалне производе уз могућност куповине истих.	
Циљеви пројекта: ➤ Јачање пољопривредног сектора ➤ Повезивање пољопривреде и туризма ➤ Јачање концепта руралног развоја	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Ојачан сектор пољопривреде • Интегрисан сектор пољопривреде са туристичким сектором	Индикатори: • Израђен програм фестивала • Број посјетилаца • Број излагача • Дијапазон понуде
Главне активности: • <i>Припремне активности (одредити на које производе се треба фокусирати, план и израда програма, позивање излагача)</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Промотивне активности</i> • <i>Одржавање фестивала</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост излагача • Неадекватне промотивне активности • Лоши временски услови у периоду у ком је планирано одржавање фестивала • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источног Сарајева, ЈП МИЉАЦКА ИСГ (д.о.о.), Фондација за привреду и рурални развој, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, ресорна министарства, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈП МИЉАЦКА ИСГ (д.о.о.)

Назив пројекта/активности: <i>Постизање пуне оперативности пијаце на Брусу</i>	
Кратак опис: У 2020. години предузете су активности оснивања пијаце на Брусу (у оквиру ЈП "МИЉАЦКА ИСГ" д.о.о.). Овај пројекат је од изузетног значаја и за реализацију свих осталих пројектних приједлога из пољопривредног сектора (а такође је комплементаран и са више пројектних приједлога у области туризма). У току 2020. отворен је први штанд а како би се достигла пуна оперативност, овим пројектом се планира изградња одговарајућег објекта за пијацу. Сви заинтересовани посјетиоци моћи ће купити домаћу и здраву храну произведену у Источном Старом Граду. Овај пројекат је у суштини конкретан израз повезивања пољопривреде и туризма, а у овом документу је већ истакнуто да је суштина свих бенефита повезаности пољопривреде и туризма могућност да храна која се произведе буде пласирана путем канала које нуди туристички сектор. Главна компонента одрживости је успостављање тржишних канала што се добија пуном оперативношћу пијаце на Требевићу. На овај начин ће се створити услови за проширивање капацитета у више пољопривредних подсектора. То ће битно допринијети стварању услова да локално становништво, осим устаљене производње за личне потребе, почне све више продавати своје производе што ће повећати приходе пољопривредних домаћинстава. Тако ће пољопривредна домаћинства постати све заинтересованија за увећање производње уз јасне изгледе да у будућем периоду буду спремна уложити средства за проширивање капацитета чиме се додатно потврђује дугорочна одрживост овог пројекта.	
Циљеви пројекта: ➤ Подршка развоју руралне економије кроз повезивање пољопривреде и туризма ➤ Подизање нивоа конкурентности пољопривредног сектора ➤ Повећање прихода од пољопривреде	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i> ➤ <i>Остале категорије становништва</i> ➤ <i>Туристи и излетници</i>
Очекивани резултати: • Остварен раст броја пољопривредних газдинстава која могу комерцијализовати пољопривредне производе • Диверсификована пољопривредна производња • Осигурано адекватно повезивање пољопривредног и туристичког сектора • Увећани приходи од пољопривредне дјелатности	Индикатори: • Изграђен и опремљен главни и пратећи објекти • Број штандова • Број домаћинстава која имају директну корист од пројекта • Процент увећања прихода од пољопривредне дјелатности
Главне активности: • <i>Израда потребне пројектне документације</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Изградња главног и пратећих објеката</i> • <i>Технички преглед и издавање употребне дозволе, примопредаја објекта, уплањење објекта у јавни регистар некретнина</i> • <i>Опремање објеката</i> • <i>Координација пољопривредних домаћинстава</i> • <i>Промотивне активности</i>	

Главни ризици:

- Недостатак финансијких средстава
- Недовољна заинтересованост пољопривредних произвођача

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, ЈП <i>МИЉАЦКА ИСГ</i> (д.о.о.), Фондација за привреду и рурални развој, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарство трговине и туризма Републике Српске, пољопривредна газдинства, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈП <i>МИЉАЦКА ИСГ</i> (д.о.о.)

Назив пројекта/активности: <i>Организовање едукација и семинара за пољопривредне произвођаче</i>	
Кратак опис: Из актуелног стања у пољопривреди може се уочити да постоји простор за додатне едукације пољопривредних произвођача. Произвођачи који желе озбиљније да се баве пољопривредном производњом те да са својим производима изађу на тржиште, морају посједовати одређена знања, а већи обим производње подразумијева посједовање адекватних сертификата и стандардизацију производње. Захваљујући различитим едукацијама, пољопривредници би стекли одређена знања и вјештине неопходне за успјешно вођење пољопривредног газдинства или фарме, што би им унаприједило систем доношења и спровођења одлука у области организовања и функционисања пољопривредног газдинства са циљем остваривања максималне производње и профита у складу са принципима фарм менаџмента.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој руралних подручја ➤ Унапређење пољопривредне производње ➤ Стварање основе за динамичан развој пољопривредне производње	Циљна група: ➤ <i>Пољопривредни произвођачи</i>
Очекивани резултати: • Обучени пољопривредни произвођачи • Остварено увећање прихода од пољопривреде • Повећана запосленост • Подигнут ниво конкурентности пољопривредног сектора	Индикатори: • Број обучених пољопривредника • Број додијељених сертификата • Број развијених послова након едукације
Главне активности: • <i>Спровођење истраживања међу пољопривредницима у смислу дефинисања одговарајућих форми едукације</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>На основу истраживања - проналажење одговарајуће институције која би спровела едукацију</i> • <i>Спровођење едукације</i> • <i>Сертификација</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост пољопривредних произвођача • Немогућност организовања квалитетне обуке • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Фондација за привреду и рурални развој, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Удружење пољопривредних произвођача Источни Стари Град, други пољопривредни субјекти, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / Фондација за привреду и рурални развој

Назив пројекта/активности: <i>Израда стратегије развоја туризма општине Источни Стари Град</i>	
Кратак опис: На подручју Источног Старог Града активности у области туризма су започете прије непуних десет година са циљем оживљавања туризма на Требевићу, али и на другим локалитетима. Синергијом дјеловања општинског руководтва и заинтересованих привредника постигнуто је да се сектор туризма позиционира као једна од окосница одрживог развоја. Чињеница да је на подручју Требевића уложено више милиона конвертибилних марака, потврђује јасну одређеност да се Требевић стави у функцију туризма и тако постане својеврстан бренд који ће бити једна од битних компоненти развоја овог подручја. За етаблирање Требевића као једне од најпрестижнијих дестинација у Босни и Херцеговини неопходан је континуиран ангажман и стратешки приступ. Поред Требевића, и други локалитети на подручју Источног Старог Града имају потенцијале за развијање туризма. Постоје јасни индикатори да је већи дио територије општине Источни Стари Град погодан за различите облике туризма: рурални туризам, бициклички туризам (односно цикло-туризам), а постоје назнаке и за развијање културног туризма. Због свега наведеног, неопходно је израдити стратегију развоја туризма у којој ће се представити актуелно стање, могућности развоја у складу са актуелним свјетским трендовима, јасно дефинисати предности и недостаци, као и циљеве развоја и њима припадајуће мјере.	
Циљеви пројекта: ➤ Идентификација и валоризација туристичке ресурсне основе ➤ Прецизно дефинисање визије развоја туризма Источни Стари Град ➤ Утврђивање стратешких циљева развоја туризма ➤ Дефинисање промотивних и комуникационих активности	Циљна група: ➤ <i>Потенцијални инвеститори</i> ➤ <i>Привредни субјекти у области туризма и угоститељства који већ егзистирају на подручју општине Источни Стари Град</i>
Очекивани резултати: • Туристички ресурси адекватно валоризовани • Креиран јасан туристички профил Општине • Утврђен правац развоја у сектору туризма • Обезбјеђено синхронизовано дјеловање свих релевантних субјеката • Подигнута конкурентност туристичке понуде • Повећани приходи од туризма • Креирана нова радна мјеста	Индикатори: • Квалитет израђене стратегије развоја туризма општине Источни Стари Град • Број и врста нових инвестиција • Ниво прихода од туризма • Број запослених у сектору туризма
Главне активности: • <i>Доношење одлуке о изради Стратегије развоја туризма</i> • <i>Именовање координатора и радне групе која ће израдити Стратегију</i> • <i>Прикупљање релевантних података и израда документа</i> • <i>Усвајање документа</i> • <i>Имплементација и мониторинг</i>	
Главни ризици: • Пропусти у идентификовању кључних	

потенцијала • Лоша имплементација	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, приватни субјекти у овој области, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Израда туристичке карте општине Источни Стари Град</i>	
Кратак опис: Картографија је своју примјену нашла и у области туризма јер карте омогућавају приступ потребним информацијама што туристима олакшава избор дестинације и помаже им у планирању путовања. Осим изградње туристичких садржаја и проширења туристичке понуде неопходно је израдити и одговарајућу туристичку карту Општине која може служити као један од важних инструмената промоције. Сврха туристичке карте је да што је више могуће помогне у оријентацији домаћим и страним туристима. Туристичка карта би се временом мијењала и допуњавала у складу са диверсификацијом туристичке понуде. Туристичка карта би се израдила у разним форматима, као што су: билборди, проспекти, али и различити електронски формати (савремене технологије омогућавају и реалне тродимензионалне приказе како би туристи имали значајно бољу представу односног подручја).	
Циљеви пројекта: ➤ Остварити препознатљивост туристичких потенцијала и квалитетнији преглед туристичке понуде ➤ Информисање о постојећој и потенцијалној туристичкој понуди с циљем привлачења туриста али и инвеститора	Циљна група: ➤ Туристи ➤ Потенцијални инвеститори у сектору туризма ➤ Локално становништво ➤ Туристичке организације ➤ Туристичке агенције
Очекивани резултати: • Квалитетно израђена туристичка карта и промо материјали • Остварени значајни финансијски ефекти у области туризма • Привучени инвеститори • Привучен већи број туриста	Индикатори: • Израђена и дистрибуирана карта заједно са промо материјалом дефинисаним циљним групама • Процент увећања броја посјетилаца • Број и врста нових инвестиција • Ниво остварених прихода од туризма
Главне активности: • Формирање пројектног тима • Обезбјеђивање финансијских средстава • Израда идејног рјешења туристичке карте и промотивних материјала • Процедуре набавки материјала (штампање) • Дистрибуција туристичких карата и промо материјала циљним групама • Ревидирање материјала у складу са актуелном туристичком понудом	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Туристичка организација Источно Сарајево, Туристичка организаја Републике Српске, ресорна министарства, туристичке агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности Постављање туристичке сигнализације	
Кратак опис: Овај пројекат подразумеива постављање одговарајућих путоказа који упућују на све битне туристичке локалитете. У развијеним државама је доказано да је одговарајућа туристичка сигнализација од изузетног значаја за развој руралних крајева. Како је туризам идентификован као један од генератора развоја општине Источни Стари Град, адекватна туристичка сигнализација је императив.	
Циљеви пројекта: ➤ Информисање туриста и пролазника о туристичким потенцијалима општине ➤ Информисање туриста о положају појединих локалитета ➤ Информисање туриста о свим елементима туристичке понуде (ресторанима, могућностима за преноћиште, бицикличким стазама и другим спортско-рекреативним садржајима) ➤ Привлачење домаћих и страних туриста	Циљна група: ➤ Туристи ➤ Пролазници ➤ Инвеститори ➤ Локално становништво
Очекивани резултати: • Постављени знакови туристичке сигнализације • Олакшано сналажење и приступ туристичким локалитетима • Јасно обиљежена туристичка понуда • Активирани мање познати локалитети услијед веће информисаности • Повећан број туриста • Повећани приходи од туризма	Индикатори: • Врста и број постављених знакова • Број посјетилаца-туриста
Главне активности: • Обезбјеђивање финансијских средстава • Формирање стручног тима за израду идејног и изведбеног рјешења • Израда плана распореда путоказа • Креирање и израда путоказа • Постављање путоказа • Ажурирање путоказа у складу са актуелном туристичком понудом • Стални надзор због неовлашћеног уништавања и правовремено поправљање путоказа	
Главни ризици: • Недостатк финансијских средстава • Злоупотреба и уништавање постављених путоказа	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Туристичка организација Источно Сарајево, Туристичка организација Републике Српске, фирме које се баве изработом и постављањем туристичке сигнализације	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Брендирање Требевића као престижне туристичке дестинације</i>	
Кратак опис: Брендирање је инструмент који се све више користи у различитим доменима. Представља маркетиншки, односно менаџерски процес којим се поједином производу, услузи или организацији омогућава стварање јединственог идентитета којим ће се односно производ, услуга или организација јасно диференцирати од конкуренције. За разлику од брендирања појединачних производа или услуга, брендирање једног подручја као престижне туристичке дестинације је знатно комплексније јер се морају све појединости инкорпорирати у једну цјелину како би се створио јединствен и конкурентан идентитет једног подручја. Брендирање у туризму је захтјеван процес издвајања поједине дестинације по њеним специфичним карактеристикама што у коначном резултира стварањем посебног идентитета дестинације што може имати бенефите, посебно у смислу привлачења страних инвестиција и, по принципу спојених судова, сљедственог повећања нивоа конкурентности односног подручја у више области. То захтијева дуготрајан рад на отклањању постојећих мањкавости и препрека, константну посвећеност, али и флексибилност и спремност за различите иновације. Туризам се на Требевићу све више развија и постоје јасне индиције да, примјеном одговарајућих приступа, Требевић може постати једна од најпрестижнијих дестинација у Босни и Херцеговини, а брендирање је један од важних корака на том путу јер представља стратешки важан инструмент који је од изузетног значаја за развој туристичке дестинације.	
Циљеви пројекта: ➤ Позиционирање Требевића као престижне туристичке дестинације ➤ Повећање заинтересованости туриста и инвеститора	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Инвеститори</i> ➤ <i>Медији</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Истакнути јединствени атрибути Требевића • Изграђен чврст идентитет Требевића као престижне туристичке дестинације • Повећан број туриста • Повећана заинтересованост инвеститора • Повећан приход од туризма	Индикатори: • Процент повећања броја туриста • Степен заинтересованости инвеститора • Број и врста нових инвестиција • Степен присутности Требевића као престижне туристичке дестинације у медијима и туристичким водичима • Процент увећања прихода од туризма
Главне активности: • <i>Истраживање релевантног тржишта</i> • <i>Утврђивање стратешких праваца развоја</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Дефинисање основних вриједности бренда, односно развијање идентитета бренда и жељеног имиџа</i> • <i>Планирање и имплементација одговарајућег маркетинг програма</i> • <i>Евалуација компоненти процеса брендирања како би се брендом управљало на одговарајући начин</i> • <i>Дефинисање стратегије ширења како би се одржале и увећале вриједности бренда, односно унаприједио имиџ Требевића као престижне туристичке дестинације</i>	

Главни ризици:

- Методолошке грешке у процесу брендирања
- Недостатак финансијских средстава

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Град Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Министарство околиша и туризма Федерације Босне и Херцеговине, Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, Агенција за унапређење иностраних инвестиција у Босни и Херцеговини, медији, домаће и стране развојне агенције, сви остали заинтересовани субјекти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, партнери из Федерације Босне и Херцеговине

Назив пројекта/активности: <i>Топловаздушни балон за панорамско разгледање на Требевићу</i>	
Кратак опис: Топловаздушни балон за панорамско разгледање био би нешто потпуно ново на нашем подручју. Овај туристички садржај спада у "меке" авантуристичке активности односно блаже форме погодне за све узрасте, мање опасне и с мање адреналина. Топловаздушни балон се најчешће прави од полиестера или других пластичних материјала, а пуни се топлим ваздухом (или гасом који је лакши од ваздуха). Приликом летења топоваздушним балонима примјењује се основни принцип аеростатике подизања топлијег ваздуха увис. Топлији ваздух диже се изнад масе осталог ваздуха јер је лакши. Загријавањем ваздуха балон се диже, а хлађењем спушта. Балон се састоји од посебне корпе за смјештај путника (туриста) причвршћене за балон помоћу плетене ујади од нерђајућег челика, гасног пламеника који се налази изнад корпе и вентила пламеника који има функцију управљања у балону. Топловаздушни балон као посебна атракција освјежава постојећу туристичку понуду на Требевићу и засигурно ће привући још више посјетилаца.	
Циљеви пројекта: ➤ Искоришћавање атрактивних локалитета у рекреативне и туристичке сврхе ➤ Употпуњавање туристичке понуде ➤ Увођење категорија "меког" адреналинског туризма	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Излетници</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Набављен топовздушни балон за панорамско разгледање • Више посјетилаца-туриста на Требевићу • Унапређени туристички садржаји уз стварање услова за још снажнији развој туризма	Индикатори: • Врста и квалитет балона • Просјечан број посјетилаца у одређеним временским интервалима
Главне активности: • <i>Процедуре обезбјеђивања потребних средстава</i> • <i>Процедуре набавке и инсталирања балона</i> • <i>Реализација обуке за летење</i> • <i>Промоција топоваздушног балона као посебног туристичког производа</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Градска развојна агенција, субјекти из приватног сектора, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: Изградња водоводног и канализационог система на Брусу (Требевић)	
Кратак опис: Туристички комплекс Брус постаје све атрактивнија дестинација за домаће и стране посјетиоце. Прије неколико година није било индикација да ће ово подручје икада заживјети и постати битан чинилац развоја општине Источни Стари Град. Комплекс се састоји од угоститељских, забавних и спортских објеката са тенденцијом додатне диверсификације туристичке понуде. Будући да овај локалитет има велике шансе да постане једна од најпожељнијих дестинација у Босни и Херцеговини, оснаживање свих инфраструктурних компонената је неопходно. Пројекат изградње водоводног и канализационог система је један од корака у том смјеру, јер квалитетни водоводни и канализациони системи су јако важни фактори при доношењу инвестиционих одлука. Проблем непостојања адекватне комуналне инфраструктуре умногоме отежава развојне процесе што онемогућава остваривање планираних бенефита. На дијелу Требевића који припада општини Источни Стари Град није до краја ријешено питање снабдијевања питком водом, питање канализационе мреже, те одвод отпадних вода. Недавно је завршена реконструкција и доградња водоводног система ПС Брус - РЗ Банка - Видиковац, а приоритет у сљедећем периоду је изградња дијела фекалне канализације Брус.	
Циљеви пројекта: ➤ Побољшати инфраструктурне услове за развој туризма ➤ Привући више инвеститора	Циљна група: ➤ Објекти на подручју Бруса ➤ Локално становништво ➤ Инвеститори ➤ Туристи
Очекивани резултати: • Унапређени инфраструктурни услови за развој туризма • Повећана заинтересованост инвеститора за ово подручје	Индикатори: • Дужина (број метара) изграђеног водоводног и канализационог система • Број прикључених објеката • Број и вриједност нових инвестиција
Главне активности: • Обезбјеђивање финансијских средстава • Израда пројектно-техничке документације • Одабир извођача радова • Процес изградње водоводног и канализационог система, укључујући и све накнадне активности(прикључење објеката итд.)	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, Град
Сарајево, донатори

Општина Источни Стари Град / остали партнери

Назив пројекта/активности: <i>Изградња и адекватно уређивање паркинг простора на Требевићу</i>	
Кратак опис: Један од основних предуслова развоја туристичке дестинације су одговарајући инфраструктурни капацитети који се морају константно оснаживати у складу са тржишним промјенама, односно захтијевима туриста. Требевић је туристичка дестинација која се убрзано развија и стога је неопходно да сви елементи туристичке понуде буду на одговарајућем нивоу. При развијању туристичких дестинација често се може уочити искључива усредсређеност на туристичке капацитете и понуду уз одсуство схватања да тзв. инфраструктурни (саобраћајни) капацитети у кретању али и у мировању чине битан елемент атрактивности туристичке дестинације. Осим изградње и правилног одржавања путева који ће водити ка туристичкој дестинацији, неопходно је обезбиједити и адекватан паркинг простор јер искуство показује да акутан недостатак паркиралишног простора има изузетно негативне импликације на развој туристичке дестинације јер значајно утиче на општи утисак о дестинацији а посљедично и на одлуку да ли исту дестинацију вриједи поново посјетити. Приликом изградње паркиралишта у туристичким дестинацијама неопходно је узети у обзир више фактора: заштиту животне средине, просторну економичност, естетске аспекте односно атрактивност за туристе итд. Односни паркинг простор био би изграђен у складу са Регулационим планом Брус-Златиште и тиме би се задовољиле потребе посјетилаца и дао важан елемент Требевићу као туристичкој дестинацији.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење саобраћајне инфраструктуре ➤ Допринос стварању услова за развој туризма	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Туристичко-угооститељски објекти на подручју Требевића</i>
Очекивани резултати: • Изграђен и адекватно уређен паркинг простор на Требевићу • Унапређени инфраструктурни аспекти развоја туризма на подручју Требевића	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Капацитет паркинг простора (површина/број паркинг мјеста) • Број корисника паркинг простора у одређеним временским секвенцама
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Израда пројектне документације</i> • <i>Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Изградња паркинг простора</i> • <i>Технички преглед и издавање употребне дозволе, примопредаја објекта, уплањење објекта у јавни регистар некретнина</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
ресорна министарства виших нивоа власти, донатори,
домаће и стране развојне агенције

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Бесплатан бежични (WI-FI) интернет на Требевићу</i>	
Кратак опис: Актуелни трендови показују да је бесплатан интернет дио туристичке инфраструктуре и један од алата повећања задовољства гостију. Штавише, несметан приступ интернету у туристичко-угоститељским објектима сматра се нечим што се подразумемијева. Међутим, за сваку туристичку дестинацију је пожељно да зона покривености сигналом буде што већа, односно да приступ интернету није ексклузивно везан за физичко присуство у објекту. Путем различитих smartphone апликација туристи дијеле фотографије, али и искуства и мишљења о дестинацијама које су посјетили што довољно говори о значају оваквог пројекта јер се на овакав начин промовише туристичка дестинација.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење туристичке инфраструктуре ➤ Промоција Требевића	Циљна група: ➤ <i>Посјетиоци свих категорија</i>
Очекивани резултати: • Већи дио Требевића покривен WI-FI сигналом • Повећан број туриста • Повећани приходи у туристичком сектору	Индикатори: • Површина подручја покривеног WI-FI сигналом • Процент увећања број туриста • Процент увећања прихода од туризма
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Одређивање тзв. hotspot локација</i> • <i>Одабир извођача радова</i> • <i>Стављање односних локација у функцију - омогућавање доступности интернета</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Град Сарајево, Министарство околиша и туризма Федерације Босне и Херцеговине, домаће и стране развојне агенције, приватне фирме	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: „Требевић Еко Фест“	
Кратак опис: Први „Требевић Еко Фест“ организован је током љета 2017. године. Намјера је да се овом јединственом манифестацијом споје екологија, музика и спорт а главни циљ је промоција Требевића. Једна од главних одлика овог фестивала је скретање пажње на неопходност заштите животне средине будући да стање у овој области детерминише правце кретања у свим осталим. Здрава животна средина се данас перципира као фундаментална претпоставка одрживости туристичких дестинација. „Требевић Еко Фест“ подржали би градови Источно Сарајево и Сарајево, односно општине у ова два града. У фестивал би били укључени садржаји попут различитих едукативних програма на тему заштите животне средине, спортски програми али и концерти познатих музичких састава. Фестивали попут овог представљају израз диверсификације туристичке понуде. Као јединствен производ културне и туристичке понуде овакав концепт има велике шансе да заживи и постане вриједан елемент љетње понуде Требевића.	
Циљеви пројекта: ➤ Промоција Требевића као туристичке дестинације ➤ Диверсификација туристичке понуде ➤ Промоција заштите животне средине	Циљна група: ➤ <i>Посјетиоци свих категорија</i> ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Еколошка удружења(и НВО сектор општине)</i>
Очекивани резултати: • „Требевић Еко Фест“ постао битан елемент туристичке понуде Требевића • Повећан број посјетилаца • Повећани приходи у туристичком сектору • Повећана свијест о значају заштите животне средине	Индикатори: • Врста и квалитет фестивалских садржаја (број и врста еколошких и едукативних програма и број учесника на истим, број и врста музичких састава који наступају на Фестивалу итд.) • Процент увећања броја посјетилаца • Процент увећања прихода у туризму • Број сљедујућих активности и пројеката у области заштите животне средине
Главне активности: • <i>Јасно дефинисање главних организатора</i> • <i>Прецизно одређивање фестивалског садржаја</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Комуникација са медијима</i> • <i>Прецизно одређивање локације</i> • <i>Активности попут постављања одговарајуће бине и с.л</i> • <i>Одржавање односних радионица, концерата итд.</i> • <i>Евалуација програма са приједлозима за евентуално унапређење</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост потенцијалних партнера • Слаб одзив посјетилаца • Лоши временски услови	

Партнер(и) Град Источно Сарајево и Град Сарајево са припадајућим општинама, удружење „Требеко“, друге заинтересоване домаће и стране организације	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Један од потенцијалних партнера

Назив пројекта/активности: Бицикличка стаза Сарајево-Пале	
Кратак опис: Постоје јасни индикатори да је већи дио територије општине Источни Стари Град погодан за различите облике туризма. Један од њих је и циклотуризам, односно бициклички туризам. Овај облик туризма тренутно доживљава изузетан успон у европским земљама, јер је све више туриста који желе да активно проведу свој одмор и да у потпуности доживе аутентичност одабране дестинације. Примјери добре праксе показују да бициклички туризам може да буде својеврсна повезница између различитих елемената туристичке понуде. Овај тип туризма има капацитете да у потпуности умрежи све елементе туристичке понуде на неком подручју: од понуде хране и смјештаја до културних и природних атракција, а при том је у потпуности компатибилан са концептом одрживог руралног развоја. Из наведеног имплицира да циклотуризам оснажује туристичку понуду, побољшава услове живота локалне заједнице, унапређује већ постојећу инфраструктуру и у коначном, може бити један од инструмената брендирања овог подручја. Идеја о изградњи бицикличке стазе "Сарајево-Пале" је била присутна и у претходном периоду а креирање конкретног партнерства започело је 2020. године када је осигурана и финансијска подршка иностраног донатора (GIZ) за израду Студије изводљивости. Пројекат је међуопштински и међуентитетски будући да укључује општине из оба ентитета. Пројекат је релативно скуп јер се ради од петнаестак километара стазе, а потребно је урадити санацију и стабилизацију терена као и реконструкцију мостова и тунела.	
Циљеви пројекта: ➤ Искоришћавање атрактивних локалитета у рекреативне и туристичке сврхе ➤ Популаризација циклотуризма ➤ Употпуњавање туристичке понуде на релевантном географском подручју	Циљна група: ➤ Туристи ➤ Спортисти ➤ Рекреативци ➤ Локално становништво ➤ Излетници
Очекивани резултати: • Изграђена бицикличка стаза • Реконструисани мостови и тунели • Постављени пратећи садржаји • Повећано задовољство туриста/посјетилаца • Унапређени туристички садржаји уз стварање услова за још снажнији развој туризма	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Дужина изграђене стазе • Број и врста додатних садржаја • Просјечан број посјетилаца у одређеним временским интервалима
Главне активности: • Израда главне пројектне документације (након финализирања Студије изводљивости која је у току) • Процедуре обезбјеђивања потребних средстава • Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора • Изградња стазе и пратеће реконструкције • Постављање додатних садржаја • Промоција стазе као туристичког производа	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Општина Пале, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Општина Стари Град, Град Сарајево, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Адреналински туризам: Zip line на Хрешу</i>	
Кратак опис: Реализацијом овог пројекта даје се допринос развоју нових туристичких производа. Требевић је, без сумње, једна од најпопуларнијих дестинација у нашој регији, међутим Источни Стари Град може да понуди и више од Требевића. Више пута је наглашено да је целокупно подручје општине Источни Стари Град изузетно погодно за развој различитих облика туризма. Овим пројектом би се енергичније покренуле активности развоја туризма на подручју МЗ Хреша. Зип лајн је адреналинска активност - спуштање низ челично уже. Уже је израђено од нерђајућег челика, постављено на низбрдици различитих дубина и нагиба а кретање је омогућено косим ужетом уз помоћ гравитације од врха до дна. Корисник је приликом спуштања причвршћен на слободно покретну колотуру. Зип лајн туре популарне су активности за активни тип одмора - за туристе који траже акцију и адреналин. Зип лајн је одавно доступан у готово свим планинским центрима, а на нашим подручјима је релативно скоро "откривен". Зип лајн се може окарактерисати као специфичан туристички производ који постаје све популарнији у планинским подручјима.	
Циљеви пројекта: ➤ Адекватно искориштавање туристичких потенцијала ➤ Проширивање туристичке понуде на подручју општине Источни Стари Град ➤ Увођење категорија адреналинског туризма	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Туристичке организације</i> ➤ <i>Туристичке агенције</i>
Очекивани резултати: • Израђен и постављен зип лајн • Активирани туристички потенцијали • Хреша постала важан елемент туристичке понуде Источног Старог Града • Инкорпорирана категорија "тврдог" адреналинског туризма • Остварени додатни приходи од туризма	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број посјетилаца • Процент увећања прихода од туризма
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Израда потребне документације (одређивање полазне и одредишне тачке итд.)</i> • <i>Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Монтажа зип лајна</i> • <i>Технички преглед и издавање употребне дозволе, примопредаја објекта и др.</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација града Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, потенцијални инвеститори, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: Адренлински туризам: Зорбинг	
Кратак опис: Зорбинг је у суштини спорт који се "претворио" у специфичан туристички производ. Овај спорт је релативно млад. Настао је прије тридесетак година и то на Новом Зеланду. Такмичар-корисник се налази у великој ваздушној гуменој лопти и спушта се низ брдо, односно низ стазу као за скијање. Покретима тијела док је у лопти корисник координира свој спуст и спушта се низ стазу. Зорбинг се може практиковати индивидуално или у пару. Иако јако занимљив, зорбинг спада у категорију релативно екстремних активности и стога је неопходно припремити терен и слиједити одређене процедуре прије упуштања у забаву. Овај туристички производ био би нешто сасвим ново на нашем подручју и уз зиплајн може послужити као база за креирање својеврсног адреналинског парка.	
Циљеви пројекта: ➤ Адекватно искориштавање туристичких потенцијала ➤ Проширивање туристичке понуде на подручју општине Источни Стари Град ➤ Увођење категорија адреналинског туризма	Циљна група: ➤ Туристи ➤ Туристичке организације ➤ Туристичке агенције
Очекивани резултати: • Набављена потребна опрема и обезбјеђен зорбинг терен • Активирани туристички потенцијали • Инкорпорирана категорија "тврдог" адреналинског туризма • Остварени додатни приходи од туризма	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број и врста зорб лопти • Број посјетилаца - корисника • Процент увећања прихода од туризма
Главне активности: • Избор локалитета • Обезбјеђивање потребних средстава • Процедуре набавки • Опремање терена за зорбинг • Промотивне активности	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација града Источно Сарајево, ресорна министарства, Туристичка организација Републике Српске, потенцијални инвеститори, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Оживљавање туризма на Црепољском</i>	
Кратак опис: Осим Требевића који је тренутно у средишту туристичке понуде, постоје јасно артикулисана настојања да се туризам развија и у другим дијеловима Источног Старог Града. Постоје јасни индикатори да је већи дио територије општине Источни Стари Град погодан за различите видове туризма: рурални туризам, бициклически туризам (односно цикло-туризам) итд. Црепољско заслужује посебну пажњу јер је Црепољско одувјек било популарно излетиште сарајевских планинара и излетника. Усред густе црногоричне шуме, Црепољско нуди бројне руте за пјешачење, планинарење и возњу бицикла и стога пројекат оживљавања овог подручја заслужује да буде на самом врху листе приоритета у сектору туризма.	
Циљеви пројекта: ➤ Искористити потенцијале у туризму које нуди Црепољско ➤ Проширивање туристичке понуде на подручју општине Источни Стари Град	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Инвеститори</i> ➤ <i>Туристичке организације</i> ➤ <i>Туристичке агенције</i>
Очекивани резултати: • Рехабилитовани и активирани објекти-отворени објекти за туристе • Црепољско постало важан елемент туристичке понуде Источног Старог Града • Остварени додатни приходи од туризма	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број посјетилаца • Процент увећања прихода од туризма
Главне активности: • <i>Разматрање на који начин се може доћи до средстава за обнову објеката</i> • <i>Контактирање са различитим субјектима који би били вољни инвестирати</i> • <i>Израда одговарајућих туристичких стратегија за ово подручје</i> • <i>Реализација различитих активности на терену</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, потенцијални инвеститори, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: Изградња ски- лифта на одговарајућем локалитету	
Кратак опис: Пројектом изградње ски-лифта додатно би се проширила постојећа туристичка понуда јер би његовом изградњом у функцију били стављени и досад неискориштени потенцијали у сектору туризма. Овај пројекат подразумева избор одговарајуће локације, административно-техничке процедуре и куповину и постављање ски- лифта .С обзиром на прилично лимитиране финансијске могућности (јер се ради о релативно скупој инвестицији), Општина ће размотрити више аранжмана у оквиру којих би се обезбиједила потребна средства. Изградњом ски-лифта, уз одговарајућу промоцију и квалитет услуге, може да се привуче значајан број туриста. Осим економске, овај пројекат има и друге функције. Између осталог, његовом реализацијом повећала би се понуда спортско-рекреативних садржаја. Функционалан ски-лифт био би од изузетног значаја и за Смучарски клуб „Младен Грујић“ - једини клуб ове врсте који дјелује на подручју општине Источни Стари Град.	
Циљеви пројекта: ➤ Стваљање просторних и климатских услова у функцију економског развоја ➤ Диверсификовање туристичке понуде ➤ Већа понуда спортско-рекреативних садржаја	Циљна група: ➤ <i>Потенцијални инвеститори</i> ➤ <i>Донатори</i> ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Ски клуб „Младен Грујић“</i> ➤ <i>Скијаши-рекреативци из сусједних општина</i>
Очекивани резултати: • Изграђен-постављен ски-лифт • Повећани приходи од туризма • Привучен већи број туриста • Створени услови за унапређење рада Смучарског клуба „Младен Грујић“	Индикатори: • Обим и врста изведених радова • Врста уграђене опреме • Врста и обим додатних садржаја • Број посјетилаца • Процент увећања прихода од туризма • Степен унапређења рада Ски клуба „Младен Грујић“
Главне активности: • <i>Идентификација погодне локације за постављање ски- лифта</i> • <i>Прилагођавање просторно-планске документације</i> • <i>Утврђивање аранжмана у оквиру којег ће се обезбиједити финансијска средства</i> • <i>Различите административно-правне процедуре</i> • <i>Изградња и пуштање у рад ски- лифта</i> • <i>Обогаћивање туристичке понуде увођењем додатних садржаја</i> • <i>Инкорпорирање ски-лифта у постојећу туристичку понуду Источног Старог Града</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Неуспјех у проналажењу одговарајућег начина финансирања (незаинтересованост инвеститора и сл.) • Потенцијално спорни имовинско-правни	

односи за погодну локацију Грешке приликом инкорпорирања ски-лифта у постојећу туристичку понуду	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, инвеститори, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Изградња нордијског ски центра</i>	
Кратак опис: Реализацијом овог пројекта дао би се снажан импулс развоју туризма јер би се створили услови за диверсификацију туристичке понуде. Спортски туризам идентификован је као специфични облик туризма који може значајно подићи ниво конкурентности туристичке дестинације. Спорт је некада био перципиран само као суплеторни елемент туристичке понуде а данас често постаје и главни мотив за посјету одређеног подручја. Додатно, нордијско скијање је изразито популарно у Источном Старом Граду што потврђује и чињеница да играчи смучарског клуба „Младен Грујић“ постижу одличне резултате на бројним такмичењима а изградња нордијског ски центра би допринијела још већој афирмацији нордијског скијања на овим просторима. Пројектом би се предвидјело и асфалтирање стазе што значи да би нордијска стаза истовремено била и <i>roll ban</i> стаза чиме би се додатно унаприједила туристичка понуда, створили услови да нордијски центар буде активан и ван зимске сезоне и у коначном дао допринос одрживости спортског туризма као специфичног облика туристичке понуде. Реализацијом овог пројекта (посебно због изградње специјалне стазе за нордијско скијање) створили би се услови за одржавање различитих првенстава (Балкан Куп, Еуропа Куп и сл.), различитих врста тренинга за домаће и стране спортисте (предност близина аеродрома) и сл. из чега произлази да би овај пројекат имао капацитете да донесе бројне користи локалној заједници.	
Циљеви пројекта: ➤ Диверсификација туристичке понуде ➤ Развој спортског туризма ➤ Афирмација нордијског скијања ➤ Допринос препознатљивости идентитета Источном Старом Града	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Спортисти</i> ➤ <i>Рекреативци</i> ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Инвеститори</i>
Очекивани резултати: • Изграђен нордијски ски центар (изграђена нордијска / <i>roll ban</i> стаза и пратећи садржаји) • Створени услови за одржавање такмичења (првенства итд.) • Дат допринос развоју спортског туризма • Створени услови за развој локалног тржишта рада	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Дужина нордијске / <i>roll ban</i> стазе • Број и врста пратећих садржаја • Број и врста одржаних такмичења • Број туристичких посјета • Број новокреираних радних мјеста
Главне активности: • <i>Одређивање погодне локације</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Набавка ратрак машине, раскресивање, посипање и асфалтирање стазе, изградња стартно-циљне кућице</i> • <i>Ангажовање FIS делегата и реализација процеса хомологације стазе</i> • <i>Изградња пратећих садржаја</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Смучарски клуб „Младен Грујић“, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, инвеститори, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Испитавање могућности за развој руралног туризма на подручју општине Источни Стари Град</i>	
Кратак опис: Подручје општине Источни Стари Град је изузетно погодно за развој руралног туризма. Овај туристички сегмент је и од стране Свјетске туристичке организације препознат као изузетно важан уз истицање велике потенцијалне потражње. Такође постоје и солидно утемељене антиципације да ће раст међународних путовања мотивисаних руралним туризмом имати континуирану стопу раста. Може се тврдити да је рурални туризам значајна компонента интегралног и одрживог развоја доминантно руралних подручја, као и важан фактор у подстицању развоја локалне пољопривредне а истовремено и непољопривредне дјелатности. Оно што ваља истаћи је да је за развој овог типа туризма потребна изразита диверсификација понуде од типа смјештаја до врста понуђених активности и других пратећих програма. Рурални туризам подразумева не само туризам на сеоским домаћинствима или агротуризам, већ и одређене одморе у природи, излете у сеоске предјеле и боравишни туризам гдје услуга осим смештаја укључује и манифестације, фестивале, рекреацију, производњу и продају ручних радова, занатских и пољопривредних производа. Рурални туризам представља значајан елемент одрживог туристичког, економског и социјалног развоја руралних подручја. Међутим, потребно је истаћи да још увијек постоје различите врсте отежања (економска, маркетиншка итд.) која стоје на путу његовог пуног развоја. Развој руралног туризма представља велику шансу за Источни Стари Град и стога је неопходно да се све врсте локалних актера (у партнерству са другим субјектима) ангажују у идентификовању и оснаживању свих саставних елемената овог облика туризма.	
Циљеви пројекта: ➤ Диверсификовање туристичке понуде ➤ Подстицање локалног економског развоја новим формама туристичке понуде ➤ Стварање услова за динамичан развој руралних подручја	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Развијен рурални туризам на подручју општине Источни Стари Град • Повећан приход локалног становништва • Створена нова радна мјеста	Индикатори: • Број и врста учесника у пројекту развоја руралног туризма • Број смјештајних јединица • Број посјета • Износ остварених прихода • Број нових радних мјеста
Главне активности: • <i>Анализа заинтересованости локалног становништва за укључивање у развој руралног туризма</i> • <i>Идентификација погодних локација</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Прилагођавање просторно-планске документације</i> • <i>Разматрање могућности за изградњу тзв. дифузних хотела</i> • <i>Едукација и припрема локалног становништва</i> • <i>Унапређење свих сегмената инфраструктуре</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	

• Незаинтересованост локалног становништва за рурални туризам	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, остала тијела са виших нивоа власти, домаће и стране развојне агенције, донатори, медији, невладин сектор	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Развој ловног туризма</i>	
Кратак опис: На подручју општине Источни Стари Град постоје неискориштене могућности за развој ловног туризма. Ловни туризам, као специфичан облик туристичке понуде, био би у функцији додатне диверсификације туристичког сектора. Иако недовољно промовисан у нашем региону, а често и непрепознат као облик туристичке понуде, ловни туризам на подручју Европске уније доноси приход од десет милијарди евра, са тенденцијом раста. Будући да ловнотуристички производ сачињава више компоненти, развој ловног туризма подстиче упосленост различитих привредних и непривредних дјелатности. Пројектом би се, након одговарајуће анализе, одредило који локалитет (или више њих) је погодан за стварање дестинације ловног туризма. То подразумемијева и разматрање модалитета за креирање одговарајуће ловнотуристичке инфраструктуре (објекти за смјештај, различита опрема), као и различитих комплементарних садржаја са циљем привлачења што већег броја ловаца-туриста. Додатно, једна од претпоставки за развој ловног туризма су и различите едукације домаћих ловаца и субјеката који би били пружаоци услуга у области ловног туризма.	
Циљеви пројекта: ➤ Диверсификација туристичке понуде ➤ Остварење додатних прихода од туризма ➤ Додатни развој туристичке инфраструктуре ➤ Промоција Источног Старог Града као пожељне дестинације за ловни туризам ➤ Унапређење сарадње са ловачким удружењима	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Ловачка удружења</i>
Очекивани резултати: • Обогаћена туристичка понуда • Повећан број ловаца туриста • Остварен пораст прихода од ловног туризма • Остварена квалитетна сарадња са ловачким удружењима	Индикатори: • Процент пораста туристичких посјета које су директно повезане са ловним туризмом • Процент туриста који први пут посјећују Општину као конзументи ловног туризма • Удио прихода од туризма који директно долази од ловног туризма • Степен сарадње са ловачким удружењима
Главне активности: • <i>Идентификовање локације која ће служити као ловна дестинација</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Изградња одговарајуће туристичке инфраструктуре за овај специфични облик туризма</i> • <i>Одговарајуће едукације</i> • <i>Промотивне активности намијењене домаћим и страним туристима</i>	
Главни ризици: • Лимитираност тржишне понуде и потражње у области ловног туризма • Недостатак финансијских средстава	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, ловачка удружења, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Развој манифестационог туризма</i>	
Кратак опис: Манифестациони туризам, односно туризам догађаја, постао је један од најзначајнијих појавних облика туристичких кретања јер манифестације (организовани догађаји) постају све значајнија компонента савременог туризма. У контексту туризма, манифестације представљају унапријед организована дешавања која имају аутономне капацитете да својим садржајима и квалитетом привуку посјетиоце (независно од неких других туристичких атракција). Пракса показује да свака заједница, пратећи процес идентификације својих различитости, капацитета и насљеђа, има могућност да успјешно профилише уникатну манифестацију. На подручју Источног Старог Града (Вучја Лука) већ дужи низ година организује се „Јагњијада“. Овај догађај припада групи гастро-туристичких манифестација и из године у годину све је посјећенији (број екипа које учествују на својеврсном такмичењу у оквиру ове манифестације вишеструко је увећан у периоду од само неколико година). Осим „Јагњијаде“ пожељно је испитати могућности и за организовање других манифестација које би биле интересантне посјетиоцима јер туристичке манифестације значајно доприносе формирању имиџа одређеног подручја и имају позитивне развојне инпуте.	
Циљеви пројекта: ➤ Подршка организовању гастро-туристичке манифестације „Јагњијада“ ➤ Диверсификовање туристичке понуде ➤ Испитивање могућности за организовање различитих манифестација	Циљна група: ➤ <i>Туристи и посјетиоци свих категорија</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Подигнут степен популарности гастро-туристичке манифестације „Јагњијада“ • Испитане могућности (и створени услови) за организовање других манифестација	Индикатори: • Број и врста одржаних манифестација • Број туристичких посјета мотивасних манифестацијама
Главне активности: • <i>Промоција „Јагњијаде“ као специфичне гастро-туристичке манифестације</i> • <i>Разматрање које се још манифестације могу одржати на подручју Источног Старог Града</i> • <i>Одређивање локалитета за одржавање манифестација</i> • <i>Организационе активности</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Неадекватна промоција • Лоши временски услови	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево,	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, локална удружења и субјекти свих категорија, медији	

Назив пројекта/активности:		Анализа стања стећака на подручју општине Источни Стари Град и њихова туристичка валоризација	
Кратак опис:			
Са циљем очувања културног идентитета и трагова прошлих времена неопходно је сачувати и адекватно валоризовати културно-историјске знаменитости. На Хрешу је пронађен праисторијски тумул на локалитету Орловац и гробље стећака у облику сандука и саркофага са видљивим украсима. Међу мноштвом стећака један од најинтересантнијих је у облику сандука на чијем су горњем дијелу уклесани сабља, мач и јабука. Већина стећака постављена је у правцу исток-запад. Један од украшених са гробља Хреша налази се у дворишту Земаљског музеја у Сарајеву, а други, такође украшен, у Етнографском музеју у Београду. У фебруару 2016. године Комисија за очување националних споменика донијела је одлуку о проглашењу националног споменика Босне и Херцеговине баш за ово подручје. На локалитету Крчевине (Довлићи) откривени су праисторијски тумули, а стотињак корака ниже средњовјековна некропола са стећцима. На археолошком локалитету Мрезга (Ракова Нога), у близини православног гробља, сачувано је око 50 стећака из касног средњег вијека, док је на локалитету Кобиља глава (Њеманица) пронађен један стећак. Из наведеног се види да постоје потенцијали и за развој културног туризма који добија све више на значају и често се идентификује као генератор одрживог развоја јер омогућава да мјеста која нису ексклузивно туристичка, осмишљеним развојним стратегијама које се темеље на локалним културно-умјетничким потенцијалима, постану занимљива што већем броју категорија туриста, али и локалном становништву.			
Циљеви пројекта:		Циљна група:	
➤ Заштита и туристичка валоризација стећака ➤ Проширење туристичке понуде		➤ Туристи ➤ Локално становништво	
Очекивани резултати:		Индикатори:	
• Уређене и заштићене локације на којима се налазе стећци • Израђен одговарајући план туристичке валоризације, односно активности афирмације и укључивања у туристичку понуду		• Број заштићених локација • Обим и врста изведених радова • Број посјетилаца	
Главне активности:			
• Обезбјеђивање финансијских средстава • Уређење локација на којима се налазе стећци • Одабир начина уређења локација (ако је у питању одабир извођача радова онда спровођење предвиђене процедуре) • Израда плана туристичке валоризације, односно укључивања у туристичку понуду • Промотивне активности			
Главни ризици:			
• Недостатак финансијских средстава • Грешке у процесима туристичке валоризације стећака и инкорпорирања у постојећу туристичку понуду			
Партнер(и)		Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:	

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
Туристичка организација Источно Сарајево,
Министарство трговине и туризма Републике Српске,
Туристичка организација Републике Српске, донатори,
домаће и стране развојне агенције, медији

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Израда сувенира</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град нема свој званични сувенир, а будући да је туризам препознат као сектор који може донијети просперитет, ваљало би обрати пажњу и на могућности израде сувенира, јер и они имају функцију задовољења туристичке потребе, са потенцијалним утицајем на повећање туристичке потрошње. Сувенири представљају саставни дио туристичке понуде и припадају групи репрезентативних средстава промоције. Сувенири би требали бити укоријењени у локалну културу, и као такви, осим рефлектовања туристичке активности одређеног подручја, они материјализују и промовишу његов идентитет, културно наслеђе и традицију. Дobar сувенир може бити прави симбол одређене дестинације. Сувенири имају више улога (економску, туристичку, културну, еколошку итд). При изради сувенира неопходно је да је уочљива веза са културним идентитетом. Сувенир мора бити оригиналан и препознатљив, маштовитог дизајна, задовољавати одређене стандарде естетике, али и функционалности. Такође, пожељно је да сувенир буде одговарајуће величине и тежине, и што је јако важно: ценовно конкурентан. Сувениром се продаје својеврсна прича која подсећа туристе на мјесто из којег потиче сувенир и због тога он мора бити аутохтон са израженим карактеристикама локалне средине. У складу са тим, пожељно је да сувенир буде израђен од домаћих материјала. Осим сувенира-предмета, све више се креирају и тзв. гастро-сувенири којима се повезују култура и гастрономија, тако да су размишљања и у том правцу добродошла.	
Циљеви пројекта: ➤ Промоција Источног Старог Града ➤ Привлачење туриста	Циљна група: ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Обогаћена туристичка понуда • Стална промоција-допринос у креирању позитивног имиџа • Већа заинтересованост туриста	Индикатори: • Број и врста израђених сувенира • Број купљених сувенира
Главне активности: • <i>Анализа тржишта (које сувенире туристи желе, колико су потребни итд.)</i> • <i>Осмишљавање дизајна, одабир врсте, облика и сл.</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Одабир начина израде и канала дистрибуције</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
Туристичка организација Источно Сарајево,
Министарство трговине и туризма Републике Српске,
Туристичка организација Републике Српске,
заинтересована лица са подручја Општине

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности:		Промоција туристичке понуде путем израде и дистрибуције промотивних материјала	
Кратак опис: Реализацијом овог пројекта креирао би се богат и разноврстан извор информација о свим сегментима туристичке понуде како би се потенцијалним туристима омогућило да добију све релевантне информације о локацији туристичких објеката, смјештајним капацитетима, спортско-рекреативним садржајима, гастрономској понуди, начину превоза до одређених локација и сл. Осим класичног штампаног материјала, потребно је израдити и друге облике промотивног материјала као што су каталози, промотивне кесе, мапе, сет фотографија, промотивни филмови и сл. Осим на српском језику, неопходно је да материјал буде израђен и на енглеском, а по потреби и на другим страним језицима.			
Циљеви пројекта:		Циљна група:	
➤ Промоција Источног Старог Града као туристичке дестинације ➤ Обједињавање свих релевантних информација ➤ Информисање туриста ➤ Стварање жељеног имиџа Општине		➤ Туристи ➤ Инвеститори ➤ Локално становништво	
Очекивани резултати:		Индикатори:	
• Обезбјеђен једноставан преглед туристичке понуде • Повећан број туристичких посјета • Креиран имиџ Општине као пожељне туристичке дестинације		• Број и врста израђеног и дистрибуисаног промотивног материјала • Број туристичких посјета	
Главне активности:			
• Обезбјеђивање финансијских средстава • Избор врсте и садржаја промотивног материјала • Избор одговарајућег дизајна • Избор пружаоца услуге израде промотивног материјала • Израда промотивног материјала • Одређивање канала дистрибуције			
Главни ризици:			
• Недостатак финансијских средстава • Грешке у одабиру канала дистрибуције			
Партнер(и)		Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:	
Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, менаџери у сектору туризма, медији, туристичке агенције		Општина Источни Стари Град	

Назив пројекта/активности: <i>Повезивање локалне туристичке понуде са шром понудом</i>	
Кратак опис: Регионалним повезивањем се повећава конкурентност локалне туристичке понуде на глобалном туристичком тржишту. Повезивање је инструмент повећања привлачности ширег подручја, што истовремено доприноси и подизању атрактивности свих туристичких дестинација појединачно јер умрежавање доводи и до обogaћивања локалне туристичке понуде што настаје као резултат комплементарности више туристичких дестинација. Активностима (пројектима) попут овог може се подупријети одрживи развој туризма и локални економски раст.	
Циљеви пројекта: ➤ Јачање туристичке понуде ➤ Увезивање субјеката у сектору туризма на више равни ➤ Искориштавање постојећих потенцијала кроз различите механизме сарадње	Циљна група: ➤ <i>Субјекти у области туризма</i> ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Повезане локалне туристичке понуде ширег подручја • Повећан број туристичких посјета • Обогаћена туристичка понуда • Креирана нова радна мјеста	Индикатори: • Број и квалитет нових контаката и повезаних партнера • Процент повећања броја посјетилаца • Број новоkreираних радних мјеста
Главне активности: • <i>Истраживање и идентификовање понуде других мјеста</i> • <i>Идентификовање комплементарности туристичких понуда, односно потенцијалних партнера</i> • <i>Ступање у контакт различитим каналима</i> • <i>Разматрање модалитета повезивања и прављење плана заједничког дјеловања</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост потенцијалних партнера	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, партнери различитих категорија	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град са партнерима

Назив пројекта/активности: <i>Семинари и едукације за менаџере и запослене у туризму и угоститељству /запослене у Општинској управи</i>	
Кратак опис: Иако постоји одређен број успешних кадрова у области туризма и угоститељства, и даље постоји простор за додатну едукацију и упознавање са актуелним трендовима у овим областима. Будући да су већ предузете активности на позиционирању Требевића као једне од најпрестижнијих дестинација, потребно је и да запослени у сектору туризма и угоститељства имају вјештине које захтијева постизање али и одржавање једне дестинације у категорији најпрестижнијих. Туристичка дестинација је један заокружен „ентитет“, односно она представља изграђену и заокружену туристичку понуду којом се мора на адекватан начин управљати да би се обезбиједила њена дугорочна конкурентност. Из наведеног произлази да је неопходно максимално искористити све чиме располаже туристичка дестинација, извршити диверсификацију услуга и унаприједити њихов квалитет. Због наведеног се јавља потреба за адекватно обученим кадром који ће на одговарајући начин управљати туристичким ресурсима и атракцијама дестинације у циљу додатног унапређења туристичке понуде. На едукацијама и семинарима биле би обрађиване различите теме (састављање програма туристичке понуде, брендирање производа, презентација туристичких производа и сл.).	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење услуга у области туризма и угоститељства ➤ Усавршавање и лични развој запослених у овој области	Циљна група: ➤ <i>Менаџери у туризму и угоститељству</i> ➤ <i>Остали запослени у овим областима</i> ➤ <i>Запослени у Општинској управи</i>
Очекивани резултати: • Успјешно спроведене едукације и семинари • Унапређен квалитет услуга у области туризма и угоститељства • Повећан број туриста	Индикатори: • Број и врста одржаних семинара и едукација • Број полазника који су похађали односне семинаре и едукације • Степен унапређења квалитета услуга • Број нових туриста
Главне активности: • <i>Испитивање заинтересованости потенцијалних полазника семинара и едукација</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Ангажовање стручњака</i> • <i>Одређивање програма, односно тема које ће се обрађивати</i> • <i>Реализација семинара и едукација</i> • <i>Евалуација са евентуалним препорукама за унапређење одређених сегмената семинара и едукација</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост потенцијалних полазника семинара и едукација	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, Министарство трговине и туризма Републике Српске, Туристичка организација Републике Српске, остала тијела са виших нивоа власти, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Подстицају развоју привреде Источног Старог Града</i>	
Кратак опис: Упркос буџетским прикраћеностима и другим различитим препрекама и отежањима, општинско руководство је и у претходном периоду расписивало јавне позиве за подстицаје развоју привреде са настојањем да пружи максималан допринос унапређењу квалитета живота становника Источног Старог Града. Изазов је оживити привреду у малим општинама, односно створити одговарајући привредни амбијент како би становништво уочило да постоје јасни изгледи за даљњи развој упркос бројним негативним околностима које имају изразито негативне реперкусије на мале средине, посебно оне које су доминантно руралног карактера попут Источног Старог Града. Овај пројект је усмјерен на проширење постојећих капацитета, запошљавање нових радника и, у коначном, у функцији је пружања снажног импулса јачању конкурентности привреде Источног Старог Града.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за динамичан развој привреде ➤ Јачање конкурентности привреде Источног Старог Града ➤ Проширење постојећих капацитета ➤ Креирање нових радних мјеста	Циљна група: ➤ <i>Привредни субјекти са подручја општине Источни Стари Град</i> ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Остварено проширење постојећих капацитета • Запослени нови радници • Створени услови за јачање конкурентности привреде Источног Старог Града	Индикатори: • Износ додијељених средстава • Број привредних субјеката који учествују у пројекту • Број нових радних мјеста • Подаци различитих институција о показатељима локалне привреде
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Формирање Комисије за додјелу подстицаја</i> • <i>Јасно прецизирање услова-критеријума за додјелу подстицаја</i> • <i>Објављивање јавног позива-конкурса</i> • <i>Провјера документације и анализа предложених бизнис планова</i> • <i>Додјела подстицаја</i> • <i>Мониторинг и накнадна евалуација</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Мањкавости предложених бизнис планова	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Завод за запошљавање Републике Српске, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Координација и укључивање малих и средњих предузећа у програме регионалне сарадње</i>	
Кратак опис: Познато је да су ограничени капацитети малих руралних општина као и малих и средњих предузећа да јасно идентификују приоритете за привредну сарадњу у ужим и ширим регионалним оквирима. Општина ће предузимати све активности ради испитивања могућих аранжмана сарадње и служити као својеврстан фацилитатор за мала и средња предузећа која ће се посредством Општине укључивати у активности које су везане за размјену информација, знања, иновативних пракси и идеја о оснивању партнерства и других модалитета сарадње. Циљ овог пројекта је подизање нивоа конкурентности и ефикасности, као и развој привредних кластера, будући да постоје јасни индикатори да је сектор малих и средњих предузећа највећи привредни потенцијал и развојна шанса цијелог региона Западног Балкана. Пракса показује да овакви програми представљају ефикасан инструмент којим се могу третирати, односно превазићи отежавајуће околности произашле из глобалне конкурентности.	
Циљеви пројекта: ➤ Подизање конкурентности локалне привреде ➤ Пословно повезивање ➤ Размјена знања и искустава и сљедствено унапређење перформанси предузећа	Циљна група: ➤ <i>Предузећа која се баве производњом и прерадом</i> ➤ <i>Предузећа из туристичког сектора</i>
Очекивани резултати: • Подигнут ниво конкурентност и створени услови за развој малих и средњих предузећа	Индикатори: • Број предузећа укључених у програме регионалне сарадње • Број посјета различитим регионалним сајмовима, радионицама и обукама
Главне активности: • <i>Анализа заинтересованости МСП за овакве програме</i> • <i>Формално укључивање општине Источни Стари Град у одговарајуће програме регионалне сарадње</i> • <i>Промоција регионалног повезивања</i> • <i>Мапирање и укључивање привредних субјеката у програме регионалне сарадње</i> • <i>Активности на реализацији регионалне сарадње</i>	
Главни ризици: • Неefикасан систем регионалног повезивања због учешћа великог броја актера • Недовољна заинтересованост локалних предузећа	

Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:
Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, подручне и регионалне привредне коморе	Општина Источни Стари Град (за субјекте са свог подручја)

Назив пројекта/активности: <i>Механизми образовања одраслих</i>	
Кратак опис: Пракса показује да одрасло становништво које је завршило формално образовање у савременим условима има потребу сталног учења и стицања нових знања како би било конкурентно на тржишту рада, а у општини Источни Стари Град тренутно не постоје могућности за задовољавање тих потреба. Са циљем омогућавања услова за развој локалног тржишта рада, Општина ће у наредном периоду, у сарадњи са различитим центрима за едукацију, покренути пројекат организовања курсева различите врсте, на којима би полазници стекли нова знања и вјештине, што би за одређене категорије могло значити и стицање услова за евентуалну преквалификацију.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за развој локалног тржишта рада ➤ Развој људских ресурса	Циљна група: ➤ Становништво општине Источни Стари Град
Очекивани резултати: • Организовани курсеви и други облици обука намијењени одраслом становништву • Додијељени сертификати о успјешно завршеним курсевима-обукама • Остварени услови за преквалификацију одређених категорија	Индикатори: • Број и врста одржаних курсева-обука • Број полазника • Број сертификованих полазника • Број полазника који су стекли услове за евентуалну преквалификацију
Главне активности: • Обезбјеђивање финансијских средстава • Сачињавање прелиминарног позива за похађање курсева и обука, са циљем утврђивања броја кандидата за поједине врсте курсева-обука • Закључивање уговора са лиценцираним центром за едукацију • Утврђивање мјеста, временског трајања (у седмицама, мјесецима) и термина одржавања одређеног курса-обуке • Вршење уписа полазника • Реализација курсева-обука • Додјела сертификата • Евалуација реализованих активност	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Недостатак интересовања потенцијалних полазника • Незаинтересованост центара за едукацију због малог броја полазника	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
центри за едукацију, домаће и стране развојне агенције

Општина Источни Стари Град, центри за едукацију

Инклузивни раст кроз покретање стартапа :	
Назив пројекта/активности:	1.Предузетничка обука за младе 2.Женско предузетништво
Кратак опис: Сврха пројекта је да се код младих и жена подстакне свијест о значају предузетништва за развој економије, да се укаже на могућности које предузетништво нуди појединцу, те да се подстакне самозапошљавање и организација сопственог бизниса. Млади из руралних подручја и жене из руралних подручја се често означавају као рањиве друштвене групе - друштвене групе са мање могућности. Путем овог пројекта овим друштвеним групама би се пружила могућност усвајања специфичних знања за планирање, покретање и вођење сопственог бизниса. Пројекат се односи на спровођење обука за заинтересоване ученике завршних разреда средње школе и младе од 18-35 година, односно жене са подручја општине Источни Стари Град. Посебан акценат пожељно је ставити на оснаживање позиције младих жена на локалном тржишту рада узимајући у обзир њихове потенцијале за допринос развоју руралне економије.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој економије и стварање услова за учествовање у развоју локалног тржишта рада ➤ Смањивање незапослености ➤ Ублажавање демографског пражњења руралних подручја	Циљна група: ➤ Локално становништво: млади и жене ➤ Привредни субјекти ➤ Организације цивилног друштва
Очекивани резултати: • Спроведене одговарајуће обуке • Повећан број запослених • Повећан број предузећа (малих бизниса) • Подигнут степен свијести о значају предузетништва	Индикатори: • Број младих и жена укључених у обуке • Број развијених пословних планова • Број и врста одржаних едукација • Број покренутих бизниса
Главне активности: • Спровођење анкете међу младима и женама о заинтересованости за укључивање у овај пројекат • Анализа потреба и могућности успоставе менторских аранжмана уз укључивање других актера (виши нивои власти, организације цивилног друштва итд.) • Обезбјеђивање финансијских средстава • Дефинисање форме и начина предузетничких обука • Спровођење обука • Утврђивање критеријума за евалуацију бизнис планова и рангирање најбољих идеја • Суфинансирање отпочињања бизниса првопласираних кандидата и кандидаткиња • Мониторинг и помоћ у првој години пословања • Евалуација реализованих активности	
Главни ризици: • Незаинтересованост и неинформисаност младих и жена о користима оваквих обука • Недостатак финансијских средстава	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, организације цивилног друштва, Завод за запошљавање Републике Српске, Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град у сарадњи са осталим партнерима

Назив пројекта/активности: Подстицај самозапошљавању	
Кратак опис: Као и у већини малих рубних општина, предузетничка активност се одвија на релативно ниском нивоу. Са циљем повећања запослености, те подизања душтвеног стандарда и квалитета живота неопходно је незапосленим лицима понудити одређена рјешења, која подразумијевају њихов већи ангажман и проактивно дјеловање. Циљ овог пројекта је анимирање незапослених лица за самозапошљавање, односно отпочињање сопственог бизниса – тзв. <i>start-up</i> . У овом пројекту организовале би се одређене обуке из домена предузетништва, уз могућност да се потенцијалним предузетницима понуде конкретни послови с обзиром на њихове личне потенцијале и афинетете али и ресурсе са којима улазе у бизнис, уз евентуално суфинансирање трошкова отпочињања бизниса од стране Општине и донатора који би били партнери у овом пројекту. Самозапошљавање може представљати економско рјешење за извјесни дио незапослених лица која имају предузетничке склоности. Ипак, треба имати у виду изразито сужене могућности да овај пројекат донесе жељене резултате јер у Босни и Херцеговини влада изузетно лоша пословна и предузетничка клима. Ако се томе дода и чињеница да је отежан приступ изворима финансирања, јасно је да је ово изузетно изазован пројекат.	
Циљеви пројекта: ➤ Смањење незапослености ➤ Подизање животног стандарда локалног становништва ➤ Стварање услова за динамичан развој локалног тржишта рада	Циљна група: ➤ Незапослено локално становништво
Очекивани резултати: • Реализоване одговарајуће обуке • Израђени бизнис планови • Смањена незапосленост • Повећан број предузетника • Створени услови за будући развој локалног тржишта рада	Индикатори: • Број лица која су учествовала на обукама • Број кандидованих и реализованих бизнис планова • Број новозапослених
Главне активности: • Обезбјеђивање финансијских средстава • Анализарање на које области односно бизнисе је потребно усмјерити фокус водећи рачуна о привредним потенцијалима Општине • Контакти са различитим субјектима који би могли бити партнери у различитим сегментима пројекта • Прикупљање и анализа података о квалификационој структури незапослених пријављених код Завода за запошљавање • Дефинисање начина и форми обуке незапослених лица • Спровођење обуке • Дефинисање критеријума за оцјену бизнис планова и начина суфинансирања почетка бизниса • Мониторинг и помоћ у првој години пословања • Накнадне евалуације успјешности	

Главни ризици:

- Недовољна заинтересованост
- Недостатак финансијских средстава

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Завод за запошљавање Републике Српске, НВО, Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа, донатори, домаће и стране развојне агенције	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град у сарадњи са осталим партнерима

Назив пројекта/активности: <i>Развијање система промоције Источног Старог Града</i>	
Кратак опис: Овај пројекат се може посматрати у контексту коријените измјене улоге и положаја јединица локалне самоуправе. Актуелни трендови и општинама намећу потребу коришћења одређених образаца дјеловања који су у прошлости били резервисани за приватна предузећа. Пракса показује да су се маркетиншке активности наметнуле као битан фактор у подстицању локалног економског развоја, јер као и предузећа, и општине се боре са конкуренцијом на готово свим равнима друштвено-економског живота. На првом мјесту неопходно је идентификовати компаративне предности Источног Старог Града а потом их користити у различитим каналима промоције. Развијање система промоције, између осталог, служи за привлачење и задржавање инвеститора и туриста, али и за обезбјеђивање подршке локалних актера. Ови системи могу значајно допринијети повећању видљивости Општине и креирању жељеног имиџа. Системи промоције, осим интернет презентације, укључују и израду и дистрибуцију различитих брошура и гласника, промотивних филмова и видео спотова, оглашавање путем билборда, присутност у различитим медијима, стављање друштвених мрежа у функцију промоције и сл. Из наведеног се закључује да је неопходно да пасивност уступи мјесто проактивном дјеловању, како би се избјегло да низ случајних догађаја стихијски стварају имиџ Општине. То подразумијева креирање и употребу различитих комуникационих механизма у складу са особеностима различитих група јавности.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање жељеног имиџа Општине ➤ Привлачење туриста ➤ Привлачење инвестиција	Циљна група: ➤ Инвеститори ➤ Туристи ➤ Медији ➤ Локално становништво
Очекивани резултати: • Креиран жељени имиџ Општине • Пораст броја туриста • Пораст инвестиција • Унапређен квалитет живота локалног становништва	Индикатори: • Степен видљивости Општине • Број и врста употребљених система промоције • Број туриста • Број и вриједност инвестиција • Степен унапређења квалитета живота локалног становништва
Главне активности: • Идентификовање свих релевантних елемената идентитета Општине • Идентификовање компаративних предности Општине • Обезбјеђивање финансијских средстава • Избор система (канала) промоције • Редовно праћење учинка кориштених система промоције • Евентуалне модификације одређених сегмената промоције	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Неодговарајући одабир система промоције	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Туристичка организација Источно Сарајево, друга релевантна тијела, медији	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Маркетинг локације у функцији привлачења ресурса</i>	
Кратак опис: Локација као маркетиншка понуда или производ представља заокружено и препознатљиво географско подручје укључујући све облике инфраструктуре, различите врсте атрактивности, ресурсе, потенцијале и све остало чиме је могуће привући и задржати потенцијалне кориснике тих локацијских садржаја. У склопу свих активности и пројеката који се раде с циљем посљешивања локалног економског развоја, значајна је промоција и стварање имиџа средине у коју је пожељно инвестирати. Маркетингом локације креирају се и афирмишу позитивне асоцијације на односну локацију, ствара се позитиван имиџ одређеног подручја што у коначном привлачи инвестиције у различитим областима. Маркетинг треба да промовише подручје општне Источни Стари Град као локацију атрактивну за инвестирање у одређеним областима, што ће бити базирано на истицању компаративних предности и локацијских фактора карактеристичних за ово подручје.	
Циљеви пројекта: ➤ Промоција Источног Старог Града као локације погодне за инвестирање у више сектора ➤ Искориштавање компаративних предности	Циљна група: ➤ <i>Инвеститори</i>
Очекивани резултати: • Израђен одговарајући маркетинг план и реализоване припадајуће промотивне активности • Прецизно идентификоване компаративне предности Источног Старог Града у односу на окружење • Ојачан идентитет и унапређен имиџ општине Источни Стари Град • Привучене нове инвестиције	Индикатори: • Степен заинтересованости потенцијалних инвеститора • Број и врста реализованих инвестиција
Главне активности: • <i>Формирање радне групе која ће бити задужена за прикупљање података о општини Источни Стари Град и сусједним општинама (општинама у саставу Града Источно Сарајево и Кантона Сарајево) са циљем израде стратегије промоције Источног Старог Града на бази компаративних предности</i> • <i>Формирање базе података о постојећим и потенцијалним инвеститорима</i> • <i>Израда маркетинг плана</i> • <i>Пласирање прикупљених информација одабраним циљним групама</i> • <i>Имплементација осмишљених промотивних активности</i> • <i>Евалуација са приједлозима за унапређење</i>	
Главни ризици: • Грешке у дефинисању компаративних предности	

• Грешке при изради маркетинг плана • Неодговарајуће пласирање информација	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, маркетиншке агенције, развојне агенције на различитим нивоима	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: Оснивање пословних и индустријских зона	
Кратак опис: Развијеност одређеног подручја умногоме детерминише „смјештај“ индустрије. Чињеница је да су развијенија подручја са квалитетном инфраструктуром, обиљем радне снаге и честим погодностима за инвеститоре у значајној предности у односу на мање развијена подручја. Оснивањем пословне и индустријске зоне ствара се повољан амбијент за инвеститоре, убрзава се и поједностављује стављање просторних ресурса у функцију економског развоја, инвестиција, раста и запошљавања. Овакве зоне могу се посматрати као важан инструмент развоја малих и средњих предузећа, привлачења инвестиција и запошљавања. Пословне зоне су облик предузетничке инфраструктуре који представља грађевински уређен и комунално опремљен простор, а намијењен је усклађеном и планском коришћењу од стране већег броја предузећа и предузетника. На овај начин обезбјеђују се конкурентске предности и нижи трошкови пословања за потенцијалне инвеститоре, што у коначном резултира бенефитима за све заинтересоване стране. Успостављање оваквих зона у мање развијеним подручјима често буде једна врста прекретнице јер се отварају могућности убрзаног развоја, односно привлачења различитих врста индустрије чиме се стварају услови за динамичан привредни развој.	
Циљеви пројекта: ➤ Привлачење инвестиција ➤ Повећање запослености ➤ Стављање просторних ресурса у функцију економског развоја	Циљна група: ➤ <i>Потенцијални инвеститори</i> ➤ <i>Постојећи привредници са подручја општине</i>
Очекивани резултати: • Успостављена и инфраструктурно уређена пословна и индустријска зона • Креирано више десетина нових радних мјеста	Индикатори: • Број и износ инвестиција • Увећан број запослених лица
Главне активности: • <i>Анализа и прилагођавање просторно-планске документације</i> • <i>Спровођење процедуре за додјелу-продају парцела</i> • <i>Спровођење процедуре и извођење радова на изградњи одговарајуће инфраструктуре</i> • <i>Дефинисање смјерница за управљање развојем зоне</i> • <i>Промовисање зоне-привлачење инвеститора</i>	
Главни ризици: • Недостатак квалитетне инфраструктуре (недостатак финансијских средстава) • Незаинтересованост инвеститора	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
виши нивои власти, инвеститори

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Изградња ИТ парка на Требевићу</i>	
Кратак опис: Да Требевић није искључиво за угоститељске објекте и туристичке садржаје показује овај пројектни приједлог. Многи бизниси желе своје сједиште изван ужурбаних урбаних центара како би својим запосленима понудили другачије и здравије окружење. Требевић је идеална локација будући да нуди чист ваздух и природу, а ипак је у непосредној близини главног града. Кроз овај пројекат, Општинска управа би понудила једној од ИТ компанија да своје сједиште смјести баш на Требевић. На овај начин би се Источни Стари Град промовисао као локација отворена за различите врсте бизниса што би свакако допринијело генерисању додатних прихода за локалну заједницу.	
Циљеви пројекта: ➤ Профилисање Источног Старог Града као локације погодне за инвестирање у више сектора ➤ Искориштавање компаративних предности Требевића	Циљна група: ➤ <i>Инвеститори (ИТ компаније)</i>
Очекивани резултати: • Изграђен ИТ парк на Требевићу • Увећани приходи од дестинације Требевић • Активирани потенцијали за привлачење нових инвестиција	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број запослених у ИТ парку • Процент увећања прихода
Главне активности: • <i>Процеси привлачења и преговора за заинтересованим ИТ компанијама</i> • <i>Административне процедуре (издавање грађевинске дозволе итд.)</i> • <i>Изградња ИТ парка и долазак (прелазак) инжењера и других радника</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недовољна заинтересованост ИТ компанија	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ИТ компаније	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: Израда Водича за инвеститоре	
Кратак опис: Израда Водича за инвеститоре је у складу са темељним одређењем општинског руководства да се континуирано ради на стварању амбијента за интегрални и мултифункционални развој Источног Старог Града. Основна сврха Водича за инвеститоре је обезбјеђивање неопходних информација које би потенцијални страни и домаћи инвеститори требало да знају. Водич би такође био и презентација отворености Источног Старог Града као партнера за све облике сарадње са страним и домаћим инвеститорима. Између осталог, у Водичу би се, осим описа административних процедура, налазиле и информације о структури привреде и стратешком положају, као и преглед компаративних предности Источног Старог Града. Водич за инвеститоре би истовремено служио и као својеврстан инструмент промоције Источног Старог Града као респектабилне инвестиционе дестинације. Водич би обавезно требао да буде израђен на српском и енглеском језику, уз остављање простора да се израде верзије и на другим језицима.	
Циљеви пројекта: ➤ Концизно представљање свих релевантних информација за стране и домаће инвеститоре ➤ Промоција Источног Старог Града као инвестиционе дестинације	Циљна група: ➤ Страни и домаћи инвеститори
Очекивани резултати: • Израђен Водич за инвеститоре • Источни Стари Град позициониран као идеално подручје за инвестирање у одређеним секторима	Индикатори: • Квалитет Водича за инвеститоре • Степен (процент) увећања заинтересованости страних и домаћих инвеститора
Главне активности: • Одређивање персоналних рјешења за израду Водича за инвеститоре (запослени у Општинској управи и/или вањски сарадници) • Пркупљање и систематизација свих релевантних података • Израда Водича за инвеститоре • Медијска промоција и дистрибуција	
Главни ризици: • Нема	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, релевантна тијела са виших нивоа власти, медији	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Учешиће у Програму сертификације општина са повољним пословним окружењем у југоисточној Европи</i>	
Кратак опис: Сертификација општина са повољним пословним окружењем је јединствен програм за унапређење квалитета услуга и информација које општине у региону пружају привредницима/инвеститорима. Програм сертификације пружа општинама јасне смјернице о томе како да креирају одговарајући привредни амбијент и уведу међународно признате стандарде ефикасне и транспарентне локалне администрације. Ријеч је о процесу који има за циљ унапређење привредног амбијента кроз институционалне реформе уз активно учешиће и сарадњу привреде, општина и грађана, а у који би се у догледно вријеме могла укључити и Општина Источни Стари Град. Сертификација представља својеврсно признавање квалитета функционисања општина у циљу привлачења страних инвестиција. Да би успјеле да добију сертификат, локалне самоуправе морају знати какве информације и услове потенцијални инвеститори траже, односно морају посматрати своје општине из угла потенцијалних инвеститора. Овакав приступ омогућава отварање нових радних места, уједначен раст и просперитет општина, што, у коначном води равномјерном развоју земље. Директни, непосредни ефекти процеса сертификације огледају се у расту инвестиција, а индиректни у смањењу стопе незапослености и расту животног стандарда становништва. За добијање сертификата неопходно је испунити 12 критеријума и више од 80 подкритеријума који се односе на унапређење процедура, јачање транспарентних механизма, прибављање докумената и података потребних привредницима и инвеститорима итд. Инвеститорима који желе да преселе или прошире своје пословање у југоисточној Европи, овај сертификат (VFC сертификат) служи као стандардизован механизам за процјену локалних услова за пословање и као поуздан индикатор постојања адекватног амбијента за инвестирање. Процес сертификације траје годину дана, с тим да се ресертификација врши сваке двије године.	
Циљеви пројекта: ➤ Креирање адекватног привредног амбијента ➤ Јачање капацитета за привлачење инвестиција	Циљна група: ➤ Инвеститори ➤ Општинска управа ➤ Локално становништво
Очекивани резултати: • Креиран одговарајући привредни амбијент • Остварен раст инвестиција • Смањена стопа незапослености • Унапређен квалитет живота локалног становништва	Индикатори: • Добијен VFC сертификат • Процент оствареног раста инвестиција • Процент смањења стопе незапослености
Главне активности: • Достављање потребне документације • Посјета Евалуацијске комисије • Реализација различитих активности са циљем отклањања устанављених мањкавости • Посјета Верификацијске комисије • Испуњење додатних захтјева • Сертификација • Промоција Општине Источни Стари Град као сертификоване општине	
Главни ризици: • Неиспуњавање одређених услова за добијање	

VFC сертификата	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Привредна комора Републике Српске, остали партнери који учествују у различитим сегментима Програма	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Пројекти/активности у оквиру циља: *Унапређење квалитета живота, инфраструктуре и одрживо управљање*

Назив пројекта/активности: <i>Програм: Реконструкција и модернизација локалних путева</i>	
Кратак опис: Инфраструктура једне локалне заједнице представља основну подлогу за привредни, друштвени и сваки други развој и стога је неопходно стално одржавање, односно реконструкција и изградња путева, са циљем унапређења животних услова локалног становништва. Мултифункционални и интегрални развој је незамислив без квалитетне путне инфраструктуре. Такође, услјед релативно велике површине општине у односу на број становника и изразите разурнености, реконструкција и модернизација локалних путева је задатак који представља својеврсну константу на агенди општинског руководства. Чињеница је да одрживи рурални развој захтијева постојање различитих одговарајућих облика инфраструктуре, међу којима је адекватна путна комуникација најзначајнија. Значај овог програма огледа се у чињеници да он у себи садржава више мањих пројеката. Додатно, унапређење инфраструктуре је битан чинилац реализације пројеката из других области. Напомена: Приоритетни пројекти су приказани одвојено.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење саобраћајне инфраструктуре ➤ Асфалтирање локалних путева ➤ Бољи животни услови локалног становништва ➤ Креирање амбијента за привредни развој	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i> ➤ <i>Инвеститори</i> ➤ <i>Туристи</i>
Очекивани резултати: • Побољшано стање инфраструктуре • Створени услови за лакше и безбједније одвијање саобраћаја	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број километара изграђене и реконструисане путне мреже • Степен задовољства становништва • Степен олакшања пословања привредним субјектима
Главне активности: • <i>На основу урађене анализе идентификовати листу приоритета за изградњу, реконструкцију и модернизацију</i> • <i>Због ограничених финансијских средстава, односно услјед чињенице да су инфраструктурна улагања изузетно захтјевна неопходно је стално аплицирање при намјенским фондовима за улагање у развој инфраструктуре</i> • <i>Усаглашавање листе приоритета са могућностима општинског буџета на годишњем нивоу</i> • <i>Стандардна процедура: Обезбјеђивање потребних средстава; процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Радови реконструкције и модернизације</i> • <i>Технички преглед и издавање употребне дозволе, примопредаја објекта (пута),</i>	

уплаћење објекта (пута) у јавни регистар некретнина (тамо гдје је примјењиво)	
Главни ризици:	
• Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, домаће и стране развојне агенције, донатори, ресорна министарства виших нивоа власти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Локални пут Горњи Булози-Вучја Лука, дионица Радијевићи-Брезовице-Мразовац</i>	
Кратак опис: Овај пројекат спада у капиталне инфраструктурне пројекте и његовом реализацијом допринијело би се већој повезаности између различитих дијелова општине, што би умногоме побољшало квалитет живота становника Источног Старог Града. На овај начин би се значајно отклониле посљедице разурњености подручја општине Источни Стари Град, а становницима МЗ Булози би се омогућила боља путна комуникација са сједиштем Општине. Осим економског аспекта, бенефити реализације овог пројекта имају и снажну социјалну компоненту, јер развијена инфраструктура директно смањује степен изолованости руралних подручја и повећава ниво друштвене интегрисаности. Из наведеног проистиче да је овај локални пут, гледано из различитих аспеката, а посебно у контексту вишег степена повезаности, од стратешког значаја за становнике наше општине.	
Циљеви пројекта: ➤ Отклањање посљедица разурњености ➤ Виши степен повезаности између различитих дијелова општине ➤ Подизање квалитета живота локалног становништва ➤ Стварање бољих услова за привредне субјекте	Циљна група: ➤ Локално становништво ➤ Привредни субјекти
Очекивани резултати: • Изграђен локални пут Горњи Булози-Вучја Лука, дионица Радијевићи-Брезовице-Мразовац • Бржи и лакши долазак из МЗ Булози до сједишта Општине и обрнуто	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Дужина изграђеног пута • Степен задовољства локалног становништва и привредних субјеката
Главне активности: • <i>Израда пројектне документације</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава-односно, будући да је ријеч о изузетно скупом пројекту: проналазак донатора</i> • <i>Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Изградња пута</i> • <i>Технички преглед и издавање употребне дозволе, примопредаја објекта (пута), уплаћење објекта (пута) у јавни регистар некретнина</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост донатора	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
домаће и стране развојне агенције, донатори, ресорна
министарства виших нивоа власти

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности:	1.Наставак изградње путева за редовну комуникацију на Брусу 2.Асфалтирање пута на Златишту 3.Приступна саобраћајница Златиште 4. Изградња асфалтног пута Хреша - Глог 5. Изградња асфалтног пута Булози - Мрзовац
Кратак опис: Неквалитетна путна инфраструктура се негативно рефлектује на готово све области (свакодневни живот становништва, пословне активности, пољопривредну дјелатност итд.). Лоша путна инфраструктура додатно усложњава постојеће проблеме и општине доминантно руралног карактера смјешта у још рањивији положај. Осим реконструкције и модернизације локалних путева неопходно је, изградњом нових путева, додатно унаприједити инфраструктуру општине Источни Стари Град. Оснаживање инфраструктурног сегмента је неопходно како би се: омогућила адекватна путна повезаност локалног становништва, омогућило несметано пословање привредним субјектима, створили услови за убрзано развијање туризма али и осталих сектора који су идентификовани као стубови развоја општине Источни Стари Град (осим туризма, то су пољопривредни сектор, сектор минералних сировина и дрвна индустрија). Реализација ових пројеката значајно би допринијела јачању инфраструктурних капацитета општине Источни Стари Град. Наведени пројекти (у наслову) нису коначни и листа ће се периодично ажурирати.	
Циљеви пројекта: ➤ Јачање инфраструктурних капацитета ➤ Бољи животни услови локалног становништва ➤ Креирање амбијента за привредни развој	Циљна група: ➤ Локално становништво ➤ Привредни субјекти ➤ Инвеститори ➤ Туристи
Очекивани резултати: • Изграђени и асфалтирани путеви • Створени услови за лакше и безбједније одвијање саобраћаја • Остварен допринос унапређењу услова за развој кључних привредних сектора • Створени услови за привлачење инвестиција	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број метара (километара) изграђених и асфалтираних путева • Степен задовољства становништва • Степен унапређења (у смислу олакшања) привредних активности • Број и врста нових инвестиција
Главне активности: • Израда пројектне документације • Обезбјеђивање потребних средстава • Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора • Изградња и асфалтирање пута (путева) • Технички преглед и издавање употребне дозволе, примопредаја објекта (пута), уплаћење објекта (пута) у јавни регистар некретнина	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, домаће и стране развојне агенције, донатори, ресорна министарства виших нивоа власти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Опремање ЈКП „Глог“ и унапређење комуналних услуга</i>	
Кратак опис: Јавно комунално предузеће „Глог“ основано је 2010. године и повјерено му је пружање услуга од општег интереса у општини Источни Стари Град, односно: производња и дистрибуција воде, одржавање и уређивање јавних површина, прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада те одржавање Прихватишта за животиње. Квалитет комуналних услуга је битан параметар када се процјењује квалитет живота у локалној заједници. Иако је у овој области учињено много што показује чињеница да се из године у годину побољшава квалитет услуга које пружа ЈКП „Глог“ и даље постоји простор за унапређење- посебно у смислу набавке теренских возила, цистерни и пратеће опреме. Обезбиједити одговарајући ниво комуналних услуга често је изазов за рурална брдовита подручја и стога је јачање капацитета комуналног предузећа од изузетног значаја. Приоритет је обезбјеђивање возила са предњом универзалном хидрауличном руком и са главом за ударно кошење траве.	
Циљеви пројекта: ➤ Јачање капацитета ЈКП „Глог“ ➤ Унапређење квалитета комуналних услуга	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i>
Очекивани резултати: • Побољшан квалитет комуналних услуга • ЈКП „Глог“ опремљено адекватном опремом	Индикатори: • Степен унапређења комуналних услуга • Брзина дјеловања на терену у кризним ситуацијама • Број и врста нове опреме
Главне активности: • <i>Прецизна идентификација потреба и у складу са тим постављање приоритета</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Процедуре набавки потребне опреме</i> • <i>Након извјесног периода мјерење степена унапређења комуналних услуга са приједлозима за будуће активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, Град Источно Сарајево, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈКП „Глог“

Назив пројекта/активности: <i>Израда студије о начину рјешавања проблема комуналне инфраструктуре</i>	
Кратак опис: Имајући у виду чињеницу да је квалитетна комунална инфраструктура једна од битних компоненти када је ријеч о привлачности општине за разне врсте бизниса као и о квалитету живота становника, те јако скупе пројекте у овој области, чији износи превазилазе могућности финансирања из општинског буџета, дефинисање пројекта није могуће без израде детаљне студије о начину рјешавања проблема комуналне инфраструктуре. Потребу за таквом студијом намећу врло сложени проблеми који су везани за стање у овим областима. Сама израда пројектне документације је такође врло скупа и у постојећој економској ситуацији општине, њене привреде и становништва, претпоставља помоћ и донације од стране виших нивоа власти.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој и унапређење комуналне инфраструктуре ➤ Бољи санитарно-хигијенски и здравствени услови живота ➤ Рационално коришћење природних ресурса - воде ➤ Унапређење заштите животне средине	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i> ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Инвеститори</i>
Очекивани резултати: • Урађена Студија о начину рјешавања проблема комуналне инфраструктуре • Створени услови за конкретне интервенције у овој области	Индикатори: • Јасно дефинисани врста и обим потребних интервенција у овој области
Главне активности: • <i>Доношење Одлуке о изради Студије за рјешавање проблема комуналне инфраструктуре</i> • <i>Формирање тима за израду Студије</i> • <i>Прикупљање и обрада података</i> • <i>Израда Студије</i> • <i>Усвајање Студије</i>	
Главни ризици: • Кадровска ограничења • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, Град Источно Сарајево, ресорна министарства, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈКП „Глог“

Назив пројекта/активности : <i>Унапређење капацитета за управљање отпадом на локалном нивоу - набавка контејнера</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град је доминантно рурално подручје, а због свог положаја има одличне могућности за убрзани развој пољопривреде и различитих облика туризма. Да би се те могућности искористиле, један од предуслова је унапређење параметара животне средине. Рурална подручја у Босни и Херцеговини су често занемарена у готово свим доменима, а додатна отежавајућа околност је што мање општине врло често немају одговарајуће капацитете/финансијска средства да адекватно одговоре на изазове са којима се суочавају. Сваки појединац генерише у просјеку 1 кг отпада дневно, а неодговарајуће одлагање отпада осим што је пријетња здрављу људи, води и ка загађивању воде, ваздуха, земљишта, а то су све важни ресурси на којима природа у Босни и Херцеговини није штедјела. Услијед наведеног, неопходно је предузети све неопходне мјере ка санирању постојећих и превенирању будућих штета, а први корак је унапређење капацитета за управљање отпадом на локалном нивоу кроз набавку већег броја контејнера и канти.	
Циљеви пројекта: ➤ Смањење загађености животне средине и успостава инфраструктуре за интегрално управљање отпадом ➤ Унапређење капацитета за управљање отпадом у руралним подручјима	Циљна група: ➤ Локално становништво у руралним подручјима ➤ Различити чиниоци животне средине
Очекивани резултати: • Побољшани параметри животне средине • Ономогућено стварање депонија у руралним подручјима • Ојачани капацитети за управљање отпадом у руралним подручјима	Индикатори: • Број новоинсталираних контејнера и канти • Површина подручја покривеног контејнерима (унапређење за најмање 25 %)
Главне активности: • <i>Мапирање најугроженијих подручја</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Набавка контејнера и канти и њихово инсталирање на предвиђеним локацијама</i>	
Главни ризици: • Нема	
Партнер (и) Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“ д.о.о. Источни Стари Град, Фондација за привреду и рурални развој	Носилац пројекта/Имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Селективно сакупљање амбалажног отпада и подизање свијести о значају правилног управљања отпадом у општини Источни Стари Град</i>	
Кратак опис: Управљање амбалажним отпадом једно је од приоритетних питања у вези са животном средином на разним институционалним нивоима. Општина Источни Стари Град такође је препознала потребу за смањивањем количине амбалажног отпада и штетних материјала садржаних у амбалажи и амбалажном отпаду, као и прилику за смањење штетних утицаја на животну средину одвојеним сакупљањем и обрађивањем амбалажног отпада. Идеја пројекта је да се јавност боље упозна са значајем ефикасног одлагања амбалажног отпада, те се жели раширити порука да амбалажни отпад заправо није отпад већ група нових ресурса, односно секундарних сировина. Због недовољне информисаности и незнања, људи сматрају ПЕТ амбалажу великим загађивачем, међутим, истина је да су загађивачи заправо људи који га бацају, док је ПЕТ амбалажа заправо пријатељ животне средине који се може 100% рециклирати. Кључни покретачи промјена су људи, њихове навике и свијест о значају правилног селективног одлагања отпада и његовом еколошком и економском потенцијалу. Пројектом је предвиђена набавка контејнера и канти за селективно одлагање отпада што представља први корак у изградњи инфраструктуре процеса раздвајања комуналног отпада. Дакле, у питању је основна опрема која креира услове за будући развој ове области и искористићавање њеног пуног потенцијала. Ова почетна фаза саме набавке контејнера уз подизања еколошке свијести грађана је један од кључних фактора који утичу на даљи развој овог процеса. Улагање у инфраструктуру за одвојено прикупљање отпада је тек први корак у ланцу управљања отпадом, те се овај пројекат може сматрати и пилот пројектом, којим ће се процијенити успјешност прикупљеног амбалажног отпада (у количини) и реакција грађана на прихватање нових навика о одлагању отпада. Ово ће представљати основу за будуће дјеловање и креирати услове за развој комплетног система раздвојеног прикупљања отпада .У пројекту је, поред набавке робе, акценат стављен на активности едукативног карактера и промотивне активности како би се информисале различите групе јавности, односно како би се што већи број грађана укључио у процес селективног сакупљања, обучио о правилима и предностима селективног одлагања отпада и упознао са перспективама за отварање предузећа, првесствено МСП, која ће се бавити прикупљањем, преузимањем и прерадом ових врста отпада. Јасно је да у овој области постоји мноштво перспектива за напредак у складу са темељним начелима одрживог развоја.	
Циљеви пројекта: ➤ Допринос одрживом управљању отпадом које ће почивати на начелима заштите животне средине ➤ Упостављање одговарајућег система управљања амбалажним отпадом у функцији очувања природних ресурса, заштите животне средине и здравља људи у општини Источни Стари Град ➤ Унапређење еколошке свијести грађана	Циљна група: ➤ Локално становништво ➤ Привредни субјекти ➤ Туристи ➤ Инвеститори
Очекивани резултати: • Упостављен одговарајући систем управљања амбалажним отпадом - обезбјеђени и адекватно постављени контејнери и канте за амбалажу и амбалажни отпад • Извршено истраживање о постојећим откупљивачима амбалажног отпада уз стварање услова за сарадњу • Одржани едукативни програми и обуке за различите групе (ученици, омладина, привредни субјекти) • Спроведене акције чишћења и уређења	Индикатори: • Број контејнера, кошева и канти за селективно одлагање амбалажног отпада • Настајање отпада и стварање дивљих депонија смањено за најмање 30 % • Врста и обим сарадње са откупљивачима амбалажног отпада • Број ученика и младих који су учествовали на едукативним програмима о значају правилног управљања отпадом и заштите животне средине • Број привредних субјеката (привредника)

• Израђен одговарајући промотивни материјал • Подигнут степен информисаности грађана о питањима и проблемима управљања отпадом и остварен виши степен заинтересованости за непосредан ангажман у овој области	који су обучени како да на правилан начин одлажу амбалажу и амбалажни отпад • Број учесника који су учествовали на акцијама чишћења и уређења (Требевић и други локалитети) • Број и врста промотивног материјала • Број интернет чланака и радио емисија на тему амбалаже и амбалажног отпада (који су у функцији подизања степена информисаности грађана)
Главне активности: • Обезбјеђивање финансијских средстава • Процедуре одабира најбоље понуде и набавка опреме • Испитивање могућности и успостављање сарадње са откупљивачима амбалажног отпада • Едукативне активности о ефикасном управљању отпадом у циљу подизања свијести грађана • Акција чишћења и уређења појединих локалитета • Кампања и промотивне активности са циљем информисања јавности	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост грађана, привредних субјеката и откупљивача амбалажног отпада	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, Град Источно Сарајево, Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске, домаће и стране развојне агенције, ресорна министарства, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈКП „Глог“

Назив пројекта/активности: <i>Елаборат о водозаштитној зони водоводних система на подручју Источног Старог Града</i>	
Кратак опис: Будући да је Источни Стари Град изузетно разуђено подручје, водоснабдијевање се врши путем више водоводних система. Позитивним законским прописима предвиђено је да се на свим извориштима која се по количини и квалитету могу користити или се користе за снабдијевање становништва водом за пиће, односно уколико је вода са тог простора намијењена за људску употребу, спроведу мјере заштите од намјерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно утицати на здравствену исправност воде. Заштита вода од загађења спроводи се ради очувања живота и здравља људи и заштите животне средине, односно омогућавања одрживог, нешкодљивог и неометаног кориштења вода за различите намјене. Овај пројекат је започет у претходном периоду будући да су завршене активности за подручје Хреше, а у наредном периоду ће се исто урадити и за друге локације: Вучја Лука - Козјача, Бијеле Воде, Булози.	
Циљеви пројекта: ➤ Заштита изворишта од загађења и других утицаја који могу неповољно дјеловати на квалитет и здравствену исправност воде за пиће, односно на издашност изворишта ➤ Побољшање санитарно-хигијенских и здравствених услова	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Донешен (усвојен) Елаборат о водозаштитној зони • Испоштоване законске обавезе санитарне заштите • Унапређен квалитет снабдијевања водом	Индикатори: • Квалитет и обим односног Елабората (односно више њих - за различите локације) • Врста спроведених мјера • Степен унапређења квалитета водоснабдијевања
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Доношење Одлуке о изради Елабората о водозаштитној зони</i> • <i>Спровођење процедуре за одабир фирме која ће пружити услугу израде односног Елабората</i> • <i>Утврђивање водозаштитне зоне и спровођење припадајућих мјера заштите</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, Град Источно Сарајево, ресорна министарства, домаће и стране развојне агенције, донатори

Општина Источни Стари Град / ЈКП „Глог“

Назив пројекта/активности: <i>Програм: Унапређење водоводне и канализационе инфраструктуре</i>	
Кратак опис: Овај пројекат се може посматрати као програм који се састоји од више различитих пројеката. Значај адекватне водоводне и канализационе инфраструктуре није потребно посебно образлагати. Ова област је свакако једна од најважнијих код процјењивања квалитета живота становништва на одређеном подручју а уједно представља и битан фактор у процесу доношења инвестиционих одлука. Програм се односи на унапређење водоводне и канализационе инфраструктуре у свим мјесним заједницама, а као приоритетни пројекти (чија се реализација планира у првом дијелу имплементације овог документа) издвајају се: Изградња растеретне коморе и дијела цјевовода Хреша; Изградња резервоара и дијела цјевовода Хреша; Изградња дијела фекалне канализације Хреша, Изградња цјевовода Црепољско; Изградња водовода Глог; Водоводни систем Брус; Канализациони систем Брус (МЗ Требевић је посебно истакнута и у пројектним приједлозима за развој туризма).	
Циљеви пројекта: ➤ Развој и унапређење комуналне инфраструктуре ➤ Бољи санитарно-хигијенски и здравствени услови живота ➤ Рационално коришћење природних ресурса-воде ➤ Унапређење заштите животне средине	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i> ➤ <i>Туристи</i> ➤ <i>Инвеститори</i>
Очекивани резултати: • Унапређена водоводна и канализациона инфраструктура на различитим локалитетима • Обезбеђени бољи санитарно-хигијенски услови • Унапређени кључни параметри заштите животне средине	Индикатори: • Број и врста реализованих интервенција (пројеката) • Обим и врста изведених радова
Главне активности: • <i>Израда пројектно-техничке документације</i> • <i>Обезбеђивање финансијских средстава</i> • <i>Одабир извођача радова</i> • <i>Процес изградње водоводног и канализационог система и припадајућих интервенција укључујући и све накнадне активности (прикључење објекта итд.)</i> •	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево,
ресорна министарства, домаће и стране развојне
агенције, донатори

Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Изградња резервоара за воду 50 m³ на Хрши за обезбјеђење залиха воде и дистрибуцију</i>	
Кратак опис: Основна сврха овог пројекта је обезбјеђивање залиха воде али и њена дистрибуција. Неопходност реализације овог пројекта проистиче из чињенице да у току љетног периода често долази до несташице воде и, консеквентно, до немогућности потпуног задовољавања потреба становништва и привреде. Такође, оправданост овог пројекта у смислу обезбјеђивања довољних залиха воде може се посматрати и у контексту планираног проширења водоводне мреже.	
Циљеви пројекта: ➤ Обезбјеђивање залиха воде ➤ Унапређење квалитета водоснабдијевања	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i>
Очекивани резултати: • Обезбјеђене залихе воде • Побољшано водоснабдијевање у кризним (сушним) периодима	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Изграђен резервоар за воду предвиђене запремине • Степен олакшања дистрибуције воде у кризним периодима
Главне активности: • <i>Израда пројектне документације</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Изградња резервоара</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / ЈКП „Глог“

Назив пројекта/активности: <i>Успостављање енергетског менаџмента и стварање услова за избор и реализацију енергетско-ефикасних пројеката</i>	
Кратак опис: Енергетска ефикасност идентификована је као један од најефикаснијих начина за постизање одрживог развоја, а јединице локалне самоуправе имају све значајнију улогу у достизању циљева енергетске ефикасности. Европска унија је путем различитих директива нагласила значај енергетске ефикасности наметнувши државама чланицама различите обавезе. У складу са односним директивама, претходних година су у Републици Српској усвојени и акти (посебно: Закон о енергетској ефикасности Републике Српске) којима се регулише ова област. Законом о енергетској ефикасности дефинисане су и обавезе општина, међутим елементи концепта енергетске ефикасности још увијек нису довољно заступљени у активностима јединица локалне самоуправе. Иако често постоји жеља да се енергијом управља у складу са постулатима енергетске ефикасности, недостатак капацитета и знања представљају битну отежавајућу околност и стога је неопходно да се размотре могућности за укључивање општине у неки од пројеката обука из области енергетске ефикасности након чега би се можда могли реализовати и конкретни пројекти у овој области. На почетку је неопходно успоставити систем за енергетски менаџмент којим ће се постићи одговарајући ниво енергетске ефикасности примјеном стандардизованих процедура и метода, уз стварање услова за континуирано унапређење.	
Циљеви пројекта: ➤ Развијање интегралног приступа у очувању енергије ➤ Стварање услова за уштеде-рационалну употребу ресурса ➤ Унапређење кључних еколошких параметара ➤ Стварање услова за реализацију различитих пројеката из домена енергетске ефикасности ➤ Подизање свијести о значају енергетске ефикасности	Циљна група: ➤ <i>Јавни објекти (установе) на подручју општине Источни Стари Град-који су у надлежности Општине, са тенденцијом укључивања свих осталих субјеката</i> ➤ <i>Становништво општине Источни Стари Град</i>
Очекивани резултати: • Успостављен одговарајући систем енергетског менаџмента • Остварене уштеде • Побољшни кључни еколошки параметри (остварено смањење емисије различитих штетних састојака) • Креирани услови за избор и реализацију енергетско-ефикасних пројеката • Подигнута свијест о значају енергетске ефикасности на свим равнима	Индикатори: • Организациона структура за систем енергетског менаџмента (енергетски менаџер и енергетски тим) • Ниво остварених уштеда • Ниво оствареног смањења емисије CO₂ и осталих штетних гасова • Степен унапређења свијести код различитих категорија (Општинска управа, становништво, остали субјекти) за питања из области енергетске ефикасности
Главне активности: • <i>Укључивање у неки од постојећих механизма обуке/подршке за успостављање система енергетског менаџмента</i> • <i>Успостављање одговарајуће организационе структуре</i> • <i>Дефинисање циклуса управљања енергијом (анализа тренутног стања, прикупљање података, успостављање система за праћење, различите анализе, израда акционог плана итд.)</i>	

• <i>Идентификовање подручја за енергетско-ефикасне пројекте и разматрање могућих финансијских аранжмана</i>	
Главни ризици: • Организациона и кадровска ограничења • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, друге јединице локалне самоуправе, Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске, домаће и стране развојне агенције, донатори, ресорна министарства	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / партнери

Назив <i>Утопљавање јавних објеката (посебно: Амбуланта породичне медицине пројекта/активности: „Стари Град“ Источни Стари Град, зграда Општинске управе)</i>	
Кратак опис: Пројекти повећања енергетске ефикасности различитих објеката посљедњих година добијају на значају у цијелој земљи. Различите активности у домену енергетске ефикасности показале су се као битан инструмент остваривања буџетских уштеда и промоције зелене економије што у коначном доприноси привредном напретку будући да улагања у енергетску ефикасност доносе вишеструке користи. Општина Источни Стари Град би уз донаторску подршку реализовала утопљавање јавних објеката са посебним акцентом на Амбуланту породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град и зграду Општинске управе.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење животне средине ➤ Остваривање финансијских уштеда	Циљна група: ➤ <i>Јавни објекти (установе) на подручју општине Источни Стари Град-који су у надлежности Општине, акценат на Амбуланти породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град и згради Општинске управе</i> ➤ <i>Становништво општине Источни Стари Град</i>
Очекивани резултати: • Смањење емисија карбон диоксида • Финансијске уштеде у јавним буџетима • Смањење потрошње енергије	Индикатори: • Процент смањења емисија карбон диоксида • Процент смањења потрошње енергије и износ остварених уштеда
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Процедуре избора извођача радова</i> • <i>Поступак утопљавања установа у више фаза</i> • <i>Анализа потрошње енергије и остварених уштеда</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске, домаће и стране развојне агенције, донатори, ресорна министарства	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / партнери

Назив пројекта/активности: Изградња јавне расвјете	
Кратак опис: Иако је јавна расвјета неопходна за нормално функционисање у свакодневном животу, прије само десетак година на подручју општине Источни Стари Град није постојао изграђен систем јавне расвјете. У претходном периоду више подручја општине Источни Стари Град добило је јавну расвјету, а имплементиран је и пројекат модернизације и одржавања јавне расвјете на подручју општине Источни Стари Град кроз модел финансирања из уштеде електричне енергије. У наредном периоду ће се вршити пројектне интервенције из овог домена на више локалитета а приоритет је изградња уличне расвјете Булози.	
Циљеви пројекта: ➤ Јачање комуналне инфраструктуре ➤ Унапређење квалитета живота локалног становништва ➤ Креирање одговарајућег амбијента за инвестирање	Циљна група: ➤ Локално становништво ➤ Инвеститори
Очекивани резултати: • Изграђена јавна расвјета • Унапређен квалитет живота локалног становништва и створени услови за инвестирање на одређеним локалитетима (Булози)	Индикатори: • Број стубова јавне расвјете • Степен задовољства циљних група
Главне активности: • Израда пројектне документације • Процедуре за избор извођача радова • Извођење радова и технички пријем • Редовно одржавање	
Главни ризици: • Не постоје	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Електрификација насеља Буков врат - Сировине</i>	
Кратак опис: О значају да сваки дио подручја општине Источни Стари Град буде електрификован није потребно образлагати. Овај пројекат је потребно посматрати и у контексту побољшања услова за повратак, односно креирања амбијента за одрживи повратак. Реализација овог пројекта би значајно допринијела унапређењу квалитета живота локалног становништва. Сличан пројекат је имплементиран и у претходном периоду.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за одрживи повратак ➤ Унапређење квалитета живота	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i>
Очекивани резултати: • Електрификација допринијела стварању услова за одрживи повратак и унапређење квалитета живота на односном подручју	Индикатори: • Врста и обим изведених радова • Број постављених електростубова • Број постављених каблова • Степен задовољства локалног становништва
Главне активности: • <i>Израда пројектне документације</i> • <i>Обезбеђивање потребних средстава</i> • <i>Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора</i> • <i>Поставке стубова, каблова и остале активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Фонд за повратак БиХ, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Унапређење услова рада и проширење капацитета Прихватилишта за псе</i>	
Кратак опис: На подручју општине Источни Стари Град постоји једно прихватилиште и његово одржавање повјерено је ЈКП „Глог“. Главни задатак Прихватилишта за псе је константна и одговарајућа брига о незбринутим животињама, као и промовисање позитивног става према животињама како би се што већи број њих што прије квалитетно удомио. Рад Прихватилишта финансира се донацијама љубитеља животиња, било у новцу, било у храни. Наравно, постоји и подршка Општине Источни Стари Град. Будући да још увијек има простора за унапређење рада и проширење капацитета, а да не постоје потребна средства, овај пројекат се првенствено обраћа донаторима и организацијама у чијем фокусу је добробит незбринутих животиња.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за адекватан смјештај незбринутих животиња ➤ Промоција позитивног става према незбринутим животињама	Циљна група: ➤ <i>Организације за заштиту животиња</i> ➤ <i>Заинтересовани појединци</i> ➤ <i>Незбринуте животиње (као крајњи корисници реализованог пројекта)</i>
Очекивани резултати: • Унапређени услови рада Прихватилишта • Проширени капацитети • Изграђени механизми за развој Прихватилишта	Индикатори: • Обим и врста извршених радова • Број квадратних метара новог простора • Број донација (у новцу или у храни) • Број успјешно удомљених животиња
Главне активности: • <i>Контактирање потенцијалних донатора (субјекти различите природе у земљи или иностранству)</i> • <i>Кампања путем друштвених мрежа и медија</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава и у складу са тим одабир извођача на конкретним радовима проширења капацитета</i> • <i>Активности проширења капацитета</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост потенцијалних донатора / организација за заштиту животиња	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, ЈКП „Глог“, Град Источно Сарајево, невладин сектор - организације за заштиту животиња, заинтересовани донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: ЈКП „Глог“

Назив пројекта/активности: <i>Доношење нове и прилагођавање постојеће просторно-планске документације</i>	
Кратак опис: Обавеза свих јединица локалне самоуправе је да, у складу са достигнућим степеном развоја и друштвено-економским захтјевима, континуирано доносе нову и прилагођавају постојећу просторно-планску документацију. Општина Источни Стари Град има израђен Регулациони план Златиште-Брус, а да би се реализовали пројекти из различитих области неопходно је доношење нове просторно-планске документације за више локалитета чиме ће се обезбиједити предуслови за различите активности и несметан развој Општине.	
Циљеви пројекта: ➤ Обезбиједити плански развој ➤ Рационално коришћење и уређење простора ➤ Унапређење заштите животне средине	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i> ➤ <i>Инвеститори</i> ➤ <i>Општина</i>
Очекивани резултати: • Прилагођена постојећа и донешена нова просторно-планска документација • Обезбјеђени предуслови за привредне активности (инвестиције и сл.) • Олакшано рјешавање захтјева грађана и привреде	Индикатори: • Квалитет односне просторно-планске документације • Степен задовољства различитих релевантних субјеката (грађана, привредника/инвеститора) • Степен унапређена процеса у различитим областима (изградња нових капацитета, инвестиције и сл.)
Главне активности: • <i>Различите припремне радње - идентификовање сегмената из постојеће документације чија би измјена била сврсисходна и иницирање доношења нове документације</i> • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i> • <i>Процедуре добијања потребних дозвола</i> • <i>Процедуре одабира пружаоца услуге (који ће израдити потребну документацију) и потписивање уговора</i> • <i>Израда односне просторно-планске документације</i> • <i>Усвајање просторно-планске документације</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Немогућност добијања одређених дозвола	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Промоција здравих стилова живота и превенције</i>	
Кратак опис: Све је више индиција које нам говоре да живимо у времену експанзије одређених обољења и здравствено ризичних понашања. Подизање свијести код становништва свих категорија је дуг и сложен процес, у коме сваки тимски и појединачни напор треба да донесе резултате. Промоција здравља би требало да подржи настојања да се фокус свих сегмената здравственог система и цјелокупне заједнице помјери са болести на здравље, односно на превенцију. Активности промоције здравља подразумевају информисање о здрављу, здравствену едукацију, здравствено васпитање и усвајање здравих стилова живота, као и скуп активности усмјерених на појединца, породицу и ширу заједницу. Овај пројекат у себи садржи више сегмената од којих је сваки прилагођен одређеној циљној групи. Укључивао би едукације и различите промотивне активности које се односе на младе и потенцијалне изазове у домену здравља, са посебним освртом на проблематику адолесценције, репродуктивно здравље и болести зависности. Један дио био се односио на значај превенције код ризичних група за поједина обољења, као и на значај балансиране исхране, физичке активности и редовних прегледа.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење здравља становништва општине Источни Стари Град ➤ Подизање свијести свих категорија становништва о значају и бенефитима здравих стилова живота и правовремене превенције	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво (уз назнаку специфичних група за одређене активности)</i>
Очекивани резултати: • Одржано више различитих едукација и спроведене различите промотивне активности • Повећан интерес за концепт здравих стилова живота • Остварен већи број превентивних прегледа	Индикатори: • Број и врста одржаних едукација и промотивних активности • Број учесника • Број пацијената који обављају редовне прегледе
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава за едукације и промотивне активности</i> • <i>Контакти са различитим субјектима из домена здравствене заштите</i> • <i>Прецизно утврђивање врсте и садржаја едукација и промотивних активности уз назнаку специфичне категорије којој су намијењене</i> • <i>Спровођење односних едукација и активности</i> • <i>Накнадна анализа-евалуација</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост потенцијалних партнера и донатора • Слаб одзив специфичних циљних група	
Партнер(и)	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација:

Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Амбуланта породичне медицине «Стари Град» Источни Стари Град, Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, Црвени крст Републике Српске, медији, невладине организације, домаће и стране развојне агенције, донатори

Општина Источни Стари Град / Амбуланта породичне медицине «Стари Град» Источни Стари Град

Назив пројекта/активности:	Премошћавање јаза урбано-рурално: једнак приступ здравственим услугама (Унапређење пружања здравствених услуга у МЗ Хреша и набавка опреме за МЗ Требевић)	
Кратак опис: Овај пројекат се односи на унапређење примарне здравствене заштите у нашој претежно руралној локалној заједници. У здравственом сектору примарна заштита је високо цијењена као кључни механизам за задовољавање здравствених потреба већине појединаца. Можемо јасно уочити да људи из руралних подручја имају знатно ограничен приступ разним основним услугама (здравствена заштита, образовање итд.). Примарна здравствена заштита је база сваког здравственог система, али многе мале руралне заједнице се боре да успоставе и одржавају свеобухватне услуге примарне здравствене заштите. Начин на који људи у руралним подручјима приступају примарној здравственој заштити често се разликује од онога у урбаним срединама. Заправо, разлике у домену примарне здравствене заштите врло су видљиве у огромном јазу између урбаних и руралних подручја. Становници руралних подручја суочавају се са бројним препрекама у домену здравствене заштите које ограничавају њихову способност да добију његу која им је потребна. Овај пројекат би много помогао у процесу побољшања пружања здравствених услуга и на многим нивоима би допринио смањењу неједнакости између становништва у руралним и урбаним подручјима. Подручје здравствене заштите је веома важно јер способност појединца да приступи здравственим услугама има дубок утицај на сваки аспект његовог/њеног живота. Нема сумње да приступ здравственим услугама утиче на здравље и добробит особе. Редован и поуздан приступ здравственим услугама могао би донијети вишеструке користи и спасити многе животе јер може спријечити разне болести. На овај начин се такође омогућава одговарајући оквир за правилно откривање и лијечење различитих здравствених стања. Побољшања у овом домену једна су од кључних компоненти друштвено-економског развоја. У нашој земљи постоје многи проблеми у пружању здравствених услуга у претежно руралним подручјима, а најважније питање на нашем подручју је недостатак основне опреме. Наша главна медицинска установа налази се у МЗ Хреша. Међутим, прошле године отворен је и објекат Општинске управе у МЗ Требевић. Кроз овај пројекат желимо осигурати потребну опрему за нову здравствену установу (посебна канцеларија у општинском објекту) у МЗ Требевић и набавити више инструмената (и апарата) за разне медицинске анализе и стоматолошку његу у нашој здравственој установи на Хрешу. Важно је истаћи да би функционална здравствена установа у МЗ Требевић била од великог значаја не само за наше становнике већ и за туристе. Планина Требевић постала је једно од најпопуларнијих туристичких одређишта у источном дијелу наше земље. Једна од главних компоненти овог пројекта су и сигурносни интереси, јер развој било ког туристичког подручја подразумијева релативно велики број посјетилаца, што резултира потребом за јачањем сегмента здравствене заштите. Због тога је важно да постоји здравствена установа која ће моћи да пружи прву помоћ у ванредним ситуацијама. Важно је истаћи да је овај пројекат у директној вези са Глобалним циљевима одрживог развоја (посебно Циљ 10: Смањење неједнакости).		
Циљеви пројекта: ➤ Обезбјеђивање елементарних здравствених услуга ➤ Стварање потребних услова за унапређење рада локалне амбуланте ➤ Задржавање пацијената ➤ Подизање нивоа сигурности туриста	Циљна група: ➤ Локално становништво ➤ Туристи ➤ Амбуланта породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град	
Очекивани резултати: • Набављени различити инструменти и апарати за пружање услуга примарне здравствене заштите • Смањен броја пацијената који се региструју у другим здравственим установама • Опремљена одговарајућа просторија у згради Општинске управе на Требевићу	Индикатори: • Врста и квалитет набављене опреме (инструменти и апарати) • Процент смањења броја пацијената који се региструју у другим здравственим установама	
Главне активности:		

• <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Спровођење поступка набавке потребних инструмената и апарата</i> • <i>Опремање посебне просторије општинске зграде у МЗ Требевић</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Амбуланта породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град, Влада Републике Српске (Министарство здравља и социјалне заштите), донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Амбуланта породичне медицине „Стари Град“ Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Израда социјалне карте</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град још увијек нема израђену социјалну карту, што се негативно одражава на процјену и планирање у области социјалне и здравствене заштите. Значај постојања социјалне карте огледа се у чињеници да је она документован начин мјерења социо-економске моћи појединца али и становништва у цјелини које живи на одређеном подручју. Она обухвата евиденцију структуре становништва (полне, старосне, образовне), стопе незапослености, радно активног становништва као и евиденцију висине зарада, нивоа образовања али и друге параметре социо-економске моћи становништва. Израдом социјалне карте добиће се јасни показатељи о социјалном, економском и образовном статусу грађана, на основу чега ће се идентификовати најугроженије категорије становништва и њихове стварне потребе. Непостојање ажурираних података отежава праћење социјално угржених група, пружање заштите и остваривање свих права која припадају становништву у стању социјалне потребе. Израда социјалне карте утицаће на то да социјално угрожене групе остваре више права, не само из области социјалне заштите него и из области здравства, школства и слично.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење система социјалне и здравствене заштите ➤ Стварање услова за смањење сиромаштва ➤ Смањење социјалне искључености	Циљна група: ➤ <i>Становништво општине Источни Стари Град</i> ➤ <i>Општинска управа</i>
Очекивани резултати: • Израђена социјална карта општине Источни Стари Град • Развијена база података о корисницима здравствене и социјалне заштите • Донесена политика социјалне заштите на локалном нивоу • Створени услови за унапређење локалних политика у овој области	Индикатори: • Број корисника социјалне и здравствене заштите по категоријама • Број и врста планираних и имплементираних пројеката • Подаци о социјалном, економском, здравственом и образовном статусу грађана
Главне активности: • <i>Формирање стручног тима за израду социјалне карте</i> • <i>Израда методологије, стандарда и листе индикатора</i> • <i>Опремање тима потребним материјалом</i> • <i>Анкетирање и рад на терену</i> • <i>Унос и обрада података</i> • <i>Израда социјалне карте</i> • <i>Анализа добијених параметара</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Кадровске лимитираности	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, невладине организације, Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, Црвени крст Републике Српске, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: Унапређење рада Савјета за безбједност општине Источни Стари Град	
Кратак опис: Савјети за безбједност у локалним заједницама представљају партнерски модел сарадње и заједничког дјеловања локалне самоуправе, полиције, различитих установа и удружења али и локалног становништва. Њихова улога се темељи на идеји да безбједност у локалној заједници није одговорност само једне установе. Сврха њиховог постојања је унапређење безбједности у локалној заједници на начин да се што више субјеката укључи у процесе и активности који доприносе стварању безбједнијег окружења за живот и рад људи. Главни задатак им је пружање савјета из домена безбједности уз подстицање сарадње кључних локалних актера. Пракса показује да је, у актуелном амбијенту различитих безбједносних пријетњи и ризика, безбједност на нивоу локалне заједнице, односно лична безбједност, главни предуслов за квалитетан друштвени развој.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење механизма за идентификацију безбједносних пријетњи и ризика ➤ Осмишљавање и спровођење активности којима се одговара на ове проблеме ➤ Промовисање значаја безбједности у заједници и припадајућих превентивних активности ➤ Упознавање јавности са улогом и дјеловањем локалног савјета за безбједност	Циљна група: ➤ Локално становништво ➤ Општина Источни Стари Град и друге институције ➤ Сви остали субјекти
Очекивани резултати: • Иновирани модел дјеловања Савјета за безбједност • Креиране адговарајуће мјере за различите ситуације • Подигнут степен безбједности	Индикатори: • Фреквентност састанака Савјета за безбједност • Број и врста предложених модела унапређења рада Савјета за безбједност • Број и врста предложених мјера • Степен унапређења безбједности у субјективном и објективном смислу
Главне активности: • Организовати састанак Савјета за безбједност како би се размотриле могућности његовог унапређења, посебно у домену анализе безбједносне ситуације и припадајућих мјера • Праћење имплементације усвојених приједлога за унапређење	
Главни ризици: • Недовољна заинтересованост чланова Савјета за безбједност • Неразумијевање одређених сегмената концепта безбједности на локалном нивоу	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Полицијска станица Источни Стари Град, јавне установе, остали субјекти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Јаче руралне заједнице: Изградња локалних капацитета за реаговање на катастрофе и смањење ризика</i>	
Кратак опис: Руралне општине имају изражен недостатак отпорности на климатске несреће и природне катастрофе и потенцијално би то могао бити један од главних разлога за трансформацију климатских несрећа у еколошке, економске и социјалне катастрофе за руралне заједнице. Познато је да у многим доменима постоји огроман јаз између урбаних и руралних подручја. То је врло очигледно у домену спречавања ризика и управљања / ублажавања климатских промјена. Током зимских мјесеци поједини дијелови Општине су тешко проходни, што онемогућава адекватну акцију и правовремено реаговање у ванредним ситуацијама. Такође, током љетњих мјесеци разуђеност терена отежава правовремену реакцију у случају пожара, који директно угрожавају живот људи и њихову имовину што такође може имати изузетно негативне импликације на животну средину. Поред тога, рурална подручја често трпе због специфичног недостатка знања и потребне опреме што их доводи у још рањивији положај. Кроз овај пројекат набавио би се специјални камион сњегочистач и инкорпорирала иновативна рјешења у систем превенције ризика. Специфична ГИС платформа са алармним системом помогла би у јачању способности брзог дјеловања. Такође, овај пројекат би укључио и реализацију обука спасавања (зимске и љетне технике) за припаднике ТВЈ Источно Сарајево (Ватрогасни дом на Хрешу али уз остављање могућности за укључивање ватрогасаца из сусједних општина у оквиру Града) и запослене у ЈКП "Глог". Овај пројекат би било пожељно реализовати кроз пројекте прекограничне сарадње уз подршку ЕУ фондова.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење система заштите и спашавања људи и материјалних добара од природних и других несрећа на подручју општине Источно Стари Град ➤ Унапређење квалитета живота локалног становништва ➤ Набавка квалитетне опреме и инкорпорирање иновативних рјешења у локални систем превенције и смањења ризика од елементарних и других непогода	Циљна група: ➤ <i>Становништво општине Источно Стари Град</i> ➤ <i>Објекти и добра сваке врсте који егзистирају на подручју општине Источно Стари Град</i> ➤ <i>Шумско газдинство „Романија“, Соколац-РЈ Вучја Лука</i> ➤ <i>Дрвопређивачи са подручја општине Источно Стари Град</i> ➤ <i>Туристички сектор</i> ➤ <i>Становништво, привредни субјекти, објекти и добра сваке врсте из рубних подручја сусједних општина</i> ➤ <i>ТВЈ Источно Сарајево</i> ➤ <i>Општинска управа</i> ➤ <i>ЈКП "Глог"</i>
Очекивани резултати: • Унапређен систем заштите и спашавања људи и материјалних добара • Подигнут степен сигурности грађана • Побољшан квалитет пружања услуга грађанима • Набављен камион сњегочистач • Инкорпорирани ГИС систем • Реализоване одговарајуће обуке	Индикатори: • Степен унапређења система заштите и спашавања, врста примјењених модела заштите и спашавања, брзина дјеловања у кризним ситуацијама • Степен задовољства грађана • Врста и квалитет набављеног камиона сњегочистача • Врста и квалитет инкорпорираних ГИС система • Врста и број реализованих обука, број учесника
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање потребних средстава</i>	

• <i>Процедуре набавке камиона сњегочистача</i> • <i>Поступак набавке и креирања одговарајућег ГИС система</i> • <i>Реализација обука службеника Општинске управе (ГИС систем)</i> • <i>Реализација обука за службе спашавања (ватрогасци и радници локалног комуналног предузећа)</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, прекогранични партнери, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: Вањско уређење око Ватрогасног дома на Хрешу	
Кратак опис: У претходном периоду је завршена изградња Ватрогасног дома на Хрешу. Изградња Ватрогасног дома представља један од најзначајних пројеката за нашу руралну заједницу будући да непостојање локалне ватрогасне бригаде онемогућава правовремену реакцију у случају пожара. Изградњом Ватрогасног дома се тиме дјелимично ријешило питање смјештаја људства и опреме и сада је неопходно предузети активности вањског уређења.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење система заштите и спашавања људи и материјалних добара од природних и других несрећа на подручју општине Источни Стари Град ➤ Адекватно уређење простора око објекта	Циљна група: ➤ Ватрогасни дом на Хрешу ➤ Локално становништво и сви остали субјекти који имају користи од у потпуности функционалног Ватрогасног дома
Очекивани резултати: • Адекватно уређен простор око Ватрогасног дома на Хрешу	Индикатори: • Врста и обим изведених радова
Главне активности: • Обезбјеђивање потребних средстава • Израда пројектне документације • Процедуре одабира извођача радова и потписивање уговора • Активности вањског уређења	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Набавка специјализованог ватрогасног возила</i>	
Кратак опис: У претходном периоду је завршена изградња Ватрогасног дома на Хрешу. Изградња Ватрогасног дома представља један од најзначајних пројеката за нашу руралну заједницу будући да непостојање локалне ватрогасне бригаде онемогућава правовремену реакцију у случају пожара. Набавком специјализованог ватрогасног возила значајно би се ојачали капацитети локалног система заштите и спашавања.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење система заштите и спашавања људи и материјалних добара од природних и других несрећа на подручју општине Источни Стари Град ➤ Јачање капацитета локалног ватрогасног дома	Циљна група: ➤ Ватрогасни дом на Хрешу ➤ Локално становништво и сви остали субјекти који имају користи од у потпуности функционалног Ватрогасног дома
Очекивани резултати: • Набаљено одговарајуће специјализовано ватрогасно возило • Битно ојачани капацитети локалног система заштите и спашавања	Индикатори: • Врста и квалитет набављеног ватрогасног возила
Главне активности: • Обезбеђивање потребних средстава • Процедуре набавке специјализованог ватрогасног возила • Додатна обука локалних ватрогасаца	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Постављање сензора за мјерење квалитета ваздуха</i>	
Кратак опис: Посљедњих година све су чешћа упозорења о потреби мјерења квалитета ваздуха, будући да загађење ваздуха представља један од најзначајних ризика по здравље који угрожава све категорије становништва. Ризик од нарушавања здравља као посљедице удисања и изложености прашкастим честицама у загађеном ваздуху посебно је изражен код одређених категорија: особе са хроничним болестима, труднице, мала дјеца. У складу са наведеним, пожељно је да што више локалних заједница успостави мониторинг систем квалитета ваздуха. Постављање сензора за мјерење квалитета ваздуха може се реализовати у оквиру пројекта "ESMARTCITY" који имплементира Градска развијна агенција Источно Сарајево.	
Циљеви пројекта: ➤ Очување и заштита животне средине ➤ Заштита здравља локалног становништва ➤ Успостављање мониторинг система квалитета ваздуха	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Општинска управа</i>
Очекивани резултати: • Унапређена заштита животне средине и створени услови за превентивно дјеловање у домену заштите здравља локалног становништва • Постављени сензори и стечени услови за прецизно мјерење квалитета ваздуха	Индикатори: • Врста и квалитет набављених сензора • Квалитет мониторинг система као и врста накнадно предузетих активности
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Процедуре набавке сензора за мјерење квалитета ваздуха</i> • <i>Инсталација сензора на одговарајућу локацију</i> • <i>Успостава мониторинг система</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Прпусти приликом креирања мониторинг система	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Градска развојна агенција Источно Сарајево	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Градска развојна агенција Источно Сарајево

Назив пројекта/активности: <i>Израда локалног еколошког акционог плана (ЛЕАП)</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град у овом моменту нема израђен Локални акциони еколошки план (ЛЕАП), који би се детаљно бавио основним еколошким проблемима и у оквиру којег би се радило на дефинисању јасних циљева и приоритетних пројеката из области заштите животне средине, али и на подизању еколошке свијести грађана. ЛЕАП документ је потребно припремити, размотрити и усвојити уз највећи могући степен транспарентности и учешћа свих заинтересованих субјеката. Локални еколошки акциони планови нуде и платформу за укључивања грађана у доношење одлука везаних за животну средину на локалном нивоу. Они подразумевају блиске радне односе између грађана и представника локалне власти уз учешће појединаца и група (невладиних организација, стручних институција, стручњака, академских и образовних институција, итд.) које су непосредно погођене одлукама о животној средини. Овдје се као једна од важних компоненти ЛЕАП-а може уочити сарадња, као нови модел у комуникацији и доношењу одлука у локалној заједници. Локалним еколошким акционим планом створиће се услови за ефикасно спровођење политике заштите животне средине уз јачање одговорности у овој области.	
Циљеви пројекта: ➤ Очување и заштита животне средине ➤ Промоција заштите животне средине и подизање еколошке свијести	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Привредни субјекти</i> ➤ <i>Инвеститори</i> ➤ <i>Невладин сектор</i> ➤ <i>Остале категорије</i>
Очекивани резултати: • Унапређена заштита животне средине • Побољшано опште здравље локалног становништва • Повећана заинтересованост за питања из области заштите животне средине	Индикатори: • Квалитет Локалног еколошког акционог плана и предвиђени механизми имплементације • Врста мјера којима ће се интервенисати у области заштите животне средине
Главне активности: • <i>Истраживање да ли поједини субјекти (првенствено развојне агенције) нуде одређену врсту подршке при изради документа и ако постоји та могућност, онда рад по дефинисаној методологији</i> • <i>У случају да претходно наведена могућност не постоји користила би се устаљена процедура:</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Доношење одлуке о изради документа</i> • <i>Именовање координатора и радне групе која ће израдити документ</i> • <i>Прикупљање релевантних података и израда документа</i> • <i>Усвајање документа</i> • <i>Имплементација, мониторинг и евалуација</i>	
Главни ризици:	

• Недостатак финансијских средстава • Организациона и кадровска ограничења • Незаинтересованост појединих категорија које би требале учествовати у процесу израде документа • Лоша имплементација	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, домаће и стране развојне агенције, ресорна министарства, невладин сектор	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Обиљежавање објеката бројевима - адресни регистар</i>	
Кратак опис: Већи број објеката на подручју општине Источни Стари Град нема свој број (б.б.). Циљ овог пројекта је да се ова област уреди како би сви објекти имали свој број и како би се избјегли потенцијални неспоразуми. У претходном периоду извршене су различите активности у партнерству са Републичком управом за геодетске и имовинско – правне послове а сада је неопходно да се оно што је урађено имплементира и на терену. Овај пројекат је неопходно довршити будући да адреса са кућним ознакама б.б. се коси и са законским одредбама. Такође, постојање евиденције тачних адреса олакшава и рад различитих служби као и правовремено дјеловање у ванредним ситуацијама и сл.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење квалитета живота локалног становништва ➤ Успостављање прецизне евиденције адреса ➤ Олакшавање рада различитим службама	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Општинска управа</i> ➤ <i>Службе на различитим нивоима власти</i>
Очекивани резултати: • Довршено успостављање адресног регистра • Објекти обиљежени одговарајућим кућним бројевима	Индикатори: • Квалитет и садржај адресног регистра • Број постављених ознака (табли)
Главне активности: • <i>Провјера и евентуално ажурирање тренутног стања у локалном регистру</i> • <i>Набавка и постављање адресних ознака (табли)</i>	
Главни ризици: • Нема	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Републичка управа за геодетске и имовинско – правне послове	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Унапређење друштвеног активизма и дјеловања младих</i>	
Кратак опис: Учешће младих је једна од кључних претпоставки развоја сваког друшва. Ово посебно важи за постсоцијалистичка транзицијска друштва у којима се често испред друштвене групе “млади” могу ставити одреднице попут социјалне искључености, обесправљености и у коначном: угрожености. У земљама Европске уније, учешће младих је испостављено као једно од главних приоритетних подручја са циљем оснаживања младих за учешће у друштву и то кроз развој механизма за дијалог са младима, подршку омладинским организацијама и промовисање учешћа недовољно заступљених младих у политици, омладинским организацијама и цивилном друштву, уз акцентовање значаја подршке “учењу” активног учешћа од младих дана. Овај пројекат је у складу и са документом из области омладинске политике који је израђен у оквиру пројекта <i>Јачање структура за оснаживање и партиципацију младих у БиХ.</i>	
Циљеви пројекта: ➤ Оснаживање и охрабривање младих за активно учешће у друштву и у процесима доношења одлука ➤ Промовисање различитих облика друштвеног активизма	Циљна група: ➤ <i>Млади</i> ➤ <i>Невладин сектор</i>
Очекивани резултати: • Развијена свијест о концепту грађанског активизма • Подстакнути различити облици друштвеног дјеловања (волонтерски ангажмани и сл.)	Индикатори: • Степен познавања концепта грађанског активизма • Број иницијатива и друштвених ангажмана различите врсте
Главне активности: • <i>Укључивање категорије омладинског рада којим ће се бавити један од запослених у Општинској управи</i> • <i>Разматрање које организације из цивилног сектора могу бити партнери у организовању различитих радионица и едукација</i> • <i>Праћење актуелних трендова у области друштвеног активизма младих</i> • <i>Умрежавање младих са различитих подручја</i> • <i>Подстицање покретања различитих иницијатива</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост младих	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, организације цивилног друштва, медији, домаће и стране развојне агенције, сви заинтересовани субјекти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / организације цивилног друштва

Назив пројекта/активности: <i>Оснивање локалног омладинског савјета</i>	
Кратак опис: Млади у мањим срединама се ријетко укључују у управљање развојним процесима који утичу на њихов живот. Оснивањем Савејта за младе моћи ћемо да постигнемо многе ствари у домену оснаживања младих из руралних средина. Била би то потпуно нова ствар у нашој заједници. Добро је познато да савјети младих имају моћ трајног позитивног дејства и на појединце и на заједнице. Омладински савјет младим људима даје форум да изразе своје потребе и пружа им прилику да унаприједи живот у својим заједницама. То би додало нову димензију локалним демократским процесима, јер свака заједница може имати користи од активног укључивања младих. Омладински савјети у руралном подручју имају капацитет да побољшају социјалну кохезију и међугенерациски аспект који је веома важан за руралне заједнице. Реализацијом овог пројекта млади људи у руралној заједници би били видљивији а истовремено би се створио дугорочан оквир у домену младих како би се постигло да млади имају прилику да утичу на локалне процесе.	
Циљеви пројекта: ➤ Стварање услова за активно учешће младих ➤ Уношење више динамике у креирање и имплементацију различитих активности	Циљна група: ➤ <i>Млади са подручја општине Источни Стари Град</i> ➤ <i>Организације цивилног друштва</i>
Очекивани резултати: • Основан Омладински савјет • Дат допринос активнијем укључивању младих у различите локалне процесе	Индикатори: • Релевантна оснивачка документација • Број и врста активности у које су организовани млади били укључени
Главне активности: • <i>Иницијатива за омладинско организовање (неколико ОЦД партнера уз подршку Општинске управе)</i> • <i>Активности оснивања (усвајање Статута, поступак регистрације и сл.)</i> • <i>Креирање одговарајућих аранжмана са Општинском управом</i>	
Главни ризици: • Недовољна заинтересованост младих и постојећих организација цивилног друштва • Неразумијевање концепта активног учешћа младих	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, локалне организације цивилног друштва, Град Источно Сарајево, Омладински савјет РС, Министарство породице омладине и спорта РС, инострани партнери	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Партнери

Назив пројекта/активности: <i>Медијска писменост и млади из руралних подручја</i>	
Кратак опис: Разни медији имају веома важну улогу у обликовању перспектива и ставова у друштву и без потребних вјештина критичког мишљења и вјештина медијске писмености није могуће јасно артикулисати став о различитим друштвеним збивањима. Медијска писменост подразумијева подизање компетенција младих за одговарајући избор и критичку валоризацију медијских порука. Релевантне компетенције омогућавају да се млади "проактивно" односе према медијима (али и осталим снабдјевачима информација) као и да поступно развијају критичко мишљење и вјештине цјеложивотног учења како би постали истински активни грађани и допринијели изградњи здравог демократског друштва. Знамо да је приступ информацијама предуслов за пуно уживање људских права, посебно за младе људе. Адекватно информисани млади могу бити агенти позитивних промјена у друштву. Али за све ово неопходан услов је медијска писменост. Налази многих истраживања у домену медијске писмености показују да су млади из урбаних средина у бољој позицији од младих из руралних средина и зато је потребно смањити овај јаз.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење вјештина валоризације медијских порука ➤ Развијање критичког мишљења ➤ Јачање друштвеног активизма	Циљна група: ➤ <i>Млади</i>
Очекивани резултати: • Одржан сет радионица о медијској писмености • Ојачана способност критичког размишљања • Развијена свијест о концепту грађанског активизма	Индикатори: • Број, врста и квалитет одржаних радионица • Број учесника • Степен унапређења медијске писмености
Главне активности: • <i>Успостављање партнерства са релевантним организацијама цивилног друштва</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Креирање одговарајућих радионица</i> • <i>Анимирање младих</i> • <i>Реализација радионица</i> • <i>Активности евалуације</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост младих	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, организације цивилног друштва, медији, домаће и стране развојне агенције, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / организације цивилног друштва

Назив пројекта/активности: <i>Стипендирање студената и подршка талентованим младим</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град је и у претходном периоду стипендирала студенте друге и виших година студија. Критеријуми за стипендирање утврђени су Правилником о додјели студентских стипендија. Такође, општина традиционално, поводом Дана и крсне славе Општине (Свети Пнтелејмон) додјељује признања и новчане награде најуспјешнијим и најперспективнијим студентима и спортистима. Сврха овог пројекта је да и у будућем периоду буде настављена пракса стипендирања уз остављање простора за евентуалне иновације (посебан третман за дефицитарна занимања, успостављање одређених механизма стипендирања у сарадњи са привредним субјектима и сл.).	
Циљеви пројекта: ➤ Подршка успјешним младим људима ➤ Развој људских ресурса ➤ Стварање услова да стипендисти након свог школовања допринесу својој заједници на различите начине	Циљна група: ➤ <i>Студенти</i> ➤ <i>Талентовани млади људи у различитим областима</i>
Очекивани резултати: • Пружена подршка студентима и младим талентованим људима у различитим областима • Створене претпоставке да у будућности кадар са одговарајућим образовањем допринесе развоју Источног Старог Града	Индикатори: • Број и врста критеријума који се користе при додјели стипендије • Број стипендиста • Износ стипендије • Области у којима се школују стипендисти • Број других субјеката који ће унаприједити механизме стипендирања
Главне активности: • <i>Буџетирање средстава за додјелу стипендија</i> • <i>Утврђивање критеријума за додјелу стипендија, примјена постојећег Правилника уз разматрање да се одређени сегменти иновирају</i> • <i>Контакти са привредним субјектима са циљем креирања одређеног аранжмана, односно заједничког стипендирања</i> • <i>Формирање Комисије за додјелу стипендија</i> • <i>Расписивање јавног позива за додјелу стипендија</i> • <i>Анализа и евалуација пристиглих пријава</i> • <i>Састављање коначне листе будућих стипендиста</i> • <i>Накнадно праћење академских и других врста постигнућа која су остварили стипендисти</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост осталих субјеката за креирање механизма заједничког стипендирања	

Партнер(и) Општина Источни Стари Град, привредни субјекти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Разматрање услова за учествовање младих у програмима размјене</i>	
Кратак опис: Мобилност младих је једна од приоритетних тема у Европској унији, али и у земљама региона. Програми размјене су од посебног значаја за земље као што је Босна и Херцеговина будући да се босанскохерцеговачко друштво још увијек бори са насљеђем радикалног насиља. Многе генерације у БиХ су одрасле изоловане од остатка Европе и стога је промоција различитих аранжмана размјене младих од изузетног значаја. Учествовање у оваквим програмима подстиче развој друштвених, интеркултурних и грађанских вјештина. Путем програма размјене млади развијају своје компетенције у различитим доменима, баве се различитим темама од друштвеног значаја, упознају нове културе, навике и животне стилове и граде пријатељства са вршњацима различитих провенијенција. Основна намјера је да све општине у оквиру Града Источно Сарајево (укључујући и Градску управу) предузму различите активности са циљем испитивања могућности за учешће у различитим програмима размјене.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење положаја младих ➤ Лично и друштвено оснаживање младих	Циљна група: ➤ <i>Млади</i>
Очекивани резултати: • Реализовани програми размјене младих	Индикатори: • Број и врста програма размјене • Број младих који су учествовали у односним програмима
Главне активности: • <i>Испитивање могућности за учествовање у програмима размјене младих</i> • <i>Упознавање Градске управе и општина у оквиру Града Источно Сарајево са могућностима које пружају односни програми (Еразмус+ и сл.)</i> • <i>Контакти са Универзитетом у Источном Сарајеву и омладинским организацијама</i> • <i>Подстицање младих да се пријаве на одређене програме</i> • <i>Реализација одређених програма</i>	
Главни ризици: • Недовољна заинтересованост укључених субјеката • Недовољна заинтересованост младих	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, остале општине у саставу Града Источно Сарајево, Градска управа, Универзитет у Источном Сарајеву, омладинске организације,	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Један или више партнера

релевантна домаћа и страна тијела која организују, пружају подршку или на било који начин помажу при осмишљавању и имплементацији програма размјене младих, остали заинтересовани партнери

Назив пројекта/активности: <i>Организовање еко-кампа</i>	
Кратак опис: Основна сврха еко кампова је подизање нивоа еколошке свијести, првенствено код младих. Пожељно је да пројекат организације еко-кампа укључи младе из осталих општина у саставу Града Источно Сарајево, као и из општина које припадају Кантону Сарајево, а још већи ефекат би се постигао ако би били присутни и вршњаци из других земаља. Еко-кампови не морају бити једнолични, односно сви сегменти се могу мијењати у складу са узрастом, профилом учесника и мјестом гдје се врши одређена едукација. Кроз занимљиве радионице и дружење у природи, младима би се указало на значај екологије, односно на чињеницу да су заштита и унапређење животне средине један од горућих проблема данашњице.	
Циљеви пројекта: ➤ Еколошко образовање ➤ Развијање еколошке културе	Циљна група: ➤ <i>Млади</i>
Очекивани резултати: • Функционалан еко-камп • Подигнут ниво еколошке свијести младих	Индикатори: • Број и врста одржаних радионица (акција и сл.) • Број учесника
Главне активности: • <i>Контактирање других субјеката (других општина, домаћих и страних невладиних организација и сл.) са циљем испитивања могућности за сарадњу</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Избор локације и адекватно опремање</i> • <i>Израда програма еко кампа (теме које ће се обрађивати, врсте радионица итд.)</i> • <i>Промотивне активности</i> • <i>Активности евалуације са евентуалним препорукама које сегменте је пожељно унаприједити</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава • Незаинтересованост потенцијалних учесника и партнера	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске, релевантни субјекти из Федерације БиХ (општински, кантонални и	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град, други заинтересовани партнери

федерални ниво), субјекти из иностранства, невладине организације, медији, донатори

Назив пројекта/активности: <i>Изградња дјечјег игралишта на Црепољском</i>	
Кратак опис: За разлику од дјеце у урбаним подручјима, дјеца у руралним подручјима имају знатно мање могућности за квалитетно провођење слободног времена. Реализацијом овог пројекта унаприједиће се квалитет живота локалног становништва, а нарочито дјеце јер уређено игралиште на Црепољском ће значити нови квалитетан простор за провођење слободног времена на отвореном. Важно је да и руралне општине имају више уређених простора за игру јер такви простори доприносе усвајању здравијих стилова живота као и међусобном повезивању и интеракцијих најмлађих становника.	
Циљеви пројекта: ➤ Унапређење квалитета живота дјеце у руралним подручјима ➤ Стварање услова за квалитетно провођење слободног времена	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво (дјеца)</i>
Очекивани резултати: • Изграђено и опремљено дјечје игралиште • Креиране могућности за квалитетно провођење слободног времена	Индикатори: • Димензије игралишта • Врста и обим изведених радова • Број дјеце/корисника
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Израда пројектне документације</i> • <i>Процедуре за избор извођача радова</i> • <i>Извођење радова (изградња) и технички пријем</i> • <i>Уређење игралишта</i> • <i>Промотивне активности</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град

Назив пројекта/активности: <i>Развој и унапређење рада спортских организација</i>	
Кратак опис: Општина Источни Стари Град ће, као и до сада, материјално и финансијски помагати рад спортских организација ради јачања њихових капацитета, а у циљу привлачења и укључивања што више младих у спортске активности и активно бављење спортом што је у складу и са циљевима из секторске стратегије која се односи на омладинску политику. На подручју општине Источни Стари Град дјелују Џудо и самбо клуб „Црепољско“ и Смучарски клуб „Младен Грујић“. Редовна финансијска помоћ наведеним клубовима су грантови који се планирају и исплаћују из општинског буџета.	
Циљеви пројекта: ➤ Развој и промоција спорта и рекреације ➤ Развијање спортског и такмичарског духа код младих ➤ Привлачење што више дјеце и омладине ка спорту	Циљна група: ➤ Спортски клубови ➤ Спортисти ➤ Дјеца ➤ Омладина ➤ Рекреативци
Очекивани резултати: • Побољшан рад спортских клубова • Побољшани материјално-технички услови тренирања и такмичења • Остварени значајни спортски резултати • Укључена већина дјеце и омладине у активно тренирање	Индикатори: • Број активних клубова • Број чланова по клубовима • Број спортских реквизита • Број учешћа на такмичењима • Остварени резултати на такмичењима
Главне активности: • <i>Усклађивање потреба спортских клубова са буџетом Општине према јасно дефинисаним критеријумима, који укључују величину спортских клубова мјерено бројем чланова, материјално-техничке услове за рад, број такмичења, постигнуте резултате</i> • <i>Различите врсте контаката са потенцијалним спонзорима са циљем креирања заједничких модела подршке</i>	
Главни ризици: • Незаинтересованост спонзора за финансирање рада спортских организација • Ограничена буџетска средства	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, спортски клубови, спонзори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град /спортски клубови

Назив	
пројекта/активности: <i>Подршка такмичењу Куп Источни Стари Град</i>	
Кратак опис: Куп Источни Стари Град је такмичење у нордијском скијању које Општина годинама подржава. Смучарски клуб „Младен Грујић“ је технички организатор такмичења Куп Источни Стари Град за чију је организацију званично од стране Комисије за смучарско трчање БиХ добио признање за најбоље организовану трку у једној од сезона. Овај клуб је увелико допринио развоју нордијског скијања на просторима Сарајева и Источног Сарајева, што је битан чинилац у побољшању здравља и социјализације дјецe и омладине. Играчи Смучарског клуба „Младен Грујић“ постижу одличне резултате на бројним такмичењима и стога се Куп Источни Стари Град издваја као спортска манифестација коју је потребно посебно подржати.	
Циљеви пројекта: ➤ Подршка унапређењу нордијског скијања ➤ Промоција спортских такмичења ➤ Јачање идентитета Источног Старог Града путем спортских манифестација	Циљна група: ➤ Организатори такмичења Куп Источни Стари Град ➤ Учесници
Очекивани резултати: • Куп Источни Стари Град унапређен у организационом смислу • Повећан број учесника	Индикатори: • Степен унапређења квалитета организације такмичења Куп Источни Стари Град
Главне активности: • <i>Анализа с циљем испитивања у којим сегментима је потребна подршка</i> • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Евалуација успјешности такмичења у односу на претходне сезоне</i>	
Главни ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, Смучарски клуб „Младен Грујић“, ресорна министарства и тијела са виших нивоа власти, донатори	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / Смучарски клуб „Младен Грујић“

Назив пројекта/активности: <i>Подршка одржавању различитих културних манифестација</i>	
Кратак опис: Иако је општина Источни Стари Град мала средина, препознат је значај домена културе. У Источном Старом Граду активно је КУД „Црепољско“ чије манифестације-активности су у функцији очувања традиције и изградње идентитета и вриједности које оснажују социјалне везе у малој средини као што је Источни Стари Град. Општина ће настојати да, у складу са расположивим средствима, подржи одређене манифестације и активности удружења и друштава која дјелују на њеној територији са циљем да и становници малих, доминантно руралних заједница имају могућност задовољавања културних потреба.	
Циљеви пројекта: ➤ Већа понуда културних садржаја ➤ Његовање традиције	Циљна група: ➤ <i>Локално становништво</i> ➤ <i>Културно-умјетничка друштва на подручју општине Источни Стари Град</i>
Очекивани резултати: • Унапређена културна понуда • Организоване културне манифестације	Индикатори: • Број и врста нових културних садржаја • Број и врста одржаних културних (традиционалних) манифестација • Број учесника • Број посјетилаца
Главне активности: • <i>Обезбјеђивање финансијских средстава</i> • <i>Контакти са културно-умјетничким друштвима како би се јасно утврдила листа предвиђених манифестација и начини подршке</i> • <i>Одржавање односних манифестација</i>	
Глани ризици: • Недостатак финансијских средстава	
Партнер(и) Општина Источни Стари Град, Град Источно Сарајево, културно-умјетничка друштва, релевантна тијела са виших нивоа власти	Носилац пројекта/имплементација/мониторинг и евалуација: Општина Источни Стари Град / културно-умјетничка друштва (КУД „Црепољско)

САДРЖАЈ

УВОД	3
CLLD ПРИСТУП	4
ПРВИ ДИО – УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА И ОСНОВНА ОБИЉЕЖЈА ОПШТИНЕ	9
I УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА	9
Усклађеност са стратешким документима виших нивоа власти.....	9
Стратегија Југоисточна Европа 2020.....	10
Агенда одрживог развоја.....	11
II ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД – ГЛАВНА ОБИЉЕЖЈА	14
1. СТРАТЕШКО – ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	14
1.1. Географски положај.....	14
1.2. Геопрометни положај.....	15
1.3. Опште карактеристике простора.....	16
1.4. Минерални ресурси.....	16
1.5. Хидрогеографске карактеристике.....	17
1.6. Шумски ресурси.....	17
1.7. Климатске карактеристике.....	20
2. ЕКОНОМСКА СИТУАЦИЈА	22
3. СТАНОВНИШТВО	30
4. ПОЉОПРИВРЕДА	31
5. ТУРИЗАМ	37
6. ИНФРАСТРУКТУРА	44
6.1. Саобраћајна инфраструктура.....	45
6.2. Преглед локалних путева на територији општине.....	45
6.3. Јавни саобраћај.....	47
6.4. Просторно уређење.....	48
6.5. Телекомуникације.....	48

6.6.Транспортни капацитети.....	48
6.7. Електроенергетски систем.....	48
6.8. Водопривреда и комунална инфраструктура.....	46
7. ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ.....	51
8. ОПШТИНСКА УПРАВА И СТАЊЕ У КЉУЧНИМ ОБЛАСТИМА.....	55
8.1. образовање.....	57
8.2. Културни садржаји.....	57
8.3. Спорт.....	58
8.4. Здравство и социјална заштита.....	58
9. БУЏЕТ.....	60
ДРУГИ ДИО - S W O T АНАЛИЗА, ВИЗИЈА И МИСИЈА.....	63
I S W O T АНАЛИЗА КАО ИНСТРУМЕНТ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ	
КОМПАРАТИВНИХ ПРЕДНОСТИ	63
II ВИЗИЈА ОПШТИНЕ ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД.....	68
III МИСИЈА ОПШТИНЕ ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД.....	69
ТРЕЋИ ДИО- СТРАТЕШКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ.....	71
1.ЈАЧАЊЕ КОНЦЕПТА ДОБРЕ УПРАВЕ.....	73
1.1. Обезбиједити адекватно учешће грађана.....	73
1.2. Успоставити међусекторска партнерства.....	76
1.3. Јачање људских ресурса и унапређење рада Општинске управе.....	80
2. СТВАРАЊЕ ПУНОГ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ КАПАЦИТЕТА УЗ ИНСИСТИРАЊЕ НА	
УВАЖАВАЊУ ПОСЕБНОСТИ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ КОЈЕ ЕГЗИСТИРАЈУ У	
СПЕЦИФИЧНИМ УСЛОВИМА	84
2.1. У оквиру Републичке управе за геодетске и имовинско – правне послове, извршити трансформацију Подручне канцеларије Источни Стари Град у Подручну јединицу Источни Стари Град	85
2.2. Повратак аутономног управљања шумским ресурсима, односно издвајање из Шумског газдинства „Романија“, Соколац.....	85
2.3. Оснивање свих других тијела, или трансформација постојећих, у доменима у	

којима је то потребно што ће се знати након подробне анализе.....	86	
2.4. Инсистирање на препознавању посебности општина које егзистирају у специфичним условима уз неопходност креирања адекватних законских рјешења у том смислу	87	
3. УБРЗАН ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ.....	92	
3.1. Додатно јачање туризма уз диверсификацију у овом сектору.....	93	
3.2. Диверсификација пољопривредне производње.....	100	
3.3.Стварање услова за учествовање у развоју локалног тржишта рада	107	
3.4. Подстицање нових улагања	109	
4.УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА, ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ	115	
4.1. Јачање инфраструктурних капацитета Општине.....	116	
4.2. Побољшање примарне здравствене заштите.....	117	
4.3. Унапређење социјалне заштите.....	120	
4.4. Унапређење нивоа безбједности у локалној заједници.....	121	
4.5.Учешће младих, подршка младим и већа понуда адекватних садржаја за младе.....	122	
4.6. Заштита животне средине и одрживо управљање простором.....	123	
4.7. Већа понуда спортских, рекреативних и културних садржаја.....	124	
5. УВОЂЕЊЕ ПРОЈЕКТНОГ И ПРОГРАМСКОГ ПРИСТУПА И ПАРТНЕРСТВА СА ДРУГИМ ОПШТИНАМА, ДРУГИМ НИВОИМА ВЛАСТИ, ПРИВАТНИМ И НЕВЛАДИНИМ СЕКТОРОМ.	129	
5.1. Успоставити аранжмане међуопштинске сарадње односно међуентитетске, прекограничне и међународне сарадње	129	
5.2. Тражење партнера за пројекте који су од виталног значаја за Источни Стари Град.....	133	5.3.
Размотрити и искористити могућности које пружају IPA фондови.....	134	
ЧЕТВРТИ ДИО-ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА, МОНИТОРИНГ, ЕВАЛУАЦИЈА.....	138	
ТАБЕЛЕ ГЛАВНИХ ОЧЕКИВАНИХ ИСХОДА И ИНДИКАТОРА.....	140	
ПЕТИ ДИО-ЛИСТА ПРОЈЕКТНИХ ПРИЈЕДЛОГА.....	148	